

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1945

60 ΔΡΧ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 10

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Τὸ φῶς τῆς Ἀθήνας	<i>Sidney Colvin</i>	1
Ὁ πόλεμος καὶ τὰ Ἀγγλικά πανεπιστήμια	<i>D. W. Brogan</i>	4
Τὸ πρῶτο μου ταξίδι στὴν Αὐστράλια	<i>A. B. Campbell</i>	10
Ἡ σημασία τῶν ἐξαγωγῶν στὴν Ἀγγλία <i>M. Young-T. Prager</i>		14
Ἡ παρακμὴ τοῦ Ὑλισμοῦ	<i>Kenneth Walker</i>	19
Τὸ Σύνταγμα «Phantom»	<i>John North</i>	23
Ὁ Πατέρας τῆς σύγχρονης Χειρουργικῆς <i>Elizabeth Jenkins</i>		28
Εἰκοσπέντε μολυβένιοι στρατιῶτες	<i>V. S. Pritchett</i>	32
Ἕνα μετεωρολογικὸ φαινόμενο	<i>Frank W. Lane</i>	39
Ξενητεμένοι στρατιῶτες	<i>Arthur Bryant</i>	44
Τὸ σημερινὸ Λονδίνο	<i>George Gretton</i>	48
Ἡ ἀεροφωτογραφία στὸν πόλεμο καὶ στὴν εἰρήνη	<i>F. C. V. Laws</i>	50
Ἡ ἀπόλαυση τῆς Μουσικῆς στὸν πόλεμο <i>Thomas Russell</i>		55
Διεθνοποίηση στὴν Ἑκπαίδευση		59
Οἱ Γερμανοὶ καὶ ἡ ἀτομικὴ βόμβα	<i>Joachim Roeneberg</i>	60
Τὰ πανεπιστήμια τῆς Κίνας στὸν πόλεμο	<i>Robert Payne</i>	66
Παιδικὲς λέσχες στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ	<i>Ralph Cooke</i>	74
<i>In Vino Veritas</i>	<i>A. A. Milne</i>	78
Τὰ τελευταῖα βιβλία στὶς προθήκες τοῦ Λονδίνου		92

Μ Η Ν Ι Α Ι Ο Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Ο

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ A.G.I.S

ΒΑΘΙΑ, ΤΗ ΝΥΧΤΑ...

Βαθιά, τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα,
μὲ τ' ἀνοιχτὰ φτερά τοῦ ὄνειρου,
πετᾷ ἡ ψυχὴ μου, σκλάβα ἐλεύθερη,
στοὺς μυστικούς κόσμους τοῦ Ἀπείρου.

τὴ νύχτα βλέπει ὅλα τ' ἀθώρητα
ποὺ ἀπόκρυβεν ἡ πλάνη ἡ μέρα·
τὴ νύχτ' ἀκούει ὅλα τ' ἀνάκουστα
στὸν ἀτρίκυστον αἶερα:

βλέπει τῶν τάφων τὰ φαντάσματα
καὶ τὰ λευκὰ στοιχεῖα τῶν κάστρων
κι ἀκούει τῶν δέντρων τὸ μεγάλωμα
καὶ τὸ περπάτημα τῶν ἄστρων.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΤΟΜΟΣ Ι

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1945

ΑΡΙΘΜΟΣ

Τὸ φῶς τῆς Ἀθήνας

ΤΟΥ Sir SIDNEY COLVIN

(Ἀπὸ τὸ «Memories And Notes» 1921)

ΤΟ ΦΩΣ κί' ἡ διαύγεια τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀτμόσφαιρας εἶναι ἡ πρώτη σου ἐντύπωση ὅταν φτάνεις ἐκεῖ, ὅπως εἶναι καὶ κείνη ποὺ σοῦ ἀφίνει γιὰ πάντα τὴν πιὸ βαθειὰ αἴσθηση. Ὅσα κί' ἂν τραγούδησαν οἱ ποιητές, ὅσα κί' ἂν εἶπαν οἱ ταξιδιώτες δὲν εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ σ' ἐτοιμάσουν ν' ἀντικρύσεις τὴν πραγματικότητα. Ἡ μιὰ μέρα περνᾷ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη, πλημμυρισμένη πάντα μὲ τὴν ἴδια λαμπρότητα, καὶ τὴ νύχτα, κάθε νύχτα, βλέπεις τ' ἀστέρια σὰν νὰ μπορεῖς νὰ τ' ἀγγίξεις, τὰ βλέπεις λαμπερά, ἀπειρα. Κί' ὥστόσο νοιώθεις πὼς οὔτε ἀπὸ συνήθεια δὲν μπορεῖς νὰ μένεις ἀσυγκίνητος μπροστὰ σὲ τοῦτη τὴ μαγεία.

Τὰ παγκάκια τῆς ἀγορᾶς καὶ ὁ κόσμος τῆς μέσα στὴν ἐντονη φωτοσκίαση, οἱ σωροὶ ἀπὸ τὰ πορτοκάλια καὶ τὰ παληκάκια μὲ τὰ κόκκινα φέσια, τὴ κεντημένη ζακέτα καὶ τὴν χιονάτη φουστανέλλα, ὅλα ἔχουν ἓνα ἀνατολίτικο χρῶμα καὶ τὰ συναντᾷς κατεβαίνοντας ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη μέσα ἀπὸ τὰ στενὰ δρομάκια καὶ τὶς ἀνθισμένες αὐλές. Συχνά, τὸ λαμπρὸ τοῦτο φῶς σοῦ ξεσκεπάζει κατὶ καινούριο στὴν ἀρχαία τέχνη. Ὅταν σ' ἔνα ἀπὸ τὰ σύγχρονα κτίρια — τὸ Πανεπιστήμιο, τὴν Ἀκαδημία, τὴ Βουλὴ, τὸ Μουσεῖο, — ἀντικρύσεις ἓνα καινούριο μάρμαρο στὸ φόντο τ' οὐρανοῦ, θαμπώνεσαι μὲ τὴ λάμψη καὶ τὴ λευκότητά του. Καὶ τότε καταλαβαίνεις γιὰ τὰ ἀγάλματα ἀπὸ σκέτο μάρμαρο δὲν μποροῦν νὰ σταθοῦν σ' αὐτὸ τὸ κλίμα καὶ γιὰ τὸ ἀρχαῖος Ἕλληνας, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ μένουν τὰ ἔργα του στὸν ἀνοιχτὸ αἶερα, τὰ χρωμάτισε. Εἶναι ἄλλωστε πολὺ πιθανὸ πὼς τοῦτες τὶς μαρμαρίνες ἐπιφάνειες γενικὰ τὶς τοποθετοῦσαν σὲ ὀρισμένη θέση ἢ μὲ τέτοια προετοιμασία ὥστε νὰ παίρνουν τὴν κεχριμπαρένια αὐτὴ ἀπόχρωση μὲ τοὺς πλούσιους τόνους ποὺ τοὺς ἔδωσε τώρα ὁ καιρὸς.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΡΟΡΘΟΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΗΜΕΡΟΜ. 1. 11. 1945
16888
36005

Τὸ Ἀθηναϊκὸ φῶς σὲ βοηθᾷ καὶ μὲ ἓνα ἄλλο τρόπο γιὰ νὰ κατανοήσεις τὴν ἀρχαία τέχνη ὅταν τὴν πρωταντικρῶς. Τῇ στιγμῇ ποὺ βλέπεις τέτοιες σκιές ἀπότομες, ἔντονες καὶ κοφτερές σὰν μὲ τὸ μαχαίρι, μὰ ὡστόσο ὁλόγυμνες, σὲ μιὰ ἐπιφάνεια στεφανωμένη ἀπὸ τὸ γαλάζιο φῶς, κερδίζεις κάτι πολὺτιμο καὶ νοιώθεις βαθύτερα τὴ δύναμη καὶ τὴν ἐπιβολὴ τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Στὴ Δύση δὲν ξέρουμε τίποτα γι' αὐτὸ τὸ φῶς ποὺ τὴν ἴδια στιγμή ξεχωρίζει κάθε σκιὰ κοφτά, τονίζοντας τὴν ἀντίθεση καὶ πλημμυρίζει κάθε τι ποὺ βρίσκεται στὸ σκιασμένο μέρος μὲ μιὰν ἀπαλὴ ἐξαισία διαφάνεια. Κάθε γραμμὴ, κάθε σχῆμα φαντάζει ἀνάγλυφο, κάθε παιχνιδισμὸ τοῦ ἡλίου ἔχει τίς πιὸ λεπτές ἐναλλαγές, ἡ πιὸ κοινὴ δουλειὰ τοῦ χίστη φαίνεται ξεχωριστὴ καὶ ὁμορφη.

Ἄν ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀθήνας σκορπᾷ μιὰ τέτοια λαμπράδα σ' ὅλη τὴ σημερινή πόλη, στὰ σχήματα καὶ στὶς σκιές τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, στὴν πολύφωνη ἀγορὰ καὶ στὶς πολύχρωμες πρᾶματιες, ἡ μαγεία εἶναι πιὸ ἔντονη ἔξω στὸ ὑπαιθρο. Ἡ ὄψη τῶν βουνῶν σὲ κάθε τόπο εἶναι ὑποταγμένη στὸν οὐρανὸ καὶ ἀλλάζει μαζί του. Μόνο στὴν Ἀττικὴ ὅμως εἶδα τὰ βουνὰ νὰ παίρνουν τόσο πολὺ ὅλη τὴν ὁμορφιά τους ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν ἀέρα. Λίγες εἶναι οἱ συννεφιασμένες μέρες καὶ κείνες ὅπου ὁ σιρόκος φέρνει σκόνη παντοῦ. Τὸν ἄλλο καιρὸ μπορεῖς νὰ διακρίνεις σχεδὸν κάθε πτυχὴ καὶ κάθε ἴσιωμα στὶς βουνοπλαγιές, κάθε ρεματιά καὶ κάθε ὑψωμα. Μπορεῖς νὰ καταλάβεις κάθε ἀλλαγὴ στὰ χρώματα, κάθε ποικιλία στὴν ἀπόχρωση τῶν βράχων. Κι' ὅμως θέλει σχεδὸν δυὸ ὥρες δρόμο γιὰ τὰ πρῶτα ὑψώματα τοῦ Ὑμηττοῦ ἢ γιὰ τοὺς λόφους τοῦ Λαφνιοῦ στὴν ἄλλη ἄκρη. Οἱ κορυφές τῆς Πάρνηθας εἶναι 30 χλμ. μακρυνὰ καὶ ψηλὰ κάπου 1400 μέτρα. Σὲ ἄλλα κλίματα μόνο σὲ μέρες μὲ ἐξαιρετικὰ καθαρὸ καιρὸ μποροῦν νὰ φανοῦν τὰ μακρινὰ τόσο κοντά, καὶ τότε ὅμως θὰ προβάλλουν σὲ καθαρές ὡστόσο τραχειές καὶ σκληρὲς εἰκόνες. Ἐδῶ τὸ φῶς εἶναι ἀπαλό. Καμιὰ γραμμὴ, καμιὰ λάμψη δὲν εἶναι σκληρὴ μέσα σ' αὐτὴ τὴ φωτεινὴ μαγεία. Ὁ ἀέρας ἔχει μιὰ ὁλοένα καινούρια διαφάνεια σὰν ἀπὸ κρύσταλλο καὶ μπορεῖς νὰ δεῖς κάθε τι μακρυνὸ μέσα σὲ μιὰ ξεχωριστὴ διαύγεια.

Ἐνας τέτοιος οὐρανὸς δημιουργεῖ θαύματα γιὰ τὴ γῆ ποὺ ἀπλώνεται κάτω. Ἐδῶ τίποτα δὲν εἶναι πολὺ πλούσιο. Ἐδῶ δὲ βρίσκεις τὰ στολίδια τῶν βορεινῶν βουνῶν μας. Δὲ βλέπεις ἀφθονὴ πρασινάδα καὶ φουντωτοὺς θάμνους στὰ λειβάδια καὶ τίς πλαγιές. Τοῦτες οἱ βουνοσειρές καὶ τὰ ἀκρωτήρια μὲ τὰ γυμνά τους βράχια ἔχουν ὅμως μιὰν ἄλλη χάρη. Κορφές καὶ πλαγιές ὑψώνονται, χαμηλώνουν, ἀπλώνονται, σβήνουν σὲ γραμμὲς ἀπίστευτα ἁρμονικές. Τὸ μάτι χαίρεται καὶ παίρνει ἓνα μάθημα κοιτώντας ἀπλὰ τὸ περι-

γραμμά τους. Κ' εἶναι ἀπύλαυση νὰ μελετᾷς τίς πτυχές τους καθὼς ξανοίγονται σὲ χίλιες λεπτές φωτοσκιάσεις. Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ζωγραφίσεις τὰ βουνὰ αὐτὰ ὅπως καὶ τὰ ἀρχαῖα ἔργα τέχνης. Καὶ ὅμως ὁ Ἀθηναῖος γλύπτης σμίλεψε τοὺς θεοὺς του ὅπως ἔβλεπε σμιλεμένα γι' αὐτὸν τὰ βουνὰ γύρω του ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Τὰ χρώματά τους εἶναι αὐστηρά καὶ λεπτὰ ὅπως καὶ οἱ γραμμὲς τους. Ἄν δεῖς ἓνα παλιὸ λατομεῖο μὲ τίς σκαμένες του πλαγιές ἢ μιὰ περιπλοκάδα νὰ ἀνθίζει, οἱ πέτρες ποὺ βλέπεις εἶναι χρυσοές καὶ τὰ λουλούδια ἀσημένια. Καὶ ὅπου βρεῖς μέσα στὴν ἀγορὴ γῆ λίγη βλάστηση — γρασίδι, κυπαρίσσι, πεῖκα, ἐλῆς — σοὺ κάνει ἐντύπωση ἢ πλούσια ὄψη τους. Εἶναι σὰν νὰ ξεπερνοῦν ἀκόμα καὶ τὸ πράσινο ὄργιο τῶν τροπικῶν. Τὸ ἴδιο εἶναι καὶ μὲ τὰ λουλούδια. Χλωμοὶ ἀσφόδελοι, φλογᾶτες παπαροῦνες, γλυκόχρωμες ἀνεμώνες καὶ μοσχομυρισμένο θυμάρι ἔχουν πάρει κάτι ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ ἀέρα γύρω τους. Ἰδιόιτερα οἱ ἀνεμώνες σὲ μαγεύουν μὲ τίς ἀποχρώσεις τους.

Τὸ ταίριασμα τῆς ἑλληνικῆς φύσης καὶ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἡ δύναμή τους νὰ δημιουργοῦν ἐντύπωση πλούτου μὲ τόσα ἀπλὰ μέσα εἶναι κείνο ποὺ θυμᾶσαι πάντα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ γύρω τῆς ἐξοχὴ. Κι' ὅλα εἶναι τριγυρισμένα ἀπὸ ἓνα μοναδικὸ φῶς καὶ μιὰ ἀφάνταστη διαύγεια.

ΣΤΗ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἔχουν τώρα τελευταῖα βρεῖ ἓνα μεγάφωνο, λίγο μεγαλύτερο ἀπὸ ἓνα ρολοὶ τῆς τσέπης. Στὴν ἀρχὴν προοριζόταν εἰδικὰ γιὰ τὸ μέτωπο τῆς Ἀπὸ Ἀνατλῆς. Ἡ Βρεταννικὴ ραδιοφωνικὴ βιομηχανία, ποὺ ἔχει ξεπεράσει τὴν προπολεμικὴ τῆς ὁδόδοση κοντὰ 5 φορές, θὰ εἶναι ἡ πρώτη ποὺ θὰ ἀρχίσει εἰρηνικὴ δουλειά.

Προβλέπεται πὼς τὰ ηλεκτρόνια θὰ ἔχουν ἓνα εἰδύτατο μέλλον—ὅπως π.χ. στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ραδιοῦ στὴν βιομηχανία καὶ τὴν καθημερινὴ ζωὴ. Ἡ ρύθμιση τῆς κυκλοφορίας, ἡ λειτουργία τῶν ρολογιῶν καὶ ὁ ἀκριβὴς ὑπολογισμὸς τῶν χρωμάτων εἶναι πρᾶγματα ποὺ γίνονται τώρα στὴν Ἀγγλίᾳ μὲ βάση τὰ ηλεκτρόνια.

Στὴ βιομηχανία τὰ χρώματα καὶ οἱ βαφές δοκιμάζονται μὲ μιὰ μηχανή. Αὐτὴ καταγράφει αὐτόματα τίς διαφορὲς ἀποχρώσεις ποὺ εἶναι τόσο ἀνεπαίσθητες ὥστε νὰ μὴ τίς προσδιορίζει τὸ ἀνθρώπινο μάτι. Ἐφαρμογὲς τοῦ ραδιοῦ εἶναι ἀκόμα χρήσιμες γιὰ τὴ διαπίστωση ἐλαττωμάτων σὲ ὠρισμένα προϊόντα, πρᾶγμα ποὺ, ἂν γινόταν μὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο μέσο, θὰ ἀπαιτοῦσε πολὺ περισσότερο καιρὸ.

Ὁ πόλεμος καὶ τὰ Ἀγγλικά πανεπιστήμια

Τοῦ D. W. BROGAN, καθηγητῆ στοῦ Πανεπιστήμιου τοῦ Κέμπριτζ

(Ἔργο τοῦ British Council-Press Dept.)

ΠΗΓΑΙΝΟΝΤΑΣ κανεὶς σήμερα στὴν Ὁξφόρδη ἢ στοῦ Κέμπριτζ θὰ ἔχει ἐντυπώσεις πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ ἄλλους καιροὺς. Οἱ δρόμοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ στρατιῶτες, ναῦτες, ἀεροπόρους. Οἱ δρόμοι τῆς Ὁξφόρδης εἶναι γεμάτοι καμιόνια, τζήπ, καὶ μεγάλα αὐτοκίνητα, πού μεταφέρουν φτερά ἢ ἄλλα ἐξαρτήματα ἀπὸ διαλυμένα ἀεροπλάνα καὶ ἀνεβοκατεβαίνουν συνεχῶς πηγαίνοντας στοῦ σωτήριου ἔργου τους. Σὲ ἄλλες στιγμὲς πάλι, οἱ δυὸ αὐτὲς παλῆς Πανεπιστημιούπολεις φαίνονται ἀνάλλαχτες. Μπαίνω στὴν αὐλὴ ἐνὸς ἀπὸ τὰ παλῆα κολλέγια, πού δὲν ἔχει μεταβληθῇ σὲ νοσοκομεῖο ἢ γραφεῖα. Ἡ χλόη εἶναι ἀκόμα ἀπαλή, οἱ ὑπηρέτες τοῦ κολλεγίου μὲ τὸ ἴδιο παλὸ ὕψος πηγαινοέρχονται καὶ ἀκόμα μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ τοὺς «Dons» τοὺς καθηγητὲς τῶν κολλεγίων, μὲ τὶς στολές τους, νὰ διατηροῦν τοὺς ἴδιους τρόπους, ἀπορροφημένοι σὲ σκέψεις ἢ ἐξαιρετικὰ ζωηροί, ἀνάλογα μὲ τὸ κέφι τους. Μέσα στὶς αἰθουσες τοῦ κολλεγίου ἢ παλιὰ ἱεροτελεστία τῶν γευμάτων εἶναι φαινομενικὰ ἀνάλλαχτη. Φαινομενικὰ μόνο, γιατί ὅχι μόνο ὑπάρχουν στὶς αἰθουσες στρατιωτικὲς στολές, μὰ πολὺ λίγοι «Dons» στοῦ μεγάλο τραπέζι τους φορᾶνε βραδυνὰ κοστούμια καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶναι παρὰ ἐπισκέπτες ἀπὸ τὸ Λονδίνο, τὴν Ἀθήνα ἢ τὸ Παρίσι, πού κάνουν μιὰ βιαστικὴ ἐπίσκεψη γιὰ νὰ δοῦν ἂν ἡ παλῆα τούτη πόλη στέκεται ἀκόμα.

Μέσα στοῦ βιβλιοπωλεῖο θὰ συναντήσῃ κανεὶς τὸ ἴδιο ἀνακάτεμα τοῦ παλαιοῦ μὲ τὸ καινούριο. Ἡ μία μεγάλη συλλογὴ τῶν βιβλίων ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀεροπολία, μὲ τὴν διατήρησιν τῶν πολεμικῶν ὄπλων καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φυσικῶν στὶς ἀνάγκες τοῦ πολέμου. Ἡ ἄλλη ἀσχολεῖται μὲ τὴν πολιτικὴν, μὲ τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῶν διαφορῶν θεσμῶν, τὰ θέματα τῶν βιβλίων ἀπλώνονται παντοῦ ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλο ἢ τὴ Βρεταννικὴ Αὐτοκρατορία, ὡς τὸ σχολεῖο ἐνὸς χωριοῦ καὶ μιὰ ἐπαρχιακὴ ἐκκλησία. Ἀφθονοῦν ἀκόμα τὰ βιβλία πού ἀσχολοῦνται μὲ τὰ διάφορα οἰκονομικά ἢ κοινωνικά συστήματα, πού τὰ χτυπᾶνε ἢ τὰ ὑποστηρίζουν, καὶ ὁ Ἀμερικανὸς στρατιώτης πού θέλει νὰ ἀγοράσῃ ἓνα ὁδηγὸ γιὰ νὰ βρεῖται τὸ δρόμο του στὰ περὶχωρα, βρί-

σκεται πλάι στὸν ἀξιωματικὸ τοῦ ναυτικοῦ ἢ σ' ἓνα πιλότο τῆς R.A.F. πού εἶναι ἀπορροφημένος σ' ἓνα βιβλίο γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

Μιὰ σημαντικὴ ἀλλαγὴ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ἀλλαγὴ πού σὲ κάνει νὰ λυπᾶσαι. Πόσο λίγα, πόσο ἀκριβὰ καὶ σχετικὰ ὄχι ἀντιπροσωπευτικὰ εἶναι τὰ Γαλλικὰ βιβλία! Τί ἀλλαγὴ ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ὅταν τὰ μεγάλα βιβλιοπωλεῖα τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ὁξφόρδης καὶ τοῦ Κέμπριτζ ἢ τοῦ Λονδίνου εἶταν περήφανα γιὰ τὶς τόσο καλὲς συλλογὲς ἀπὸ Γαλλικὰ βιβλία, σὰν νὰ βρίσκονταν στοῦ Quartier Latin ἢ στοῦ Palais Royal καὶ ὄχι στὴν Ὁξφόρδη καὶ τὸ Κέμπριτζ. Ὅμορφες ρεκλαμὲς προκαλοῦν τοὺς πελάτες νὰ πωλᾶνε τὰ παλῆα τους Γαλλικὰ βιβλία καὶ κάθε προσθήκη στὰ Γαλλικὰ στὸν γίνεται ἀνάγκαστη μὲ μῖα. Ἄν ἔτυχε νὰ εἶσαι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους τυχεροὺς ἀγοραστές τοῦ «Le Crevcoeur», ὅταν τὰ ποιήματα τοῦ Aragon πέσανε στοῦ Λονδίνου σὰν ἱπτάμενη βόμβα, εἶσαι ἓνας ἐξαιρετικὸς ἄνθρωπος. Ἄν κατέχεις πιά καὶ κανένα τόμο τῆς Pleiade, ἔ, τότε εἶσαι ἀκόμα πὺρ ξεχωριστός.

Γιὰ πρώτη φορὰ μέσα στὴν ἱστορίαν τους, τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ Παρισιοῦ, ἡ Ὁξφόρδη καὶ τὸ Κέμπριτζ ξεκόψανε ἀπὸ τὸν πατέρα τους, καὶ αὐτὸς ὁ χωρισμὸς ἀποκάλυψε πόσο βαθειὰ ριζωμένοι εἶταν οἱ δεσμὸι ἀνάμεσα στὸν πατέρα καὶ τὰ παιδιὰ. Ἐκεῖνο πού εἶταν μιὰ τραγικὴ ἀλήθεια γιὰ τὸ Γαλλικὸ πολιτισμὸ καὶ τὴ Γαλλικὴ πνευματικὴ ζωὴ, εἶταν μιὰ ἀλήθεια καὶ γιὰ ὅλο τὸ Δυτικὸ πολιτισμὸ. Ἡ Ἀγγλίαν ἀπομονώθηκε σὲ ἓνα ἀθέλητο μεγαλεῖο. Τὸ ὅτι τὸ Λονδίνο εἶχε γίνῃ ἡ πνευματικὴ πρωτεύουσα τοῦ ἐλεύθερου κόσμου, εἶταν κάτι πού μᾶς ἔκανε περήφανους, ὄχι ὅμως καὶ χαρούμενους. Τὸ ὅτι τὰ Ἀγγλικά πανεπιστήμια εἶταν σχεδὸν τὰ μόνα ἀληθινὰ Studia Generalia πού ἔμεναν στὴν Εὐρώπη, εἶταν πάλι κάτι πού μᾶς γεννοῦσε περηφάνεια καὶ ἀκόμα μᾶς ἔδινε μιὰ καινούρια αἰσθησὶς τῆς εὐθύνης. Εἶταν μιὰ τιμὴ, ὅμως τιμὴ πού εἶταν ἓνα βαρὺ φορτίο, ὅταν εἴχαμε νὰ ἀντικαταστήσουμε μιὰ ἀλυσσοδεμένη τότε Σορβὸν. Ὡστόσο «noblesse oblige», καὶ τὸ φορτίο τὸ ἐπωμιστήκαμε, σὲ ἓνα καιρὸ πού ἡ ἐπιτυχία εἶταν περιορισμένη καὶ στὴν προσπάθειαν μας δὲν εἴχαμε ἀνάλογα μέσα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, τὰ πανεπιστήμια τῆς Ἀγγλίας, ἢ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ, ἔπρεπε νὰ πάρουν ἀπάνω τους τὸ βάρος τοῦ πολέμου. Τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου βρισκόταν μέσα στὴν πολεμικὴ ζώνη, καὶ πραγματικὰ εἶταν ἐξαιρετικὰ ἄτυχο. Εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσῃ βιβλιοθήκες, παραρτήματα, ἐργαστήρια, κολλέγια. Ὅταν ἄρχισε ὁ πόλεμος, σύμφωνα μὲ τὸ προκαθορισμένο σχέδιο, τὰ τμήματά του μεταφέρθηκαν στὴν Ὁξφόρδη, στοῦ Κέμπριτζ, στὴν Γλασκώβη καὶ στοῦ Ἐδιμβούργου. Τουλάχιστο ἓνα ἀπὸ τὰ κολλέγια του πού

μεταφέρθηκε σὲ ἓνα «ἀσφαλισμένο» πανεπιστήμιο στὴν ἐπαρχία ἔτυχε νὰ βρεθεῖ σὲ μιὰ πόλη, ποὺ βομβαρδίστηκε τόσο ἄσχημα, ὅσο καὶ τὸ Λονδῖνο τὸ ἴδιο. Ἔτσι ἔχασε ὄχι μόνο ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ κτιρίου του στοῦ Λονδῖνου, μὰ καὶ ἓνα σημαντικό μέρος τῆς βιβλιοθήκης ποὺ μεταφέρθηκε ἀπὸ κεῖ. Εἶταν δύσκολο νὰ ἐξακολουθήσει ὁ τυπικὸς σύνδεσμος ἀνάμεσα στὰ κολλέγια τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου, ὅταν μιὰ σχολὴ του, ὅπως π.χ. τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν, βρισκόταν πέντε χρόνια στοῦ Κέμπριτζ. Εἶταν δύσκολο νὰ κρατηθεῖ ἡ πνευματικὴ ἐνότητα καὶ σὲ ἓνα κολλέγιο ἀκόμα ὅταν ἡ Ἱατρικὴ Σχολὴ βρισκόταν στὴ Γλασκόβη, ἡ Σχολὴ τῶν Καλῶν Τεχνῶν στοῦ Μπρίστολ, τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν στοῦ Μπίρμιγχαμ καὶ τὰ γραφεῖα του σὲ ἓνα προάστιο τοῦ Λονδίνου. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπαρχιακὰ Πανεπιστήμια ὑποφέρανε ἄσχημα ἀπὸ ἀεροπορικὲς ἐπιδρομὲς ἢ ἀπὸ τὴν ἀναγκαστικὴ μετακόμιση, καὶ ὅλα ὑποφέρανε ἀπὸ τὸ ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου, τὴν ἔλλειψη σπουδαστῶν.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ κανονικὴ ζωὴ τοῦ φοιτητῆ στὴν Ἀγγλία, ἔχει στὴν πραγματικότητά της τελειώσει. Ἀπὸ τὸ 1940 καὶ δῶ, δὲν ὑπῆρχε, δὲ μπορούσε δηλ. νὰ ὑπάρχει ἡ κανονικὴ πανεπιστημιακὴ ζωὴ γιὰ τὸ νέο, ἀκόμα καὶ σὲ κείνα τὰ Πανεπιστήμια ποὺ ὁ πόλεμος δὲν τὰ ἄγγιξε ἀπὸ ὑλικὴ ἀποψη. Πρόωρα ἀνεπτυγμένα παιδιά ποὺ εἶχαν ὅλα τὰ προσόντα γιὰ νὰ μποῦν στοῦ πανεπιστημίου, ἀρκετὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ ἐπιστρατεύονταν, σπουδαστὲς ποὺ τὰ φυσικὰ τους ἐλαττώματα τοὺς ἔκαναν ἀκατάλληλους γιὰ ὑπηρεσία, πληγωμένοι ἄνδρες ποὺ γύριζαν ἀπὸ τὸ μέτωπο, μερικοὶ φοιτητὲς σὲ τεχνικὲς ἢ Ἱατρικὲς Σχολές, αὐτοὶ ἀποτελοῦσαν τὸ φοιτητικὸ πληθυσμό. Ἀλλὰ στοῦ φοιτητικοῦ σῶμα, τὸ τόσο ἀνώμαλο καὶ περιορισμένο, προστέθηκε μιὰ νέα κατηγορία, οἱ σπουδαστὲς τῶν Στρατιωτικῶν Σχολῶν, ὅσοι ἐτοιμάζονταν γιὰ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία στὴν ξηρὰ, στὴ θάλασσα ἢ στὸν ἀέρα. Αὐτοὶ στέλνονται στὰ πανεπιστήμια γιὰ νὰ πάρουν μιὰ σύντομη καὶ ζωντανὴ τεχνικὴ μόρφωση ἀλλὰ ἀκόμα—καὶ αὐτὸ εἶταν ἕνας νεωτερισμός,—τοὺς δινόταν ἡ εὐκαιρία καὶ κάθε ὑποστήριξη γιὰ νὰ προσθέσουν στὴν τεχνικὴ τους μόρφωση τὸ κέρδος μιᾶς γενικῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης. Ἕνας μελλοντικὸς πιλότος τῆς R.A.F., μπορούσε νὰ ἀφιερῶναι ὅση δύναμη καὶ ἐνέργεια τοῦ ἔμενε ὕστερα ἀπὸ τὴ μελέτη γιὰ τὴν ἀεροναυτικὴ καὶ τὴν χρῆση καὶ περιποίηση τῶν μηχανῶν του, στὴ μελέτη τῆς νεώτερης ἱστορίας ἢ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας. Μποροῦσε νὰ γυρίσει ἀπὸ τὴν θεωρία καὶ τὴν πρακτικὴ τῶν μηχανῶν ἐσωτερικῆς καύσης στὸν Cezanne ἢ στὸν Ζαῖξλερ, στὸν Hume ἢ στὸν Macaulay. Ἡ θεωρία ποὺ στέκει πίσω ἀπ' αὐτὴν τὴ διπλὴ διδασχὴ εἶναι ἀπλή. Οἱ μελλοντικοὶ αὐτοὶ ἀξιωματι-

καὶ δὲν προωρίζονταν νὰ γίνουν ἀπλοὶ τεχνικοὶ μὰ καὶ νὰ ὀδηγήσουν ἀνθρώπους. Νὰ τοὺς δώσεις καθαρὰ τεχνικὴ μόρφωση εἶταν σὰ νὰ περιορίζεις αὐθαίρετα τὴν εὐκαιρία νὰ ἐξελιχτοῦν σύμφωνα μὲ τὶς φυσικὲς τους κλίσεις καὶ ἐπιδόσεις καὶ σὰν νὰ τοὺς ἔκανες λιγώτερο ἱκανοὺς ἀρχηγούς. Αὐτὴ εἶταν εἰδικὰ ἡ προοπτικὴ τοῦ στρατοῦ, ποὺ σκόπευε νὰ βγάλει ἀξιωματικούς ἀξιους νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀνία ποὺ δίνει ἡ στρατιωτικὴ ζωὴ, οἱ πολὺς ὅρες ἔπαινε-λημμένες ἀσκήσεις, ἡ δυσκολία νὰ ἐμπιστευτεῖ κανεὶς διαταγὲς σὲ ἡλικιωμένους ἀνθρώπους ποὺ εἶχαν πίσω τους οἰκογένειες καὶ εὐθύνες, ἢ σὲ νέα παιδιά, ἂν αὐτὰ τὰ νέα παιδιά, δὲν εἶχαν περισσό-τερα πνευματικὰ ἐρείσματα ἀπὸ ὅσα τοὺς ἔδινε ἡ ἀπλὴ στρατιωτικὴ τους ἐκπαίδευση. Καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαῖα καὶ γόνιμα καθήκοντα τῶν πανεπιστημίων, εἶταν νὰ δώσουν σ' αὐτοὺς τοὺς εὐέλπιδες ὄχι μόνο μιὰ καλὴ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευση, ἀλλὰ μιὰ γενικὴ, πολιτισμένη ἀποψη τοῦ κόσμου, γιὰτὶ μέσα σ' αὐτὸν ἔμελλε νὰ πολεμήσουν καὶ πολὺ γρήγορα νὰ ζήσουν, χωρὶς τὸν αὐτοματισμὸ καὶ τὴν πεῖθαρχία τοῦ στρατοῦ.

Βέβαια ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία εἶναι ἀπὸ μοναχὴ τῆς ἓνα εἶδος μόρφωσης μὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μὲ κείνη τὴν παιδεία ποὺ δίνεται στὰ πανεπιστήμια. Μέσα στοῦ σύστημα τῶν Ἀγγλικῶν Πανεπιστημίων καὶ σὲ κάθε ἄλλο καλὸ σύστημα, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς μόρφωσης καὶ κυρίως τὸ πῶς ἀξιόλογο, δίνεται ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς, μεταξὺ τους. Ὁ ρόλος τοῦ καθηγητῆ ἔρχεται σὲ δεύτερη σειρὰ, εἶναι λιγώτερο ἀποτελεσματικὸς καὶ ἴσως τὸ σπουδαιότερο μέρος του εἶναι νὰ θυμίζει στοὺς φοιτητὲς κάτι ποὺ εἶπε μιὰ φορὰ ἕνας φημισμένος δάσκαλος τοῦ Κέμπριτζ: «κανεὶς μας δὲν εἶναι ἀλάθης, ἀκόμα οὔτε καὶ οἱ πῶς νέοι ἀγάμεσά μας». Σὲ καιρὸ πολέμου εἶναι λιγώτερο εὐκολο νὰ γεφυρωθεῖ τὸ χάσμα ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς γενιές, γιὰτὶ ἓνα μεγάλο μέρος τῆς πείρας τῆς γενιᾶς ποὺ ἔρχεται, δὲν ἔχει τὸ προηγούμενόν της στὴν πείρα τῆς γενιᾶς ποὺ φεύγει. Δὲν εἶναι ὡστόσο τόσο μεγάλο, ὅσο συνήθως πιστεύουν. Ποτὲ δὲν εἶδαμε τέτοιο πᾶθος γιὰ διάβασμα, μὰ ὁ πόλεμος ἔκανε σπάνια τὰ βιβλία. Μιὰ ἀεροπορικὴ ἐπιδρομὴ στοῦ Λονδίνου, κατὰστρεψε 4 ἑκατομμύρια βιβλία καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ πῶς γνωστὰ κλασσικὰ καὶ τὰ πῶς ἀξιόλογα κείμενα δὲν μπορεῖ νὰ τὰ βρεῖ κανεὶς σήμερα. Οἱ ἀναγνώστες ἀναγκαστικὰ ξεπέφτουν σὲ κατώτερα βιβλία γιὰτὶ εἶναι τὰ μόνα προσιτά. Αὐτὸ εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἀπώλεια γιὰ τὸ νέο, παρὰ γιὰ τοὺς πῶς ἡλικιωμένους, ποὺ ἔχουν διαβάσει ἢ τουλάχιστο ποὺ μπορούσαν ἂν ἤθελαν νὰ διαβάσουν τὰ καλύτερα βιβλία.

Ἀκόμα, ἡ ὁρμη γιὰ μάθηση, μ' ὅλο ποὺ δὲν ἐξυπηρετεῖται καλά, εἶναι μιὰ ἀπόδειξη τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ καινούριου εκπαιδευτικοῦ Ἀγγλικοῦ συστήματος. Ὁ σημερινὸς στρατὸς τῆς Ἀγγλίας,

έχει τὰ περισσότερα πνευματικά ενδιαφέροντα πού παρουσιάστηκαν ποτέ στο στρατό. Ο απλός στρατιώτης, είναι σήμερα πολύ πιο ξύπνιος από ένα προκατόχό του 25 χρόνια πριν, για να μη μιλήσουμε για τους αγράμματους ήρωες παληότερων πολέμων. Τὰ ίδια τὰ παράπονα πού γίνανε για τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὴν ὑπερχριτική, εἶναι ἔπαινοι για τὸ εκπαιδευτικὸ σύστημα, γιατί προϋποθέτουν μέτρα λογικῆς προσδοκίας, πού πριν ἀπὸ μιὰ γενιὰ θὰ φαίνονταν οὐτοπίες. Οἱ περισσότεροι πιλότοι τοῦ 1940 βγήκαν ἀπὸ τὰ δευτεροβάθμια σχολεῖα πού ιδρύθηκαν στὸν αἰώνα μας. Καὶ κυρίως τὰ πανεπιστήμια ἀνταποκρίθηκαν σ' ὅλες τὶς ἀπαιτήσεις πού εἶχαμε ἀπ' αὐτά. Ἀπὸ καὶ βγήκαν οἱ τεχνικοὶ πού ἀντιμετωπίσανε τὶς πρὸ διαβολικῆς ἐπιδρομῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ μ' ὅλο τὸν πόλεμο, ἕνας καθολόγος σὲ μιὰ Ἱατρικὴ Σχολὴ τοῦ Λονδίνου ἀνακάλυψε τὶς δυνατότητες τῆς πενικιλίνης καὶ πού πραγματικὰ εἶταν ὁ μεγαλύτερος θρίαμβος τῆς Ἱατρικῆς ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Παστέρ. Σχολές καὶ Πανεπιστήμια φάνηκαν ἀντάξια τῆς χώρας τους, καὶ ὁ ρόλος τῶν σπουδαστῶν τους ἔκανε νὰ φαίνονται ἀνόητοι ἐκεῖνοι πού κρίνανε τὰ ἥθη καὶ τοὺς τρόπους τῆς νεολαίας, χωρὶς νὰ καλοσκεφτοῦν.

Ὡστόσο κανεὶς δὲν ἰσχυρίζεται πὼς ὅλα εἶναι ἢ ἔγιναν ὅπως ἔπρεπε. Παρὰ τὴν ἀληθινὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς «ὡς σταδιοδρομία ἀνοίχῃ στὰ ταλέντα», ἢ Ἀγγλικὴ παιδεία χαρακτηρίζεται ἀκόμα ἀπὸ μιὰ σχετικὴ ταξικὴ διάκριση. Ὅχι πὼς ἔνα φτωχὸ παιδί, ἂν εἶναι σπουδαῖο, δὲ βρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀνέβει. Σὲ λίγες χῶρες ἔνα τέτοιο φτωχόπαιδο μπορεῖ νὰ βρεῖ τόσο λαμπρές εὐκαιρίες για νὰ ἀναδειχτεῖ. Μὰ πάλι μιὰ τέτοια τύχη, σημαίνει νὰ μπεῖ σὲ μιὰ τάξη πολὺ κλειστή, τάξη πού παίρνει τὴν ἐνότητά της ἀπὸ συνήθειες ὁμιλίας καὶ ζωῆς βγαλμένες ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ δυὸ «παλὰ Πανεπιστήμια» τῆς Ὁξφόρδης καὶ τοῦ Κέμπριτζ. Ἐν σημάδι αὐτῆς τῆς παιδείας δὲν ἔχουν οβυσσῆ, ὅποιες καὶ ἂν εἴταν οἱ κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς ἀρχές πού υἱοθετήθηκαν καὶ μ' ὅλο πού τὰ μεγάλα Ἀγγλικά σχολεῖα καὶ τὰ πανεπιστήμια ἔδωσαν μεταρρυθμιστὲς καὶ ἐπαναστάτες. Αἰσθάνεται κανεὶς τὸν πειρασμὸ νὰ ἐφαρμόσει γι' αὐτὰ ἐκεῖνο πού εἶπε σχετικὰ μὲ τὴ Βουλὴ ὁ Robert de Jouvenel «Υπάρχουν περισσότερα κοινὰ ἀνάμεσα σὲ δυὸ παληοὺς ἀπόφοιτους τοῦ Ἦτον, πού ὁ ἕνας τους εἶναι κομμουνιστὴς, παρὰ ἀνάμεσα σὲ δυὸ κομμουνιστὲς πού ὁ ἕνας τους ἔχει βγῆ ἀπὸ τὸ Ἦτον.»

Πάνω ἀπ' ὅλα, τὸ μεγαλύτερο παράπονο εἶναι πὼς ἡ Ὁξφόρδη καὶ τὸ Κέμπριτζ τραβᾶνε ἀπὸ τὰ νεώτερα πανεπιστήμια τοὺς καλύτερους μαθητὲς καὶ πὼς μιὰ τὸ ἴδιο μεγάλη ἀναλογία τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν πανεπιστημίων, ἀπασχολεῖται στὴν Ὁξφόρδη

καὶ τὸ Κέμπριτζ, πού στὸ κάτω κάτω, ὅποια προσόντα καὶ ἂν ἔχουν σὰν πανεπιστήμια, δὲ δίνουν καὶ τόσο καλὴ προετοιμασία για τὴ ζωὴ καὶ για τὰ προβλήματα μιᾶς μεγάλης βιομηχανικῆς πόλης ἢ για τὴν κατανόηση τῶν ἀναγκῶν πού ἔχουν οἱ μεγάλες βιομηχανικὲς μάζες.

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνηση ἔχει πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ ξοδέψῃ περισσότερα χρήματα για τὴν παιδείαν, καὶ νὰ φέρει τὸ λαὸ πολὺ κοντὰ στὸν κύκλὸ της, πάντα ὅμως μένει τὸ πρόβλημα τῆς κοινωνικῆς ἐνότητος. Ἡ πνευματικὴ ἐνότητα ἔχει κάνει περισσότερη πρόοδο. Ὁ «Μορφωτικὸς Σύνδεσμος Ἑργατῶν» (Workers Educational Association), αὐτὸ τὸ λαϊκὸ πανεπιστήμιο μὲ τὴν μεγάλη ἐπιτυχίαν, πού τόσα πολλὰ ὀφείλει στὸν Ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Κάντερμπερυ Dr. Willam Temple, ἔχει χρήσιμους ἀνταγωνιστὲς καὶ βοηθοὺς. Ἡ δουλειὰ τῆς παραγωγῆς καλῶν βιβλίων καὶ ἄλλων μορφωτικῶν ἐφοδίων για ἐνηλίκους ὅσο καὶ για παιδιά, ἔχει πολὺ προχωρήσει. Σὲ καμιὰ χώρα ἡ συζήτηση πᾶν στὴν τεχνικὴ τῶν οικονομικῶν ζητημάτων δὲ βρίσκει περισσότερη, ἔστω καὶ στοιχειώδη κατανόηση, ὅπως καὶ μιὰ καθαρὴ κουταμάρα δὲν μπορεῖ ἄλλοῦ νὰ βρεῖ λιγώτερο θερμὴ ὑποδοχή (βέβαια δὲν ἀποκλείεται κι' αὐτό, γιατί στὸ κάτω - κάτω οἱ Ἑγγλέζοι μπορεῖ καὶ ἀπὸ καλωσύνη τους νὰ τὴ δεχτοῦν!) Τὸ ἐπίπεδο τῆς γνώσης καὶ τῆς νοημοσύνης στὶς κατώτερες βαθμίδες τῶν ἀστικῶν ὑπηρεσιῶν ἔχει πολὺ ὑψωθῇ, ὅπως καὶ στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀμύλλας τῶν δασκάλων τοῦ κοινοῦ σχολείου. Ὅμως μένει νὰ γίνῃ ἀκόμα πολὺ δουλειὰ ὥσπου νὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς τὸ παιδί στὴν Ἀγγλίαν ἔχει πραγματικὴ εὐκαιρίαν νὰ σταδιοδρομήσῃ σὲ μιὰ δουλειὰ ὅσο καὶ σὲ ἄλλες ἢ ὥσπου νὰ μποροῦμε μὲ βεβαιότητα νὰ παραδεχτοῦμε πὼς ὁ μέσος ὅρος τῶν γονέων ἔχει συμφωνήσῃ νὰ θαυμάζει σχεδὸν ὅσο καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Σκωτσέζοι στὸν ἑαυτό τους, τὴν αἰτία ὅλων ἐκείνων τῶν Σκωτσέζικων προσόντων πού κάθε Ἀγγλὸς θαυμάζει σ' αὐτούς, τὴν ἀγάπη τους δηλ. για τὴ μάθηση.

Κανεὶς δὲν ἔχει ψευδαισθήσεις για τὸ μέλλον. Ὁ κλῆρος πού ἔτυχε στὴν Ἀγγλίαν θὰ εἶναι δύσκολος. Οἱ Ἀγγλοὶ θὰ χρειαστοῦν ὅλη τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἐπιμονὴ τῆς παράδοσης, ιδιότητες για τὶς ὁποῖες εἶναι μὲ τὸ δίκιο τους περήφανοι. Θὰ χρειαστοῦν ἀκόμα ὅλη ἐκείνη τὴν πνευματικὴ ἐνεργητικότητα πού γι' αὐτὴν οἱ συμπατριῶτες τοῦ Σαίξπηρ καὶ τοῦ Νεύτωνα ἀγνήθηκαν συνειδητὰ νὰ εἶναι περήφανοι. Τὸ ὅτι τώρα εἶναι τόσο πρόθυμοι νὰ παραδεχτοῦν τὴν ἀξίαν πού κρύβει ὁ νοῦς καὶ ἡ γνώση, αὐτὸ εἶναι ἴσως τὸ πιὸ ενδιαφέρον σημεῖο τοῦ καιροῦ μας.

Τὸ πρῶτο μου ταξίδι στήν Αὐστραλία

Τοῦ Πλωτάρχη Α. Β. CAMPBELL

(Ἀπὸ τὸ London Calling)

ΞΕΡΩ πὼς ἔχω πολλοὺς φίλους στήν Αὐστραλία καὶ στὴ Νέα Ζηλανδία κι' ἔτσι καλωσορίζω αὐτὴ τὴν εὐκαιρία νὰ τοὺς δῶ καὶ νὰ μιλήσω μαζί τους. Ἔχουν περάσει πάρα πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε πὺν πρωτοταξίδεψα σ' αὐτὲς τὶς χώρες—περισσότερα χρόνια, ἴσως, ἀπ' ὅσα μπορῶ νὰ θυμηθῶ. Πῆγα μὲ τὸ ἀτμόπλοιο «Orient» στὸ τελευταῖο του ταξίδι. Εἴταν ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀτμόπλοια, πὺν ἔφεραν ταχυδρομεῖο στήν Αὐστραλία, ὅταν ἀπὸ τὸ 1852 ἐγκαινιάστηκε ἡ ταχυδρομικὴ αὐτὴ ὑπηρεσία. Ἐκανα τὸ ταξίδι μου στὰ 1900.

Σὲ κάθε λιμάνι μᾶς πλημμύριζαν ἀνταποκριτὲς ἐφημερίδων, φωτοεπιτόρητο, προσκλήσεις γιὰ γεύματα καὶ δεῖπνα στὴ στεριά—ἔχω χάσει τὸ λογαριασμὸ μετρώοντας. Στὸ ταξίδι τοῦ γυρισμοῦ πὺν εἴταν τὸ τελευταῖο τοῦ «Orient», εἴχαμε κρεμασμένη μιὰ στενόμακρη σημαία 150 γιάρδες μακρὸς μὲ μιὰ χρυσομένη φούσκα στήν ἄκρη γιὰ νὰ τὴν κρατᾷ πάνω ἀπ' τὸ νερό.

Εἴταν πιὰ ἓνα γέρικο καράβι τότε, μὲ τέσσερα κατάρτια κι' ἓνα μακρὸν φουγάρο. Ὑστερα ἀπὸ τὸ Κολόμπο καὶ ὅσο διασχίζαμε τὸ Ἀραβικὸ πέλαγος εἴχαμε κακοκαιρία καὶ τὸ φορτίο μετακινήθηκε μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γείρει τὸ πλοῖο τριάντα πέντε σχεδὸν μοῖρες. Μπορεῖτε νὰ φανταστεῖτε πόσο ἐγοχλητικὸ εἶναι νὰ βρεῖται κανεὶς πάνω σ' ἓνα μισοπλαγιασμένο καράβι. Οἱ ἐπιβάτες εἴχαν χάσει ὅλες τὶς διασκέδασεις τους· οὔτε νὰ χορέψουν μποροῦσαν πάνω στὸ κατὰστρωμα. Τὰ τραπέζια τοῦ σαλονιοῦ χρειάστηκε νὰ προσαρμοστοῦν στὴ νέα κατάσταση ἀπὸ τὸν ξυλουργό, ἔτσι ὥστε ἐνῶ ἡ μιὰ τους πλευρὰ εἴταν τέσσερα πόδια ἀπὸ τὸ πάτωμα, ἡ ἄλλη εἴταν μόλις δύο. Μ' ὅλα μας τὰ χάλια φτάσαμε ἐν τάξει σὲ λιμάνι, καὶ τακτοποιήσαμε τὸ φορτίο πρὶν τελειώσουμε τὸ ταξίδι γιὰ τὴν Αὐστραλία. Λίγο καιρὸ ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τὸ ταξίδι ἄρχισε ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ πρὸς τὴν Αὐστραλία. Κάθε τρεῖς μῆνες μπαρόκαμε πάνω ἀπὸ χίλια ἄτομα. Σκεφθῆτε, ἡ Αὐστραλία ἐκεῖνο τὸν καιρὸ φαινόταν πολὺ πιὸ μακρὺ ἀπὸ σήμερα. Βρισκόταν στήν ἄλλη ἄκρη τοῦ κόσμου καὶ πολὺ μακρὺ ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ὅταν φιλοῦσα τὴν γρηὰ μητέρα μου ἀποχαιρετώντας τὴν, ἔγερνε

τὸ κεφάλι τὴς στὸν ὄμο μου κι' ἔκλαιγε, μὴν ἔχοντας ἂν θὰ ξανάβλεπε τὸ παιδί τὴς.

Τὸ ἴδιο γινόταν στὴν προκυμαία, πρὶν ἀπὸ τὸ ξεκίνημα. Ἐνα σωρὸ παθητικὲς σκηνὲς καθὼς οἱ μεταναστάτες ἀποχαιρετοῦσαν γιὰ πάντα τοὺς φίλους, τοὺς συγγενεῖς ἀκόμα καὶ τὴν Ἀγγλία. Βέβαια, πολλοὶ συναντήθηκαν πάλι καὶ ξαναγύρισαν στὴν Ἀγγλία, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς μὲ τὸν Αὐτοκρατορικὸ Στρατὸ στὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο. Μὰ στὴ γεμάτῃ περιπέτεια ἐκεῖνη στιγμὴ ἓνα ξανασμίξιμο δὲ φαινόταν πιθανό.

Τώρα, πὺν φέρνω στὸ νοῦ μου τὰ περασμένα, θυμᾶμαι πὼς οἱ ἐπιβάτες τῆς τρίτης θέσης εἴταν μᾶλλον πυκνὰ στοιβαγμένοι. Μὰ στὸ σύνολο, ἡ τροφὴ εἴταν καλὴ καὶ περνοῦσαν εὐχάριστα πάνω στὸ πλοῖο. Πρὶν ἀπὸ τὸ ξεκίνημα γινόταν αὐστηρὴ ἱατρικὴ ἐξέταση, ἐπιθεώρηση τοῦ πληρώματος καὶ τῶν ναυαγοσωστικῶν μέσων τοῦ πλοίου. Εὐτυχῶς δὲ μᾶς ἔτυχε νὰ ναυαγήσουμε καμμιὰ φορὰ, μὰ χρησιμοποιοῦσαμε τὰ ναυαγοσωστικὰ σῦνεργα, ὅταν ἔπεφτε κανεὶς στὴ θάλασσα.

Οἱ καμπίνες εἴχαν διαρρυθμιστῇ ἔτσι, ὥστε ἡ μιὰ σειρὰ νὰ εἶναι γιὰ τοὺς ἄντρες καὶ ἡ ἄλλη γιὰ τὶς γυναῖκες. Τὶς πρῶτες λίγες μέρες τὰ καταστρώματα εἴταν σχεδὸν ὁλότελα ἄδεια, ἐκτὸς ἀπὸ κανένα παλὸ ἀποικο πὺν πῆγαῖνε πίσω στὴν Αὐστραλία. Ἀν τὸ ταξίδι στὸ στενὸ τῆς Μάγχης εἴταν κακό, ὁ κόσμος ὑπόφερε πολὺ ἀπὸ ναυτία καὶ, πιστέψτε με, αὐτὸ εἶναι κάτι πολὺ δυσάρεστο. Νομίζω πὼς βλέπω ἀκόμα ἓνα κορίτσι ξαπλωμένο σὲ μιὰ κουβέρτα πάνω στὸ κατὰστρωμα. Τὴ ρώτησα πὼς αἰσθανόταν καὶ μοῦ ἀπάντησε πὼς αἰσθανόταν πολὺ καλύτερα τώρα πὺν εἴταν ἀπάνω στὸν δροσερὸ ἀέρα μὰ ὁμολόγησε πὼς τὴν περασμένη νύχτα εἴταν τόσο ἄρρωστη, πὺν νόμιζε πὼς θὰ πεθάνει.

Γιὰ λίγες μέρες οἱ ἄντρες κι' οἱ γυναῖκες περιορίζονταν στὴν ὀρισμένη γιὰ κάθε φύλο πλευρὰ τοῦ καταστρώματος. Οἱ ἐπιβάτες δὲν εἴχαν ἄρκετὰ ἐσώρρονα γιὰ μακροὺς θαλασσινὸς ταξίδι καὶ στὸ τέλος τῆς πρώτης βδομάδας ὁ ἀρχιμηχανικὸς ἔδωσε διαταγὴ νὰ χορηγηθεῖ ἔκτακτη ποσότητα ζεστοῦ νεροῦ στὰ πλυσταριά τοῦ πλοίου γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ ἐπιβάτες νὰ πλύνουν τὰ ρούχα τους· αὐτὸ γινόταν πολὺ πρὶν ἐγκατασταθοῦν πλυντήρια στὰ βαπόρια. Εἴταν πάντα διασκεδαστικὸ νὰ βλέπεις πόσο δειλὰ ἔμπαινε ἓνας νεαρὸς κύριος στὸ πλυσταριὸ μὲ τὶς κάλτσες καὶ τὰ πουκάμισά του στὸ χέρι καὶ καταπιανόταν μὲ τὸ πλύσιμο. Καμμιὰ φορὰ μιὰ νέα γυναῖκα τοῦ ἔπαιρνε μὲ εὐγένεια τὰ ρούχα καὶ τὰ πρόσθεται στὸ δικὸ τῆς σωρὸ, λέγοντάς του νὰ πάει ἔξω νὰ καπνίσει κανένα τσιγάρο. Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ νέος ἔβρισκε τὶς κάλτσες καὶ τὰ πουκάμισά του ὁμορφοσιδερωμένα στὴν κουκέτα του. Αὐτὴ ἡ πρώτη μέρα τοῦ πλυσίματος

είταν πάντα τὸ «σπάσιμο τοῦ πάγου», σὰν νὰ ποῦμε. Τὸ ἄλλο πρῶτὶ οἱ νεαροὶ πῆγαιναν στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ πλοίου καὶ ἔδειχναν τὴν εὐγνωμοσύνη τους προσφέροντας στὶς κοπελλιές κανένα περιοδικὸ ἢ μερικὰ γλυκά. Naί, τὸ πλυσταριὸ συχνὰ στάθηκε ἡ ἀφετηρία πολλῶν ρομάντσων.

Δὲν ἔχει κανεὶς πολλὰ πράματα νὰ κάνει σ' ἓνα πλοῖο ὅσο κρατᾷ ἓνα μακρὸν ταξίδι καὶ πρέπει νὰ παραδεχοῦμε πὼς ἡ ἔλξη τῶν γυναικείων θελγῆτρων φαίνεται νὰ εἶταν πιὸ δυνατὴ κάτω ἀπ' τὸν τροπικὸ ἥλιο. "Ὅπως κι' ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα, πρέπει νὰ πῶ πὼς κάποιο βράδυ ἀκουγόταν ἓνα χτύπημα στὴν πόρτα τῆς καμπίνας μου καὶ ἓνας ντροπαλὸς νέος καὶ μιὰ νέα μὲ ρωτοῦσαν ἂν εἶταν δυνατό νὰ δοῦν τὸν πλοίαρχο, μὲ σκοπὸ νὰ τοῦ ζητήσουν νὰ τοὺς παντρεύει. Ἀπρόθυμα τοὺς ἔλεγα πὼς μολοντί ὁ πλοίαρχος ἔχει μεγάλη ἐξουσία μέσα στὸ πλοῖο, μπορεῖ νὰ μαστιγώσει ἓναν ἄνθρωπο, νὰ τὸν φυλακίσει, νὰ τὸν βγάλει στὴ στεριά καὶ νὰ τὸν κρεμάσει ἀκόμα, ὥστόσο δὲν μπορούσε—ἐκτὸς ἂν οἱ περιστάσεις εἶταν ἐξαιρετικὲς—νὰ παντρεύει ὁποιονδήποτε στὸ πλοῖο του.

Γι' αὐτὸ δημοσιεύσαμε τὴν προκήρυξη τοῦ γάμου τρεῖς Κυριακὲς συνέχεια στὴ λειτουργία καὶ τηλεγραφοῦσαμε στὸν πράκτορά μας τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου θὰ ξεμπάρκαρε τὸ ζευγάρι, δίνοντάς του ἐντολὴ νὰ ἔχει ἔτοιμο ὅ,τι χρειάζεται γιὰ ἓνα γάμο, ὅταν θὰ φτάναμε. Ἐχῶ δὴ τέσσερις γάμους αὐτοῦ τοῦ εἴδους στὴ διάρκεια ἑνὸς μόνο ταξιδιοῦ. Συνήθιζα νὰ διατηρῶ ἐπαφὴ μὲ τὰ ζευγάρια, ὅταν αὐτὸ εἶταν δυνατό, καὶ ἔξω πολλές εὐτυχισμένες ἐνώσεις. Οἱ ἐπιβάτες τῆς πρώτης θέσης ἐνδιαφέρονταν πολὺ γιὰ τὰ εἰδύλλια καὶ μπορῶ νὰ θυμηθῶ πολλές περιπτώσεις, πού καλοπροαίρετοι ταξιδιώτες τῆς πρώτης θέσης ἔβγαζαν τὴ νεαρὴ μελλοννμφη ἔξω στὸ Κολόμπο καὶ τὴν ἐφοδίαζαν μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα στολίδια τοῦ γάμου της.

Ἐχῶ δὴ πολλὰς εὐγενικὲς πράξεις μέσα στὸ πλοῖο, πού ποτε δὲ θὰ γίνονταν γνωστὲς ἂν οἱ ἐπιβάτες πού ἤθελαν νὰ ἐπισκεφτοῦν πρόσωπα ἄλλης θέσης δὲν εἶταν ὑποχρεωμένοι νὰ ζητήσουν πρῶτα ἄδεια. (Ὁ κανόνας αὐτὸς ὀφείλονταν στοὺς πιθανοὺς κινδύνους μεταδοτικῆς ἀρρώστειας).

Κάποτε, σ' ἓνα ταξίδι ὅταν γυρίζαμε στὴν Ἀγγλία, μιὰ πολὺ γνωστὴ τραγουδίστρια τῆς ὀπερας πού συχνὰ ταξίδευε μαζί μας, μὲ ρώτησε ἂν μπορούσε νὰ πηγαίνει τὰ ἀπεγεύματα στὸ διαμέρισμα τῆς τρίτης θέσης. Τὴ ρώτησα ἂν εἶχε κανένα ἰδιαίτερο λόγο γι' αὐτὸ καὶ μοῦ εἶπε πὼς ἤξερε μιὰ φτωχὴ γυναῖκα, πού μόλις εἶχε χάσει τὸν ἄντρα της σ' ἓνα δυστύχημα στὴν Αὐστραλία, καὶ πού ξαναγύριζε στὴν Ἀγγλία μὲ τὰ τρία μικρὰ παιδιὰ της. Θὰ μπορούσε νὰ πηγαίνει ἐκεῖ καὶ νὰ φροντίζει τὰ μικρά, ὥστε νὰ μπορεῖ ἔτσι ἡ κουρασμένη μητέρα νὰ ἀναπαύεται λίγο τὰ ἀπογεύματα. Τῆς ἔδωσα

τὴν ἄδεια μὲ χαρὰ καὶ σ' ὅλο τὸ ταξίδι τοῦ γυρισμοῦ στὴν Ἀγγλία τὸ παγκόσμια γνωστὸ ἀστέρι ντάντενε καὶ διασκέδαζε τὰ παιδάκια τὴν ὥρα πού κάθε ἀπόγευμα ἡ μητέρα τους ἡσύχαζε. Καὶ μιὰ πού γίνεται λόγος, ὅταν ξεμπάρκαρε στὴν Ἀγγλία, ἡ μητέρα βρισκόταν σὲ πολὺ καλλίτερη κατάσταση ὑγείας καὶ τσέπης παρὰ ὅταν μῆκε στὸ πλοῖο ἀπὸ τὸ Σίντνεϋ.

Μὰ πρέπει νὰ παραδεχοῦμε πὼς γιὰ ἀνθρώπους πού φτιάχνουν ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὴ ζωὴ τους σὲ μιὰν ἄλλη χώρα καὶ στήνουν ἓνα καινούριο σπητικό, ὁ πειρασμὸς εἶναι πολὺ δυνατός. Θέλω νὰ πῶ πὼς συχνά, τὴν ὥρα πού ἐτοιμαζόμασταν νὰ ξεμπάρκαρουμε τοὺς μετανάστες στὴν Αὐστραλία, ὁ ἀρχικαμαρότος τῆς τρίτης θέσης ἐρχόταν καὶ ἀνέφερε τρομαχτικὸ ἔλλειμα σὲ κουβέρτες καὶ ἀσημικά. Βέβαια, ἔξαμα πού εἶχαν πάει, καὶ τὸ μόνο πού ἔκανα εἶταν νὰ βγαίνω στὴ στεριά καὶ νὰ βλέπω τὸν τελώνη. Τὸν παρακαλοῦσα νὰ δώσει ἐντολὴ στοὺς ἀνθρώπους πού ἔκαναν τὴν ἔρευνα, νὰ ψάξουν γιὰ πράγματα τῆς ἐταιρείας καὶ ἀπλῶς νὰ τὰ πάρουν ἀπὸ τὶς ἀποσκευὲς καὶ νὰ τ' ἀκουμπήσουν στὴν προκυμαία. Εἶταν πολὺ συνηθισμένο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς νὰ ἀνακαλύπτουν μαχαίρια, πηροῦνια, μπουκάλια, καὶ κουβέρτες. Στὸ τέλος χάναμε πολὺ λίγα.

Βέβαια, ὅλ' αὐτὰ γίνονταν ἐδῶ καὶ πολὺν καιρό. Ἐνα ταξίδι στὴν Αὐστραλία ἢ τὴ Νέα Ζηλανδία εἶναι τώρα ὑπόθεση πολὺ διαφορετικὴ—μὲ πλοῖο κρατᾷ ἓξη ἐβδομάδες ἀντὶ γιὰ τρεῖς μῆνες καὶ ὑπάρχουν νωπὲς τροφὲς γιὰ ὅλο τὸ ταξίδι. Τὰ πλοῖα εἶναι πιὸ ἄνετα καὶ ὁ κόσμος πού ταξιδεύει μ' αὐτὰ κι' αὐτὸς ἔχει ἀλλάξει.

Δὲν ξεκινοῦν γιὰ τὸ μεγάλο ἄγνωστο, ὅπως ἔκαναν οἱ πρῶτοι μετανάστες ἂν πηγαίνουν νὰ ἐγκατασταθοῦν στὶς Κτήσεις, εἶναι ἐντελῶς βέβαιο πὼς ξέρουν κάθετι γιὰ τὸν τόπο ὅπου ταξιδεύουν καὶ πὼς πηγαίνουν γιὰ μιὰ ὀρισμένη δουλειά. Δὲ χρειάζεται νὰ παρουν τώρα μαζί ὅλα τοὺς τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ οἰκοκυριακά σκεῦη καὶ δὲν ἀντιμετωπίζουν τὸ ἐνδεχόμενο νὰ χτίσουν οἱ ἴδιοι τὸ στήτι τους. Μερικοὶ πηγαίνουν ἀκόμα γιὰ νὰ δουλέψουν στοὺς ἀγρούς, πολλοὶ πηγαίνουν σὲ μοντέρνες πολιτεῖες. Οἱ μέρες τῶν πρῶτοπόρων καὶ τῶν τυχοδιωκτῶν ἔχουν πιά περάσει.

Ἡ σημασία τῶν ἐξαγωγῶν στὴν Ἀγγλία

Τῶν MICHAEL YOUNG καὶ THEODOR PRAGER

(Ἀπὸ τὸ βιβλίον There's Work For All)

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ὑφέσεις στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ πολλὰς φορὰς ἄρχισαν μὲ πτώση τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Ἡ ἐλάττωσις τῆς ζήτησης γιὰ τὰ ὑφάσματα τοῦ Λάνκασαϊρ ἢ γιὰ τὸ κάρβουνο τῆς Νότιας Οὐαλλίας προκαλεῖ χαλάρωσις στὴν οἰκονομικὴ κίνησις καὶ μειωμένη ἀπασχόλησις στὶς ὑφαντουργικὰς καὶ μεταλλευτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐλάττωσις τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς γενικῆς ἀπασχόλησης σ' ὅλη τὴ χώρα. Γιατὶ ἐφ' ὅσον οἱ ἐργάτες τοῦ Λάνκασαϊρ ἢ οἱ ἀνθρακωρύχοι τῆς Νότιας Οὐαλλίας ἢ οἱ μεταλλουργοὶ τοῦ Μπέρμινγχαμ χάνουν τὴ δουλειὰ τους καὶ δὲν μποροῦν νὰ ξοδέψουν ὅσα ξόδευαν πρὶν, εἶναι φυσικὸ πὼς καὶ οἱ προμηθευτές τους, οἱ ἔμποροι, οἱ συγκοινωνιακὰς ἐπιχειρήσεις κερδίζουν λιγώτερα καὶ συνεπὶς ξοδεύουν καὶ αὐτοὶ λιγώτερα. Ἔτσι ὁ τρομερὸς στρόβιλος τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως ἐκπλώνεται ἀπὸ τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο στὴν ἐσωτερικὴ οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ τὴ μιὰ περιοχὴ στὴν ἄλλη. Τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ εἶναι ἀκόμα σοβαρώτερα, ἂν σκεφθῇ κανεὶς πὼς ἀνέκαθεν μεγάλο μέρος τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ εἶχε γιὰ κέντρο τοῦ τοῦ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο, περισσότερο ἥσως παρὰ σὲ ὅποιανδήποτε ἄλλῃ χώρα τοῦ κόσμου.

Ἐδῶ βλέπουμε ἕναν ἀστάθμητο οἰκονομικὸ παράγοντα, πού δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κατευθύνει ἄμεσα καμιά κυβέρνησις. Κάθε κυβέρνησις μπορεῖ ἄμεσα νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐσωτερικῆς ζήτησης. Μὰ καμιά δὲν μπορεῖ νὰ καθορίσῃ τὴ ζήτησις τοῦ ἐξωτερικοῦ γιὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίας τῆς χώρας.

Στὴ θεωρίᾳ, ἀποφεύγουμε αὐτὴ τὴ δυσκολία, ἂν περιορίσουμε τὸ διεθνὲς ἐμπόριο — τὶς εἰσαγωγὰς καὶ τὶς ἐξαγωγὰς — ὥς τὸ σημεῖο τῆς αὐτάρκειας. Αὐτὸ σημαίνει νὰ παράγεις ὅ,τι χρειάζεσαι στὸ ἐσωτερικὸ καὶ νὰ μὴν περιορίζεσαι μόνον στὴν παραγωγὴ ὠρισμένων εἰδῶν, πού μερικὰ ἀπ' αὐτὰ μπορεῖς νὰ τὰ ἀνταλλάξεις μὲ ξένα προϊόντα. Μπορεῖς νὰ παράγεις πορτοκάλια σὲ θεωρηκτικῶς, νὰ κάνεις συνθετικὴ βενζίνη ἀπὸ κάρβουνο, πλαστικὰς ὕλες γιὰ νὰ ἀντικαταστήσουν τὸ ἀλουμίνιο κλπ. Ἔτσι δὲ θὰ ὑπῆρχε κανένας σημαντικὸς ἀστάθμητος παράγοντας στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ νὰ ἐφαρμοστῇ ἕνα σχέδιο γιὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴν καταπολέμησιν τῆς ἀνεργίας.

Μὰ τὰ ἔξοδα γιὰ μιὰ τέτοιον εἶδους παραγωγὴν θὰ εἴταν τεράστια, πρᾶγμα πού θὰ προκαλοῦσε πτώσις τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου. Τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο ἔχει τὸ μεγάλο καὶ ἀκλόνητο πλεονέκτημα, πὼς δημιουργεῖ ἕναν καταμερισμὸ τῶν ἔργων ἀνάμεσα στὶς διαφορὰς χώρας καὶ ἐπιτρέπει σὲ ὅλες μαζί καὶ σὲ κάθε μιὰ ξεχωριστὰ νὰ ἔχουν ἕνα μεγαλύτερο πραγματικὸ εἰσόδημα ἀπ' ὅ,τι θὰ εἶχαν ἀλλοιῶς. Τὸ κλίμα τῆς Χρυσῆς Ἀκτῆς εἶναι κατὰλληλο γιὰ φυτεῖς κακάο. Οἱ ἐργάτες πάλι τῆς Ἀγγλίας εἶναι εἰδικοί στὴν κατασκευὴ μηχανημάτων παραγωγῆς μπετόν. Εἶναι λοιπὸν λογικώτερον νὰ ἀνταλλάξουν αὐτὲς οἱ χώρες μεταξὺ τους τὸ κακάο μὲ τὰ μηχανήματα, παρὰ νὰ προσπαθῇσιν καὶ οἱ δύο νὰ παράγουν καὶ τὰ δύο προϊόντα.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς τὸ βιωτικὸ ἐπίπεδο στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ δὲ θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ φτάσῃ τόσο ψηλά, ἂν ἡ χώρα αὐτὴ δὲν ὑποστήριζε τόσο πολὺ τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο. Οὔτε ἀμφισβητεῖ κανεὶς, πὼς τὸ ἴδιον θὰ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ μέλλον. Εἶναι βέβαια ἀλήθεια, πὼς μερικὰ εἶδη διατροφῆς μποροῦν καὶ στὴ χώρα μας νὰ παράγονται μὲ καλύτερες συνθῆκες παρὰ ὅπως νομίζαμε πρὶν τὸν πόλεμον. Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια, πὼς μερικὰ συνθετικὰ προϊόντα, πού ἀναπτύχθηκαν στὸ διάστημα τοῦ πολέμου, θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ μὴ χρησιμοποιοῦμε ὀρισμένες πρῶτες ὕλες πού χρειάζομασταν προπολεμικά.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ πάλι ἡ ἐκποίηση πολλῶν ἀξιών πού εἶχαμε τοποθετημένους στὸ ἐξωτερικὸ σημαίνει, πὼς θὰ πρέπει νὰ ἐξάγουμε πολὺ περισσότερα ἀγαθὰ μετὰ τὸν πόλεμον γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε τὰ μέσα τῆς πληρωμῆς τῶν εἰσαγωγῶν μας. Ἐπίσης παρ' ὅλους τοὺς περιορισμοὺς τῶν εἰσαγωγῶν μας, πού θὰ ὀφείλονται σὲ ἐπέκτασις τῆς ἐγχώριας παραγωγῆς πρῶτων ὑλῶν καὶ ἐτοιμῶν ἀγαθῶν, ἡ νέα οἰκονομικὴ πολιτικὴ, πού θὰ ἀποβλέπει στὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἀνεργίας, θὰ ἀπαιτήσῃ περισσότερα ἐτοιμα ἀγαθὰ καὶ πρῶτες ὕλες. Γιατὶ ἕνα ὑψηλὸ ἐπίπεδο ἀπασχόλησης ἀπαιτεῖ ὑψηλὸ ἐπίπεδο εἰσαγωγῶν. Ὅταν οἱ ῥόδες τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ ἐργάζονται μὲ ὅλη τους τὴν ταχύτητα ξοδεύουν περισσότερες ποσότητες πρῶτων ὑλῶν. Καὶ ὅταν ὅλοι ἔχουν ἀπασχόλησις, τὸ εἰσόδημα εἶναι μεγαλύτερο καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ξοδεύουν περισσότερα ἐτοιμα ἀγαθὰ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπολογίζουμε, πὼς οἱ εἰσαγωγὰς μας θὰ φτάσουν τουλάχιστο τὸ προπολεμικὸ ἐπίπεδο. Μὰ ἀφοῦ δὲ θὰ μπορούμε νὰ πληρώνομε ἕνα σημαντικὸ μέρος τῶν εἰσαγωγῶν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς τόκους καὶ τὰ μερίσματα τοποθετήσεων στὸ ἐξωτερικόν, θὰ πρέπει νὰ πληρώνομε μὲ ἐξαγωγὰς μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς προπολεμικὰς.

Ποιὲς εἶναι οἱ δυσκολίες πού θὰ ἀντιμετωπίσουμε;

Ἡ πρώτη εἶναι πὼς, ἂν μερικοὶ βιομήχανοι ἐξασφαλίσουν μιὰ μεγάλη καὶ εὐνοϊκὴ ἐσωτερικὴ ἀγορὰ — πρᾶγμα πού θὰ γίνῃ σὲ

περίπτωση γενικής απασχόλησης — δὲ θὰ εἶναι πρόθυμοι νὰ παρ-
γουν ἀγαθὰ γιὰ τὴν ἀβέβαιη ἐξωτερικὴ ἀγορά. Αὐτὸ τὸ εἶδαν οἱ
Γερμανοὶ στὴ χώρα τους μετὰ τὸ 1935.

Δὲν ὑπάρχει μεγάλος φόβος νὰ παρουσιαστῇ αὐτὸ στὴ χώρα
μας. Πολλοὶ βιομήχανοι — καὶ ὁλόκληροι βιομηχανικοὶ κλάδοι —
ἔχουν ἀφιερῶσει μεγάλο μέρος εἰδικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ πολλή
προσπάθεια καὶ καλὴ θέληση στὴν ἐξαγωγικὴ ἐργασία καὶ θὰ μπο-
ρέσουν νὰ τὴν ἀναζωογονήσουν σύντομα. Μὰ δὲν μπορούμε νὰ ἁρ-
νηθοῦμε, πὼς πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο ὑπῆρχε μιὰ τάση ἀνάμεσα στοὺς
βιομηχάνους νὰ μετατρέψουν τὴν παραγωγή τους προσαρμόζοντάς
τὴν μᾶλλον στὶς ἀνάγκες τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς. Καὶ τὴν τάση αὐτὴ
θὰ τὴν ἐνισχύσει ἀσφαλῶς μεταπολεμικὰ ἡ γενικὴ ἀπασχόληση.

Ἐνας τρόπος γιὰ νὰ ὑπερνικήσουμε αὐτὴ τὴ δυσκολία εἶναι νὰ
ἐπιχορηγῇ τὸ κράτος τὶς ἐξαγωγὰς ἢ νὰ ἀντιμετωπίζει τοὺς οἰκονο-
μικοὺς κινδύνους τῶν ἐξαγωγῶν. Ἄν ὅμως αὐτὴ ἡ περιορισμένη
συνδρομὴ τοῦ κράτους δὲν ἀποδειχθεῖ ἀρκετὴ, τότε τὸ κράτος θὰ
πρέπει νὰ ἀναλάβει μόνο του τὶς ἐξαγωγὰς ἀγοράζοντας χονδρικὰ τὰ
εἶδη στὸ ἐσωτερικὸ καὶ φροντίζοντας μὲ τὴ δική του ἐξαγωγικὴ μη-
χανὴ γιὰ τὴν τοποθέτησίν τους στὸ ἐξωτερικόν. Αὐτὸ δὲ φαίνεται νὰ
εἶναι ὑπερβολικὰ δύσκολο, ἀφοῦ τὸ κράτος εἶχε στὴ διάθεσίν του καὶ
προπολεμικὰ ἀκόμα μιὰ ἔστω καὶ ἐμβρυώδη ὑπηρεσία ἐμπορικῶν
πληροφοριῶν στὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου μὲ ἀντιπροσώ-
πους σ' ὅλες τὶς χώρες. Ἄλλωστε τὸ κράτος ἔχει ἀποκτήσει ἀρκετὴ
ἐμπορικὴ πείρα στὸ διάστημα τοῦ πολέμου π.χ. μὲ τὴν Ἐμπορικὴ
Ἐνωση τοῦ Ἐνωμένου Βασιλείου.

Ἡ κύρια δυσκολία ὅμως θὰ παρουσιαστῇ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἱκα-
νοποιητικῆς ζήτησης. Πολλὲς ξένες χώρες ἴσως δὲ θὰ θέλουν νὰ ἀγο-
ράσουν ἀπὸ μᾶς ἀνάλογα εἶδη μὲ κείνα ποὺ θὰ θέλουν νὰ μᾶς που-
λήσουν. Αὐτὸ εἶναι ἀπίθανο νὰ συμβεῖ μὲ χώρες ποὺ θὰ προσπαθή-
σουν νὰ ἐφαρμόσουν μιὰ πολιτικὴ γενικῆς ἀπασχόλησης στὸ ἐσωτε-
ρικόν τους, ὅπως καὶ μεῖς. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ θὰ θέλουν, ὅπως καὶ
μεῖς νὰ ἀγοράζουν. Καὶ ὅλοι θὰ αἰσθανθοῦμε τότε τὸ πλεονέκτημα
ποὺ προσφέρει ἡ διεθνὴς ἀνταλλαγὴ. Ἄν ὅμως ἄλλες ξένες χώρες
ἀφίνουν τὸ οἰκονομικόν τους σύστημα ἐλεύθερο μὲ σοβαρὰς διακυ-
μάνσεις στὴν ἀπασχόληση, τότε καὶ ἡ ζήτησις τῶν ἀγαθῶν μας ἀπὸ
μέρους τους θὰ παρουσιάζει διακυμάνσεις καὶ κατὰ περιόδους θὰ
μᾶς εἶναι γι' αὐτὸ τὸ λόγον δύσκολο νὰ βροῦμε τὰ μέσα πληρω-
μῆς γιὰ τὶς εἰσαγωγὰς μας.

Στὴν πραγματικότητα ἡ πολιτικὴ τῆς γενικῆς ἀπασχόλησης ποὺ
θὰ ἐφαρμόσουμε θὰ προσπαθῇ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν κίνδυνον αὐτό.
Γιατὶ ἡ μεγάλη ζήτησις γιὰ εἰσαγωγὰς θὰ διατηρεῖ σὲ ψηλὸ ἐπί-
πεδο τὶς ἐξαγωγικὰς ἐπιχειρήσεις ἄλλων χωρῶν. Ὑπάρχουν μερικὲς

χώρες ὅπως ἡ Αὐστραλία, ἡ Δανία, ἡ Φιλανδία καὶ ἡ Νέα Ζηλαν-
δία, ποὺ οἱ ἐξαγωγὰς τους πρὸς τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ ἀποτελοῦσαν
τὰ 15 - 30 % τοῦ ἐθνικοῦ τους εἰσοδήματος. Ἐπίσης ἐπειδὴ μεγάλο
μέρος τῆς ἐγχώριας παραγωγῆς τους χρειάζεται γιὰ τοὺς κατοίκους
τῶν χωρῶν αὐτῶν, ποὺ ἀδολοῦνται στὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο μὲ τὴ
Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς πολὺ περισσότερα ἀπὸ
τὰ 15 - 30 % τῆς ἀπασχόλησης σ' αὐτὰς τὶς χώρες προκαλεῖται
ἀπὸ τὴ Βρεταννικὴ ζήτησις. Ἄν βασιστοῦμε σὲ μιὰ μεγάλη καὶ
σταθερὴ Βρεταννικὴ ζήτησις θὰ ἔχουμε καὶ στὶς χώρες αὐτὰς μιὰ
ὕψηλὴ καὶ σταθερὴ ἀπασχόληση σὰν ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῆς γενι-
κῆς ἀπασχόλησης στὴ Βρεταννία.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς οἱ κυριώτεροι προμηθευτὲς μας δὲν εἶναι
σύγχρονα καὶ οἱ κυριώτεροι πελάτες μας. Μὰ αὐτοὶ πάλι μὲ τὴ
σειρά τους εἶναι πελάτες τῶν πελατῶν μας. Καὶ ἀγοράζοντας ἀγαθὰ
ἀπ' αὐτοὺς μπορούμε νὰ ἐλπίζουμε πὼς ἀρκετὸ μέρος τῶν ἀγορῶν
τους ἀπὸ τρίτες χώρες θὰ καταλήξῃ τελικὰ πάλι σὲ μᾶς.

Ἄν ὅμως ἔχουμε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι πολλὴ ἀπ' αὐτὴ τὴ ζήτησις
πηγαίνει «χαμένη» στὸ μεταξὺ, μπορούμε νὰ συνάψουμε μακρο-
πρόθεσμες ἐμπορικὲς συμφωνίες μὲ τὶς χώρες αὐτὰς καὶ μ' αὐτὸ τὸν
τρόπον νὰ ἰσορροπήσουμε τὶς εἰσαγωγὰς καὶ τὶς ἐξαγωγὰς μας γιὰ
μιὰ μεγάλη περίοδο. Ἴσως αὐτὸ γίνῃ γιὰ νὰ ἀποτρέψουμε καὶ με-
ρικὲς παραμορφώσεις τῶν φυσικῶν ὁδῶν τοῦ ἐμπορίου, γιατί θὰ
ἀναγκάσῃ π.χ. τοὺς Αὐστραλοὺς νὰ ἀγοράζουν Ἀγγλικά καὶ ὄχι
Ἀμερικανικά αὐτοκίνητα. Μὰ μὲ τὶς σημερινὲς συνθήκας μιὰ τέτοια
ρύθμιση δὲ θὰ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα μόνο μιὰ ἀλλοίωσις τῆς κατα-
νομῆς τῶν ἀγορῶν, ἀλλὰ γενικὴ μείωσις τῆς ζήτησης. Γιατὶ ἂν δὲν
εἴμαστε σὲ θέσιν νὰ πουλήσουμε ἀρκετά, ὥστε νὰ ἀποκτήσουμε τὸ
συνάλλαγμα γιὰ τὶς ἀγορὰς τῶν εἰδῶν ποὺ χρειάζομαστε, θὰ ἀναγ-
καστοῦμε ἀπλουστάτα νὰ περιορίσουμε τὶς ἀγορὰς μας. Τὸ ἀποτέλε-
σμα θὰ εἶναι ἐλάττωσις τῆς ἀπασχόλησης π.χ. στὴν Αὐστραλία,
ποὺ θὰ μεταβιβαστεῖ τελικὰ ἀπὸ τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο στὸ σύνολο
τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας. Ἴσως μὴ μπορέσουν οἱ Αὐστραλοὶ
ὕστερα ἀπὸ μιὰ περίοδο ἀνεργίας νὰ ἀπασχολήσουν τοὺς κτηνο-
τρόφους τους π.χ. σὲ ὁδοποιητικὰ ἔργα, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε θὰ τοὺς
λείπει τὸ ξένο συνάλλαγμα καὶ θὰ εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ περιορί-
σουν καὶ αὐτοὶ τὶς ἀγορὰς τους ἀπὸ ξένες χώρες.

Διμερεῖς συμφωνίες αὐτοῦ τοῦ εἶδους δὲν ἔχουν μεγάλη πέραση,
γιατὶ στὰ περασμένα χρόνια κανονικὰ εἶταν συνδυασμένες μὲ ἐκ-
μετάλλευσιν τῶν ἀγροτικῶν χωρῶν. Ἡ Γερμανία π.χ. ἀνάλαβε νὰ
ἀγοράζῃ ὅλα τὰ ἀγροτικὰ περισσέματα μερικῶν Βαλκανικῶν χω-
ρῶν γιὰ μιὰ μεγάλη περίοδο καὶ σὲ σταθερὰς τιμὰς. Νομίζει κανεὶς
πὼς αὐτὸ εἶταν εὐεργετικὸ γιὰ τὶς χώρες αὐτὰς. Μὰ τελικὰ διαπιστώ-

θηκε, πώς η Γερμανία ήθελε μ' αυτό τον τρόπο να τους πουλάει σαν ανταλλάγμα είδη που της είχαν άχρηστα και που οι χώρες αυτές δεν είχαν ανάγκη. Και εκτός απ' αυτό η παραγωγή των χωρών αυτών προσανατολίστηκε αποκλειστικά σχεδόν στη ζήτηση της Γερμανίας—π.χ. σε φασόλια σόγιας—και έχασαν έτσι κάθε δυνατότητα να πουλήσουν σε άλλες αγορές. Είταν τότε αναγκασμένες να παρέχουν στη Γερμανία πιστώσεις που δεν εξοφλήθηκαν ποτέ.

Μά η εκμετάλλευση αυτού του είδους δεν είναι απαραίτητο φαινόμενο σε τέτοιες διμερείς συμφωνίες. Οι συμφωνίες αυτές είναι όργανα εφαρμογής σχεδίων. Και σαν τέτοια μπορούν να γίνουν αντικείμενα κατάχρησης ή αντίθετα να προκαλέσουν ευημερία. Αν η Βρετανία δεν θελήσει να αγοράζει είδη με το τίποτα, ή να κάνει εισαγωγές μεγαλύτερες από τις εξαγωγές, τότε αυτές οι διμερείς συμφωνίες μπορούν να σταθεροποιήσουν το διεθνές εμπόριο και τη γενική απασχόληση σε υψηλό επίπεδο.

Όπωςδήποτε όμως το σύστημα αυτό πρέπει να θεωρηθεί πώς είναι μόνο μια ανάγκη. Και θα εφαρμοστεί μόνον όταν δεν λειτουργήσει ικανοποιητικά το σύστημα των πολυμερών συμβάσεων. Γιατί το τελευταίο αυτό—σύμφωνα με το οποίο μπορεί κάθε χώρα να διαθέσει το προϊόν των εξαγωγών της σ' όποια ξένη αγορά θέλει—είναι πολύ προτιμότερο για να διατηρήσουμε το διεθνή καταμερισμό των έργων. Αν υπάρχει γενική απασχόληση στις κυριότερες χώρες, ιδιαίτερα στην Αγγλία και Ηνωμένες Πολιτείες, δεν υπάρχει αμφιβολία πώς οι διμερείς συμβάσεις θα οδηγήσουν το εμπόριο μάλλον σε αντιοικονομικές λύσεις.

12

ΣΤΟ «Tin Research Institute» του Μίντλεσεξ ανακάλυψαν ένα καινούριο μέταλλο, το «Speculum», ένα μίγμα κασσιτέρου και χαλκού. Το μέταλλο αυτό λάμπει τόσο ώστε το μεταχειρίζονται για καθρέφτες και οπτικά εργαλεία όπως και για να κατασκευάζουν μαχαιροπήρουνα που δεν παθαίνουν αμυγές.

Το «Speculum» μοιάζει με στιλβωμένο ασημί και δεν μαυρίζει. Μπορεί να μπει πάνω από κάθε άλλο μέταλλο, και ως τώρα μεταχειρίστηκαν ένα στρώμα από το «Speculum» για να καλύψουν ηλεκτρικές λάμπες, σιγαροθήκες και άλλα αντικείμενα.

DAILY MIRROR

Ἡ παρακμὴ τοῦ Ὑλισμοῦ

ΤΟΥ KENNETH WALKER

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Meaning and Purpose»)

ΟΙ ΣΟΦΟΙ που έχουν εισδύσει μέσα στο βασίλειο του άγνώστου, αισθάνονται βαθύτερα από κάθε άλλον πόσο αληθινός ήταν ο Νεύτων όταν, μιλώντας για τον εαυτό του, έλεγε πώς έμοιαζε με ένα μικρό παιδί που μάτευε βότσαλα στα ακρογιάλια μιας άπεραντης θάλασσας.

Ξέρουν καλά τα όρια της δυνάμης τους και την άπεραντος ύλη και την καταπληχτική φύση του σύμπαντος που πάνε να ξεγήσουν. Πόσο άπεραντη είναι η θάλασσα, και πόσο αδύναμα τα φτερά του νού μας! Τόσο αδύναμα που μόλις βοηθάνε για ένα μικρό πέταμα γύρω στις άκρες του άπεραντου άγνώστου. Τό κάθε πέταμα που έχει σκοπό του τη γνώση είναι μια δοκιμασία μόνο, κάθε μάντευμα της αλήθειας είναι κι' αυτό δοκιμαστικό, γιατί τα βάθη των θαλασσών είναι άγνωστα σε μας.

Ο Jeans δίνει ένα παράδειγμα, για το πόσο ο έπιστήμονας παραδέχεται την πιθανότητα σά βάση της γνώσης του, γνώση που είναι παρμένη από τη φασματοσκοπική ανάλυση των άστεριών. Ένας φυσικομαθητικός, μετράει τα διάφορα μήκη των κυμάτων σύμφωνα με τις φασματικές γραμμές που βρίσκει μέσα στο φως που έρχεται από το Σείριο, και ανακαλύπτει ότι είναι άπαράλλαχτες με τις γραμμές του φωτός που δίνει το υδρογόνο σε μια θερμοκρασία 10.000 βαθμών. Απ' αυτό συμπεραίνει, ότι ο Σείριος περιέχει υδρογόνο, και είναι ικανοποιημένος γιατί το πόρισμα του είναι σωστό. Καθώς είναι τέλεια άπίθανο ότι θα καταφέρουμε ποτέ να έπισκεφτούμε το Σείριο, δε θα είμαστε ποτέ άπόλυτα βέβαιοι για την ανακοίνωση των έπιστημόνων. Όμως οι αντιρρήσεις που προβάλλονται ενάντια σ' αυτή τη συμφωνία, είναι τόσο συμπτωματικές που δεν αξίζουν να τις προσέξει κανείς. Πρόπει να είμαστε εχθαριστημένοι, βασίζοντας τα συμπεράσματά μας στο «πιθανόν» μάλλον παρά το «βέβαιο». Αυτό δε μας επιβάλλει καμιά ζημιά, γιατί, όπως είπε ο J. W. N. Sullivan, η πιθανότητα είναι ο οδηγός στη ζωή μας και αν είμαστε υποχρεωμένοι να εκφράσουμε όλες μας τις γνώμες με λόγια, θα άπαντούσαμε τη φράση «πρέπει να υποθέσουμε...» πολύ συχνότερα, παρά οποιαδήποτε άλλη.

Οι έπιστήμονες του 20ού αιώνα, πολύ περισσότερο από τους προκατόχους τους, καταλάβανε πόσο κατά προσέγγιση είναι τα συμ-

περάσματα που βγάζουν. Στη Βικτωριανή εποχή πιστεύανε πως τα κύρια χαρακτηριστικά του κόσμου ήταν γνωστά στους επιστήμονες και πως έλειπε μόνο να ανακαλυφτούν οι λεπτομέρειες. Ο κόσμος μελετήθηκε από τους αστρονόμους στις γενικές του γραμμές. Οι γεωλόγοι άρχισαν τη μελέτη τους και οι βιολόγοι κάνανε μια προκαταρκτική σπουδή για τη πορεία και την εξέλιξη της ζωής από την αρχή της μέσα στην μονοκύτταρη αμοιβάδα ως το μεσοουράνημα της στον άνθρωπο. Έμενε για τις ακόλουθες γενιές των επιστημόνων να συμπληρώσουν τα κενά σ' αυτή τη γνώση. Το σύμπαν των Βικτωριανών, κινιόταν σύμφωνα με ορισμένους άτσαλένιους νόμους, που οι περισσότεροί τους είχαν κιόλας ανακαλυφτεί και από τότε όλοι έλπιζαν με έμπιστοσύνη πως το μέλλον κρατούσε λίγες εκπλήξεις για τους επιστήμονες.

Είναι φανερό πως ένα έντελως διαφορετικό πνεύμα έχει κυριέψει το σύγχρονο επιστημονικό κόσμο. Οι καινούργιες ανακαλύψεις στα Φυσικομαθηματικά, δείχναν πως η εικόνα του κόσμου που δώσανε οι παληότεροι φυσικομαθηματικοί, ήταν πολύ λιγώτερο αντικειμενική παρ' ότι είχαν πιστέψει οι ίδιοι και πως οι άτσαλένιοι του νόμοι ήταν πλάσματα του νοῦ τους περισσότερο, παρὰ του έξωτερικού κόσμου που μελετούσαν. Ένας κόσμος, που τα χαρακτηριστικά του διαμορφώθηκαν από μια τόσο εύπλαστη ύλη, καθώς είναι ο ανθρώπινος νοῦς, είναι φυσικό να μάς κρύβει πολλές εκπλήξεις για το μέλλον. Πολλές απ' αυτές μάς έχουν κιόλας ξεσκεπαστή. Η ανακάλυψη των «quanta» σήμανε τέλεια μεταβολή στην αντίληψη που είχαμε για το σύμπαν και αν αυτό έγινε μια φορά, μπορεί πολύ ώρα να ξαναγίνει. Βρήκαμε καινούριους νόμους, βρεθήκαμε όμως μπροστά σε καινούργια μυστήρια και όπως μια φορά είπε εκείνος ο μεγάλος επιστήμονας ο Clerk Maxwell, «είναι μια ειρωνική μοῖρα του κόσμου, ενώ αναγκαστικά το πνεύμα ζητάει το νόμο, να έχει μπροστά του ένα μυστήριο που μέσα του πρέπει να κινηθεί».

Υπάρχει πολύ μυστήριο που γύρω απ' αυτό πρέπει να κινηθούμε. Οι υλιστές του περασμένου αιώνα οικοδομήσανε για τους εαυτούς τους ένα δομώμα του κόσμου, που μέσα σ' αυτό το μυαλό τους δεν είχε ανεξαρτησία. Τώρα που έχουμε ξετάσει πιο προσεχτικά τα υλικά αυτού του οικοδομήματος, βρήκαμε πως για να γίνει χρησιμοποιήθηκε κυρίως ο νοῦς. Η μόνη δυσκολία που πάνω της πειραματιζόμαστε τώρα, είναι να ποῦμε σε ποιά έκταση ο νοῦς μας είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία του κόσμου που μέσα του κινούμαστε. Σύμφωνα με μια θεωρία, ο ρόλος του είναι δεσποτικός και είναι εκείνος, που ντύνει τα απρόσωπα φυσικά γεγονότα, που μελετήθηκαν από τους φυσικομαθηματικούς με τα κατηγορή-

ματα της ουσίας τους. Μερικοί έχουν τη γνώμη πως τα γεγονότα τα ίδια έχουν μέσα τους τα κατηγορήματά τους. Άλλα σε άλλες περιπτώσεις πρέπει να θεωρήσουμε το πνεύμα σαν κάτι ανεξάρτητο, εκτός αν, καθώς μάς διδάξανε μερικά παληότερα φιλοσοφικά συστήματα, κάθε ύλη είναι ζωντανή και είναι προικισμένη με το χάρισμα της νόησης και της αίσθησης.

Καμιά προσέγγιση ανάμεσα στη θρησκεία και την επιστήμη δεν ήταν δυνατή, όσο η επιστήμη ήταν πέρα για πέρα υλιστική στις επιδιώξεις της και όσο η Έκκλησία επέμενε στην κατά γράμμα ερμηνεία της συμβολικής γλώσσας της Παλαιάς Διαθήκης. Άλλα για καλή τύχη και τα δυο μέρη αφήσανε την αδιαλλαξία. Οι επιστήμονες δε ζητάνε πια να εξηγήσουν τον κόσμο με αποκλειστικά μηχανικές θεωρίες και δε περηφανεύονται πως εξηγούν την πραγματικότητα. Η Έκκλησία έχει πάλι μια πιο φιλελεύθερη σκοπιά, και δεν παίρνει επάνω της το βάρος της άρνησης των νέων επιστημονικών ανακαλύψεων. Επιστήμη και θρησκεία κινήθηκαν η μια προς την άλλη. Υπάρχουν βέβαια επιστήμονες που από καιρό σε καιρό βαδίζουν έξω από τη σφαίρα της επιστήμης και κάνουν κατηγορηματικές κρίσεις πάνω στο θέμα της θρησκείας, καθώς ακριβώς υπάρχουνε και κληρικοί που ερμηνεύουν τόσο στενόκαρδα τη θρησκεία ώστε δε μπορείς να συνεννοηθείς μαζί τους. Άλλα γενικά επιστήμη και θρησκεία δε βρίσκονται πια σε ανταγωνισμό. Έτσι, στη σκέψη πολλών ανθρώπων έχει έρθει ο καιρός εκείνου που ο C. D. Broad όνομάει κριτική φιλοσοφία, εννοώντας μ' αυτό την ανάλυση και τον προσδιορισμό της πρωταρχικής μας έννοιας και την καθαρή τοποθέτηση και την τολμηρή κριτική των βασικών μας «πιστεύω». Και είναι αλήθεια πως εκείνο που χρειάζονται οι άνθρωποι περισσότερο από οτιδήποτε άλλο είναι μια καθολική φιλοσοφία, που να μιλάει για όλες τις ποικιλίες του ανθρώπινου επιστητού και να τις συνθέτει σ' ένα αρμονικό σύνολο. Όχι μόνο άτομα, μαλόκληρα έθνη υποφέρουν από την πνευματική σύγχυση που φέρνει η έλλειψη κάποιας κοινής κοσμοθεωρίας. Το κομμάτιασμα του παλιού παραδομένου Χριστιανικού σχήματος (schema) και η αποτυχία στην αναζήτηση ενός τρόπου συμφωνίας πάνω στο ζήτημα των βασικών αρχών, έχει φέρει τη Δύση στο χείλος της καταστροφής. Και αν ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος ξεσηκώθηκε ανάμεσα σε έθνη κατ' όνομα Χριστιανικά και που δήθεν πολεμούσανε για τα Χριστιανικά ιδεώδη μ' όλο που δεν τα ακολουθούσαν, ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ξέσπασε ανάμεσα σε δυνάμεις που αντιπροσωπεύανε έντελως ασυμβίβαστες κοσμοθεωρίες. Η σύγχυση που έχει προκύψει από την απουσία οποιωνδήποτε κοινών αρχών, θα υπάρχει και ύστερα από τον πόλεμο και θα απειλεί το καθεστώς της ειρήνης.

Γιατί είναι ολοφάνερο, πώς, όσο οι άνθρωποι δε μπορούν να συμφωνήσουν πάνω στην αξία και την σημασία της ανθρώπινης ύπαρξης, ή ειρήνη δε θα είναι πάντα, παρά μια ανάσα ανάμεσα σε πολέμους. Όσοι να υπάρξει αμοιβαία κατανόηση πάνω στις βασικές αρχές, αντίθετες ιδεολογίες θα εξακολουθήσουν να ξεφυτρώνουν και να διαιρούν τους ανθρώπους σε έχθρικά στρατόπεδα.

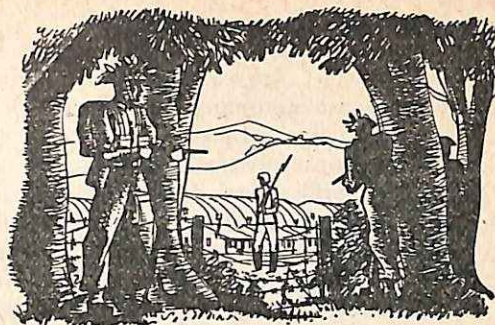
Οι δυσκολίες για την επιτυχία μιας καθολικής φιλοσοφίας της ζωής, είναι απέραντες. Υπάρχουν όμως ένδειξεις πώς η επιτακτική ανάγκη μιας τέτοιας φιλοσοφίας έχει γίνει πια φανερή σε πολλούς, που πριν λίγο πιστεύανε πώς ήταν περιττή. Μια ευνοϊκή αλλαγή είναι ο σύνδεσμος που δημιουργήσαν οι νέες ανακαλύψεις της Φυσικής ανάμεσα στην Επιστήμη και τη Φιλοσοφία. Μ' όλο που ακόμα μερικοί επιστήμονες είναι ευχαριστημένοι συνεχίζοντας τη δουλειά τους μέσα στα στενά παραδομένα όρια της επιστήμης, υπάρχουν πολλοί που είναι λιγότερο καθυστερημένοι στις απόψεις τους. Ο C. H. Waddington επιμένει ότι απόταν η επιστήμη άρχισε να χρησιμοποιεί στην έρευνά της μια μέθοδο που μπορεί να εφαρμοστεί σ' όλη την έκταση της ανθρώπινης πείρας, οι επιστήμονες δε μπορούν να αγνοούν κανένα πρόβλημα απ' όσα ενδιαφέρουν την ανθρωπότητα. Αλλά υπάρχουν και επιστήμονες με πολύ ευρύτερη προοπτική, όπως ο Eddington και ο Wood Jones. Αυτοί συνιστούν προσοχή στο γεγονός, πώς όσο και αν γίνεται πλατειά χρήση της επιστημονικής μεθόδου, αυτή θα είναι ανίσχυρη να απαντήσει στα πιο ζωτικά προβλήματα του ανθρώπου. Για να ποριστούμε μιάν απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα, πρέπει να αρνηθούμε το κλείσιμο μέσα στα όρια της επιστήμης και να γυρίσουμε σε άλλους δρόμους. Υπάρχουν ακόμα φιλόσοφοι σαν τον Bergson και τον Whitehead, που έχουν κιόλας δείξει μερικούς από τους τρόπους, που μ' αυτούς μπορούν να εναρμονιστούν οι ανακαλύψεις της σύγχρονης επιστήμης και να σχετιστούν με τη θρησκεία.

Πολλοί κληρικοί πάλι νοιώσανε πώς η αποτυχία της Εκκλησίας να συμβιβάσει το παλιό δόγμα της αιώνιας αλήθειας με τη σύγχρονη γνώση, οφείλονται κατά ένα μέρος στην αδυναμία της να επιδράσει πάνω στις ανθρώπινες υποθέσεις. Τελικά, ένα καλό σημάδι είναι, ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι αρχίζουν να πιστεύουν πραγματικά πώς οι βασικές αλήθειες που κάθε μεγάλη θρησκεία δίδαξε στον κόσμο, σημαίνουν το ίδιο πράγμα και πώς, μ' όλο που η επικράτηση μιας μόνο θρησκείας είναι αδύνατη και ίσως ανεπιθύμητη, δεν υπάρχει λόγος που να εμποδίζει την συνεργασία και την ομόνοια όλων εκείνων που έχουν ο καθένας ένα δικό του θρησκευτικό πιστεύω.

Τὸ Σύνταγμα «Phantom»

Τοῦ Ταγματάρχου
JOHN NORTH

(Από τὸ British Digest)

ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ πολέμους, τὸ ὄνειρο τοῦ διοικητῆ μιάς μονάδας εἶταν νὰ ξέρει τί γινόταν «στην πάνω γειτονιά». Σήμερα ὁ διοικητῆς μιάς συγχρονησμένης στρατιάς, ἔχει στὶς διαταγές του μιά αεροπορική δύναμη ἐφοδιασμένη καὶ εἰδικευμένη γιὰ κατοπτρεύσεις καὶ φωτογραφικὲς ἀναγνώσεις. Ἀκόμα τὸ κάθε αεροπλάνο πὺ πετάει πάνω ἀπὸ τὸ μέτωπο, μπορεῖ νὰ χρησιμεύει γιὰ πιθανὴ πηγὴ πληροφοριῶν. Ἀν αὐτὴ ἡ αεροπορική δύναμη ἔχει μεγάλη ἀριθμητικὴ ὑπεροχή, τότε τὸ μόνο πρᾶγμα πὺ θὰ μπορούσε νὰ μειώσει τὴ χρησιμότητά της, εἶναι ὁ καιρὸς.

Ὅσο ὁ ἀέρας, ὅσο καὶ ἂν ἔχει σημασία σὰ μιά πηγὴ πληροφοριῶν, εἶναι μόνο μιά ἀπὸ τίς πολλὲς ἄλλες πηγές, πὺ μᾶς βοηθᾶνε γιὰ νὰ κατατοπιστοῦμε σχετικὰ μὲ τὴ κατάσταση τοῦ ἐχθροῦ. Πληροφορίες μποροῦμε νὰ ἔχουμε καὶ ἀπὸ τὰ τμήματα κατασκοπείας τοῦ στρατοῦ. Πραγματικὰ χρήσιμες εἶναι οἱ ἄμεσες ἀναφορὲς ἀπὸ τοὺς συνδέσμους ἀξιωματικούς τοῦ Διοικητῆ, πὺ βρίσκονται σὲ προχωρημένες γραμμές τοῦ μετώπου. Μιά ἀξιόπιστη πληροφορία πὺ ἔρχεται μὲ τὴν ὥρα της ἔχει ζωτικὴ σημασία γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ διαφορετικοὶ δρόμοι βοηθᾶνε γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ.

Μὰ ἕνας διοικητῆς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα εἶδος πληροφοριῶν πιὸ δύσκολων νὰ καθοριστοῦν, ἂν θέλει νὰ ξέρει τὸ ἡθικὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ μπεῖ στὴ σκέψη καὶ στοὺς σκοποὺς του, μὲ ἕνα τρόπο ψυχολογικὸ μᾶλλον παρὰ, ὡς ποῦμε, φωτογραφικὸ. Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς πληροφορίας ἀξίζει ιδιαίτερα γιὰ τὴν στηρίζεται στὴν ἄμεση παρατήρηση ἐκείνου πὺ πληροφορεῖ γιὰ τὴν ἐχθρική δράση καὶ γιὰ τὴ μεταδίδεται κατ' εὐθείαν στὸ ιδιαίτερο στρατηγεῖο τοῦ διοικητῆ.

Στὸ Βρεταννικὸ στρατὸ ὑπάρχει ἕνα ἐξαιρετικὰ εἰδικευμένο σῶμα, γνωστὸ σὰν «General Headquarters Liaison Regiment» (Σύνταγμα Συνδέσμου τοῦ Γενικοῦ Στρατηγεῖου) πὺ εἰδικὴ του ἀποστολὴ εἶναι νὰ βοηθᾶει τοὺς διοικητὲς τῶν στρατιωτικῶν μονάδων νὰ σχηματίζουν μιά σωστὴ εἰκόνα τῆς μάχης.

Οἱ ἄνδρες αὐτοῦ τοῦ συντάγματος ἔχουν στοὺς ὤμους τὸ μικρὸ γράμμα «Ρ», ἀρχικὸ τῆς λέξης Φάντασμα, «Phantom». Εἶναι πάντα τὸ πιὸ προχωρημένο τμήμα τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ. Σὲ κάθε μέτωπο θὰ συναντήσεις τὴν προκάλυψη τοῦ Phantom. «Μίλησέ μας Phantom» εἶναι ἡ ἐπικύληση πού φτάνει στὶς περιπολίες του, μέσα ἀπὸ κάθε φάση τῆς μάχης.

Τὸ ὄνομα Phantom, πρωτοχρησιμοποιήθηκε σὰ ραδιοφωνικὸ κρυπτογράφημα. Καὶ δὲς σύμπτωση, νὰ εἶναι μιὰ λέξη πού ἐκφράζει ἐντελῶς τὴν ἀποστολὴ τῶν περιπολιῶν του, πού ξεπετιοῦνται σὰ φαντάσματα μέσα ἀπὸ κάθε πολεμικὴ ζώνη τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ, καμιά φορὰ καὶ ἀπὸ τὶς γραμμὲς τοῦ ἐχθροῦ, μὲ τὴν ἴδια εὐκολία. Ἐνα θωρακισμένο αὐτοκίνητο καὶ πάνω κάτω 6 ἄνδρες μὲ τὸν ἀξιωματικὸ τους μποροῦν νὰ φτιάξουν μιὰ περιπολία τοῦ Phantom. Μὰ τὸ αὐτοκίνητο αὐτό, θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἐξαιρετικὰ εἰδικὰ ἐφόδια καὶ κάθε μέλος τοῦ πληρώματός του νὰ εἶναι ἔμπειρο στὴ χρῆση τῶν ραδιοφωνικῶν πομπῶν καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα πράγματα ἀκόμη.

Κάθε περίπολος πρέπει νὰ βρίσκεται σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὶς ἄλλες καὶ νὰ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὸν κεντρικὸ σταθμὸ τῆς Διοίκησης νὰ μπορεῖ νὰ μιλάει στὸ σταθμὸ αὐτό, μέσα ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῆς μάχης καὶ τὸ σύννεφο τοῦ πολέμου. Μὲ τὴ σειρά του καὶ ὁ σταθμὸς τῆς διοίκησης θὰ στείλει τὶς πληροφορίες του στὸν ἀρχηγὸ τῆς περιπολίας. Ἔτσι, μέσα σὲ λίγα λεπτά θὰ μπορεῖ ἡ ἀπομακρυσμένη αὐτὴ ὁμάδα νὰ ξέρει ἀκριβῶς τὴ θέση τῶν πιὸ προωθημένων τμημάτων τοῦ στρατοῦ. Τέλος, τὸ Phantom δὲν εἶναι πιά ἓνα τμήμα τοῦ στρατιωτικοῦ μας οργανισμοῦ. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε πῶς δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἰδέα.

Στὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο, ὁ στρατάρχης Earl Haig εἶχε μιὰ παρόμοια ἐμπνευση, ὅταν ὠργάνωσε ἓνα σῶμα ἀπὸ σχετικὰ νέους ἀξιωματικούς, πού ἔφταναν τὴν ὥρα τῆς μάχης σὲ πολὺ προχωρημένες θέσεις καὶ γυρίζοντας πίσω ἔκαναν προσωπικὲς ἀναφορὲς στὴ Διοίκησή τους. Σήμερα τὸ Phantom, χρησιμοποιώντας μέσα ἐντελῶς διαφορετικὰ, καὶ ἐργαζόμενο μὲ καλύτερους ὅρους, ἐπιδιώκει τὸν ἴδιο σκοπὸ. Μὰ ἡ πληροφορία του μεταβιβάζεται σχεδὸν πάντα τὴν ἴδια ὥρα στὸν τοπικὸ διοικητὴ καὶ στὸ στρατηγεῖο τοῦ συντάγματος. Μὲ τὴ σειρά του ὁ τοπικὸς διοικητὴς, δουλεύοντας μέσα στὸν τομέα του, θὰ ρωτήσῃ τὸ Phantom γιὰ τὰ τελευταῖα νέα τῆς μάχης. Τὸ Phantom ἔχει ἐλεύθερη εἴσοδο εἰς ὅλα τὰ στρατηγεῖα, φέρνει τὴν «εἰκόνα» τοῦ μετώπου καὶ ἐξαφανίζεται.

Τὸ Phantom δὲν παρουσιάστηκε σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο σὰ μιὰ τελειωμένη ἰδέα. Πρωτοφάνηκε στὴ Γαλλία τὸ Γενάρη τοῦ 1940. Ὅμως τότε, ἐργαζόταν μόνο γιὰ τὴν ἀεροπορία. Εἶταν δηλ. ἓνα σῶμα πού τὸ ἀποτελοῦσαν μερικὰ θωρακισμένα αὐτοκίνητα, μιὰ

ὁμάδα μοτοσυκλετιστῶν καὶ μερικοὶ ἀξιωματικοὶ τῆς κατασκοπείας. Τὸ θεωροῦσαν σὰ μιὰ Ἀγγλικὴ ἀεροπορικὴ ἀποστολὴ· ὁ κύριος σκοπὸς του εἶταν νὰ μεταφέρει πληροφορίες, πού θὰ ἔδιναν τὴν δυνατότητα στὴν ἀεροπορία νὰ συμπράξει στὶς ἐπιχειρήσεις τῆς ξηρᾶς. Ὅταν ἔπεσε ἡ Γαλλία, ὁ μισοτελειωμένος αὐτὸς οργανισμὸς σχεδὸν ἔσβυσε. Ὅμως στὸ διάστημα ἀπὸ τὸν Ἰούνιο ὡς τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1940, ξαναμπῆκε μπροστά, μάλιστα μὲ μεγαλύτερες εὐθύνες. Χρησιμοποιήθηκε ἄμεσα στὸ γενικὸ σχέδιο πού καταστρώθηκε γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ ἰδρυτὴς καὶ πατέρας του στὴ νέα του μορφή, εἶταν ὁ συνταγματάρχης (καὶ ὕστερα ἀντιστράτηγος) G. F. Hopkinson πού μοῖρα του εἶταν νὰ χαθεῖ διοικώντας τὴν πρώτη Ἀγγλικὴ μεραρχία ἀλεξιπτωτιστῶν τὴν ἐποχὴ πού ἐγινε ἡ εἰσβολὴ στὴ Σικελία. Οἱ κάπως καινοτόμες του ἀπόψεις σὲ ὠρισμένα σημεῖα σχετικὰ μὲ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου, ἐνισχύθηκαν ἀπὸ τὸν τρόπο πού οἱ Ρῶσοι χρησιμοποιοῦν τοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς καὶ πού τὰ κατορθώματά τους τὰ εἶχε θαυμάσει σὲ προπολεμικὰ γυμνάσια. Σήμερα τὸ Phantom, συνεργάζεται στενὰ μὲ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς. Ὁ Hopkinson δὲν κατέφυγε σὲ εἰδικὸ τμήμα τοῦ στρατοῦ γιὰ νὰ πάρει τὰ μέλη τοῦ οργανισμοῦ πού δημιουργοῦσε. Δὲν ζητοῦσε συνηθισμένους σηματοδότες. Ἀντὶ γι' αὐτό, μάζεψε μικρὰ θωρακισμένα αὐτοκίνητα ἐφοδιασμένα μὲ ραδιοφωνικὲς συσκευὲς ἀπὸ τὸ 12^ο Σύνταγμα τῶν Λογχοφόρων, μερικοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ Βασιλικὸ Σῶμα Σηματοδοτῶν πού θὰ μπορούσαν νὰ τὸν καταλάβουν καὶ δὲ θὰ διστάζανε νὰ βάλουνε κάτω καὶ τὴν τελευταία τους τεχνικὴ πείρα τὴν ὥρα πού θὰ τοὺς ἔδινε μιὰ δυσκολώτερη διαταγή. Τώρα τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο τοῦ Συντάγματος Συνδέσμων ἔχει στρατολογήσει τὰ μέλη του ἀπὸ διάφορα τμήματα τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὰ ἀποσπᾷ ἐντελῶς ἀπ' αὐτά.

Καὶ πάλι ὁ στρατηγὸς Hopkinson εἶταν πού ὥρισε τὸν τρόπο πού θὰ ξεδιαλέγαμε τοὺς ἀνθρώπους γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, ποτέ του δὲ μέτρησε τὰ στρατιωτικὰ προσόντα ἐνὸς ὑποψήφιου, παίρνοντας γιὰ βάση τὰ δικά του. Ἀκόμα λιγώτερο λογάριζε τὰ τεχνικὰ προσόντα. Δὲν τὸν πείραζε ἂν ἓνας ὑποψήφιος εἶταν ἀπὸ τὰ γλωσσομαθὴ παιδιὰ μὲ τὴν ἀκαδημαϊκὴ μόρφωση. Φτάνει νὰ εἶχε χαρακτῆρα καὶ πόθο γιὰ περιπέτεια.

Ὁ χαρακτῆρας εἶναι τὸ πρῶτο πράγμα πού χρειάζεται ἂν σκεφτοῦμε πῶς ἓνα νεώτατο μέλος τοῦ συντάγματος μπορεῖ νὰ συνεργαστεῖ καὶ μὲ ἀνώτερους ἀξιωματικούς στὸ μέτωπο. Ἀκόμα, ἂν τύχει νὰ βγεῖ μοναχὸς του γιὰ νὰ φέρει ὀρισμένες πληροφορίες, τὴν ὥρα πού γίνεται μιὰ μάχη, πρέπει νὰ δεῖξει ψυχραιμία καὶ πρωτοβουλία, πράγματα ἐντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ μιὰ πράξη γενναιότητας

πὺν γίνεται μπροστὰ στοὺς συναδέλφους του. "Αν κάποιος εἶχε τὶς φυσικὲς ἱκανότητες γι' αὐτὴ τὴ δουλειά, τὰ ἄλλα προσόντα καὶ ἡ τεχνικὴ εἰδίκευση μπορούσαν νὰ ἀκολουθήσουν. Πρέπει ἀκόμα νὰ ποῦμε, πὼς κάθε μέλος αὐτοῦ τοῦ συντάγματος μιλάει σχεδὸν πάντα δυὸ ξένες γλῶσσες καὶ χειρίζεται καλὰ τὸν πομπό, ὥστε μπορεῖ νὰ διευθύνει ἓνα τεχνικὸ τμήμα.

Τέτοιοι εἶταν οἱ ἄνθρωποι πὺν μάζεψε τριγύρω του ὁ στρατηγὸς Hopkinson γιὰ νὰ πάρουν μέρος στὴν ὑπεράσπιση τῆς Ἀγγλίας, τὸν καιρὸ πὺν ἀπὸ πάνω της κρεμόταν ἡ ἀπειλὴ τῆς εἰσβολῆς. Τὸ σύνταγμα αὐτὸ σκορπίστηκε στὶς ἀκτὲς καὶ βρισκόταν σὲ ἄμεση ἐπικοινωνία μὲ τὸ στρατηγεῖο του στὸ Λονδίνο, μὲ τὸ Ὑπουργεῖο Πολέμου καὶ μὲ τὸν Γενικὸ Διοικητὴ τῶν Μητροπολιτικῶν Δυνάμεων. Οἱ φρούρες του ἀποσπάστηκαν σὲ διάφορους τοπικοὺς σχηματισμοὺς τὸ περισσότερο, παρὰ σὲ μεγαλύτερες περιφέρειες καὶ ὠρίστηκε μὲ τί τρόπο αὐτοὶ οἱ τοπικοὶ σχηματισμοὶ θὰ ἐπαίρναν εἰδοποίηση γιὰ κάθε ἐχθρική κίνηση μέσα στὴν περιοχὴ τους, σύγχρονα μὲ τὸ Λονδίνο. Αὐτὸς εἶταν ὁ ρόλος τοῦ Phantom, σ' αὐτὴν τὴν περίοδο, ἓνας στατικὸς ρόλος, πὺν τοῦ ἔδωσε καὶ τὸν τίτλο: «τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά τοῦ γενικοῦ διοικητῆ». Ἔτσι δούλεψε, ὥσπου μιὰ μέρα ἄφησε τὴν Ἀγγλία καὶ ξεκίνησε γιὰ ἄλλη πὺν περιπετειώδη ἀποστολὴ πὺν τοῦ εἰτοίμαζε ὁ «ἰδρυτὴς καὶ πατέρας» του.

Μέσα στὸν Ἀγγλικὸ στρατιωτικὸ ὄργανισμό, ὅταν ἓνα σῶμα στρατοῦ ἢ μιὰ μεραρχία βρίσκεται στὸ μέτωπο, ἔχει μαζί του μιὰ ὁμάδα τοῦ Phantom. Αὐτὴ ἢ μονάδα τοῦ Phantom, μπορεῖ νὰ περικλείνει κάπου 6 ἀξιωματικούς καὶ 30-40 ἄντρες καὶ ἐξυπηρετεῖ πολὺ πλατύτερους σκοποὺς ἀπὸ ἓναν ἅπλὸ πόθο γιὰ περιπέτεια, πὺν ὥστόσο δὲν παύει νὰ δίνει τὸν τόνο του στὸ σύνταγμα. Τότε πὺν τὸ Phantom παύει νὰ ἀμύνεται, καὶ γίνεται ἢ πὺν προχωρημένη μονάδα τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ.

Μιὰ τέτοια ἐπιθετικὴ μονάδα τοῦ Phantom πολεμáει τὴ μάχη της μὲ ραδιοφωνικοὺς πομπούς, ἐφοδιασμένη μὲ αὐτοκίνητα, μοτοσυκλέτες καὶ μικρὰ φορητὰ πὺν μεταφέρουν τὰ διάφορα ραδιοφωνικὰ σύνεργα, γιὰ νὰ τὰ ἐγκαταστήσει κάπου βαθειὰ μέσα στὶς ἐχθρικές γραμμές, (ὅπως στὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολικὴ Θράκη στὸν Π Παγκόσμιο πόλεμο) μαζί μὲ ἓνα συνδετικὸ σταθμὸ γιὰ τὴν Ἀγγλία. Στὴν Ἑλλάδα μιὰ τέτοια ἐπιθετικὴ ὁμάδα τοῦ Phantom ἔδινε τὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στὴν Ἑλληνικὴ καὶ Ἀγγλικὴ Κυβέρνηση καὶ τὶς τοπικὲς Ἑλληνικὲς ἀρχές, ὥσπου ἡ χώρα ἐλευθερώθηκε. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔδρασε τὸ Phantom στὴν Περσία καὶ στὸ Ἰράκ.

Τμήματά του συνεργάστηκαν μὲ τὴν πρώτη Ἀγγλικὴ στρατιά

στὴν Τυνισία, μὲ τὴν πρώτη μεραρχία ἀλεξιπτωτιστῶν στὶς ἐπιχειρήσεις τῆς Σικελίας, μὲ τὴν Ὀγδόη Στρατιά στὴ Δυτικὴ Ἑρρημο καὶ στὴν Ἰταλία καὶ μὲ τὶς Βρεταννικὲς καὶ Καναδικὲς δυνάμεις στὶς ἀποβάσεις τῆς Γαλλίας. Πολλὲς φορὲς περιπολίες τοῦ Phantom συνόδεψαν τοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς σὲ ὅλες τὶς μεγάλες ἐπιχειρήσεις καὶ πολεμήσανε μαζί τους.

Τὸ πόσο ἀξίζαν οἱ ἐπηρεσίες πὺν πρόσφερε τὸ Phantom, ἔγινε πὺν φανερὸ στὶς ἐπιχειρήσεις τῆς Νορμανδίας. Ὅμαδες του συνόδεψαν τὶς Βρεταννικὲς καὶ Καναδικὲς ἀποβατικὲς δυνάμεις. Τὸ πρῶτο μύνημα ἀπὸ τὴν ἀπόβαση τῆς Γαλλίας ἔφτασε στὴν Ἀγγλία ἀπὸ ἓνα σταθμὸ ἐλέγχου τοῦ Phantom. Ὑστερα ἀκολουθήσανε τὰ ἄλλα ἀπὸ τὸν Ἀγγλικὸ καὶ τὸν Καναδικὸ τομέα.

Ἀκόμα, στὴ μάχη τῆς Falaise τὰ τμήματα τοῦ Phantom δρᾶσαν σὰν ὀπισθοφυλακὲς ἀνάμεσα στὰ δόντια τοῦ ἐχθροῦ, βοηθώντας τὶς Ἀγγλικὲς, Καναδικὲς, Ἀμερικανικὲς καὶ Πολωνικὲς δυνάμεις πὺν πολεμοῦσαν στὸ θύλακα. Καὶ ὅταν τὸ Γερμανικὸ Στρατηγεῖο, ὅπως μόνο του ὁμολόγησε, δὲν μπορούσε νὰ καταλάβει τί γινόταν, τὰ Phantoms ἔδιναν στὰ συμμαχικὰ στρατεύματα πολὺτιμες λεπτομέρειες γιὰ τὴ θέση τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τὶς φωλῆς τῶν τάνκς του. Αὐτὸ μᾶς βοήθησε γιὰ νὰ καταστρώσουμε τὸ σχέδιο τοῦ βομβαρδισμοῦ τους. Ἦρθε στιγμὴ πὺν μιὰ περιπολία τοῦ Phantom ἀγωνίστηκε μὲ ἐπιτυχία ἀνάμεσα σὲ δλόκληρο Γερμανικὸ σύνταγμα.

Τὸ Phantom ἔδρασε καὶ στὸ Arnheim. Δικὰ του τμήματα πρωτοφτάσανε στὸ λιμάνι τῆς Ἀμβέρσας, ἄλλα βοηθήσανε ἀποβατικὰ στρατεύματα πὺν βρισκόνταν πέρα ἀπὸ τὸ Ρῆνο, ἄλλα μᾶς ἔφεραν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Κόκκινο στρατό. Παντοῦ ἔκανε γοργὰ καὶ ἐπιδέξια τὴν πολὺτιμη δουλειὰ του.

ΣΤΗ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ ἔγινε μεγάλη παραγωγὴ συνθετικῶν πρσιμάτων μὲ μεγάλη ἀκρίβεια γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστοῦν οἱ ἀνάγκες τῶν διαφόρων μηχανημάτων στὴν εἰσβολή. Ἡ βιομηχανία ὀπτικῶν ἔπρεπε νὰ παραγάγει χιλιάδες γυάλινα πρσιματα σὲ πολὺ μικρὸ χρονικὸ διάστημα. Γι' αὐτὸ ἔγινε προσπάθεια καὶ πέτυχε ἡ παραγωγὴ τους ἀπὸ ἓνα διαφανὲς συνθετικὸ ὕλικό, τὸ «Transpex». Τὰ πρσιματα ἔδειξαν πόση ἀκρίβεια εἶχαν αὐτὰ τὰ πρσιματα, καὶ ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ἀνοίγει ἓνα καινούριο πεδίο γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν συνθετικῶν ὕλων στὴ βιομηχανία ὀπτικῶν.

IN REPLY TO YOURS

Ὁ Πατέρας τῆς σύγχρονης Χειρουργικῆς

Τῆς ELIZABETH JENKINS

(Ἀπὸ τὸ Leader Magazine)

ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ πὺν στὴν Ἀμερικὴ ἀναβε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, (1861-1865), ῥωτήσανε τὸν ὁδηγὸ ἐνὸς φορείου ἂν ἤξερε διόλου νὰ περικοπτοῦν τραυματίες. «Καὶ βέβαια» ἀπάντησε. «Ἄν τύχει καὶ ἔχουνε πάθει καμμιὰ ζημία ἐδῶ», εἶπε δείχνοντας τὸ στομάχι του, «τραβά τους μιὰ κλωτσιὰ στὸ κεφάλι· ἄλλοιῶς δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ συνέλθουν».

Τὸν ἴδιο καιρὸ, ἀπὸ τὸ 1860 ὡς τὰ 1869, ἓνας νεαρὸς Ἑγγλέζος γιατρός ἐργαζόταν στὸ Βασιλικὸ Νοσοκομεῖο τῆς Γλασκώβης. Εἶταν ὁ Joseph Lister πὺν ἔκανε τότε, μιὰ ἀπὸ τίς σπουδαιότερες ἀνακαλύψεις μέσα πὺν ἱστορία τῆς ἱατρικῆς. Ἡ χειρουργικὴ στὸ 19ο αἰῶνα ἔκανε μιὰ μεγάλη πρόοδο, σύγχρονα ὅμως δέχτηκε καὶ μιὰ μεγάλη ἥττα. Ἀπ' ὅταν ἀνακαλύφθηκαν τὰ ἀναισθητικά στὰ 1840-1850 μπορούσαν νὰ γίνονται πολὺ περισσότερες ἐγχειρήσεις. Ὅμως οἱ σηψαιμίες πὺν ἀπὸ ἀμνημόνευτους χρόνους παραμονεύανε κάθε ἀνοιχτὸ τραῦμα εἴτε τυχαῖο, εἴτε πολεμικὸ, προσβάλλανε πολὺ πιὸ εὐκόλα τὰ χειρουργικὰ τραύματα. Ἡ θνησιμότητα ἀπὸ σηψαιμία πὺν εἶταν γνωστὴ τότε κυρίως σὰν «νοσοκομειακὴ γάγγραινα» εἶταν καταπληχτικὴ.

Κατὰ τὸν Lister, στὴν ἀρχὴ τοῦ 1860 ἡ θνησιμότητα εἶταν 45%. Σὲ στρατιωτικὰ νοσοκομεῖα ἔφτανε τὰ 70% ἀκόμα καὶ τὰ 90%. Συχνὰ κόβανε τὰ ἄκρα γιὰ νὰ ἐμποδίσουνε τὴ γάγγραινα νὰ ἀπλωθεῖ σ' ὅλο τὸ σῶμα. Πολλὲς φορὲς ὅμως οὔτε κι' αὐτὸ δὲν ὠφελοῦσε. Μέσα στοὺς νοσοκομειακοὺς θαλάμους πάντα βρισκόταν ἡ μυρωδιὰ τῆς σήψης· με πολὺ ἐλαφριά καρδιὰ τὴ λέγανε «μυρωδιὰ τοῦ νοσοκομείου». Ὁ κίνδυνος πὺν παραμόνευε κάθε ἐγχείρηση εἶταν τόσο μεγάλος, πὺν ἂν καὶ οἱ γιατροὶ δὲν τραβοῦσαν βέβαια κλωτσιὰ στὸ κεφάλι τῶν ἀρρώστων τους, στὴν οὐσία συναγωνίζονταν με τὸν ὁδηγὸ τοῦ φορείου, ὅταν σὲ μιὰ σοβαρὴ περίπτωσι ἀναγκάζονταν νὰ ἐπέμβουν.

Καθὼς κανένας δὲν εἶξερε ἀπὸ ποῦ προερχόταν τὸ κακό· ἔτσι δὲν ὑπῆρχε καὶ τρόπος γιὰ νὰ προφυλαχτοῦν ἀπ' αὐτό. Οἱ χειρουργοὶ, συνειδησμένοι στὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς ὅπου δὲν εἶχαν ἀκόμα ἀνακαλυφθῇ τὰ ἀναισθητικά, καὶ τὸ μόνο πρᾶγμα πὺν εἶχε σημασία

εἶταν ἡ ταχύτητα, εἶχανε κάνει πραγματικὰ θαύματα ἐπιδεξιότητας· μὰ τὰ ἔκαναν με ἄπλυτα χέρια, φορώντας χοντρά χειμωνικά παλτὰ κοκκαλωμένα ἀπὸ τὰ αἵματα· τίποτα δὲν τοὺς δυσκόλευε νὰ σκουπίσουν ἐκεῖ ἀπάνω καὶ τὰ ἐργαλεῖα τους.

Ὁ Lister δὲν ἔκανε τὸ ἴδιο· εἶταν πολὺ νέος τότε καὶ ἀκόμα δὲν εἶχε κάνει τὴν ἀνακάλυψή του, ὥστόσο εἶχε ἐπιβληθῇ σὲ ὅλους τοὺς συνεργάτες του· εἶταν ψηλὸς καὶ σοβαρὸς στὴν ἐμφάνισή, με τρόπους πὺν δείχνανε πὼς εἶχε μεγαλώσει με τὸν πονηριανισμό τῶν Κουάκερ. Εἶταν ἀπλός, λιγομίλητος, εὐθύς, τρομερὰ εὐγενικός. Παντρεύτηκε τὴ κόρη τοῦ διάσημου χειρουργοῦ Syme ἀπὸ τὸ Ἐδιμβούργο. Ἡ Ἀγνή Lister, ὅχι μόνο ἐκτίμησε τὸ πνεῦμα τοῦ συζύγου της, μὰ ἀπὸ τὸν ἀγαπημένον της σύντροφο ἀντίληψε ἀληθινὸ ἐνθουσιασμό γιὰ τὴ ζωὴ. Τὸν ἐφρόντιζε πολὺ καὶ με κάθε τρόπο. Στὸ τέλος, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, ἔμαθε καὶ τὸ γραφικὸ του χαράκτηρα τόσο καλά, ὥστε μπορούσε νὰ γράφει τὰ γράμματά του.

Ὁ Lister εἶχε ἀνάγκη ἀπ' αὐτὴ τὴν οἰκογενειακὴ εὐτυχία. Ὁ κόσμος πὺν τὸν ἔβλεπε νὰ γυρίζει στὸ σπῆτι του τὴ νύχτα, ὕστερα ἀπὸ τὸ γῦρο του στοὺς χειρουργικοὺς θαλάμους, σάστιζε με τὴ θλίψη καὶ τὸν ἐκνευρισμὸ του. Κάποτε παρατήρησε πὼς συχνὰ πέθαιναν οἱ ἀρρώστοι ὅταν εἶχαν ἀνοιχτὴ ἔστω καὶ μιὰ παρανυχίδα, ἐνῶ ἀντίθετα, σὲ μιὰ ἐσωτερικὴ πάθησι, ὅπου τὸ δέρμα δὲν εἶχε χάσει τὴ συνοχή του, ποτὲ δὲν ἀκολουθοῦσε σηψαιμία. Καὶ σκεφτόταν, πὼς ἐκεῖνος πὺν θὰ μπορούσε νὰ κάνει κάτι ὥστε ἓνα ἀνοιχτὸ τραῦμα νὰ ἐξελίσσεται σὰν νὰ εἶταν κλειστό, θὰ εἶταν ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους εὐεργέτες τῆς ἐποχῆς του.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἡ ὑπαρξὴ τῶν μικροβίων εἶταν γνωστὴ, δὲν εἶταν ὅμως γνωστὴ ἡ θανατηφόρα φύση τους. Τὰ θεωροῦσαν ἀπλὰ σὰν μικροσκοπικοὺς περιεργούς ὁργανισμούς. Στὰ 1866 ὁ Παστέρ ἔκανε γνωστὰ τὰ πειράματά του, δείχνοντας μ' αὐτὰ πὼς ἡ ζύμωσι καὶ ἡ σήψις τῶν ὁργανικῶν ὑγρῶν εἶταν ἀποτέλεσμα τῆς εἰσόδου τῶν μικροβίων τοῦ ἀέρα στὸν ὁργανισμό. Ὁ κόσμος νόμιζε πὼς αὐτὴ ἡ ἀνακάλυψις ἐνδιέφερε μόνο ἐκείνους πὺν φτιάχνανε τὴ μύρα καὶ τοὺς χημικοὺς. Μόνο ὁ Lister σκέφτηκε ὅτι θὰ τοῦ χρησίμευε στὴ δουλειὰ του. Καὶ αὐτὸς τὴν ἐφαρμοσὲ γιὰ πρώτη φορὰ. Σκέφτηκε πὼς ἀφοῦ τὰ μικροβία πὺν προκαλοῦσαν τὴ μόλυνσι βρισκόνταν στὸν ἀέρα καὶ πάνω στὸ δέρμα, ἔπρεπε νὰ ἐξολοθρευτοῦν πρὸ τοῦ ἀρχίσουν τὸ καταστρεπτικὸ τους ἔργο. Γι' αὐτὸ χρησιμοποίησε ἀντισηπτικά πάνω στὰ ἴδια τὰ τραύματα καὶ στὶς γάλλες του. Αὐτὸ φαίνεται κατὰ πολὺ ἀπλό, μὰ γιὰ νὰ χρησιμοποίησι ὁ Lister ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνακάλυψις τοῦ Παστέρ, χρειάστηκε καὶ χρόνος πολὺς καὶ ἐρευνὰ κοπιαστικὴ.

Ὅταν σκέφτεται κανεὶς τὰ ἐργαστηριακὰ μέσα πὺν θὰ μπο-

ροῦσε σήμερα νὰ ἔχει στὴ διάθεσή του ὁ Lister, εἶναι δύσκολο νὰ φανταστεῖ πῶς δούλευε στὰ 1868. Σ' ἓνα δωμάτιο τοῦ σπητιοῦ του μεταλλαγμένο σὲ χειρουργεῖο, δίνει γραφτὲς ὁδηγίες στὸ βοηθό του γιὰ νὰ φτιάξει ἀντισηπτικές γάζες ποὺ σύγχρονα θὰ ἐμποδίζουν τὸν ἀέρα νὰ τις διαπεράσει. «Θὰ βάλεις τὴν κατσαρόλα πάνω ἀπὸ ἓνα καζάνι ὅπου μέσα θὰ βράζει νερό. Νομίζω πῶς τὸ καζάνι τοῦ πλυσταριοῦ εἶναι τὸ πιὸ κατάλληλο... ἢ ἓνα τηγάνι, ἢ καὶ κανένας μεγάλος τέντζερης...»

Ὁ Lister προτιμοῦσε γιὰ ἀντισηπτικὸ τὸ φανικὸ ὀξύ. Ἐπέμενε νὰ πλύνονται μὲ διάλυση φανικοῦ τὰ χέρια, τὰ ἐργαλεῖα, τὰ σφουγγάρια, οἱ γάζες ἀκόμα καὶ τὸ τραῦμα. Ἐχουνε ἀπὸ τότε περάσει 80 χρόνια καὶ ἀκόμα μᾶς συγκινεῖ αὐτὸ τὸ κατόρθωμά του. Ὅταν ἀφαιροῦσε τις γάζες ἀπὸ τὴν πληγὴ, ἀντὶ γιὰ ἓνα σωρὸ ἀπὸ παράσιτα, εὗρισκε μερικὲς σταγόνες ἀπὸ ὑγρὰ, ἄχρωμα πάντως καὶ ἄοσμα. Ἡ «μυρωδιὰ τοῦ νοσοκομεῖου» ἔλειψε ἀπὸ τοὺς δικούς του θαλάμους. Ἐτσι τὰ ἐγχειρισμένα ἄκρα δὲν κινδύνευαν πιά νὰ κοποῦν ἀκόμα μποροῦσαν νὰ ἐγχειρίζονται καὶ μέλη τοῦ σώματος, ποὺ πρὶν εἶταν τρομερὰ ἐπικίνδυνο νὰ ἀνοίχουν γιὰτὶ ἡ μόλυνσή εἶταν βέβαιη.

Στὰ 1877, ὁ Lister πῆρε τὴν ἔδρα τῆς Χειρουργικῆς στὸ King's College τοῦ Λονδίνου, ἐκεῖ ποὺ εἶχε ὁ ἴδιος σπουδάσει. Ὅταν μαθεύτηκε πῶς θὰ ἔφευγε ἀπὸ τὴ Σκωτία, πῆρε μιὰ διαμαρτυρία ὑπογραμμένη ἀπὸ 700 φοιτητὲς ποὺ τοῦ ζητοῦσαν νὰ μείνει μαζί τους. Τὴν ἀκολούθησε ἄλλη μιὰ, ὑπογραμμένη ἀπὸ 230 γιατροὺς. Μὰ τὸ εἶχε ἀπόφαση νὰ δεχτεῖ αὐτὴ τὴ θέση, γιὰτὶ τὸ δίδαγμά του δὲν εἶταν πολὺ γνωστὸ καὶ ἀπὸ τὸ Λονδίνο θὰ μποροῦσε νὰ τὸ ἐκπλάσει περισσότερο. Δὲν εἶτανε ἀπὸ τοὺς πολὺ δραστήριους τύπους, μὰ εἶχε θέληση ἀτσαλένια. Ὅσο τόσο δὲν ἐφантаζόταν τί τοῦ ἔκρυβεν ἡ μοῖρα του. Τὸ ἐναρκτήριο μάθημά του εἶταν σχετικὸ μὲ τὴ γένεση τῶν μικροβίων ποὺ προκαλοῦν τὴ σήψη. Γιὰ νὰ ἐξηγήσει παραστατικὰ τὴ θεωρίαν τοῦ Παστέρ, εἶχε μαζί του ἓνα σωρὸ δοκιμαστικὰ σωληνάκια. Τέτοια πράγματα δὲν τὰ εἶχανε οἱ φοιτητὲς ξαναειδωμένα μέσα στὴν αἴθουσα τῆς διδασκαλίας. Φαινόταν βαρυστημένοι καὶ ἀδιάφοροι. Θὰ θέλανε νὰ τοὺς δεῖξει πῶς θὰ ἐπουλώνονταν οἱ πληγὲς χωρὶς τὸν κίνδυνο τῆς σήψης. Δὲν τοὺς ἐνδιέφεραν οἱ ζυμώσεις ποὺ παθαίνει τὸ γάλα. Ἐτσι, ἀκολουθώντας τοὺς δασκάλους τους, ἀρχίσανε νὰ ἀποδοκιμάζονε τὸν ὁμιλητή. Ὅταν ὁ Lister μέσα στὴν ὁμιλία του μίλησε γιὰ τὴν ἀγελάδα, ἀρχίσανε νὰ μονοκρίζουν. «Καὶ ὅμως», ἔλεγε κάποιος ἀπ' αὐτοὺς πολλὰ χρόνια ὕστερα «νομίσαμε πῶς αὐτὸ ποὺ κάναμε τότε εἶταν πολὺ ἔξυπνο». Τὸ ἐναρκτήριο αὐτὸ μάθημα εἶταν ἓνας κακὸς οἰωνός. Οἱ συνάδελφοι τοῦ Lister δέχνανε ἀδιαφορία καὶ ἐχθρότητα. Κάνανε τὰ παιδιά νὰ γελοῦν, λέγοντάς τους νὰ κλείνουν τις πόρτες, μὴν τύχει καὶ περάσουν μέσα τὰ μικρόβια τοῦ κ.

Lister. Ὅταν ὁ Lister ἔλεγε «Πρέπει πάντα νὰ μείνετε φοιτητὲς, νὰ μαθαίνετε καὶ νὰ σπουδάζετε ὅσο θὰ ζητεῖ», τὰ λόγια του δὲν ἀπηχοῦσαν στοὺς νέους ἐκείνους ἀνθρώπους ποὺ ἀγωνιοῦσαν νὰ τελειώσουν γρήγορα τις σπουδὲς γιὰ νὰ ἀρχίσουν τις ἐξετάσεις τους.

Εἶταν φοδὲς ποὺ ἀπότυχε στὴ δουλειά του, γιὰτὶ οἱ νοσοκόμες δὲν νομίζανε πῶς ἄξιζε τὸν κόπο νὰ κρατᾶνε ὅλες τις προφυλάξεις ποὺ συμβούλευε. Οἱ φίλοι του λέγανε πῶς σὲ τέτοιες περιπτώσεις πῶς τὸ μόνο σημάδι ποὺ ἔδειχνε τὴ συγκίνησή του, εἶταν ἓνα βαθὺ ἀναστεναγμα. Ὅσο τόσο στὴν ἐποχὴ τῆς φαινομενικῆς ἀποτυχίας του, οἱ ἐπισκέπτες ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη εἶταν πάρα πολλοί, καὶ οἱ προσωπικότητες τοῦ King's College Hospital, ἀναγκάστηκαν νὰ βλέπουν πινακίδες ποὺ ἀπαγόρευαν τὸ κάπνισμα, γραμμένες γαλλικὰ καὶ γερμανικὰ.

Ἡ ἀξία του ἀργήσε νὰ ἀναγνωριστῇ μὰ ἀναγνωρίστηκε. Τὰ τελευταῖα του χρόνια εἶταν φορτωμένα μὲ τιμές. Στὰ 1897 πῆρε τίτλο εὐγένειας, μὰ αὐτὸ δὲν εἶταν τίποτα μπροστὰ στὸ ὅτι στεκόταν πλάι στὸν Παστέρ καὶ μοιραζόταν μαζί του τὴ δόξα τοῦ ἰωβιλαίου του.

Ὁ Lister ἀξιώθηκε νὰ δεῖ στὸν καιρὸ του τὸν καρπὸ τῆς ἐπανάστασης ποὺ ὁ ἴδιος ἀρχισε. Ἡ ἀντισηπτικὴ μέθοδος χρησιμοποιοῦνταν παντοῦ. Σιγὰ-σιγὰ αὐτὴ ἡ μέθοδος ξεπεράστηκε μὲ τὴν τέλεια ἀσηψία ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερα. Ἡ ἀντισηψία δηλ. καταστρέφει τὰ μικρόβια μὲ τὴ χρῆση ἀντισηπτικῶν πάνω στὸ τραῦμα, ἐνῶ μὲ τὴν ἀσηψία, αὐτὴ ἡ δουλειὰ γίνεται πιὸ τέλεια, γιὰτὶ μὲ τὴν ἀποστείρωση ἀποκλείεται ἡ ὑπαρξὴ μικροβίων ὅχι μόνον μέσα, μὰ καὶ κοντὰ στὸ τραῦμα. Γι' αὐτὸ παύονται πολλὲς προφυλάξεις ποὺ ὁ κόσμος ἔχει συνδέσει μὲ τὴν δουλειὰ «τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἄσπρη μπλούζα». Τὰ χέρια, οἱ μπλουζες, τὰ ἐργαλεῖα, τὸ δέρμα τοῦ ἀρρώστου, ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ ἀποστειρωθοῦν. Ὁ Lister κράτησε πάντα τὸ φανικὸ, ἀνεβάζοντας ἀπλᾶ τὰ μανίκια του καὶ καρφώνοντας μιὰ πετσέτα γύρω στὸ στήθος του. Ἡ μέθοδος τῆς ἀσηψίας θεωρήθηκε βέβαια μεγάλη πρόοδος γιὰτὶ ἡ ἐπιφάνεια ὅπου θὰ πέσει τὸ φανικὸ καταστρέφεται κάπως. Ὅσο τόσο καὶ ἡ ἀσηπτικὴ μέθοδος ὅσο καὶ ἡ ἀντισηπτικὴ βγήκε ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ Lister. Καὶ οἱ δυὸ εἶναι τὰ μέσα γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Ἡ πιὸ σύγχρονη μέθοδος τῆς θεραπείας τῶν τραυμάτων μὲ πενικιλίνη ἀναφέρεται στὴν ἀρχικὴ μέθοδο τοῦ Lister, ἀφοῦ χρησιμοποιεῖται μικροβιοκτόνος οὐσία πάνω στὸ ἴδιο τὸ τραῦμα.

Χιλιάδες ἄνθρωποι καλωσορίζουνε τοὺς δικούς τους ποὺ γυρίζουνε στὸ σπῆτι μὲ ἐπουλωμένα τὰ τραύματα, μὲ ἀκέραια τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια τους, ποὺ τὰ γλύτωσαν ἀπὸ τὸ μαρτύριο τῆς σηψαιμίας.

Ὅλοι αὐτοὶ χρωστᾶνε τὴ χαρὰ τους καὶ τὴν εὐτυχία τους στὴν θαυμαστὴ πρόοδο τῆς χειρουργικῆς, ποὺ κι' αὐτὴ χρωστᾶει τόσα πολλὰ στὸν Joseph Lister.

ΕΙΚΟΣΠΕΝΤΕ ΜΟΛΥΒΕΝΙΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

ΤΟΥ V. S. PRITCHETT

(Ἀπὸ τὸ «Harper's Bazaar»)

ΠΟΙΟΣ εἶταν ἐκεῖνος ποὺ εἶπε πὼς «μὲ 25 μολυβένιους στρατιῶτες κατάρχησα τὸν κόσμον;» Μήπως ὁ Γερμανὸς Γκούτεμπεργκ ποὺ λείανει πέτρες, ἔφτιαχνε καθρέφτες καὶ στὸ τέλος ἀνακάλυψε τὴν τυπογραφία; Μήπως εἶταν ὁ Βολταῖρος, μὲ τὴν δηκτικὴν πέννα πιδ ἄγρια ἀπὸ τὰ ὄπλα τῶν στρατιωτῶν ποὺ πολέμησαν στοὺς θρησκευτικούς πολέμους; ἢ μήπως εἶταν κανένας πολιτικός ἡγέτης; Ὅποιος καὶ νὰ εἶταν ἔμελλε θέλουσε νὰ καταλάβουμε τί ἐννοοῦσε μ' αὐτὰ τὰ λόγια. Πίστευε πραγματικά πὼς τὰ 25 γράμματα τοῦ τυπογραφείου θὰ κατώρθωναν γὰ πετύχουν ὅ,τι δὲν κατάφερε οὔτε βασιλιάς οὔτε κανένας στρατηγός; καὶ πὼς οἱ μολυβένιοι στρατιῶτες τοῦ τυπογραφικοῦ πιεστηρίου εἶτανε ἰσχυρότεροι ἀπὸ τοὺς πραγματικούς στρατιῶτες; Ἄν τὸ πίστευε πραγματικά, τότε ἔβλεπε πιδ μακρὰ ἀπὸ κεῖνον ποὺ εἶπε πὼς ἡ πέννα εἶναι πιδ δυνατὴ ἀπὸ τὸ σπαθί.

Ἡ ἀπάντησή σ' ἓνα τέτοιο καύχημα εἶναι πὼς ἡ πέννα καὶ τὸ σπαθί ἀγωνίζονται πολὺ συχνὰ μαζὶ καὶ ὄχι ἐνάντια ὁ ἓνας στὸν ἄλλο καὶ πὼς ἡ πέννα κατακτᾷ τὸ πνεῦμα καὶ ὄχι τίς χώρες.

Ὁ Σαίξπηρ ἔγραψε «ἐμπρός, ἐμπρός γενναῖοι Ἑγγλέζοι» καὶ ὁ ἴδιος λαὸς τὴν μέρα τῆς εἰσβολῆς στὴν Εὐρώπη, ἀνέβασε τὸν Ἑρρίκο Ε'. Οἱ μολυβένιοι στρατιῶτες πολεμοῦν μαζὶ μὲ τοὺς ἀληθινούς· ἀγωνίζονται γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ· μερικὲς φορὲς μάλιστα πολεμοῦν ἀντιμέτωποι ἀλλὰ μὲ ἐντελῶς διαφορετικὴ τεχνική. Οἱ μολυβένιοι στρατιῶτες ἀγωνίζονται συνεχῶς γιὰ νὰ διεισδύσουν στὸ πρωτόγονο ἀνθρώπινο μυαλὸ καὶ μὲ τὸν καιρὸ τὸ ξεκαθαρίζουν. Εἶναι στρατὸς ἀσύντακτος καὶ χωρὶς σύστημα.

Ὅσοι αὐτοὶ κατακτοῦνε τὸν κόσμον καὶ ἔχουν μιὰ τέλεια ἐξάσκηση. Ἡ πειθαρχία τους ὅμως πηγάζει ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τους· ἐξωτερικὰ φαίνονται σὰν ἓνα ἀπειθάρχητο πλῆθος ποὺ γελᾷ, μαλώνει, παρακαλεῖ, βλαστημάει, φοβερίζει, συζητᾷ καὶ δὲν ὑπακούει στοὺς ἀξιωματικούς του· σφοδροὶ καὶ ἄγριοι στοὺς τρόπους τους ἔχουν τὴν τέχνη νὰ κερδίζουν μιὰ ἐκστρατεία ξεσπώντας σὲ δάκρυα ὅπως ἔκανε ὁ Dickens, μὲ τεχνάσματα σὰν τὸν F. M. Forster, μὲ σπαρταριστὰ γέλοια σὰν τὸν Rabelais, μὲ παρολοισμούς σὰν τὸν Nietzsche καὶ τὸν Swift καὶ μὲ φωνὲς ἀπεισιᾶς καὶ παράπονα σὰν τὸν Karl Marx καὶ ὅλους τοὺς προφήτες

τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ φύση τους εἶναι ἐπαναστατικὴ καὶ τοὺς τραβᾷ κάθε πολεμικὴ ἐκδήλωση.

Οἱ ἐφευρέτες τῆς τυπογραφίας παρανόησαν τὴν ἐφεύρεσή τους. Νόμιζαν ὅτι βρῆκαν ἓνα μέσο γιὰ νὰ συγκρατοῦν ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ παρελθὸν καὶ φαντάστηκαν πὼς θὰ εἶταν σὰν ἓνος δίσκος γραμμοφώνου ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν ἐπανάληψη μιᾶς χαμένης ἀπὸ καιρὸ φωνῆς. Τὸ ἴδιο γίνηκε καὶ μὲ τοὺς πρώτους σιδηροδρόμους ποὺ μιμήθηκαν τὶς ταχυδρομικὲς ἀποστολές. Πολλὲς καὶ πόρτες πέρασε ὥσπου νὰ καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι πὼς ἡ τυπογραφία δὲ σταματᾷ μὲ τὴν ἐκτύπωση ἀλλὰ πὼς τ' ἀντίγραφα πολλαπλασιάζονται. Ὁ πολλαπλασιασμός μὲ τὴν τυπογραφία εἶταν πραγματικὸ κατόρθωμα καὶ ἡ κύρια αἰτία τῆς ἐπικράτησής τοῦ λόγου. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση, εἶπε ὁ Hazlitt, μπορεῖ νὰ ποῦμε πὼς εἶταν ἀπώτερο ἀποτέλεσμα τῆς ἀνακάλυψης τῆς τυπογραφίας· γιὰ τὴν πολλοπλασιασμό τους οἱ 25 μολυβένιοι στρατιῶτες καταρροῖσαν τοὺς μεσαιωνικοὺς φραγκοὺς καὶ στείρναν τὴν ἀμφιβολία στὸ φεουδαρχικὸ πνεῦμα, σὲ καιρὸ ποὺ τὸ σύστημα ἐσωτερικὰ κατέρρεε μόνο του καὶ ἐξωτερικὰ κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῆς βίας. Τὰ γράμματα πολέμησαν μπροστὰ καὶ πίσω ἀπ' τὶς γραμμὲς τοῦ ἐχθροῦ.

Οἱ ἀπολυταρχικὲς κυβερνήσεις, πολιτικὲς, οἰκονομικὲς ἢ θεοκρατικὲς κατολαβαν πάντα ὅτι εἶχε μεγάλη σπουδαιότητα νὰ μπορέσουν νὰ ἐξασφαλίσουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους τοὺς 25 μολυβένιους στρατιῶτες. Ὅσοι οὖν ὑπάρχουν σύγχρονα πολιτικὰ καθεστῶτα καὶ νέες θρησκείες, ποὺ ἀριθμοῦν μόνο πενήντα χρόνια ζωῆς, καὶ ποὺ προσπαθοῦν ἀκόμα καὶ σήμερα νὰ τὸ κατορθώσιν. Στὴν ἐποχὴ μας εἶδαμε τὸ Χίτλερ ν' ἀνάβει μιὰ φωτιά, ποὺ μέσα της θὰ καιγόταν ὁ ἴδιος, μὲ τὰ ἔργα τοῦ Μάρξ καὶ τοῦ Φρόυντ, προσφέροντας τοὺς νόμους καὶ τοὺς προφήτες συγκεντρωμένους στὸν «Ἀγῶνα μου» καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη, στίς θεωρίες γιὰ τὴ φυλετικὴ καταγωγή. Ἀφοῦ τόσο πολλοὶ ἄνθρωποι ζοῦνε καλὰ χωρὶς νὰ ἔχουν καθόλου βιβλία — λέει ὁ φασισμὸς — ἡμεῖς οἱ ὑπόλοιποι πρέπει νὰ εἴμαστε εὐχαριστημένοι ποὺ ἔχουμε ἓνα: τὰ λόγια τοῦ ἐμπνευσμένου μας ἀρχηγοῦ, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἀδιάφθορη φιλολογία μας.

Ὁ Φασισμὸς ξαπλώθηκε γιὰ τὴν ἐκδήλωσή του εἶταν μιὰ παρωδία τῆς πραγματικότητος. Ἄν κοιτάξουμε στὸ παρελθόν, βλέπουμε πὼς σὲ κάθε ἐποχὴ κυριαρχοῦσε ἓνα βιβλίο ἢ μιὰ σειρά ἀπὸ βιβλία. Ἡ Βίβλος δεσπόζει στὴν περίοδο τῆς Μεταρρύθμισης καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἐπανάστασης. Ὁ «Αἰμίλιος» καὶ τὸ «Κοινωνικὸ συμβόλαιο» τοῦ Ρουσσώ κυριαρχοῦσαν στὸ 18ο αἰῶνα. Σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη ὁ Βύρων χορηγεῖται γιὰ πρότυπο στίς ἐκφράσεις τῶν νέων. Κατηγοροῦσαν τὸν Θεοβάντε γιὰ τὸ ὅλοι οἱ Ἰσπανοὶ ἤθελαν νὰ μοιάσουν στὸν Δὸν Κιχώτη. Ὁ Μάρξ κυριαρχεῖ στὸ 19ο αἰῶνα καὶ

ὁ Φρόνιτ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ. Κάθε ἐποχὴ διαλέγει τὸ δικτάτορα καὶ τὸ μοντέλλο της. Ὡστόσο ἂν δὲν μᾶς καθοδηγεῖ ἡ κατανόηση ἢ τὸ γούστο, ἡ μόδα μᾶς παίρνει τὸν ἀέρα.

Ἐκεῖ ὅμως πού σκοινιάφτουν οἱ ιδέες τοῦ πολιτικοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ δικτάτορα, εἶναι στὴν ἐφαρμογὴ τους. Ἐνα βιβλίο δὲν μπορεί νὰ ἐπιβληθεῖ μὲ τὴν καταστροφὴ ὅλων τῶν ἄλλων. Ἐπιβάλλεται μόνο ἂν παραμερίσει ὅλα τὰ ἄλλα, ἀφοῦ ἐλεύθερα ἀναπτύξει τὶς ιδέες του καὶ ἀγωνιστεῖ γι' αὐτές. Δὲν εἶναι δυνατό κανένα «κατὰ παραγγελία» βιβλίο νὰ παραμερίσει τὰ ἄλλα. Γιατὶ στὴν πραγματικότητα τὰ βιβλία δὲν τὰ δημιουργοῦν ἄτομα—ἄντρες ἢ γυναῖκες—παρὰ ἡ κοινωνία ὅπου αὐτὰ τὰ ἄτομα ζοῦνε. Ὁ κοινὸς νοῦς τοῦ Dr. Johnson καθρεφτίζει τὸν κοινὸ νοῦ τοῦ 18ου αἰώνα. Ἡ τρέλλα τοῦ Swift εἶναι ἡ τρέλλα πού κρύβεται στὸν αἰώνα, κάτι πού χρῆσιμευε γιὰ ν' ἀποφύγει δυσάρεστες ἐντυπώσεις δημιουργημένες ἀπὸ τὴν κοινὴ λογικὴ του. Τὰ βιβλία ξεπηδᾶνε μέσα ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς κοινωνίας. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἀγγλικῆς κάτω τάξης, ἐνέπνευσε μὲ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀμηχανία του στὸν H. G. Wells, πού ἐρχόταν σὲ ἐπαφὴ μ' αὐτούς, τὸν τύπο τοῦ κ. Polly, ὁ ἄγριος σεξουαλισμὸς πού κρυβότανε μέσα στὴ ζωὴ τῆς σεμνῆς μεσαίας τάξης παραξένεψε τὸν καθηγητὴ Φρόνιτ καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ζητήσῃ μιὰ ἐξήγηση.

Τὸ ἀνώτερο φιλολογικὸ ἔργο ξεπηδᾷ μέσα ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο· ἡ φιλολογία, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία πηγάζουν μέσα ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο πού ἀναλύει καὶ ξαναδημιουργεῖ ἀνάλογα μὲ τὸ περιβάλλον του καὶ δὲν πέφτουν ἀπ' τὸν οὐρανὸ οὔτε ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὴν πολιτικὴ. Ἄν ὁ Laurence εἶταν μανιώδης γιὰ κάθε τι πού σχετιζότανε μὲ τὸ φύλο καὶ ὁ Marx μὲ τὶς ταξικὲς διαφορές, αἰτία εἶναι ἡ ἐποχὴ πού τοὺς δημιούργησε.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ μᾶς πού ὕστερα ἀπὸ 5 1/2 χρόνια πολέμου στεκόμαστε οὐρὰ ἔξω ἀπ' τὶς βομβαρδισμένες βιβλιοθήκες ἢ ζητᾶμε νὰ γραφοῦμε γιὰ ἓνα βιβλίο πού ἴσως δὲ θὰ τὸ πάρουμε ποτέ. Ὅταν σκεφτοῦμε τὶς χιλιάδες τῶν καμμένων βιβλίων πού κείτονται σὰ σκουπίδια μέσα σὰ καταστραμμένα πανεπιστήμια, ἀρχίζουν νὰ μᾶς γεννιοῦνται ἀπορίες σχετικὰ μὲ τοὺς 25 μολυβένιους στρατιῶτες πού εἶχαν ἀπόφαση νὰ κατακτήσουν τὸν κόσμο. Ἡ πέννα μπορεί νὰ εἶναι ἰσχυρότερη ἀπὸ τὸ σπαθί, εἶναι ὅμως πιὸ δυνατὴ καὶ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ; Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἓνα ζῶο πού γυρεύει διαρκῶς νὰ ξεφεύγῃ τὸν κίνδυνο. Ὡστόσο ὁ πολιτισμὸς προώδεψε τόσο ἀπὸ τοὺς δειλοὺς ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς ἥρωες.

Φαίνεται σὰν νὰ ἀρχισε μιὰ καταστρεπτικὴ ἐκκαθαριστικὴ δουλειά. Γι' αὐτὸ ἂς γυρίσουμε πίσω γιὰ νὰ δοῦμε τί ἔγινε σὰ εἴκοσι χρόνια πού μεσολάβησαν ἀνάμεσα στοὺς δυὸ πολέμους. Οἱ μικροὶ

μολυβένιοι στρατιῶτες βάλανε τὰ δυνατά τους, ἀγωνίστηκαν ἐνάντια στὸν πόλεμο, γιὰ μιὰ πιὸ δίκαια καὶ πιὸ λογικὴ ὀργάνωση τοῦ κόσμου, γιὰ τὶς πιὸ φιλικὲς σχέσεις τῆς ἀνθρωπότητας καὶ γενικὰ γιὰ καθεστὶ πού πόθησε ὁ ἀνθρώπος. Δὲν ἐσταμάτησαν ὅμως τὸν πόλεμο. Τί κάνανε;

Τὸ 1940 ὅταν ὁλος ὁ κόσμος εἶταν τόσο φοβισμένος, μᾶς ξαναῆρθε στὸ νοῦ γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ μιὰ παλιὰ παροιμία: ὁ διάβολος ἀρρώστησε καὶ θέλησε νὰ γίνῃ καλόγερος. Καὶ τὸ πρῶτο πράγμα πού ἔκανε ὁ καλόγερος τὸ 1940, εἶταν νὰ διαλαλήσῃ πὼς εἶταν ἀμαρτωλὸς καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτό, μὲ τὴ μετριόφρονη ἐπιθυμία νὰ ἀποτραβῆξῃ τὴν προσοχὴ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, στράφηκε καὶ ἀρχισε νὰ κατηγορεῖ τὰ λάθη τῶν γειτόνων του. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς ὅλοι ἀμαρτήσαμε στὸ καιρὸ μας. Πάντα ὅμως μοῦ γεννιοῦνται ὑποψίες ὅταν οἱ ἀνθρώποι συγκεντρώνουνε ξαφνικὰ τὴν προσοχὴ τους σὲ μένα καὶ ζητοῦνε νὰ σώσουν τὴν δικιά μου ψυχὴ. Ὑποψιάζομαι πὼς δὲν ἔχουν καθαρὴ τὴ συνείδησή τους.

Ἔτσι τὸ 1940 ἐκδηλώθηκε αἰφνίδια μιὰ ἐπίθεση μὲ στόχο τοὺς διανοούμενους. Κατηγοροῦσαν τοὺς συγγραφεῖς πὼς εἶταν ἀνήθικοι, φνυγόμαχοι, ὕλιστές, ἐγωιστές, ἐπιδεικτικοὶ καὶ ἐκφυλισμένοι. Αὐτὸ θύμιζε τὸν καιρὸ πού κυνηγοῦσαν τὶς μάγισσες, ἓνα σπὸρ πολὺ ἀγαπητὸ στὴν Ἀγγλία, ὅπου οἱ διανοούμενοι πολὺ δίκαια δὲν ἔχουν ἔξουσία. Ξαπλώθηκε ὅμως καὶ στὴ Γαλλία ὅπου οἱ διανοούμενοι εἶναι πολὺ ἰσχυροί. Πολιτικοί, στρατηγοί, βιομήχανοι καὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι πού δὲν εἶχαν φροντίσει νὰ ἐφοδιάσουν τὴ Γαλλία ἢ τὴν Ἀγγλία μὲ τὰ ὅπλα πού ἀπαιτοῦσε ὁ σύγχρονος πόλεμος, εἶχαν τὴν ἀναίδεια νὰ ἀποδώσουν ὅλη τὴν καταστροφὴ στοὺς συγγραφεῖς. Ἰσχυρίστηκαν πὼς οἱ συγγραφεῖς εἶχαν ὑποσκάψῃ τὸ ἠθικὸ τους.

Μὰ αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἡ δουλειὰ τῶν συγγραφέων· νὰ ὑποσκάπτουν τὸ ἠθικόν. Ἡ κοινωνία ἔχει μεγάλη ιδέα γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ οἱ ἀνθρώποι νομίζουν πὼς ἀξίζουν πολὺ. Δὲν εἶναι ὅμως τόσο ἀξιοὶ ὅσο νομίζουν. Ἡ κοινωνία τὸ ξοῖρει αὐτὸ καὶ τὸ ψιθυρίζει στοὺς συγγραφεῖς. Ἀκόμα καὶ ἡ εὐγενικὴ Jane Austen δείχνει τὴν ἀξία πού ἔχουν τὰ χρήματα στὶς ἀνθρώπινες σχέσεις· ὅλοι οἱ συγγραφεῖς τῆς Βικτωριανῆς περιόδου χτυποῦσαν τὶς σεμνὲς ἀρχὲς τῆς ζωῆς στὴ μεσαία τάξη. Στὴ Ρωσία ὅλοι οἱ μυθιστοριογράφοι περιγράφουν τὴ ζύμωση καὶ τὴν ἀποσύνθεση πού ὑπάρχει μέσα στὴ ζωὴ τοῦ γαιοκτῆμονα τοῦ 19ου αἰώνα. Ὅταν τὸ κοινὸ κάνει ἐπίθεση ἐναντίον τῶν συγγραφέων δὲν ἔχει ἥσυχη τὴ συνείδησή του· ἔχει κάτι πού θέλει νὰ κρύψῃ. Τὸ 1940 ἡ ἐπίθεση ἦρθε ἀπὸ ἀνθρώπους πού εἶχαν γὰ κρύψουν πάρα πολλὰ. Πρέπει ν' ἀφήσουμε ἡσυχους τοὺς συγγραφεῖς. Νὰ τοὺς ἀφήσουμε νὰ τὰ βάζει ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο ὅπως καὶ γίνεται· αὐτὴ εἶναι ἡ πειθαρχία πού

έχουνε οί 25 επαναστάτες. Οί συγγραφείς δέν είναι ήγέτες· απλά μάς λένε—και όσο καλύτεροι είναι τόσο ακριβέστερα και βαθύτερα μάς λένε—τήν κατεύθυνση πού έμείς έχουμε κιόλας ακολουθήσει.

Άραγε οί 25 μολυβένιοι στρατιώτες δέν κάνουν ποτέ λάθος; Κάνουνε λάθος σχεδόν πάντα· και θά αναφέρω μερικές περιπτώσεις πού πλανήθηκαν. Ο Hazlitt σήμερα θά είταν ένας Κουτσίλιγκ γιατί στόν καιρό του πολέμου μέ τόν Ναπολέοντα αυτός ανταγωνιζόταν όλη την Άγγλία, παρουσιάζοντας τόν Ναπολέοντα σά Θ.ό, γιατί αντιπροσώπευε την επανάσταση. Όλες οί έλπίδες της Ευρώπης κρέμονταν από την επανάσταση αλλά ό Σέρ Ουώλτερ Σκωτ αντιστεκότανε σέ κάθε μετορρύνιση και τόν ακολουθούσε και ό Γουόρντσγουορθ. Στόν έμφύλιο πόλεμο της Άμερικής, ό Κάρλαϊλ και ό Θάκεραι βοίζανε τόν Λίνκολν γιά την κτηνωδία του. Στήν επίθεση πού έκανε ό Τολστόι γιά τά συναισθήματα πού γίνονται στην άνωτερη τάξη, φώναζε πώς ή εύσυνειδησία είταν έχθρος του ανθρώπου και ζητούσε έγα είδος πρωτόγονης Ν.ορβάνας. Ο τραχός και επαναστατικός Κόμπετ, ένας αυτοδίδακτος εργάτης πού σύνθεσε μιá λαοφιλέστατη γραμματική, κατάγγελε γενικά σάν εγκλημα την γραμματοσύνη. Η ιστορία του Γουέλς, οί προφητείες του Μάρξ γιά την επανάσταση ή ψυχολογία του Lawtence, όλα ή σχεδόν όλα βασίζονται πάνω σέ λαθεμένες βάσεις. Δέ διαβάζουμε όμως γιά τó σωστό ή τó λαθεμένο. Διαβάζουμε γιά νά βρούμε την τελείωση του έαυτού μας, νά δούμε τή ζωή μας νά φωτίζεται από κάτι καινούριο. Διαβάζουμε γιά ν' ανακαλύψουμε πώς δέν είμαστε πλάσματα άμετάβλητα, αλλά πώς αλλάζουμε.

Στεκόμαστε έξω από την βομβαρδισμένη βιβλιοθήκη και ρωτάμε: Τί θά κάνουν οί 25 μολυβένιοι στρατιώτες; Τί θά έπρεπε νά τούς έμπνεύσουμε και νά τούς ζητήσουμε νά μάς τó δώσουν; Θά αγωνιστούνε γιά τόν πολιτισμό; Πρέπει ν' αγωνιστούνε, γιατί σήμερα μπορούμε νά τόν τινάξουμε στόν άέρα όποτε θέλουμε. Τί πράγματα ζητούμε άπ' αυτούς νά κατανοήσουν; Πρώτα άπ' όλα τούς ζητούμε νά είναι προσεχτικοί, καθένas μέ τó δικό του τρόπο και νά νοιώσουν πώς τούτο είναι ζήτημα ζωτικό γιατί ό πολιτισμός μας διατρέχει μεγάλο κίνδυνο και μπορεί νά καταστραφεί έντελώς. Δέν υπάρχει άμφιβολία πώς οί πιο καλοί συγγραφείς θά συμμορφωθούνε. Οί κακοί δέ θά τó καταλάβουν, γιά τόν ατλούστατο λόγο ότι οί κακοί συγγραφείς είναι άναίσθητοι. Αυτούς δέν υπάρχει λόγος νά τούς προειδοποιήσουμε μέ εύγένεια· πρέπει νά φωνάξουμε και νά τούς άτειλήσουμε. Θά ζητήσουμε από τούς συγγραφείς νά μάς δώσουν τή δύναμη νά συνεχίσουμε τόν πολιτισμό μας. Οί συγγραφείς δέν μπορούν νά σώσουν· μπορούν όμως νά ένθαρρύνουν. Ο Ro-senberg, ό Houston, ό Chamberlain, ό Gobineau, αυτοί πού δη-

μιουργήσανε τó μύθο της Άρείας φυλής, άφαιρέσανε από τούς ανθρώπους αυτή τή δύναμη γιατί αντικαταστήσανε την περιέργεια πού έχει ό άνθρωπος νά μάθει την αλήθεια, μέ νευρωτικές προσωπικές φαντασιοπληξίες και συναισθήματα.

Θά ζητήσουμε άπ' τούς συγγραφείς νά πούν την αλήθεια πού ξέρουνε και όχι νά γράψουν απλά γιά νά μάς εύχαριστήσουν· αν ό συγγραφέας συμβίνει νά είναι κριτικός θά τού πούμε: «Πρέπει νά πάψεις νά παινάζς ή νά κατηγορείς ένα βιβλίο στόν άναγνώστη, λογαριάζοντας μόνο τó έμπορικό συμφέρον». Δείξε στόν άναγνώστη ότι υπάρχουν αξίες· ότι οί αξίες αυτές είναι τόσο σπουδαίες σήμερα πού τά βιβλία πολλαπλασιάζονται κατό εκατομμύρια, όσο είταν και στην εποχή πού ό βασιλιάς Άλφρέδος έπρεπε νά πουλήσει ένα κτήμα του γιά ν' αγοράσει ένα σύγγραμμα. Νά υποβιβάζονται αυτές οί αξίες, σημαίνει πώς υποβιβάζεται και ή αξία του πολιτισμού και ή θέληση νά τόν διατηρήσουμε. Αλλά και αν ό συγγραφέας είναι κριτικός ή όχι, όταν έχει μπρός του τά έρεΐπια της Ευρώπης, τó συγκλονιστικό τρόμο του σύγχρονου πολέμου, την ωμότητα των ανθρώπων πού μεταπήδησαν άτελπισμένοι από την ψυχραιμία των μηχανών στην άγριότητα των συναισθημάτων τους, θά βγει μέσα άπ' αυτόν τόν πόλεμο μέ τή γνώση πώς ότιδήποτε άλλο και αν κάνει πρέπει πρώτα νά διδάξει τόν άνθρωπο, τόν άνθρωπο πριν από όλα τά άλλα, γιατί τόν ξεχάσαμε γιά καλά, διακόσια σχεδόν χρόνια τώρα.

Δέν πρέπει όμως νά έχουμε την άπαίτηση οί στρατιώτες του τυπογράφου νά μπουν στη γραμμή και νά προχωρήσουν σάν ένα σύνταγμα πού δέχεται τις διαταγές. Τά συντάγματα δέν μπορούν νά προχωρήσουν μέσα στη ζούγκλα του ανθρώπινου μυαλού. Η προπαγάνδα νομίζει ότι αυτό είναι δυνατό· μά ό μεγαλύτερος κίνδυνος των μολυβένιων στρατιωτών είναι νά στρατολογηθούν γιά την προπαγάνδα. Πολλά χρόνια πριν τόν πόλεμο ό γάλλος μυθιστοριογράφος Georges Duhamel εξέφρασε τó φόβο πώς ή προπαγάνδα, τó ραδιόφωνο και ό κινηματογράφος θά καταστρέψουν και θά έξουδετερώσουν τó βιβλίο. Και τότε θά γράψουμε πεντακόσια χρόνια πίσω, στόν καιρό πού όλα τά ζητήματα γίνονταν μέ τή συζήτηση, χάνοντας τó δώρο πού μάς έδωσε τó βιβλίο—την πολύωρη γόνιμη σκέψη.

Χωρίς άλλο ή προπαγάνδα πού δέν συζητά, αλλά μόνο σου λέει· βοήκε μεγάλη βοήθεια στό ραδιόφωνο και τόν κινηματογράφο. Υπάρχει όμως και ένα κέρδος πού τó έχασε ό Duhamel. Ξέχασε πώς βρισκόμαστε ακριβώς στην εποχή πού τρυγεί τόν καρπό της μεγάλης μορφωτικής κίνησης πού άρχισε στα 1870. Δέν αντίληφθηκε πώς ό πιο πολύ ό σύγχρονος άνθρωπος άκούει και βλέπει, τόσο και πιο πολύ θέλει νά διαβάσει και νά σκέπτεται. Άκούει γιά νά διαβάσει. Κυρίως όμως δέν είξερε πώς αυτός ό πόλεμος πού

ἔδειχνε πὼς θὰ κατὰστροφῇ ἐντελῶς τὸν πολιτισμὸ εἶταν συγχρόνως καὶ μιὰ κοινωνικὴ ἐπανάσταση.

Μετὰ τὸν Κρόμγουελ δημιουργήθηκε μιὰ νέα τάξη, γράφθηκαν νέα βιβλία σὲ νέο ὕφος. Γράφτηκε ὁ Ροβινσώνας Κρούσος καὶ θεμελιώθηκε τὸ Ἀγγλικὸ μυθιστόρημα. Μιὰ νέα τάξη γεννήθηκε τώρα καὶ σ' αὐτὴ τὴ χώρα καὶ στὴ μεταπολεμικὴ γενιά. Ἡ καταστραμμένη ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς βιβλιοθήκη θὰ γεμίσει μὲ μιὰ καινούρια εἰκόνα τῆς Ἀγγλίας, πού ὡς τὰ τώρα δὲν ἔχει ξαναδοθῇ. Καὶ τοῦτο θὰ γίνῃ ἀπὸ τὸ σπάνιο μυαλὸ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων. Οἱ μολυβένιοι στρατιῶτες διεισδύσανε σιγὰ-σιγὰ τὰ τελευταῖα 500 χρόνια στὴν κατώτερη κοινωνικὴ τάξη. Καὶ στὴν κρίση αὐτὴ πού διατρέχει ὁ πολιτισμὸς πρέπει νὰ αἰσθανόμαστε εὐγνωμοσύνη πού ἔγινε ἔτσι. Γιατὶ οὔτε ποτε καὶ ἂν βροῦν ἐκεῖ οἱ μολυβένιοι στρατιῶτες, εἴτε καλὸ, εἴτε κακὸ, θ' ἀνακαλύψουν χωρὶς ἄλλο τὴ δύναμη τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὅχι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τοῦ Τολστόη πού ἐπιζητοῦσε νὰ μείνῃ πρωτόγονος, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ πού ἄρχισε νὰ συνειδητοποιεῖται γόνιμα.

2/6

Ἡ ΔΑΣΚΑΛΑ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου εἶχε διηγηθῇ στὸ νηπιαγωγεῖο τὴ γέννηση τοῦ Ἀγ. Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ. Ὑστερὰ θέλησε νὰ ξαναπῇ τὴν ἱστορίαν δείχνοντας καὶ εἰκόνες.

«Δοιπὸν, ποῖος εἶναι αὐτός;» ρώτησε δείχνοντας ἕναν ζωγραφωμένον Ἀρχάγγελον Γαβριὴλ πού μὲ τὶς πελώριες φτερούγες του κοίταξε ἀπὸ ψηλά. Κι' ἀμέσως ὁ Τόνυ ἀπάντησε:

— «Ἀλεξιπτωτιστής!»

THE MANCHESTER GUARDIAN

Ἕνα μετεωρολογικὸ φαινόμενο

Τοῦ FRANK W. LANE

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἄρθρον
«Ἡ Μανία τῶν Στοιχείων»,
στὸ περιοδικὸ Country Life)

Ο ΣΙΦΩΝΑΣ εἶναι τὸ πιὸ βίαιο καὶ πιὸ καταστρεπτικὸ ἀτμοσφαιρικὸ φαινόμενο πού γνωρίζουμε. Τὰ ἀποτελέσματά του φαίνονται τόσο φανταστικὰ πολλές φορές, ὥστε ὁ κοινὸς ἀναγνώστης μὲ τὸ δίκτυο του θὰ ἀμφιβάλῃ στὴν ἀρχή, ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅσα γράφονται γιὰ τὴ δύναμή του. Μὰ τὰ φαινόμενα ἔχουν περιγραφῇ καὶ φωτογραφηθῇ τόσο συχνὰ ἀπὸ ἀξιόπιστους παρατηρητές, ὥστε κάθε δυσπιστία σχετικὰ μὲ τὴν ἀκρίβεια τῶν γεγονότων δὲν δικαιολογεῖται.

Μιὰ γενικὴ προϋπόθεση γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἕνας σίφωνας εἶναι νὰ συναντηθοῦν δυὸ μάζες ἀέρα μὲ διαφορετικὴ θερμοκρασία καὶ διαφορετικὴ ὑγρασία. Μιὰ τέτοια συνάντηση προκαλεῖ μερικὲς φορές τὴν πιὸ βίαιη ἀναταραχὴ στὰ στρώματα αὐτά, ἀνύψωση τοῦ θερμοῦ ὑγροῦ ἀέρα καὶ τὴν κάθοδο τῶν ψυχρῶν ξερῶν στρωμάτων. Ὅπου παρουσιάζεται μιὰ τέτοια περίπτωση εἴτε σὲ ὑγρὰ εἴτε σὲ ἀέρια δημιουργεῖται μιὰ στροβιλικὴ κίνηση. Αὐτὸς ὁ στροβίλος ἀκριβῶς εἶναι τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸ τοῦ σίφωνα. Στὸ βόρειο ἡμισφαίριον ἡ φορά τοῦ στροβίλου εἶναι πάντα ἀντίθετη μὲ τοὺς δείκτες τοῦ ρολοιοῦ.

Τὶς ἀτμοσφαιρικὰ συνθήκες πρὶν ἐμφανιστεῖ ὁ σίφωνας τὶς ἔχουν περιγράψει ζωηρὰ πολλοὶ μάρτυρες. Λίγο πρὶν φανοῦν τὰ σύννεφα τοῦ σίφωνα ἡ ἀτμόσφαιρα γίνεται πνιγερὴ καὶ καταθλιπτικὴ. «Νόμιζα πὼς καὶ τὰ ελαφρότερα ρούχα πού φοροῦσα μοῦ εἶταν βάρος», λέει κάποιος. Καὶ ἕνας ἄλλος: «Ὁ ἀέρας ἐρχόταν σὲ ἀπότομα κύματα σὰν ἀπὸ ἕναν ζεστὸ φούρνο». Ἡ κατάσταση τοῦ οὐρανοῦ στὴν κατεύθυνση ἀπ' ὅπου ἔρχεται ὁ σίφωνας προφητεύει τὸ κακὸ μὲ βεβαιότητα. Ὁ οὐρανὸς γίνεται σκοτεινός, καὶ νομίζεις πὼς νύχτωσε πρόωρα σ' ἐκεῖνο τὸ σημεῖο. Σύννεφα μὲ παράξενα χρώματα ἀκανόνιστα, μαύρα, πρασινωπά, πορφυρὰ ἢ μολυβένια, ἀνακατώνονται μὲ ἄλλα ἄσπρα ἢ γκριζὰ πού μοιάζουν μὲ ἀτμούς.

Πολλοὶ παρατηρητὲς λένε πὼς εἶδαν δυὸ μάζες ἀπὸ σύννεφα νὰ συναντιοῦνται ἢ μιὰ ἀπὸ τὰ νοτιοδυτικὰ, ἢ ἄλλη ἀπὸ τὰ βορειο-

δυτικά. «Ἡ σύγκρουση εἶταν τρομακτική, σὰν τὰ σύννεφα νὰ εἶταν βλήματα πυροβόλων», λέει ἕνας μάρτυρας. Μόλις συναντηθοῦν τὰ σύννεφα ξεσπάει μιὰ ἄγρια ἀναταραχή. Πολλὲς φορὲς χαμηλώνουν πρὸς τὴ γῆ, ὥστε ἀπετιοῦνται ψηλὰ στὸν ἀέρα σὰν τεράστιες ρουκέτες.

Στὴ μέση αὐτῆς τῆς συγκεχυμένης μάζας μερικὰ σύννεφα ἀρχίζουν νὰ κυλοῦν τὸ ἕνα πάνω στὸ ἄλλο σχηματίζοντας εἶσι ἕναν κανονικὸ στρόβιλο. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἐπεκτείνεται, ὥσπου τελικὰ στὸ κέντρο τῆς μάζας βλέπουμε νὰ σχηματίζεται ἡ κύρια στήλη τοῦ σίφωνα.

Συχνὰ ἡ στήλη αὐτὴ μοιάζει σὰ μιὰ γιγάντια προβοσκίδα ἐλέφαντα, ποὺ φτάνει σχεδὸν ἕνα μίλι ὕψος καὶ κρέμεται ἀπὸ τὸν οὐρανό. Τόσο τὸ σχῆμα ὅσο καὶ τὸ χρῶμα διαφέρουν ἀνάλογα μὲ τὶς ἀτμοσφαιρικές συνθήκες καὶ τὴ θέση τοῦ παρατηρητῆ. Τὸ σχῆμα τοῦ σίφωνα ἄλλοι τὸ περιγράφουν σὰν «ἕνα σχοινὶ ποὺ κρέμεται», ἄλλοι σὰν «πλατὺ καὶ στερεὸ σωλήνα», ἄλλοι σὰν «μπαλλόνι», ἄλλοι σὰν «οὐρὰ χιτῆρα» κλπ. Πολλὲς φορὲς ὁ ἴδιος σίφωνας μεταβάλλει τὸ σχῆμα του. Ὁ ἄξονας τοῦ στρόβιλου μπορεῖ νὰ εἶναι εὐθεῖς εἴτε καμπυλωτός, νὰ κατεβαίνει κάθετα εἴτε καὶ πλαγιαστά.

Ὅταν πιά σχηματίζεται, ὁ σίφωνας διατρέχει τὴ χώρα μὲ μιὰ ταχύτητα 25 μιλίων τὴν ὥρα. Ἐχουν σημειωθῇ ταχύτητες ἀπὸ 7 ὡς 100 μίλια τὴν ὥρα. Τὴν ταχύτητα αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ τὴ συγχέουμε μὲ τὴν περιστροφικὴ ταχύτητα τοῦ ἀνέμου μέσα στὸ στρόβιλο.

Ὅσο πλησιάζει ὁ σίφωνας, ἀκούγεται ἕνας τρομερὸς θόρυβος, ποὺ φτάνει νὰ γίνῃ σὰν τρομερὴ βροντή, ὅταν ἔρθῃ κοντά. Ὁ θόρυβος τοῦ ἀέρα ποὺ στροβιλιζεται εἶναι τόσο δυνατός, ποὺ σπάνια ἀκούγεται ὁ κρότος τῶν σπητιῶν ποὺ γκρεμίζονται, τῶν δέντρων ποὺ ξεριζώνονται.

Καὶ γιὰ νὰ εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη ἡ καταστροφή ποὺ προκολεῖ ὁ σίφωνας, συχνὰ τὸν συνοδεύει μιὰ νεροποντὴ ἀληθινὸς κατακλυσμὸς ἀπὸ βροχὴ ἢ χαλάζι. Κοὶ πολλοὶ κίρρανοι πέφτουν στὴν περιοχή τοῦ στρόβιλου. Ὁ Raveling, παρατηρητὴς τῆς Μετεωρολογικῆς Ὑπηρεσίας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἶπε γιὰ ἕνα σίφωνα: «Ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῶν ταραγμένων συννέφων ξεχύθηκαν ποταμοὶ νεροῦ ποὺ σχηματίζαν ἀκανόνιστους ὄγκους πέφτοντας». Ἐνός ἄλλος παρατηρητῆς εἶπε: «Ὁ σίφωνας ἦρθε σὰν ἕνα μεγάλο πράσινο ἐρπετό, ποὺ πηδοῦσε, σερνόταν, στροβιλιζόταν, ἀπλώνοντας μακριὰ γυαλιστερὰ πλοκάμια». Ὑστερα ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι παράξενο πὼς σὲ πολλοὺς σίφωνες ἡ ἀτμόσφαιρα μυρίζεαι θειάφι.

Μόνο ἕνα καλὸ ἔχει ὁ σίφωνας. Εἶναι ἡ πιὸ ἐντοπισμένη ἀπ' ὅλες τὶς θύελλες, καὶ ὁ καταστρεπτικὸς του δρόμος εἶναι πολὺ στενός. Ὁ Finley λέει πὼς παρατηρήσεις 205 ἐτῶν δείχνουν ὅτι τὸ

πλάτος του κυμαίνεται ἀπὸ 3 ὡς 3500 μέτρα, μὲ μέσο πλάτος 456 μέτρα. Τὸ μῆκος τῆς πορείας κυμαίνεται ἀπὸ 300 μέτρα ὡς 300 μίλια, μὲ μέσον ὄρο 24,79 μίλια. Τὸ πόσο αὐστηρὰ χαραγμένος εἶναι ὁ στρόβιλος φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός, πὼς σὲ ἐξακριβωμένες περιπτώσεις πολλοὶ βρέθηκαν σὲ ἀπόσταση 450 μέτρων ἀπὸ τὸ στρόβιλο καὶ δὲν αἰσθάνθηκαν δυνατὸ ἀνεμο. Ὁ Ward λέει: «Στὸ ἕνα μέρος ἡ καταστροφή μπορεῖ νὰ εἶναι ὀλοκληρωτικὴ, ὅλα τὰ σπῆτια καὶ ὅλα τὰ κέντρα μπορεῖ νὰ ἔχουν ἰσοπεδωθῇ. Λίγα μέτρα μακρύτερα τὰ ἐλαφρότερα ἀντικείμενα μπορεῖ νὰ ἔμειναν ἀνενόχλητα στὴ θέση τους».

Εὐτυχῶς στὴν Ἀγγλίαν δὲν ἔχουμε συχνὰ σίφωνες, ἀν καὶ στίς ζεστὲς καλοκαιρινὲς μέρες βλέπουμε καμιά φορὰ κανένα μικρὸ ἀνεμοστρόβιλο, ποὺ σηκώνει τὴ σκόνη τῶν δρόμων μας καὶ εἶναι ἀκίνδυνος συγγενὴς τοῦ σίφωνα. Μὰ γενικὰ καταστρεπτικοὶ σίφωνες εἶναι ἄγνωστοι στὰ νησιά μας.

Σίφωνες παρουσιάζονται σὲ κάθε ἡπειρο, κυρίως ὅμως στίς νότιες περιοχὲς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Στὴν κεντρικὴ κοιλάδα τοῦ Μισισσιππὶ παρουσιάζονται συχνότερα παρὰ σὲ κάθε ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου οἱ σίφωνες, ἰδίως σὲ μέρες ζέσης. Οἱ πεδιάδες καὶ οἱ ἀνοιχτὲς ἐπίπεδες κοιλάδες εἶναι ὁ ἰδεώδης τόπος γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ σίφωνα. Ἡ στατιστικὴ πάντως δείχνει, πὼς καμιά περιοχή τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀνατολικά ἀπὸ τὰ Βροχώδη Ὁρη ἢ ἀκόμα καὶ τοῦ νότιου μέρους τοῦ Καναδᾶ δὲν εἶναι ἀσφαλῆς.

Στὸ 1930 χρόνον ποὺ σημείωσε ρεκόρ, παρατηρήθηκαν 215 σίφωνες στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖς. Ἐνας σίφωνας καὶ μόνο, σκότωσε μέσα σὲ πέντε λεπτά 250 ἀνθρώπους, τραυμάτισε πολὺ περισσότερους καὶ προξένησε ὑλικὲς ζημιές 3.000.000 λιρῶν. Ἐνας ἄλλος στίς νότιες πολιτεῖς τὸ 1925 κατέστρεψε μιὰ περιοχή σὲ μῆκος 200 μιλίων, σκότωσε ἢ τραυμάτισε 3000 ἀνθρώπους καὶ προξένησε σημαντικὲς ζημιές σὲ 36 πόλεις.

Οἱ βίαιοι ἀνεμοὶ τοῦ σίφωνα μεταβάλλουν συχνὰ ἀθῶα ἀντικείμενα σὲ βλήματα μὲ μεγάλη διεισδυτικὴ ἱκανότητα. Κομμάτια ξύλου διαπεροῦν χοντρά σανίδια. Ἀχυρὰ χώνονται σὲ πόρτες καὶ παραθυρόφυλλα καὶ ἐξέρχονται σὰ βουρτσες. Ἀμμος καὶ χαλίκια παρὰσύρονται ἀπὸ τὸν ἀνεμο μὲ τέτοια δύναμη, ποὺ μπαίνουν στὸ ἀνθρώπινο σῶμα σὰ μικροσκοπικὰ βλήματα ὄπλου. Ὁ Finley λέει γιὰ ἕνα σίφωνα: «Τὰ σώματα πολλῶν παιδιῶν δὲν μπορούσαν νὰ καθαρισθοῦν, ἀν καὶ τὰ ἔπλεναν κάθε μέρα ἐπὶ τέσσερες μέρες. Εἶταν σκεπασμένα ἀπὸ ἕνα λεπτὸ στρώμα σκόνης καὶ φύλλων, ποὺ φαίνονταν νὰ ἔχουν εἰσχωρήσει βαθιὰ στὴ σάρκα».

Ὑστερα ἀπὸ ἕνα σίφωνα στὴ Μινεσότα ἕνα λεπτὸ ἀγριόχορτο βρέθηκε χωμένο βαθιὰ σ' ἕνα χοντρὸ σανίδι. Κάποτε ἕνα ἄλλο

δέχτηκε στο μέτωπο ένα σάχυ, που πετώντας με τη δύναμη που του έδινε ο στρόβιλος του άνοιξε το κρανίο.

Όταν διαμορφωθεί έντελώς ο σίφωνας, η απορροφητική δύναμη του στρόβιλου φτάνει σε τέτοιο βαθμό, που είναι άπιστευτος για όσους δεν έχουν ασχοληθεί με τα φαινόμενα αυτά. Είναι γνωστές περιπτώσεις που ο σίφωνας ξήλωσε και μετατόπισε σιδερένιες γέφυρες από τα θεμέλιά τους και τις έρριξε κομματιασμένες παράπερα. Σε μια περίπτωση ένα σίδερο βάρους 100 κιλών και μήκους 4,5 μέτρων στερεωμένο στις άκρες του με καρφιά διαμέτρου $\frac{1}{2}$ ίντσας μεταφέρθηκε 200 μέτρα μακριά, και διαπέρασε ένα δέντρο πάχους 45 εκατοστών σε ύψος 6,5 μέτρων από το έδαφος.

Υπάρχουν άλλα επεισόδια που αξίζει να τα αναφέρουμε ανάμεσα στα παραδείγματα της δύναμης του σίφωνα. Ένα αυτοκίνητο που έτρεχε με μεγάλη ταχύτητα σε μια μεγάλη λεωφόρο άρπάχτηκε από ένα μικρό σίφωνα, μεταφέρθηκε 30 μέτρα πιο πέρα και έπεσε ορθιο πάλι και άθικτο στην αντίθετη πλευρά της λεωφόρου. Ένα κομμάτι πάγου βάρους 200 κιλών μεταφέρθηκε σε απόσταση 3 μιλίων. Η κορυφή ενός καμπαναριού με τόν άνεμοδείκτη βρέθηκε ύστερα από ένα σίφωνα σε απόσταση 15 μιλίων. Ένα ξύλινο σπητάκι βρέθηκε δυο μίλια μακρύτερα και η στέγη ενός άλλου σε απόσταση 12 μιλίων. Κάτι έγγραφα που άρπαξε ο σίφωνας έπεσαν 50 μίλια μακρύτερα στην κορυφή ενός βουνού. Ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο έκανε μ' αυτό το τρόπο ταξίδι 75 μιλίων. Κάποιος είπε, πως όταν είδε άχαρα και σεντόνια να κατεβαίνουν από τον ουρανό, κατάλαβε πως πλησίαζε σίφωνας.

Μερικές φορές πιλότοι άνεμοπλάνων είχαν το θάρρος να πετάξουν σε περιοχές δυνατών ρευμάτων. Το αποτέλεσμα ήταν τις περισσότερες φορές, πως κομματιάστηκαν τα φτερά των άνεμοπλάνων τους. Τα πηδάκια κυριολεκτικά κόπηκαν σύριζα στην πρώτη προσπάθεια να κατευθύνουν το άνεμοπλάνο ενάντια στο ρεύμα του σίφωνα. Μπορούμε γι' αυτό το λόγο να πούμε, πως ακόμα και το πιο γερό μοντέρνο αεροπλάνο δεν θα άντέξει στον άγώνα αυτό με τον άνεμο του σίφωνα που φτάνει ταχύτητα 500 μιλίων την ώρα. Πιθανόν μάλιστα μερικές άνεξήγητες εξαφανίσεις αεροπλάνων, ύστερα από τις οποίες δε βρέθηκε κανένα ίχνος ούτε του φορτίου ούτε του σκάφους να οφείλονται στο ότι βρέθηκαν στον επικίνδυνο στρόβιλο του σίφωνα.

Πολλές φορές πιλότοι πήδησαν με το άλεξιπτωτο από τα αεροπλάνα τους, και διαπίστωσαν τελικά πως τα ρεύματα του σίφωνα τους μεταφέραν αυτούς και τα άλεξιπτωτά τους σε μεγαλύτερο ακόμα ύψος. Μερικοί πιλότοι μεταφέρθηκαν τόσο ψηλά, ώστε πάγωσαν το πρόσωπο, τα χέρια και τα πόδια τους.

Συχνά ο σίφωνας άρπάζει και ανθρώπους. Μια γυναίκα μεταφέρθηκε έπτά μίλια μακριά, ύστερα έπεσε στο έδαφος και σκοτώθηκε. Μά ένα παιδάκι, που το είχε άρπάξει ο σίφωνας, ακούμπησε μισό μίλι μακρύτερα στο έδαφος με λίγες γρατσουνιές μόνο. Ένα αγόρι μεταφέρθηκε 1200 μέτρα πιο πέρα, και έπεσε σε σκληρό έδαφος, ζαλισμένο, χτυπημένο, ξεγυμνωμένο αλλά ζωντανό.

Θά άπορεί καθένας βέβαια, πως ζωντανά πλάσματα μπορούν να επιζήσουν ύστερα από ένα τέτοιο σίφωνα και να μη τσακιστούν πέφτοντας τελικά στο έδαφος. Η εξήγηση είναι πως συχνά κατεβαίνουν μέσα σε άνοδικό ρεύμα. Αν φυσικά πέσουν από το ύψος, στο οποίο τα μεταφέρει ο σίφωνας, ένα μίλι το πολύ, τότε φυσικά θα τραυματιστούν βαριά ή θα σκοτωθούν. Μά αν βρεθούν σε άνοδικό ρεύμα άέρα, τότε μπορεί να πέσουν με μικρή ταχύτητα στη γη.

Ο παράγοντας αυτός προκαλεί μερικά πολυ περίεργα φαινόμενα στον τρομακτικό σίφωνα. Ένα σπήτι διαλύθηκε από το σίφωνα, μά η πιατοθήκη γεμάτη με πιάτα μεταφέρθηκε πιο πέρα και ξανάπεσε μαλακά στο έδαφος χωρίς να σπάσει ούτε ένα πιάτο. Καθρέφτες μεταφέρθηκαν σε αποστάσεις μιλίων χωρίς να πάθουν τίποτα. Ένα καλάθι με βιβλία βάρους 25 κιλών βρέθηκε δυο μίλια μακρύτερα πάνω σ' ένα δέντρο χωρίς να λείπει ούτε ένα βιβλίο. Ένας άλλος σίφωνας πήρε ένα βάζο τουρσί, το πήγε 25 μίλια μακρύτερα και το ακούμπησε άθικτο μέσα σ' ένα χαντάκι. Γλάστρες με γεράνια πέταξαν ένα μίλι μακριά και προσγειώθηκαν χωρίς ζημιά.

Όσοι ένοιωσαν ένα σίφωνα να περνάει από πάνω τους και επιζήσανε για να διηγηθούν τις έντυπώσεις τους λένε, πως αισθάνθηκαν ότι κάτι πήγαινε να σπάσει στα αυτιά και στα πνεμόνια τους. Το συναίσθημα αυτό οφείλεται στο μερικό κενό, που προκαλείται από την κεντρόφυγη στρόβιλική κίνηση στο κέντρο του σίφωνα. Πολλά περίεργα πράγματα συμβαίνουν γι' αυτό το λόγο. Οι φελλοί φεύγουν από τις μπουκάλες, τα βαρέλια σκάνε και το στήθος πολλών ανθρώπων ανοίγει από την έσωτερική πίεση. Ο σίφωνας απορροφά την καπνιά από τις καπνοδόχους, ο φλοιός αποχωρίζεται από τα δέντρα. Οι σέλλες φεύγουν από τα άλογα και τα ρούχα από τους ανθρώπους που μένουν τελείως γυμνοί.

Ο Finley λέει πως ύστερα από ένα σίφωνα διαπίστωσε ότι τα νεκρά πρόβατα είχαν κουρευτεί από τον άέρα σύριζα. Τα κοτόπουλα χύνουν όλα τους τα φτερά, και συχνά κατορθώνουν παρ' όλα αυτά να επιζήσουν. Ο Hazen λέει: «Σε μερικές περιπτώσεις είδα λίγες μέρες ύστερα από το σίφωνα πετεινούς να γυρίζουν χωρίς κανένα φτερό στο σώμα τους». Και για να αναφέρουμε και ένα φαιδρό: Κάποιος προσπάθησε να κατασκευάσει μια κουρευτική μηχανή για τα ζώα παίρνοντας για βάση την άρχη του σίφωνα... Μά δεν πέτυχε!

Ξενητεμένοι στρατιῶτες

Τοῦ ARTHUR BRYANT

(Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τοὺς Sunday Times)

ΣΗΜΕΡΑ ὁ προνομιοῦχος ταξιδιώτης φθάνει στὴ Μέση Ἀνατολὴ μὲ ἀεροπλάνο. Μπορεῖ νὰ πάρει τὸ πρωῒνό του τὴ μιὰ μέρα στὸ Λονδίνο καὶ τὴν ἄλλη στὸ Κάιρο. Τὸ ταξίδι—λίγο περισσότερο ἀπὸ 2.000 μίλια—γίνεται κατ' εὐθείαν ὅπως καὶ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης.

Ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες μας ὅμως, πολὺ λίγοι ἔφτασαν στὴ Μέση Ἀνατολὴ κατ' εὐθείαν. Οἱ περισσότεροι ἀκολούθησαν ἐντελῶς διαφορετικὸ δρόμο: ἔκαναν τὸ μακρινὸ ταξίδι γύρω ἀπὸ τὸ Ἀκρωτήριο μέσα σὲ πολὺ φορτωμένα καὶ ἀνάερα μεταγωγικά πού εἶχαν τὰ φιλιστρίνια κλεισμένα καὶ τὶς σκοπιές σὲ ἐπιφυλακὴ σὲ μέρες πού οἱ θαλάσσιες συγκοινωνίες τῆς Ἀγγλίας εἶταν πολὺ ἀνίσχυρες. Τότε ὁ νικητὴς Ἀξονας φαινόταν ὅτι εἶχε φθάσει στὴ στινμὴ πού θὰ ἔβγαινε μέσα ἀπὸ τὴ Μεσόγειο καὶ τὴν Κοιλιάδα τοῦ Νείλου, στὴ Β. Α. Ἀφρική καὶ στὴν Ἀσία. Σήμερα μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα θριαμβευτικά πρὸς τὴ Μάχη καὶ τὴ Βόρειο θάλασσα ἔχουμε μισοξεχάσει ἐκείνες τὶς μαῦρες μέρες τῆς δυστυχίας πού οἱ ἄνδρες μας πολεμώντας, χωρὶς γράμματα ἀπὸ τοὺς δικούς τους καὶ χωρὶς καμιά ἄνεση, ὑποχωροῦσαν ἀπὸ βδομάδα σὲ βδομάδα μέσα σὲ ἄγνωστες ἐκτάσεις.

Ἐκεῖνοι ὅμως πού ἐπιζήσανε ἀπ' αὐτὸ τὸ γενναῖο στρατὸ—τὸν πρώτο ὕστερα ἀπὸ τὴν Δουνκέρκη πού ἡ Ἀγγλία ἔστειλε ἔξω ἀπὸ τὸ νησί—δὲν ἔχουν ξεχάσει τοῦτο τὸ ταξίδι. Γι' αὐτοὺς, ἐκεῖνα τὰ ἀτελείωτα μίλια πού διατρέξανε μὲ τὸ πλοῖο εἶναι ἀκόμα τὸ μέτρο τῆς ἀβύσσου πού τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἐχουν περᾶσει πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε πού γιὰ πρώτη φορὰ ἀποββάστηκαν σ' αὐτὸ τὸν ξένο τόπο τὸ γεμάτον ζέστη, μυρωδιές καὶ μυῖγες καὶ ὅπου κακὰ ἔξοπλισμένοι καὶ λίγοι σὲ ἀριθμὸ πολέμησαν μὲ τὸν Ρόμελ καὶ κράτησαν τὶς θαλάσσιες βάσεις πού ἐμπόδισαν τὸν Χίτλερ νὰ ἐνωθεῖ στὸν Εἰσθνητικὸ μὲ τὸ σύμμαχό του. Τώρα ἔχει ἀπὸ πολὺ καιρὸ περᾶσει ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ὅπου αὐτοὶ εἶταν τὸ κέντρο τοῦ πολέμου καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συναδέλφους τοὺς ἔχουν σκοτωθῇ στὴν Ἰταλία ἢ στὴ Γερμανία—αὐτοὶ ὅμως μένουν πάντα γιὰ νὰ φυλάξουν τὶς Βρεταννικὲς συγκοινωνιακὲς γραμμές, γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν καὶ νὰ ἐφοδιάζουν τοὺς στρατοὺς στὴ Μεσόγειο καὶ στὴν Ἀνατολή.

Τὸ πρῶτο πράγμα πού ἔχει νὰ παρατηρήσει κανεὶς γι' αὐτοὺς

τοὺς ἄνδρες εἶναι πὼς νοιώθουν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο τοὺς καὶ δεύτερο ὅτι ὅλες οἱ σκέψεις, ἡ ἀγάπη καὶ τὰ ὄνειρά τοὺς εἶναι συγκεντρωμένα πάνω σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ νησί πού βρίσκεται μέσα στίς ὀμίχλες καὶ τὶς βροχές τοῦ Βορρῖα. Ἀκόμα καὶ σήμερα ἐνῶ πετᾷ κανεὶς κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ Κάιρο, τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀπεραντῆς ἐρήμου πού περιβάλλει τὶς δάσεις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς κάνει τὴ φαντασία νὰ δουλεύει διαρκῶς. Γιὰ ὥρες καὶ ὥρες, ὅπως ταξιδεύει μέσα στὸ διάστημα μὲ ταχύτητα 2-3 μίλια τὸ λεπτὸ περνᾷ πάνω ἀπὸ μιὰ φαινομενικὰ αἰώνια ἐρημιᾷ. Ἡ Αἴγυπτος μὲ τὶς προεξέχουσες πυραμίδες καὶ τὶς ζωηρὲς ἐναλλαγὲς τοῦ πράσινου φαίνεται σὰν ἓνα μικρὸ νησί μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀπεραντὴ ἐρημο, τὴν ἴδια ἐντύπωση δίνει καὶ ἡ ἡλιοκαμένη γῆ τῆς ὀρεινῆς Παλαιστίνης καθὼς καὶ ἡ ἀπομακρυσμένη πρωτόγονη χώρα πού βρίσκεται ἀνάμεσα στὰ λασπερὰ νερὰ τοῦ Εὐφράτη καὶ τοῦ Τίγρη.

Ἐκεῖνοι πού φυλάττουν καὶ φρουροῦν γιὰ τὴν Ἀγγλίαν κοντὰ στὰ νερὰ τοῦ Νείλου καὶ τῆς Βαβυλώνας δὲν παραπονιοῦνται. Οἱ ἄρπες ὅπου παίζουν τὰ τραγούδια τῆς πατρίδας τοὺς εἶναι τὸ γραμμόφωνο, τὸ ραδιόφωνο, τὸ μπάντζο καὶ τὸ γιουκουλέλε. Στὸ Κάιρο, στὴ Βαγδάτη, στὸ Χαρούμ, στὴ Χάϊφα, στὸ ἐρειπωμένο Τομπρούκ καὶ στὰ ἀπομακρυσμένα στρατόπεδα τῆς ἐρήμου πού εἶναι ζωσμένα ἀπὸ ὀπτικές ἀπάτες, μεταφέρουν τοὺς καλὸς τρόπους, τὸ ἀπείραχτο ὕψος καὶ τὴν καθημερινὴ ἡρεμία τῆς φυλῆς τους. Ὅλοι τοὺς ἔχουν μετριοφροσύνη.

Ὅταν κανεὶς τοὺς γνωρίζει ἔστω καὶ τυχαῖα ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ φανταστεῖ ὅτι θέλουν νὰ μένουν ἐκεῖ. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀποστολῆς καὶ ἄλλοι ἐνδιαφέρονται μὲ συμπάθεια γιὰ τὴ ζωὴ τῶν γύρω τους. Στους περισσότερους ὅμως στέκει πῶς ψηλὰ ἀπ' ὅλα τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ Βρεταννία πού ἄφησαν πίσω τους πρὶν ἀπὸ τρία, τέσσερα ἢ καὶ περισσότερα χρόνια. Ἐχουν φλογερὴ ἐπιθυμία νὰ πάρουν μέρος στὴν ἀναδημιουργία τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν κτιρίων τῆς πατρίδας τους, τῆς πόλης καὶ τοῦ χωριοῦ τους. Φοβοῦνται ἀκόμα πολὺ μήπως τὸ μέλλον κανονιστεῖ χωρὶς αὐτοὺς καὶ πάνω σὲ σχέδιο πού πιθανὸν ἐκεῖνοι δὲ θὰ εἶναι δυνατό νὰ ἐπιδιοκιμάσουν. Ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια πού βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο τοὺς εἶχαν πείσσο καὶ καὶ γιὰ νὰ σκεφτοῦν καὶ οἱ σκέψεις τῶν ὀνειροπόλων εἶναι συχνὰ γόνιμες· οἱ δικές τους ἔγιναν διπλᾶ γόνιμες μὲ τὸ σχέδιο τῆς ἐκπαίδευσης τῶν ἐνηλίκων πού εἶχε τὴν πρωτοβουλία νὰ ἐφαρμόσει πρῶτα ὁ στρατὸς καὶ πού τὸ ἀκολούθησαν τώρα κατὰ διάφορους τρόπους καὶ οἱ ἄλλες ὑπηρεσίες.

Πολὺ λίγοι ἔξω ἀπὸ τὸ στρατὸ καταλαβαίνουν τὴν ἐργασία πού δημιουργεῖται σύμφωνα μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἐκπαιδευτικὸ σχέδιο.

Στὴ Μέση Ἀνατολή, μὲ τὴν πορεία πού πῆρε ὁ πόλεμος, τὸ πρόγραμμα αὐτὸ τῆς ἐκπαίδευσης τοῦ στρατοῦ ἔφτασε σὲ πολὺ ἀξιόλογο σημεῖο κάτω ἀπὸ τὴ σοφὴ διοίκηση τοῦ Ἀνώτατου Διοικητῆ — τοῦ ἴδιου συνετοῦ στρατιώτη πού ἐκπαίδευσε καὶ τὰ στρατεύματα εἰσβολῆς. Ἡ κεντρικὴ ἰδέα συνοψίζεται στὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ στρατηγοῦ Paget: «Χρειαζόμαστε ἓνα εἶδος ἐκπαίδευσης πού θὰ μᾶς ἔξασφαλίζει νὰ μὴ χάσουμε τὴν πίστη στὸν ἑαυτὸ μας καὶ τὸν προορισμὸ μας, ὅπως ἔγινε ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο πόλεμο».

Τ' ἀποτελέσματα εἶναι πολὺ φανερά. Τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης ὁ ἀριθμὸς τῶν Βρεταννῶν πού χρησιμοποιοῦσε τὶς εὐκολίες τοῦ νόμου γιὰ νὰ πάρει τὴν ἔξω-ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση τῶν ἐνηλίκων, πιθανότατα δὲν εἶταν μεγαλύτερος ἀπὸ 1 μέσα σὲ 300 ἢ 400. Στὶς Βρεταννικὲς δυνάμεις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς σήμερα αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς εἶναι 1 πρὸς 3 ἢ 4. Σὲ ἓνα μοναχικὸ σταθμὸ τῆς ἐρήμου ὅπου δίδαξα, τὸ 1)3 τῆς φρουρᾶς παρακολούθησε τὸ μάθημα, χωρὶς ἄλλο ὅμως θὰ εἶχε παρασυρθῇ ἀπὸ μερικοὺς σχολαστικούς. Εἶχα ὥστόσο πληροφορηθῇ ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνον λοχία τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κέντρου τοῦ στρατοῦ ὅτι ὑπῆρχε πρόγραμμα 5 ἢ 6 ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν μαθημάτων γιὰ τὸ ἴδιο ἀπόγευμα. Στὸ διάστημα τῆς μισῆς ὥρας πρὶν τὸ μάθημα οἱ συγκεντρωμένοι ἀκοατὲς μου εἶχαν παρακολουθήσει μὲ πολὺ προσοχὴ γνωστὴ κλασσικὴ μουσικὴ ἀπὸ ἓνα γραμμόφωνο.

Τέτοιες ἐνέργειες προκαλοῦν ἀπληστο καὶ σπάνιο ἐνδιαφέρον γιὰ ζητήματα πνευματικά. Ὅπως εἶναι συνηθισμένο στὴ φυλὴ μας, αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον παίρνει μᾶλλον ἀνθρώπινη παρὰ ἀκαδημαϊκὴ κατεύθυνση. Τὰ ἐρωτήματα πού ζητοῦνε ἀπάντηση εἶναι πρακτικά. Ἀναφέρονται στὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ λάθη πού ὑπάρχουν καὶ στὸν τρόπο τῆς καταπολέμησής τους. Οἱ συζητήσεις πού γίνονται σύμφωνα μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸ σχέδιο, εἶναι ζωτικὲς πραγματεῖες γιὰ τὴ δημοκρατίαν καὶ παραδείγματα γιὰ τὸ τί θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὥστε νὰ λειτουργεῖ καλλίτερα. Δὲν ὑπάρχει πιά ὁ τόνος τῶν προπολεμικῶν δηλώσεων. «Τί θὰ κάνουν αὐτοὶ γιὰ μᾶς» ἀλλὰ μᾶλλον «Τί μπορούμε νὰ κάνουμε ἑμεῖς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὰ πράγματα πού γνωρίζουμε ὅτι εἶναι σωστά καὶ ἀναγκαῖα».

Ἐκεῖνο πού κάνει μεγάλη ἐντύπωση εἶναι ἡ αὔξη τῆς αἰσθησεως τῶν προσωπικῶν ὑποχρεώσεων. Ἡ ἐπανάληψη — σὰν τὸ παπᾶλο — συγκινητικῶν φράσεων πού εἶταν τόσο συνειδησιμένη στὶς προπολεμικὲς πολιτικὲς συγκεντρώσεις, φαίνεται ὅτι ἔχει πιά ἐγκαταλειφθῇ. Ἡ ἐκπαίδευση πού γίνεται μὲ τὸν τύπο συζήτησης σὲ ὁμάδες ἀπὸ στρατιῶτες, ναῦτες καὶ ἀεροπόρους μοιάζει μὲ συζήτηση δικαστῶν πού ὑπομονετικοί, σοβαροὶ καὶ μὲ ἀξιοθαύμαστη καλὴ διάθεση ἐρευνοῦν καὶ συγιάζουν τὰ γεγονότα. Σὲ μιὰ περιοχὴ, πού ἔχει

πληθώρα ἀπὸ ἐργαστήρια καὶ μαγαζιά, ὁ ἀνώτερος ἐκπαιδευτὴς ἀξιωματικὸς — τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης ὑπάλληλος τῆς συντεχνιακῆς ἑνώσεως, καλὸς οἰκονομολόγος καὶ γεννημένους δάσκαλος — ἔγινε ἰδρυτῆς ἐνὸς πανεπιστημίου, ὃς ποῦμε, τῶν προσόντων τοῦ καλοῦ πολίτη. Αὐτὸ στάθηκε παράδειγμα γιὰ ὅ,τι μπορούσε νὰ κατορθωθεῖ σὲ κάθε βιομηχανικὴ πόλιν τῆς χώρας.

Τὸ ἀναπόφευκτο αἶσθημα πού προκαλεῖ ἡ παρατεινόμενη ἐξορία, τὸ χάσμα τῆς ἀπόστασης καὶ τοῦ χρόνου πού χωρίζουν τὴ ζωὴ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀπὸ τὴ σημερινὴ σκέψη τῆς Ἀγγλίας, ἐπιβάλλουνε σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις στὸ ἔργο τῆς στρατιωτικῆς ἐκπαίδευσης. Ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη πού ὑπάρχει πέρα ἀπὸ τὴ Μεσόγειο εἶναι ὅτι χρειάζεται προσωπικὴ ἐπαφὴ τῶν ἄγρυπνων καὶ μορφωμένων ξενιτεμένων στρατιωτῶν μ' ἐκείνους πού σχηματίζουν ἢ ἐπιζητοῦν νὰ σχηματίσουν τὴ μορφὴ τῆς νέας Ἀγγλίας.

Γενικὰ οἱ δυνάμεις πού βρίσκονται στὴ Μ. Ἀνατολὴ εἶναι οἱ πυρῆνες τῆς νέας Βρεταννίας πού ἐνδέχεται νὰ δημιουργηθεῖ μετὰ τὸν πόλεμο. Τὸ πνεῦμα τους, τὸ κριτικὸ ἄλλὰ καὶ συνετὸ θὰ γίνῃ ἡ Λυδία λίθος γιὰ νὰ κριθοῦν οἱ πολιτικοί, βιομηχανικοὶ καὶ κοινωνικοὶ θεσμοὶ μας· καὶ ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς κατανόησης πού θὰ ἐπιδείξουμε σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ ἀπὸ τὸ σοβαρὸ τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε, νομίζω ὅτι θὰ ἐξαρτηθεῖ τὸ μέλλον μας.

ΜΙΑ ΜΟΝΑΔΑ μηχανικῶν τοῦ Νοτιοαφρικανικοῦ Στρατοῦ συνεργάστηκε μὲ τὸ Ναυαρχεῖο γιὰ νὰ κτισεῖ ἓνας μετεωρολογικὸς σταθμὸς καὶ σταθμὸς ἀσυρμάτου στὸ νησί Tristan da Cunha στὸ Νότιο Ἀτλαντικόν.

Οἱ μηχανικοὶ δούλεψαν μὲ μεγάλη μυστικότητα γιὰ ὀκτὼ μῆνες. Ὁ Στρατὸς καὶ τὸ Ναυτικὸ ἔφεραν γιὰ πρώτη φορὰ ἐκεῖ τὰ θαύματα τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Οἱ ἰθαγενεῖς ἔβλεπαν μὲ γοητωμένα μάτια τὰ σκεύη, τὸ ἡλεκτρικόν, τὸ ραδιόφωνο. Μόνη τους τροφὴ εἶναι πατάτες καὶ ψάρια. Γιὰ πρώτη φορὰ τώρα ἔφαγαν κρέας. Μὰ πὶο πολὺ ἀπ' ὅλα τοὺς ἄρεσαν τὰ τσιγάρα καὶ τὸ τσάι.

THE DAILY TELEGRAPH

Τὸ σημερινὸ Λονδίνο

Τοῦ Dr. GEORGE GRETTON

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ Λονδίνο καθρεφτίζεται τὸ σχέδιο τῆς Βρεταννικῆς ἀνοικοδόμησης καὶ οἱ διάφορες μορφές τῆς ζωῆς ἑνὸς λαοῦ ποὺ ἀγωνίζεται μὲ θάρρος γιὰ ἓνα σκοπὸ: τὴ ξαναδημιουργία τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅλοι ἔχουν συνειδητὴ ἀντίληψη τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης ποὺ ὑπάρχει γιὰ τὴν ἐκτέλεση αὐτῆς τῆς δουλειᾶς.

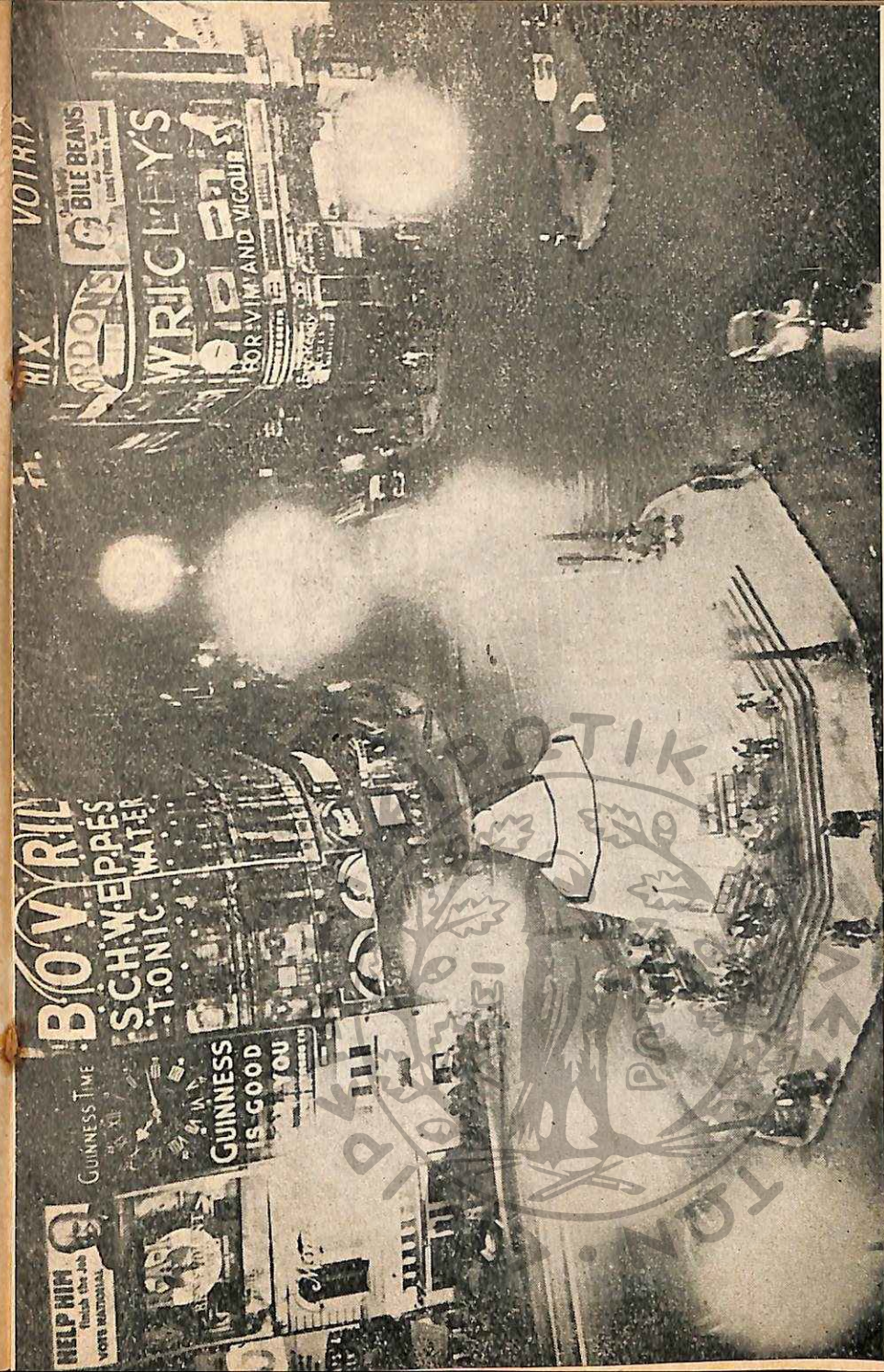
Ὅλα τὰ χρόνια τοῦ πολέμου τὸ Λονδίνο εἶταν, ὅπως εἶναι ὁλοφάνερο, κέντρο παγκόσμιας δραστηριότητος γιατί συγκέντρωνε ὅλη τὴ στρατιωτικὴ καὶ πνευματικὴ διοίκηση τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στὶς δυνάμεις τοῦ "Ἀξονα. Σήμερα ὅμως, γεγονότα καὶ ἐντυπώσεις γρήγορες καὶ περίπλοκες γεμίζουν τὰ μάτια τοῦ παρατηρητῆ περισσότερο ἀπὸ ποτὲ ἄλλοτε. Αὐτὴ ἡ πελώρια ἐρειπωμένη πόλη εἶναι πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ τὸ κλειδί τοῦ πιὸ κοντινοῦ σταθμοῦ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ Λονδίνο ἐρειπωμένο καὶ πολυάνθρωπο δίνει τὴν ἐντύπωση ἑνὸς ἀπόρρητου φρουρίου. Τὰ σημάδια ἀπὸ τὶς πληγές του καὶ τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ του χρησιμεύουν μόνο γιὰ νὰ τονίζουν τὴ δύναμή του. Διαρκῶς συναντᾷ κανεῖς μεγάλα κενά. Πολλές φορὲς λείπει ἐντελῶς ἓνα σπήτι, ἓνα τετράγωνο ἢ ἓνας ὁλόκληρος δρόμος. Τώρα ἔχουν σηκώσει τὰ χαλάσματα καὶ παντοῦ εἶναι καθαρὰ.

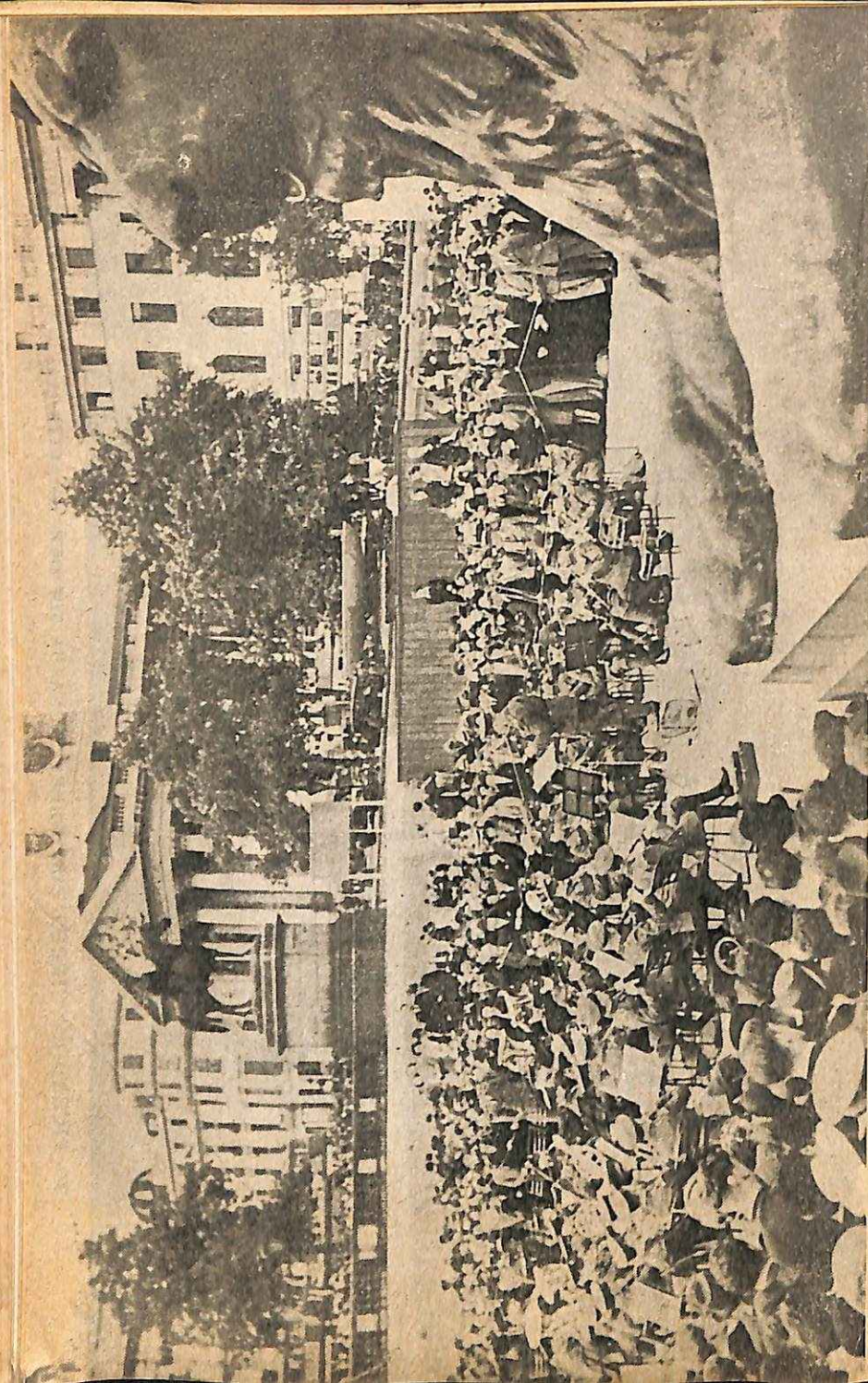
Ἐδῶ καὶ κεῖ μπαίνουν καινούρια θεμέλια καὶ οἱ ἐργάτες δουλεύουν γιὰ νὰ χτίσουν μιὰ σειρά προσωρινὰ σπήτια. Τὰ κτίρια ποὺ ἔχουν πάθει βλάβες καὶ οἱ καμμένοι τοῖχοι γκρεμίζονται μὲ τρυπάνια ποὺ δουλεύουν μὲ συμπιεσμένο ἀέρα καὶ τὸ ὑλικὸ φορτώνεται σὲ μεγάλα φορτηγὰ αὐτοκίνητα. Ὅλη αὐτὴ ἡ σφοδρὴ καταστροφή στὰ κτίρια τῆς πόλης ὑπογραμμίζει θαρρεῖς πιὸ ἔντονα τὴν κολοσσιαία δύναμη τοῦ περιβάλλοντος.

Οἱ δρόμοι σχεδὸν παντοῦ εἶναι γεμάτοι κόσμο. Βλέπει κανεῖς ἀκόμα πολλές στολές, αἰσθητὰ ὅμως λιγότερες ξένες· ὑπάρχει ἐπίσης αἰσθητὴ μεταβολὴ στὸ ντύσιμο τῶν πολιτῶν, καὶ στοὺς δρόμους κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους περισσότερα αὐτοκίνητα, ἂν καὶ ἀκόμα πολὺ λίγα σὲ σύγκριση μὲ τὴν προπολεμικὴ ἐποχὴ.

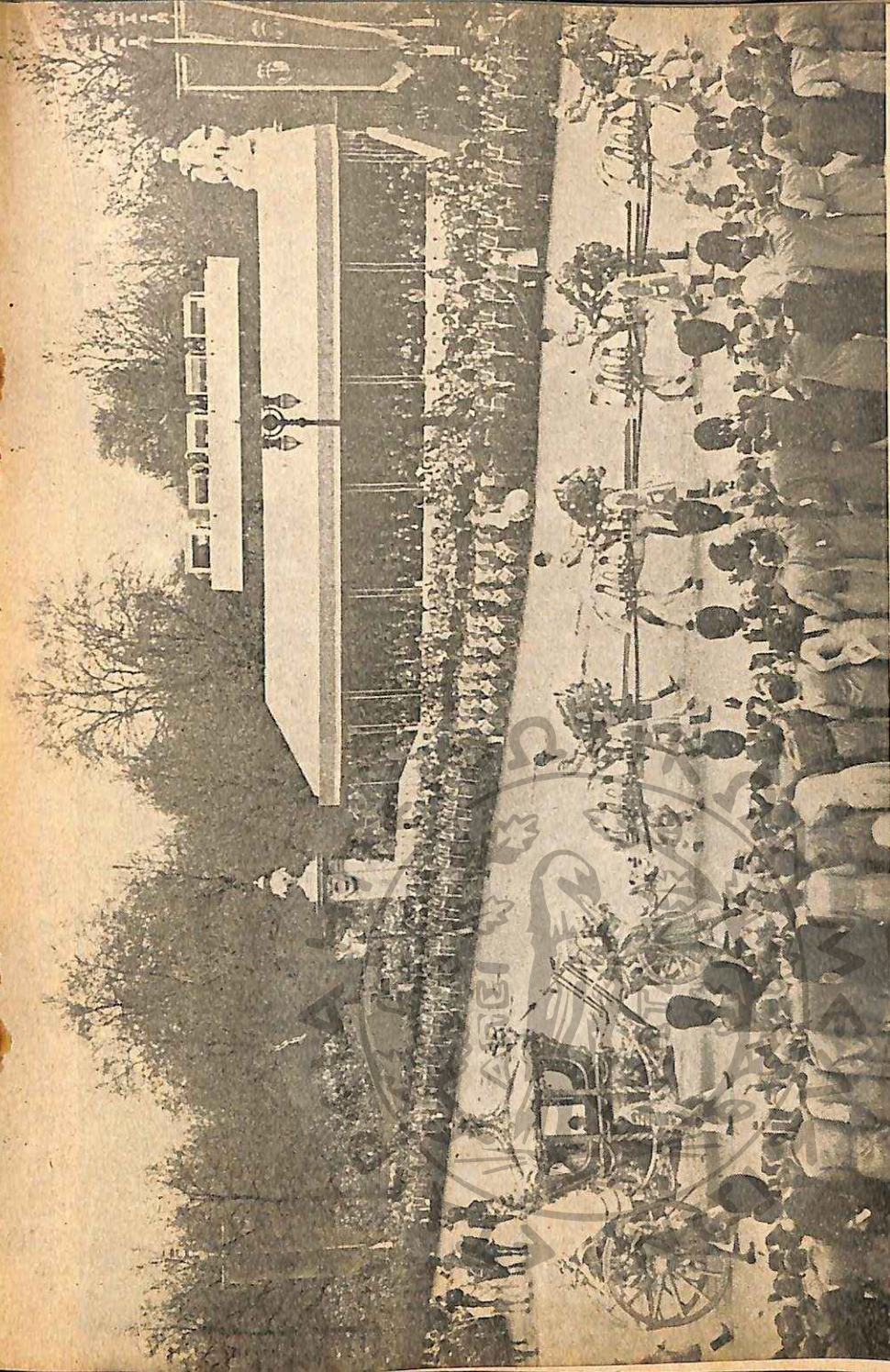
Ὅλη αὐτὴ ἡ γεμάτη προσπάθεια κίνηση δείχνει ὁλοφάνερα ὅτι ἀπώτερος σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ ἀνοικοδόμησις. Τὴν τελευταία βδομάδα π.χ. τὰ κυριώτερα γεγονότα καὶ ἐντυπώσεις ποὺ ἀπασχόλησαν τοὺς Λονδρέζους εἶταν: τὰ καθαρόαιμα ἄλογα γιὰ τὶς ἵπποδρομίες, ἡ

ΤΟ PICCADILY CIRCUS ΕΞΑΝΘΡΗΚΕ ΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΤΟΥ ΟΥΤΗ ΤΗ ΝΥΧΤΑ, ΛΑΜΠΡΑ ΦΩΤΙΣΜΕΝΟ

ΟΙ ΔΟΝΔΡΕΖΟΙ ΑΠΟΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΚΑΘΕ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΡΑΦΑΛΓΚΑΡ

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΜΑΞΑ ΣΤΗΝ ΠΟΜΠΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΕΦΗ. ΤΟ 1936

ΤΟ ΧΑΪΝΤ ΠΑΡΚ ΕΙΝΑΙ ΠΙΑ ΧΩΡΙΣ ΚΑΓΚΕΛΛΑ. ΕΧΟΥΝ ΓΙΝΕΙ ΚΑΝΟΝΙΑ. ΔΙΑΤΗΡΕΙ ΟΜΩΣ ΠΑΝΤΑ ΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ

ἐθνική οἰκονομία, τὰ Σπίτφαϊρ, οἱ ἐξαγωγές καὶ οἱ εἰσαγωγές, οἱ διεθνεῖς συνδιασκέψεις καὶ ἡ ἀποστράτευση.

Μάθαμε ὅτι στὶς ἐτήσιες ἱπποδρομίες τοῦ Newmarket, Βρετάννοι καὶ ξένοι ἀγοραστές ξόδεψαν μισό ἑκατομμύριο λίρες ἀγοράζοντας χρονιάρικα ἄλογα. Σ' αὐτὸ τὸ ποσὸ περιλαμβάνεται καὶ τὸ βραβεῖο τῶν 27.000 λιρῶν. Αὐτὸ φανερώνει, ὅπως ἔγραψαν καὶ οἱ «Times» ὅτι «ὁ κόσμος ζητᾷ ξανά τὸν καλύτερο τύπο Βρεταννικοῦ καθαρόαιμου». Ἡ ζωὴ λοιπόν, σιγὰ-σιγὰ ξαναγυρίζει στὶς παλιές της συνήθειες.

Οἱ Λονδρέζοι παρ' ὅλο πὺν σήμερα βρίσκονται σὲ πῶς δύσκολη ἐπισιτιστικὴ κατάσταση παρὰ ποτὲ ἄλλοτε, δέχτηκαν μὲ χαρὰ τὸ νέο πῶς ἡ Μ. Βρεταννία θὰ ἀνακουφίσει τὴ δεινοπαθημένη Εὐρώπη στέλλοντας τρόφιμα. Καταλαβαίνουν πῶς ἡ γρήγορη παλινόρθωση τῆς Εὐρώπης εἶναι καὶ δικό τους συμφέρον καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Συνδέεται ἀκόμα καὶ μὲ τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Μὲ τὴν ἀποκατάσταση καὶ ἐξάπλωση τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, ἡ Μ. Βρεταννία θὰ μπορέσει νὰ κάνει καὶ εἰσαγωγές γιὰ νὰ ἀποκαταστήσει στὸν τόπο της τὶς κανονικὲς συνθηκὲς ζωῆς καὶ συγχρόνως νὰ βοηθήσει ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου πὺν θεωροῦν τὴ Βρεταννία σὰν τὸν ἐμπορικὸν τους συνεταῖρον.

Ἡ καινούρια προσπάθεια γιὰ οἰκονομία εἶναι μιὰ ὑπενδύμηση πῶς ὑπάρχει ἀκόμα αὐστηρὴ ἀνάγκη αὐτοπειθαρχίας σ' ὅλη αὐτὴ τὴ μεταβατικὴ περίοδο.

Ἡ καταναλωτικὴ δύναμη πρέπει νὰ ἐλέγχεται ὥστε ἡ ἀναγέννηση τῆς Βρεταννικῆς εὐημερίας νὰ μὴ εἶναι μιὰ βραχύχρονη ἐπιτυχία πὺν θὰ τὴν ἀκολουθήσει μιὰ καταστροφικὴ κατὰπτωση. Πρέπει νὰ εἶναι ἓνα σύστημα σχεδιασμένο ἀπὸ πρὶν, μὲ μεγάλη ἔκταση καὶ διάρκεια.

Συλλογίζομαι τελειώνοντας ὅτι ἡ ἔκθεση ἀπὸ τὶς ὑπτάμενες πόμυτες, καὶ τὰ Σπίτφαϊρ θυμίζει τὶς μαρτυρικὲς ἐκεῖνες μέρες ὅταν τὸ Λονδίνο προξένησε τὴν πρώτη ἡττα σὴν ἰσχυρὴ Γερμανικὴ πολεμικὴ μηχανή. Οἱ Λονδρέζοι θυμοῦνται πῶς ἐκεῖνη ἡ ἐποχὴ, εἴταν ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς νίκης πὺν τελικὰ κερδίσθηκε καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ δείξουν τὴν ἴδια τεχνικὴ ὑπεροχὴ καὶ τὴν ἴδια πειθαρχημένη ἐνεργητικότητα καὶ στὸ δύσκολο ἔργο πὺν ἔχουν μπροστὰ τους.

Ἡ αεροφωτογραφία στὸν πόλεμο καὶ στὴν εἰρήνη

Τοῦ σημναγοῦ F. C. V. LAWS, C.B.E.

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ «Science Notebook» δημοσιευμένο στὸ London Calling)

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ φορὰ ἀσχολήθηκα μὲ φωτογράφιση ἀπὸ τὸν ἀέρα στὰ 1912. Τὴ χρονιά ἐκεῖνη ἔβγαλα φωτογραφίες ἀπὸ ἓνα μικρὸ αερόστατο. Εἶχε ἀπὸ κάτω ἓνα καλάθι στερεωμένο μὲ ἓνα σύρμα καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ἔνταση τοῦ ἀνέμου προσθέταμε ἢ ἀφαιρούσαμε καὶ ἄλλες ἀνυψωτικές ἐπιφάνειες. Πολλὲς φορὲς οἱ βοηθητικές αὐτὲς ἐπιφάνειες ἀνέβαιναν στὰ χίλια μέτρα ἐνῶ ἡ κύρια ἐπιφάνεια, ποὺ σ' αὐτὴν εἶταν δεμένο τὸ καλάθι μὲ τὸν ἐπιβάτη, σπάνια ἀνέβαινε πάνω ἀπὸ 150 - 200 μέτρα. Γιὰ νὰ μεταβιβάσουμε ὁδηγίες στοὺς χειριστὲς στὸ ἔδαφος εἶχαμε τρία κορδόνια, ἓνα μαῦρο γιὰ τὴν κάθοδο καὶ ἓνα ἄσπρο γιὰ τὴν ἀνοδο καὶ τελικὰ ἓνα κορδόνι σ' ἄλλο χροῶμα γιὰ νὰ λειτουργήσουν τὰ «φρένα». Ἄν ἔκανες λάθος στὰ κορδόνια καμιὰ φορὰ μπορούσες νὰ τὸ πληρώσεις πολὺ ἀκριβὰ!

Εἶχα ἐργαστῇ τότε καὶ σὲ μερικὰ ἐλεύθερα αερόστατα, ποὺ φυσικὰ πῆγαιναν ὅπου τὰ ὁδηγοῦσε ὁ ἀέρας. Εἶταν μιὰ πολὺ εὐχάριστη ὑπόθεση νὰ βγάζεις φωτογραφίες ἀπ' αὐτὰ τὰ αερόστατα. Πολλὲς φορὲς προσγειωνόμαστε στὰ πιδὶ ἀπίθανα μέρη, ἀλλὰ γενικὰ προσπαθοῦσαμε νὰ προσγειωθοῦμε σὴν ταράτσα κανενὸς μεγάλου σπητιοῦ ξέροντας πὼς ὕστερα θὰ καλοπερνούσαμε.

Ἀργότερα ἔβγαλα ἀρκετὲς φωτογραφίες ἀπὸ τὰ αερόπλοια «Βῆτα», «Γάμα» καὶ «Δέλτα». Μὰ μὲ τὴν ἔκρηξη τοῦ περασμένου πολέμου εἶχαμε κιόλας ἀρχίσει νὰ βγάζουμε φωτογραφίες ἀπὸ αεροπλάνο, καὶ ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ πὼς τὰ στρατιωτικὰ αεροπλάνο ἐφοδιάστηκαν μὲ φωτογραφικὴ μηχανή, προτοῦ ἐξοπλιστοῦν μὲ πυροβόλα. Τὸ Βασιλικὸ Ἀεροπορικὸ Σῶμα, ὅπως ὀνομαζόταν ἡ Ἀεροπορία στὰ 1914, ἄρχισε τὸν πόλεμο μὲ πέντε μόνο φωτογραφικὲς μηχανὲς καὶ περίπου ἄλλους τόσους φωτογράφους. Σήμερα ἓνα καὶ μόνο ἀνιχνευτικὸ αεροπλάνο ἔχει περισσότερες φωτογραφικὲς μηχανὲς.

Θὰ πάρετε μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν αὔξηση τῆς χρησιμοποίησης τῆς φωτογραφίας ἀκούγοντας πὼς παραδόθηκαν στὴ RAF σ' αὐτὸ τὸν πόλεμο πάνω ἀπὸ 100.000 φωτογραφικὲς μηχανὲς καὶ πὼς, ἐνῶ στὸν

πόλεμο τοῦ 1914 - 18 οἱ φωτογράφοι τῶν ἐιδικῶν τμημάτων τῆς ἀεροπορίας μας ἀριθμοῦσαν λίγες ἑκατοντάδες, σήμερα εἶναι πολλὲς χιλιάδες.

Στὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο ἡ φωτογραφικὴ τέχνη εἶταν στὰ σπάργανα. Μ' αὐτὲς τὲς τέσσερις ἢ πέντε μηχανὲς δουλεύαμε μὲ τὸν ἀπλούστατο τρόπο κρατώντας τὲς ἔξω ἀπὸ τὸ αεροπλάνο καὶ ὁδηγώντας τὴ μηχανή μὲ τὸ χέρι γιὰ νὰ φωτογραφίσουμε τὸ ἀντικείμενο. Ἡ ταχύτητα τοῦ αεροπλάνου τότε εἶταν περίπου 60 - 75 μίλια τὴν ὥρα, καὶ ἔτσι τὸ νὰ πάρεις φωτογραφίες μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν παρουσίαζε μεγάλες δυσκολίες. Ὁ μόνος κίνδυνος εἶταν πὼς καμιὰ φορὰ ὁ ἀέρας σοῦ ἄρπαζε τὲς πλάκες ἀπὸ τὰ χέρια.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1915 δυὸ ἢ τρεῖς ἄντρες συναντήθηκαν κάπου στὴ Γαλλία καὶ σχεδίασαν μιὰ φωτογραφικὴ μηχανή ἐιδικὰ γιὰ αεροφωτογραφίες, γιὰτὶ διαπίστωσαν πὼς οἱ θάλαμοι τῶν κοινῶν μηχανῶν καταστρέφονταν συχνὰ καὶ χαλοῦσαν ἔτσι τὴν εἰκόνα.

Τὸ ἐπόμενο βῆμα εἶταν νὰ προσηλώσουμε τὴ φωτογραφικὴ μηχανή στὸ πλευρὸ τοῦ αεροπλάνου. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο μπορούσαμε νὰ πάρουμε φωτογραφίες μὲ τὸ φακὸ σὲ ἔντελὼς κάθετη θέση. Ἐπὶ τέλους εἶχε γίνει ἀντιληπτὸ πὼς δὲν μπορούσαμε πιά νὰ σκύβουμε μὲ τὴ μηχανή στὸ χέρι ἔξω ἀπὸ τὸ αεροπλάνο.

Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ ἀκολούθησε ἄλλη μιὰ βελτίωση τῆς μηχανῆς. Κατασκευάστηκε ἓνας ἀπλὸς μηχανισμὸς γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῆς πλάκας μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς μοχλοῦ. Τὸ ἐπόμενο βῆμα εἶταν νὰ ἐγκατασταθεῖ ἡ μηχανή στὸ δάπεδο τοῦ αεροπλάνου. Μπορούσαμε ἔτσι νὰ τὴ χειριζόμαστε μὲ ἓνα μοχλὸ καὶ δὲν εἶταν ἀνάγκη νὰ σηκωνόμαστε κάθε φορὰ.

Μὲ τὸν καιρὸ ἔγιναν καὶ ἄλλες βελτιώσεις καὶ στὸ τέλος τοῦ περασμένου πολέμου ἡ ἀεροπορία μας χρησιμοποιοῦσε τρεῖς ὡς τέσσερις χιλιάδες φωτογραφικὲς μηχανὲς διαφορετικοῦ τύπου.

Τὸ 1918 εἶχαμε φτάσει στὸ σημεῖο νὰ μπορούμε νὰ παραδίδουμε ἓνα ἑκατομμῦριο ἀντίτυπα τὸ μῆνα στὰ στρατεύματά μας στὸ Δυτικὸ μέτωπο. Προτοῦ φτάσουμε ὅμως σ' αὐτὴ τὴ βαθμίδα, περάσαμε πολλὲς δυσκολίες. Ὅταν μιὰ φορὰ π.χ. ἐνώσαμε μερικὲς φωτογραφίες καὶ σχεδιάσαμε πάνω σ' αὐτὴ τὴ βάση χάρτες τῶν χαρακωμάτων, μᾶς ἔκαναν αὐστηρὲς ἐπικρίσεις καὶ μᾶς εἶπαν πὼς αὐτὸ δὲν εἶταν δουλειὰ μας. Ὑστερα προσπαθήσαμε νὰ περιγράψουμε ἀντικείμενα ποὺ εἶχαν στρατιωτικὸ χαρακτήρα καὶ ποὺ βλέπαμε στὲς φωτογραφίες, νὰ κάνουμε δηλαδὴ αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε σήμερα «ἐρμηνεία» τῆς φωτογραφίας. Καὶ πάλι μᾶς παρατήρησαν καὶ μᾶς δῆλωσαν πὼς αὐτὸ εἶταν δουλειὰ τῆς κατασκοπείας καὶ ὄχι τῶν φωτογράφων. Μὰ παρ' ὅλα αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ τὲς ἀρχικὲς

δυσκολίες κατορθώσαμε να δημιουργήσουμε μια σχετικά αναπτυγμένη και ολοκληρωμένη φωτογραφική υπηρεσία.

Στο διάστημα ανάμεσα στους δυο πολέμους οι στρατιωτικοί (εκτός από λίγους ανθρώπους με ένθουςιασμό) δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον για την αεροφωτογραφία και σταμάτησαν την κατασκευή των μηχανών που είχαν αναπτυχθεί μέσα από την πείρα του πολέμου. Είχαν τη γνώμη πως οι μηχανές αυτές ήταν βαριές, πολυέσδες και περίπλοκες και γι' αυτούς τους λόγους ακατάλληλες για το στρατό. Κι' όμως, όταν άρχισε ο δεύτερος πόλεμος, αυτές είχαν οι πρώτες μηχανές που χρησιμοποιήθηκαν για να αντιμετωπίσουν τις επείγουσες ανάγκες του στρατού, και έτσι άρχισαν πάλι να κατασκευάζονται σε μεγαλύτερες ποσότητες από άλλοτε.

Επιτρέψτε μου να σας δώσω μια ιδέα της φωτογραφικής μηχανής του αεροπλάνου. Μοιάζει μάλλον σαν αναποδογυρισμένη καπνοδόχος με μήκος περίπου 90 και με διάμετρο 30 εκατοστά. Στερεωμένο πάνω σ' αυτό είναι το κύριο σώμα της μηχανής που έχει το μηχανισμό αλλαγής των φιλμ. Μαζί με την αποθήκη των φιλμ ή μηχανή παίρνει συνολικό μήκος περίπου 1,20 μ. και το βάρος της φτάνει τα πενήντα κιλά. Μια μεγάλη μπομπίνα τροφοδοτεί τη μηχανή με το αναγκαίο φιλμ. Το μήκος του είναι περίπου 100 μέτρα, με πλάτος 22,5 εκατοστά. Αντιστοιχεί σε 600 φιλμ πάνω κάτω των κοινών φωτογραφικών μηχανών. Δεν πιστεύω να βρείτε πουθενά τέτοιο φιλμ για τη μηχανή σας.

Θα θέλετε να μάθετε και για τη λειτουργία της μηχανής αυτής που είναι έντελως αυτόματη. Παίρνει φωτογραφίες σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα, που ελέγχονται με ένα δείκτη στο κάθισμα του πιλότου. Ύστερα από κάθε πλάκα το φιλμ γυρίζει μόνο του για νέα φωτογραφία. Ένα πράσινο φως μπροστά στον πιλότο του δείχνει πως η μηχανή του λειτουργεί κανονικά. Όταν σβύσει το πράσινο, ανάβει ένα κόκκινο φως δείχνοντας πως η μηχανή είναι έτοιμη για την επόμενη φωτογραφία.

Μπορούμε σήμερα να πάρουμε φωτογραφίες από ύψος 10.13.000 μέτρα, και είναι τόσο καθαρές, ώστε οι ειδικοί «ερμηνευτές» της φωτογραφίας μπορούν να μάς πουν, αν τα κεραμίδια ενός δορισμένου σπητιού έπαθαν ζημιές ή όχι. Την ακρίβεια αυτή την οφείλουμε σε δόους εργαστήριων για τη βελτίωση των τεχνικών μεθόδων, ιδιαίτερα σε κείνους που εργάστηκαν για την κατασκευή φακών για μεγάλες αποστάσεις.

Οι μεγάλοι αυτοί φακοί είναι προσαρμοσμένοι σε μεγάλους σωλήνες με μήκος 60 περίπου εκατ. και διάμετρο πάνω από 18 εκατ. Ζυγίζουν περίπου 18 κιλά. Στα 1939 στη χώρα μας δεν είχαμε πάνω από τρεις ή τέσσερις τέτοιους φακούς, αλλά η βιομη-

χανία οπτικών ειδών γρήγορα κατόρθωσε να κατασκευάζει εκατοντάδες τέτοιων φακών κάθε μήνα. Στο σημείο αυτό επιθυμώ να προσθέσω, πως ο κόσμος συνήθισε να θεωρεί τους Γερμανικούς φακούς σαν τους καλύτερους όλου του κόσμου. Όμως νομίζω πως οι Βρετανικοί φακοί ξεπερνούν όλους τους άλλους.

Θα καταλαβαίνετε φυσικά πως το να πάρει κανείς τη φωτογραφία δεν αποτελεί παρά το ένα μέρος — το σημαντικότερο βέβαια — από όλη τη διαδικασία. Όσο περισσότερες φωτογραφίες μπορούσαμε να παίρνουμε, τόσο περισσότερες έπρεπε να μπορούμε να εμφανίζουμε και να εκτυπώνουμε. Για το σκοπό αυτό κατασκευάστηκε μια ειδική μηχανή. Τοποθετούνται σ' αυτήν τα δουλεμένα φιλμ και βγαίνουν τελικά έτοιμα και στεγνωμένα τα αρνητικά.

Κατασκευάστηκε ακόμα μια παρόμοια μηχανή για την εκτύπωση. Και οι δυο μηχανές έχουν μήκος περίπου 4,5 μέτρα, ύψος 1,5, πλάτος 1 και βάρος σχεδόν δύο τόννους. Για την εκτύπωση τοποθετούν τα αρνητικά στη μια άκρη της μηχανής και σε μια άλλη θήκη τοποθετούν το φωτογραφικό χαρτί σε ρολά των 450 μέτρων. Το χαρτί κινείται αυτόματα προς το αρνητικό και εκεί γίνεται κάτι πολύ ενδιαφέρον.

Η μηχανή αυτή έχει ένα αυτόματο σύστημα, που μπαίνει σε λειτουργία άμέσως. Είναι ένα είδος ηλεκτρικό μάτι, που εξετάζει κάθε αρνητικό και βρίσκει τί φωτισμός χρειάζεται για να γίνει καλή ή εκτύπωση. Και μ' αυτό τον τρόπο, όταν το αρνητικό που εξετάστηκε έτσι φτάσει στη θέση που θα γίνει η εκτύπωση, η μηχανή αυτόματα ρυθμίζει το φωτισμό που διάλεξε το ηλεκτρικό μάτι. Αυτό γίνεται για όλα τα αρνητικά.

Ύστερα το χαρτί προχωρεί, συμπληρώνεται η εκτυπωτική διαδικασία, πλένεται, στεγνώνεται βγαίνει από την άλλη μεριά και περνάει από ένα μαχαίρι, που χωρίζει τη μια φωτογραφία από την άλλη. Κι' αυτό συνεχίζεται με ρυθμό 600 εικόνων την ώρα. Αξίζει να αναφέρουμε εδώ, πως η ανιχνευτική μας αεροπορία μπορούσε στις προετοιμασίες της για την εισβολή στην Ευρώπη, να διαθέτει 13.000.000 φωτογραφίες το μήνα.

Και τώρα ως προσθέσουμε λίγες λέξεις για την χρησιμοποίηση της αεροφωτογραφίας στην ειρήνη. Νομίζω πως είμαι αρμόδιος να μιλήσω γι' αυτό το θέμα, γιατί στο σύντομο διάστημα από το 1933 ως την κήρυξη του πολέμου εργαζόμουν σε ένα κλάδο που εφόρμους πρακτικά την αεροφωτογραφία, και είχα αναλάβει μια τοπογραφική αποστολή των Χρυσωρυχείων Δυτικής Αυστραλίας. Ένα πράγμα είναι βέβαιο: η αεροφωτογραφία θα χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο και σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό παρά ποτέ

παρ' ὅλο πὺν παρόμοιες ἐργασίες εἶχαν ὀργανωθῇ καὶ ἀναπτυχθῇ πολὺ καλὰ καὶ πρὶν τὸν πόλεμο.

Οἱ ἀεροπορικὲς ἀποστολὲς γιὰ χαρτογραφικοὺς σκοποὺς θὰ εἶναι ἴσως ἡ πρώτη καὶ ἡ σημαντικώτερη ἐφαρμογὴ τῆς ἀεροφωτογραφίας. Μὰ θὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι κλάδοι ὅπως π.χ. ἡ πολεοδομία, ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν καταστραμμένων περιοχῶν, οἱ γεωλογικὲς ἐρευνες, οἱ μεταλλειολογικὲς μελέτες, ἡ ἀναδάσωση μεγάλων περιοχῶν, ἡ ἐκλογὴ τοποθεσίας γιὰ ὑδατοηλεκτρικὲς ἐγκαταστάσεις. Θὰ μᾶς βοηθήσει ἐπίσης στὴ μελέτῃ ἀρδευτικῶν ἔργων, στὴν κατανομὴ τῶν ἐδαφῶν, στὴν κατασκευὴ σιδηροδρόμων καὶ στὴν κατασκευὴ φραγμάτων στοὺς ποταμούς.

Θὰ χρησιμεύει ἐπίσης γιὰ διάφορους ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς, ὅπως π.χ. γιὰ ἀρχαιολογικὲς μελέτες, ἐξέταση τῶν διαβρωτικῶν φαινομένων στὶς ἀκτὲς καὶ γενικὰ γιὰ γεωγραφικοὺς σκοποὺς. Σχετικὰ μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀεροφωτογραφίας στὴν ἀρχαιολογίαν πρέπει νὰ σημειώσω πῶς, ὅσο καὶ ἂν φαίνεται ἀπίστευτο, τὰ ἀρχαῖα ἐρεῖπια φαίνονται πολὺ καθαρότερα ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο παρὰ στὸ ἔδαφος. Ἐξῆς ἀρκετὸ καιρὸ στὴν Αἴγυπτον καὶ στὸ Ἰράκ, καὶ ἐκεῖ διαπίστωσα ἀπὸ ἀεροφωτογραφίας τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν ἐρειπίων ἀπὸ ἀρχαίους συνοικισμοὺς σὲ σημεῖα ὅπου οὐτεκὰν τὸ ὑποπτευόταν κανεὶς.

Μεγάλον πλεονέκτημα στὴ χρησιμοποίησιν τῆς ἀεροφωτογραφίας συγκριτικὰ μὲ παλιότερα συστήματα εἶναι ἡ ταχύτητα καὶ ἡ ἀνέξοδος λειτουργία της. Σὲ μιὰ καὶ μόνον μέρα μποροῦν νὰ φωτογραφηθοῦν χιλιάδες τετραγωνικὰ μίλλια. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ θὰ μᾶς βοηθήσει στὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἀποικιῶν.

Ἐπιτρέψτε μου νὰ τελειώσω μὲ μιὰ προσωπικὴ παρατήρησιν. Ἴσως θὰ ἀπορεῖτε, πῶς καὶ γιὰ ποῖο λόγο ἄρχισα γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ἐνδιαφέρομαι γιὰ τὴν ἀεροφωτογραφίαν. Στὰ 1911, μόλις εἶχα τελειώσει μιὰ ὑπηρεσιακὴ περιοδείαν στὴν Αἴγυπτον, εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου ἀεροπλάνο. Εἶχε πετάξει ἀπὸ τὴν Ἡλιούπολιν γύρω ἀπὸ τὰς Πυραμίδας, μιὰ πτήσιν 14 μόνο μίλια. Μὰ ἀμέσως σκέφθηκα πῶς θὰ εἶταν πολὺ πιὸ ἀνετὸ νὰ πετάει κανεὶς παρὰ νὰ ταλαιπωρεῖται στὴ ράχη μιᾶς καμήλας. Μιὰ καὶ εἴμουν τότε καλὸς φωτογράφος κατόρθωσα νὰ μὲ προσλάβουν στὴ Βασιλικὴ Ἀεροπορίαν γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω ἐκεῖ τὰς φωτογραφικὰς μου γνώσεις. Ἀπὸ τότε ἔχω ἀφιερῶσαι ὅλην μου τὴν ζωὴν στὴν ἀεροφωτογραφίαν. Αὕτη ἔγινε αἰτία νὰ περάσω πάνω ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ σ' αὐτὴν στηρίζω πολλὰς ἐλπίδας γιὰ τὸ μέλλον.

W

Ἡ ἀπόλαυση τῆς Μουσικῆς στὸν πόλεμον

Τοῦ THOMAS RUSSELL, Γραμματέα τοῦ Βρετανικοῦ
Συλλόγου Συμφωνικῶν Συναυλιῶν.

(Ἀπὸ τὸ British Digest)

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ στὴν Ἀγγλίαν εἶχε μιὰ ζωὴ γεμάτη διακοπές. Πρὶν ἀπὸ τριακόσια χρόνια ἡ Ἀγγλικὴ μουσικὴ κρατοῦσε μιὰ σημαντικὴ θέσιν στὴ Δυτικὴ Εὐρώπῃ καὶ οἱ Βρεταννοὶ μουσικοὶ, συνθέτες καὶ ἐκτελεστὲς, εἶχαν ἀξιόλογον ἐπίδρασιν στοὺς γείτονές τους στὴν ἡπειρωτικὴ Εὐρώπῃ. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ μουσικὴ εἶταν μιὰ κοινωνικὴ τέχνη καὶ τὰ περίφημα ὀνόματα καὶ ἔργα ποὺ ἔφθασαν ὡς τὸν καιρὸ μας εἶναι μόνο ἓνας διαλεχτὸς ἀνθὸς ἀπὸ μιὰ τέχνη ποὺ εἶταν ἀπλωμας εἶναι μόνο ἓνας κύκλος τῆς κοινωνίας. Τὴν ἴδιαν ἐποχὴ ἡ ἰδιωτικὴ προστασία ἔπαιξε ἓνα πολὺ σπουδαῖον ρόλον καὶ ἀνθρωποὶ πλούσιοι καὶ καλλιεργημένοι ὠδηγοῦσαν τὴ χώρα μέσα σὲ μιὰ λάμψη μουσικῆς δόξης. Συχνὰ οἱ ἄνθρωποι ξεχνοῦν πῶς στὴν Ἀγγλίαν, ὅπως ὁ Σαίξπηρ γεννήθηκε ἑκατὸ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸν Ρασὶν ἔτσι καὶ ὁ Πάρσελ στερέωσε τὴ μοναδική του φήμην ἓναν αἰῶνα πρὶν ἀπὸ τὸν Μπάχ. Ἡ γνώμη πῶς ἡ Ἀγγλία εἶναι «ἡ χώρα χωρὶς μουσικὴν», ὅπως ἔλεγαν οἱ Γερμανοὶ, δὲν μπορεῖ βέβαιον νὰ ἀποδοθεῖ σὲ κείνη τὴν περίοδον.

Μοιραῖα ἡ προσοχὴ τῆς Βρεταννίας στράφηκε στὴν οἰκονομικὴ καὶ βιομηχανικὴ πρόοδον. Τοῦτο ὅμως, ἐνῶ ἔκανε τὴν χώρα ἓνα «παγκόσμιον ἐργαστήριον» σήμαινε ταυτόχρονα τὸ θάνατον τῆς αὐθόρμητης μουσικῆς δημιουργίας καὶ ἀνοίξε τις πόρτες σὲ μιὰ πλημμύραν ἀπὸ ξένους ἐπαγγελματίους μουσικοὺς. Γι' αὐτοὺς ἡ εὐημερία τῆς Βρεταννίας στάθηκε ἐλκυστικὴ καὶ ἡ ἰδιωτικὴ προστασία ποὺ ὑπῆρχε ἀκόμα ἀγκάλιασε τοὺς φημισμένους αὐτοὺς ἐπισκέπτες.

Κοντὰ στὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα, τὸ πιὸ πλατὺ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, οἱ σχετικὲς εὐκολίαι τῶν ταξιδιῶν στὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἡ σκληρὴ πρωτοποριακὴ δουλειὰ ποὺ ἔκαναν λίγες ξεχωριστὲς μορφαὶ, ἔφεραν σιγὰ σιγὰ μιὰν ἀλλαγὴν. Καὶ τοῦτη μὲ τὴ σειρά τῆς φέας, ἔφεραν σιγὰ σιγὰ ντόπιας σχολῆς συνθετῶν, μαέστρων καὶ ἔφεραν τὴ γέννησιν μιᾶς ντόπιας σχολῆς συνθετῶν, μαέστρων καὶ μουσικῶν γιὰ ὀρχήστρας. Ὡστόσο τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπ' αὐτὴν τὴν κίνησιν τὸ καθοδηγοῦσαν ἀκόμα ἐρασιτέχνες πλούσιοι, συχνὰ μὲ κάποιον ταλάντον. Αὐτοὶ ἱδρυσαν συνδέσμους γιὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς μουσικῆς καὶ τὴν ἀπόλαυσίν της ἀπὸ ἓνα περιορισμένον κύκλον.

Σιγά σιγά όμως η διάθεση των χρημάτων μετριάστηκε και έτσι οι συναυλίες γίνονταν όλο και πιο προσιτές για το κοινό.

Στά βιομηχανικά κέντρα χτίστηκαν μεγάλες αίθουσες συναυλιών και η κίνηση αυτή της προσέγγισης με το κοινό επιταχύνθηκε. Αργότερα η μουσική που άρχισε να μεταδίδεται από το ραδιόφωνο μαζί με διαφωτιστικές όμιλίες στάθηκε μεγάλη βοήθεια για τη γενική μουσική μόρφωση.

Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος επιτάχυνε ακόμα πιο πολύ αυτή τη κίνηση. Και τώρα υπάρχει στη Βρεταννία ένα πλατύ κοινό για να παρακολουθεί τις συναυλίες από ορχήστρες και χορωδίες και ένας σημαντικός μά πιο περιορισμένος κύκλος ανθρώπων για τη μουσική δωματίου και τα ρεσιτάλ. Για να ικανοποιηθούν αυτά τα ακροατήρια χρειάστηκε να γίνει μια τέλεια αναθεώρηση σε κάθε οργανωτικό σύστημα σχετικό με τη μουσική. Και η δουλειά αυτή είχε με τη σειρά της επίδραση στην οικονομική και καλλιτεχνική βελτίωση του μέλλοντος των μουσικών.

Η ιδιωτική προστασία στάθηκε σχετικά άσημαντη μετά το 1939 και όπωσδήποτε έχασε την καθαρά ντιλετάντικη όψη που είχε πρώτα. Κατάληψε πια ένα απλό όργανο για να βοηθάει κάποιους άσημαντους μαέστρους ή σολίστ. Οι προοδευτικοί μουσικοί αγανάκτησαν βλέποντας αυτή την περιοριστική επίδραση της ιδιωτικής προστασίας. Και στράφηκαν στο κοινό για να βρουν εκεί υποστήριξη ενώ ταυτόχρονα πέζουν την Κυβέρνηση από όλες τις μεριές για να τους βοηθήσει με κάθε μέσο.

Η κίνηση αυτή ξεελίχτηκε με πολύ ικανοποιητικό τρόπο και το C.E.M.A., το «Συμβούλιο για την προστασία της μουσικής και των καλών τεχνών» (Council for the Encouragement of Music and the Arts) επέτυχε πολλά τονώνοντας και ικανοποιώντας τις απαιτήσεις του κοινού. Η δικαιοδοσία αυτού του Συμβουλίου απλώνεται στο θέατρο και τις εικαστικές τέχνες. Όσο καταβλήθηκε σημαντική προσπάθεια και για τη μουσική.

Στην αρχή του πολέμου αποφασίστηκε να στέλνονται μικρές ομάδες μουσικών σ' όλη τη χώρα, σε εργοστάσια, καντίνες, κέντρα χωριών, Εκκλησίες. Εκεί έπαιζαν μπροστά σε ακροατήρια, που συχνά «έβλεπαν» για πρώτη φορά μια αληθινή μουσική εκτέλεση. Το Συμβούλιο ώρισε ακόμα τοπικούς αντιπροσώπους που βρίσκονταν σε επαφή με κάθε τοπική εκδήλωση και μπορούσαν, σε συνεννόηση με το κέντρο του Λονδίνου, να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες του κοινού που έμενε σε μακρινές περιφέρειες.

Η E.N.S.A. το τμήμα που φροντίζει για την ψυχαγωγία των ενόπλων δυνάμεων έξω από τη Μητρόπολη, έχει στη διάθεσή της σημαντικούς πόρους και είναι υπεύθυνη για το μεγαλύτερο μέρος

της ψυχαγωγίας των επιστρατευμένων. Η E.N.S.A. αφιέρωσε ένα σχετικά μικρό τμήμα από τη δράση της για τη σοβαρή μουσική, βρήκε όμως παντού, σ' όλους τους κοινούς άντρες και γυναίκες του στρατού, τον ίδιο έντονο ένθουσιασμό για την διαλεχτή μουσική. Κοντά στις μικρές συναυλίες παρουσίασε και συμφωνικές ορχήστρες στις ένοπλες Δυνάμεις και τελευταία και σε ακροατήριο εργατών. Η E.N.S.A. είναι ιδιαίτερα ίδρυμα του πολέμου προορισμένο να εξυπηρετήσει τους επιστρατευμένους. Το μέλλον του είναι κάπως άοριστο, ωστόσο το έργο του στάθηκε πολύτιμο και γιατί αποκάλυψε μια καταπληκτική και πλατειά απλωμένη αγάπη για τη μουσική. Πολλές μονάδες σ' όλη τη χώρα σχημάτισαν τον δικό τους κύκλο για ν' ακούνε μουσική από γραμμόφωνο και ζητούν επίμονα δίσκους και όμιλητές. Η Βρεταννική Ραδιοφωνική Εταιρία που έχει μόνο την υποστήριξη των συνδρομητών της, δεν έδρασε ιδιαίτερα στον πόλεμο. Όσο οι έκπομπές της με την ποικιλία τους, και την απήχηση που έχουν, επηρεάζουν πάντα το γούστο του κοινού.

Ένα άλλο σημαντικό γεγονός στάθηκε η παρουσία στη χώρα μας πολλών μουσικών από την Εύρωπη. Πολλοί είχαν πρόσφυγες, όλοι όμως με τον ένθουσιασμό και την πρωτοβουλία τους, άνοιξαν καινούριους δρόμους. Έτσι η Βρεταννική μουσική ήρθε πιο κοντά στις Ευρωπαϊκές παραδόσεις.

Τον πρώτο καιρό του πολέμου στο Λονδίνο, ενώ είχε σταματήσει κάθε μουσική εκδήλωση, η Myra Hess, η περίφημη πιανίστα, οργάνωσε μια σειρά από κονσέρτα μουσικής δωματίου στην Εθνική Πινακοθήκη. Δεν ήταν η πρώτη φορά που μια πινακοθήκη φιλοξενούσε μουσικές παραστάσεις, ωστόσο τα κονσέρτα αυτά που έγιναν σε κρίσιμη εποχή του έθνους, κατάκτησαν το κοινό και είχαν άμέσως επιτυχία. Η Myra Hess έδειξε ιδιαίτερη συμπάθεια για τους νέους καλλιτέχνες και τα καθημερινά κονσέρτα της πρόσφεραν θαυμάσια ευκαιρία στους μουσικούς αυτούς που κανονικά θα δυσκολεύονταν πολύ να παρουσιαστούν στο κοινό. Τούτη η δουλειά φαίνεται πως θα εξακολουθήσει και μετά τον πόλεμο και από τώρα βρήκε μιμητές στα έπαρχιακά κέντρα.

Και οι μουσικοί ορχήστρες αντέδρασαν όσο μπορούσαν στις πολεμικές συνθήκες. Είναι γνωστή η ιστορία της Φιλαρμονικής Ορχήστρας του Λονδίνου. Όλοι ξέρουν πως μια ομάδα από προοδευτικούς μουσικούς αποφάσισε να αναλάβει τη διεύθυνση μιας πολύ καλής ορχήστρας, τη στιγμή ακριβώς που άρχισε να κλονίζεται η υπορρέη της. Αγώνιστηκαν όλοι μαζί και πέτυχαν στη συνεργασία τους χωρίς προστασία και βοήθεια εκτός άλλη από το κοινό που προσέλκυαν με τη δουλειά τους. Κλειδί της επιτυχίας τους στάθηκε η αποκέντρωση των συναυλιών. Ενώ δηλαδή πριν από τον

πόλεμο κάθε σημαντική μουσική εκδήλωση γινόταν σὲ λίγα μεγάλα κέντρα πού άκουγαν μουσική με τὸ παραπάνω, τώρα ἔγινε κίνηση γιὰ νὰ ἀπλώνεται ἡ φροντίδα σ' ὅλη τὴ χώρα. Καὶ μόλις ἔγινε ἡ ἀρχὴ καὶ ἄλλες ὀρχήστρες ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμα τους. Ἀποτέλεσμα εἶταν νὰ βρεθῇ ταχτική δουλειὰ γιὰ ἓνα σωρὸ μαέστρους, σολίστ καὶ μουσικοὺς ὀρχήστρας. Οἱ συχνὲς συναυλίες καὶ τὰ κονσέρτα ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν σὲ νέους μαέστρους καὶ μουσικοὺς νὰ γίνουν γνωστοὶ καὶ σ' αὐτὴ τὴν κίνηση πρωτοστατοῦσε πάντα ἡ Φιλαρμονικὴ Ὀρχήστρα τοῦ Λονδίνου.

Στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ πολέμου ἡ ἀποκέντρωση αὐτὴ τῶν μουσικῶν ἐκδηλώσεων ἀπαίτησε μεγάλες θυσίες ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς γιατί οἱ συνθήκες εἶχαν μετὸν πόλεμο διαταραχτῇ πολὺ. Σιγὰ-σιγὰ ἡ κρίση πέρασε καὶ τώρα 4—5 ὀρχήστρες εξασφαλίζουν στὰ μέλη τους ἓνα εἰσόδημα ἀπὸ 500—750 λίρες τὸ χρόνο. Ὅσο γιὰ τοὺς μαέστρους αὐτοὶ δταν ἐπιβληθοῦν μποροῦν νὰ κερδίζουν 4.000—5.000 λίρες τὸ χρόνο.

Τὴν γνωριμία τῆς μουσικῆς στὸ κοινὸ βοήθησαν καὶ πολλὲς μουσικὲς λέσχες σὲ διάφορα τμήματα τῆς χώρας. Μερικὲς εἶταν προπολεμικὰ ἱδρυμένες ἀλλὰ δὲν εἶχαν ἐλκύσει τὸ κοινό. Καινούριες λέσχες ἐγκαινιάστηκαν μετὴν πρωτοβουλία τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τοῦ Λονδίνου καὶ ἄλλων. Στὶς ταχτικές τους συγκεντρώσεις ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μουσικὴ τὸ κοινὸ παρακολουθεῖ διαλέξεις καὶ συζητήσεις γιὰ μουσικὰ θέματα.

Ἐνα ἄλλο πεδίο ὅπου οἱ μουσικοὶ βρῆκαν ὑποστήριξη εἶναι ἡ σύνθεση. Πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια μιὰ ὁμάδα μελῶν τῆς Ἑνώσεως Μουσικῶν σχημάτισε μιὰ ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν Προστασία τῆς Νέας Μουσικῆς. Κάθε δεκαπέντε μέρες ἡ Ἐπιτροπὴ ὀργάνωνε κονσέρτα ὅπου παίζονταν ἔργα συνήθως ἀδημοσίευτα μετ' ἐλευθέρην εἰσοδο τοῦ κοινοῦ. Μιὰ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ διάλεγε τὰ ἔργα καὶ ἓνα πρωτότυπο σημεῖο εἶταν ἡ συζήτηση πού ἐπακολουθοῦσε μετὰ τὴν ἐκτέλεσή τους. Πολλοὶ μουσικοὶ δὲν εὐνόησαν αὐτὴ τὴν καινούρια μουσικὴ καὶ ὅμως ἀποδείχτηκε ἀξιόλογη. Ἀποτέλεσμα ὅλης τῆς κίνησης, εἶταν πὼς ἐκτελέστηκαν πάνω ἀπὸ ἑκατὸ συνθέσεις. Ἀπ' αὐτὲς οἱ δέκα κριθῆκαν ἄξιες γιὰ νὰ παιχτοῦν ξανά καὶ βγῆκαν καὶ σὲ δίσκους.

Εἶναι λοιπὸν φανερό πὼς στὴ μουσικὴ ζωὴ τῆς Βρεταννίας ἔγιναν σημαντικὲς μεταβολές. Ἡ ὑπόσχεση γιὰ τὸ μέλλον εἶναι πῶς λαμπρὴ παρὰ σ' ὅλα τὰ τελευταῖα τριακόσια χρόνια. Ἡ Βρεταννία δὲν εἶναι πιά ἡ «χώρα χωρὶς μουσικὴ» ἀλλὰ μιὰ χώρα ὅπου τὰ καινούρια τάλεντα καὶ τὰ καινούρια ὀργανωτικὰ συστήματα ἔχουν ἀνοιχτὸ τὸ μέλλον γιὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν τέλεια. Καὶ ἡ ἐξέλιξη θὰ εἶναι ἰδιαίτερα ἀποδοτικὴ ἀν' στήριχτοῦμε στὴν πίστη πὼς ἡ μουσικὴ εἶναι μιὰ ἀπόλαυση γιὰ ὅλο τὸ ἔθνος καὶ ὄχι ἓνα προνόμιο λίγων ἀνθρώπων.

Διεθνοποίηση στὴν Ἑκπαίδευση

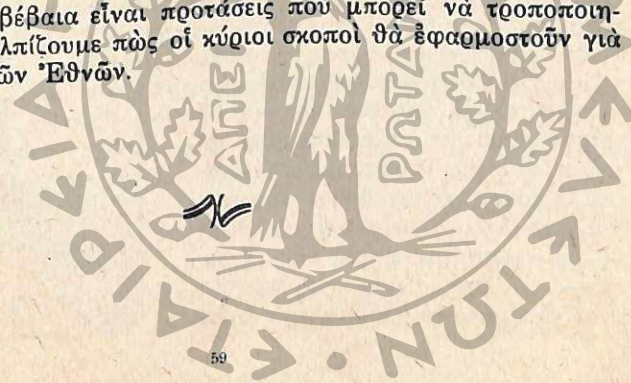
ΕΝΑ ΣΧΕΔΙΟ γιὰ διεθνήν συνεργασία στὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν λαῶν ἔχει ὑποβληθῇ στὶς Κυβερνήσεις τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν καὶ θὰ συζητηθεῖ τὸ Νοέμβριον σὲ εἰδικὴ συνεδρίαση στὸ Λονδίνο.

Οἱ κύριοι σκοποὶ τῆς καινούριας προσπάθειας συνοψίζονται σὲ ἕξη σημεία, πού ἔχουν σκοπὸ:

- 1) νὰ διευκολύνουν τοὺς πνευματικοὺς ἡγέτες σ' ὅλες τὶς χώρες νὰ συναντιῶνται καὶ νὰ γνωρίζονται καλὰ,
- 2) νὰ βοηθοῦν τὴν παροχὴ γνώσεων καὶ πληροφοριῶν, μετὰ κάθε μέσο, σ' ὅλα τὰ ἔθνη,
- 3) νὰ ἐνθαρρύνουν τὴν βελτίωση τῶν εκπαιδευτικῶν προγραμμάτων ἀπὸ ἐθνικὴ καὶ διεθνή ἀποψη καὶ ἔτσι νὰ συμβάλουν στὴ διεθνή εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια,
- 4) νὰ ἐτοιμάζουν εκπαιδευτικὰ σχέδια γιὰ τὴν χρῆση κάθε χώρας, πού θὰ τὰ ἐπιθυμοῦσε,
- 5) νὰ καθοδηγοῦν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν εκπαιδευτικὲς ἔρευνες,
- 6) νὰ βοηθήσουν τὶς χώρες πού ζητοῦν ὑποστήριξη στὴν ἐφαρμογὴ τῶν προγραμμάτων τους γιὰ τὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια.

Οἱ εἰδικοὶ πιστεύουν πὼς τὸ σχέδιο θὰ συντελέσει στὴ δημιουργίαν μιᾶς γενιᾶς πού θὰ ποθεῖ τὴν εἰρήνην. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τῆς συνεδρίασης θὰ ἔχει 15 μέλη πού θὰ ἐλεγοῦν ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους ὅλων τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν. Ἐπίσημες γλῶσσες θὰ εἶναι τὰ Ἀγγλικά καὶ τὰ Γαλλικά.

Ὅλα αὐτὰ βέβαια εἶναι προτάσεις πού μπορεῖ νὰ τροποποιηθοῦν. Ὡστόσο ἐλπίζουμε πὼς οἱ κύριοι σκοποὶ θὰ ἐφαρμοστοῦν γιὰ τὸ καλὸ ὅλων τῶν Ἐθνῶν.

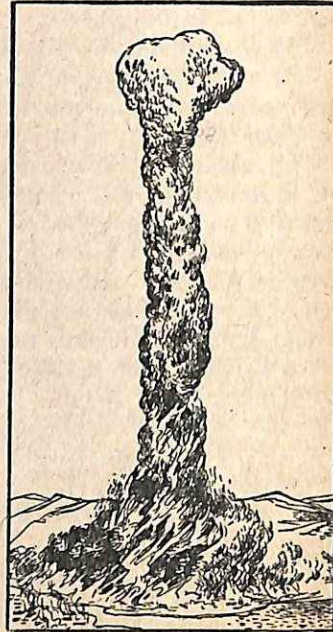
Οι Γερμανοί και η άτομικη βόμβα

Του ύπολογαυού JOACHIM ROENEBERG

(Από τὸ The Listener)

ΠΕΝΤΕ μέρες περπατούσαμε για νὰ πᾶμε στὸ ἐργοστάσιο πὺν κατασκεύαζε βαρὺ ὑδρογόνο. Φορούσαμε Βρεταννικὰ στρατιωτικὰ ἀμπέχωνα καὶ περπατούσαμε μόνο τὴ μέρα. Σκαρφαλώναμε σὲ ἄγρια βουνά, κυλούσαμε μὲ τὰ σκί καὶ ὁδοιπορούσαμε μέσα σὲ χιονοθύελλες. Στὰ σακκιδία μας εἶχαμε ἐκρηκτικὲς ὕλες καὶ τρόφιμα, καὶ σέρναμε σὲ ἔλκυθρα τὸ ὑπόλοιπο φορτίο μας, ἀνάμεσα σ' αὐτὸ καὶ ἀμπέχωνα για μερικὸς ἄλλους συντρόφους μας, πὺν θὰ συναντούσαμε ἀργότερα.

Ἐπιτέλους στὶς 28 Φεβρουαρίου 1943 φτάσαμε στὴ βόρεια ἄκρη τῆς κοιλάδας τοῦ Ργιούκαν, πὺν εἶταν κατάφυτη, μὰ σκεπασμένη μὲ χιόνια. Πήραμε ἕναν κατήφορο για μιὰ περίπου ὥρα κατεβαίνοντας ἔτσι καμὶ πεντακοσαριὰ μέτρα. Ξαφνικὰ τὸ δάσος ξάνοιξε. Μπροστά μας ἀνοιγόταν ἡ κοιλάδα σὰ μιὰ τεράστια παγ'δα πὺν στὸ βάθος της βρισκόταν ὁ ἀντικειμενικὸς μας σκοπός. Βλέπαμε ἕνα χιλιόμετρο περίπου μακρύτερα τὸ ἐργοστάσιο, χτισμένο ἀπὸ μπλετόν, σὰ φρούριο πὺν κειτόταν στὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ ποταμοῦ. Δυνατὸς ἀέρας φυσοῦσε στὴν κοιλάδα, ὥστόσο ἀκούγαμε τὸ θόρυβο τῶν μηχανημάτων τοῦ ἐργοστασίου μὲ τὴν τεράστια δύναμή τους τῶν 200 000 ἱππῶν. Τὸ ἐργοστάσιο βρισκόταν ὅπως εἶπαμε στὴν ἀντίθετη μεριὰ ἑνὸς ποταμοῦ, καὶ ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ τὸ στόχο μας εἶταν ἕνα ἀπότομο μονοπάτι πὺν κατέβαινε καὶ ὀδηγοῦσε σὲ μιὰ γέφυρα κοντὰ στὸ ἐργοστάσιο. Φυσικὰ δὲν μπορούσαμε νὰ κατέβουμε κατ' εὐθείαν καὶ νὰ περάσουμε τὴ γέφυρα. Ἐπρεπε νὰ κατέβουμε τὴν πλαγιά ἀπὸ ἄλλο σημεῖο καὶ νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι χωρὶς νὰ μᾶς δεῖ κανεὶς. Τὸ σχέδιό μας εἶταν νὰ διασταυρώσουμε τὸ δρόμο, νὰ κατέ-

βουμε τὴν πλαγιά, νὰ περάσουμε τὸ ποτάμι πάνω ἀπὸ τὸν πάγο, νὰ ξανανέβουμε τὴν ἀντίθετη πλαγιά καὶ νὰ ἀκολουθήσουμε ὕστερα μιὰ ἀχρηστεμένη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ πὺν ὀδηγοῦσε μέσα στὸ ἐργοστάσιο. Ἐνα ναρκοπέδιο προστάτευε τὸ ἐργοστάσιο καὶ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ βρισκόταν ἐκεῖ καὶ μιὰ Γερμανικὴ φρουρὰ ἀπὸ δεκαπέντε ἄντρες. Ξέρομε ὅμως πὺς κατὰ μήκος τῆς γραμμῆς δὲν ὑπῆρχαν νάρκες καὶ πὺς μόνο σὲ περίπτωση συναγερμοῦ θὰ συναντούσαμε ὀλόκληρη τὴ Γερμανικὴ φρουρὰ εἰσιμη για δράση.

Μὲ τὸν ἄνεμο πὺν φυσοῦσε τὴ μέρα, τὸ χιόνι ἔλυωνε διαρκῶς. Ἐτσι οἱ δρόμοι εἶχαν γίνει σχεδὸν ἀδιάβατοι ἀπὸ τὴ λάσπη. Αὐτὸ μᾶς εὐκόλυνε φυσικὰ στὶς κινήσεις μας γιατὶ ἔτσι δὲν ἀφίναμε ἴχνη, καὶ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ δὲν μπορούσε νὰ μᾶς καταδιώξει ὕστερα εὐκόλα ὁ ἐχθρός. Στὰ μισὰ τοῦ δρόμου ἀπὸ τὸ Βέμορκ στὸ Ργιούκαν κρύψαμε ὅσα ἐφόδια δὲ χρειαζόμαστε για τὴν ἐπιθέση. Τὰ ἀφήσαμε κοντὰ στὸ δρόμο ἀπὸ ὅπου λογαριάζαμε νὰ ὑποχωρήσουμε. Οἱ κάτοικοι τῆς κοιλάδας ἔχουν τὴ γνώμη πὺς δὲν εἶναι δυνατό νὰ κατέβει κανεὶς τὴν ἀπότομη ἐκεῖνη πλαγιά ὡς τὸ ποτάμι, καὶ ἰσχυρίζονται πὺς τοῦτο γίνεται μόνο στὸ σημεῖο πὺν ὑπάρχει ἡ μοναδικὴ γέφυρα πὺν πᾶει στὸ ἐργοστάσιο. Μὰ οἱ ἀνιχνευτὲς μας διαπίστωσαν πὺς αὐτὸ δὲν εἶταν σωστό. Κατὰ τὶς ἑντεκα τὴ νύχτα ξεκινήσαμε για τὴν τελευταία κατάβαση πρὸς τὸ ποτάμι ἔχοντας μαζί μας τρόφιμα, ὅπλα καὶ ἐκρηκτικὲς ὕλες. Ὁ βράχος εἶταν πολὺ ἀπότομος, μὰ εἶταν τουλάχιστο στερεὸς καὶ εἶχε πὺν καὶ πὺν μικρὰ δεντράκια. Δὲν εἶχαμε οὔτε σκηνιὰ οὔτε ἄλλα ὀρειτικὰ ἐξαρτήματα μαζί μας, μὰ κατεβήκαμε μὲ τὴ βοήθεια τῶν δέντρων. Ἄν δὲν εἶταν αὐτὰ, ἡ κατάβασή μας θὰ ἔπαιρνε μιὰ μᾶλλον ἐπικίνδυνη τοχύτητα. Τὸ κατέβασμα εἶταν περίπου 100 μέτρα καὶ εἴμασταν συνολικὰ ἑννέα ἄνθρωποι.

Τὸ πρῶτ' ἕνας ἀπὸ μᾶς εἶχε κατέβει στὸ ποτάμι για νὰ βρεῖ ἕνα σημεῖο για νὰ περάσουμε ἀντίκρυ, καὶ εἶχε περιγράψει μιὰ γέφυρα πὺν σχηματίζε ὁ πάγος καὶ πὺν εἶταν πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ. Ὅταν φτάσαμε κάτω ἐκεῖνη τὴν νύχτα τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ εἶχαν ὑψωθῇ, μὰ οἱ πάγοι σχηματίζαν ἀκόμα τὴν γέφυρα. Τὴν περράσαμε χωρὶς δυσκολία, πορ' ὅλο πὺν εἶταν μιὰ λεπτή, στενὴ λουρίδα. Τώρα ἔπρεπε ν' ἀνέβουμε τὴν ἄλλη πλαγιά. Για μερικὲς ἑκατοντάδες μέτρα ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσουμε τὸν πάγο στὴν ὀχθὴ τοῦ ποταμοῦ για νὰ φτάσουμε στὸ μόνο σημεῖο, ἀπ' ὅπου μπορούσαμε ν' ἀνέβουμε. Εἶταν σὰν νὰ περπατούσαμε σ' ἕνα συσκοτισμένο δρόμο, ὅπου τὰ γύρω κτίρια ἔφταναν σὲ ὕψος 1000 μέτρων. Βοηθώντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον φτάσαμε τελικὰ μονοκαμένοι στὸν ἰδρώτα ὡς τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Τὸ μεγαλύτερὸ τῆς τμήμα διασχίζει τὸ βουνὸ καὶ ὀδηγεῖ κατ' εὐθείαν στὸ ἐργοστάσιο. Ὁ ἀέρας εἶχε ἀπο-

τραβήξει το χιόνι από τη μια γραμμή, και έτσι μπορούσαμε να προχωρούμε χωρίς ν' αφίνουμε σημάδια, αν και έπρεπε να περπατούμε με πολλή προσοχή για να διατηρήσουμε την ισορροπία μας. Άλλοιώς θα καταλήγαμε στο ποτάμι, που κυλούσε τώρα πια πάνω από 150 μέτρα χαμηλότερα. Ο φωτισμός λές και είχε κανονιστή επίτηδες για μās. Πίσω από ένα στρώμα από λεπτά σύννεφα ή πανσέληνος μās άφινε να διακρίνουμε το κάθε τι. Όλοι οι κάτοικοι της κοιλάδας είχαν κοιμηθῆ. Το μόνο που είδα ήταν ένα αυτοκίνητο, που προχωρούσε αργά στο δρόμο για το Ργιούκαν.

Σε λίγο φτάσαμε σε μια διασταύρωση της γραμμής και εκεί αντικρύσαμε 60 περίπου μέτρα χαμηλότερά μας τη γέφυρα και δυο Γερμανούς σκοπούς. Ακριβώς μπροστά μας ήταν το εργοστάσιο. Από τη θέση μας μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε τον ηλεκτροπαραγωγικό σταθμό, το τμήμα που κατασκεύαζε το βαρύ υδρογόνο, ακόμα και το σπητάκι των Γερμανών φρουρών στην άκρη του εργοστασίου. Ο αέρας μās έφανε στ' αυτιά το βαρύ γδοῦπο των μηχανών. Πότε-πότε βλέπαμε ν' ανοίγει και να κλείνει μια πόρτα. Κατά τις δώδεκα παρά τέταρτο είμασταν περίπου τετρακόσια μέτρα μακριά από την πύλη, όπου οι σιδηροτροχιές οδηγούσαν μέσα στο εργοστάσιο. Από το σημείο αυτό μπορούσαμε ν' αρχίσουμε την τελική μας επίθεση. Ξέραμε πώς οι Γερμανοί άλλαζαν φρουρά τα μεσάνυχτα, και δεν μπορούσαμε να κινηθούμε πριν επιστρέψει στα παραπήγματα ή φρουρά που θα άλλαζε.

Πέρασαν τρία τέταρτα αναμονής. Όλοι είμασταν σε περιήρημη φόρμα, είμασταν ήσυχoi και είχαμε έμπιστοσύνη. Έκανα ένα έλεγχο στις έκτητικές μας ύλες και διαπίστωσα πώς όλοι οι άνδρες είχαν ύπ' όψη τους τις διαταγές. Ύστερα ξεκίνησαμε έχοντας μπροστά τους τέσσερες άνδρες που θα μās κάλυπτον με τα πυρά τους. Σύντομα φτάσαμε στην πύλη. Είχε ύψος 2·25 μέτρα και προστατευόταν με συρματόπλεγμα. Φρουρός δεν στεκόταν εκεί. Κόψαμε το συρματόπλεγμα με τα εογαλεία που είχαμε και μπήκαμε στην περιοχή του εργοστασίου. Η ομάδα προστασίας έπιασε μερικά πόστα για να μās καλύπτει, ενώ ή ομάδα ανατινάξεων από πέντε άνδρες, προχώρησε για να κόψει τα σύρματα μιας άλλης πόρτας ώστε να μπορεί να τη χρησιμοποιήσει για τη φυγή μετά την επίθεση. Όταν δόθηκε το σύνθημα οι δυο ομάδες προχώρησαν, και από κείνη τη στιγμή κάθε ομάδα κινήθηκε ανεξάρτητα. Η ομάδα προστασίας δχυρώθηκε σε κατάλληλες θέσεις σ' ένα ημικύκλιο δέκα περίπου μέτρα μακριά από το σπητάκι της φρουράς.

Όλα στο εργοστάσιο ήταν ήσυχα για την ώρα. Η ομάδα ανατινάξεων προχώρησε για να βρει την πόρτα του υπογείου, αλλά δεν

μόρεσε να την διαρρήξει. Επίσης και οι πόρτες στο ισόγειο έδειξαν την ίδια αντοχή. Τα διαστήματα ανάμεσα στα διάφορα κτίρια ήταν δυνατά φωτισμένα. Δεν έπρεπε να χάνουμε καιρό. Στο Λονδίνο μās είχαν πει πώς ίσως βρίσκαμε και έναν τρίτο δρόμο για το έσωτερικό: το τούννελ, από όπου έμπαιναν τα διάφορα καλώδια στο εργοστάσιο. Μια και είχαμε διπλά έκτητικά φορτία χωρίστηκαμε σε δυο τμήματα. Εύτυχως ο Φρέντερικ και εγώ βοήκαμε το τούννελ σχεδόν άμέσως, αλλά δεν μπορούσαμε να φωνάξουμε τους άλλους. Έτσι μια και είχαμε χάσει κιόλας τόση πολύτιμη ώρα αποφασίσαμε να αναλάβουμε μόνοι την επίθεση. Άρκετά εύκολα τρυπώσαμε μέσα στο τούννελ, μα εκεί τα πράγματα ήταν δύσκολα. Το τούννελ ήταν γεμάτο από σωλήνες και καλώδια που περνούσαν κάθετα στο δρόμο μας και με κόπο κατορθώναμε να γλυστραίμε μέσα στο στενό διάδρομο φορτωμένοι όπως είμαστε με τις έκτητικές ύλες. Παρ' όλο που προσέχαμε πολύ, κάναμε αρκετή φασαρία. Μα ο θόρυβος των μηχανών ήταν πολύ δυνατότερος και μās σκέπαζε. Τελικά το τούννελ κατάληγε ψηλά πάνω από μια αποθήκη. Από το στόμιό του βλέπαμε μέσα από ένα παράθυρο, στο διπλανό δωμάτιο ένα Νορβηγό, που άνεβοκατέβαινε έλέγχοντας τα μηχανήματα. Και μπροστά μας βλέπαμε τους λέβητες. Εκεί μέσα κατασκευαζόταν το βαρύ υδρογόνο. Έμοιαζαν έντελως με τα μοντέλλα που είχαμε χρησιμοποιήσει στην εκγύμνασή μας. Μα αυτή τη φορά ήταν επί τέλους όλα αληθινά.

Κατεβήκαμε και προχωρήσαμε προσεκτικά προς την πόρτα. Δεν ήταν κλειδωμένη. Την ανοίξαμε απότομα και βρεθήκαμε αιφνιδιαστικά μπροστά στο Νορβηγό φρουρό. Ο Φρέντερικ βαστώντας το πιστόλι του τον διέταξε με αποφασιστικό αλλά ευγενικό τρόπο να σηκώσει τα χέρια ψηλά και τον διασκέδαζε με ιστορίες από τη ζωή στην Άγγλία ενώ εγώ συνέχιζα τη δουλειά. Κλειδώσαμε τη διπλή πόρτα προς την άλλη αίθουσα για να κάνουμε ανενόχλητοι τη δουλειά μας. Άμέσως έβαλα τα λαστιχένια γάντια μου και άρχισα να μοιράζω τις έκτητικές ύλες σε δεκαοκτώ κομμάτια. Είταν περίφημο. Λές και ήταν όλα παραγγελία. Ξαφνικά τιναχτήκαμε ακούγοντας ένα παράθυρο να σπάει στην άλλη άκρη της αίθουσας. Γύρισα άμέσως το πιστόλι μου προς τα εκεί, μα με ανακούφιση είδα πώς ήταν ο Μπέργκερ. Δεν είχε μπορέσει να βρει το τούννελ, μās είχε χάσει, και έτσι αποφάσισε μαζί με το τμήμα του να επιτεθούν μ' αυτό τον τρόπο. Ο Μπέργκερ πέρασε από το σπασμένο παράθυρο και μās βοήθησε να τοποθετήσουμε τις έκτητικές ύλες. Σε λίγα λεπτά όλα ήταν εν τάξει και κάναμε διπλό έλεγχο προτού ανάψουμε τα φυτίλια.

Στο εργοστάσιο από πάνω μας όλα φαίνονταν να είναι ήσυχα.

Για να είμαστε βέβαιοι πώς κανένας απελπισμένος ή φανατισμένος Γερμανός δεν θα ματαίωνε το έργο μας ελαττώσαμε το φυτίλι σε τριάντα δευτερόλεπτα. Είδοποιήσαμε το Νορβηγό πώς έπρεπε να φύγει μόλις δίνουμε το σύνθημα, αλλά του πήραμε πρώτα το κλειδί του υπογείου για να φύγουμε από την πόρτα. Ο Νορβηγός δεν είχε αντίρρηση να ανατινάξουμε το εργοστάσιο, αλλά μας παρακάλεσε να του επιτρέψουμε να πάει πρώτα τα γυαλιά του, γιατί πού να αγοράζει καινούρια με τέτοια περίσταση... Τον αφήσαμε να το κάνει. Όταν άναψαν όλα τα φυτίλια, βγήκαμε γρήγορα, και μόλις απομακρυνθήκαμε είκοσι περίπου μέτρα από το κτίριο, άκούστηκε ή έκρηξη. Δεν ήταν πολύ δυνατή. Νοιώσαμε όμως τη δύναμη να μας σπρώχνει ακόμα πιο γρήγορα προς τη φυγή. Μά ξέραμε πια πώς είχαμε κερδίσει το παιχνίδι.

Μόλις φιάσαμε στη σιδηροδρομική γραμμή συναντήσαμε την ομάδα προστασίας σε μικρή απόσταση από μας. Είταν άπιστευτο. Όλοι είμαστε παρόντες, ούτε μια πιστολιά δεν είχε πέσει, ούτε καν συναγερμός δεν είχε σημάνει. Ένας Γερμανός φάνηκε στην πόρτα μετά την έκρηξη, άναψε το φανάρι του για μια στιγμή και γύρισε ήσυχος πίσω. Νόμισε ίσως πώς θα είχε πέσει κανένα ζώο στο ναρκοπέδιο. Πού να ήξερε όμως, πώς εκείνη την ώρα τον σημάδευαν τόσα αυτόματα...

Λίγα λεπτά αργότερα δόθηκε ο συναγερμός. Μόνο μερικά φώτα φάνηκαν, μα δεν είδαμε κανένα σημάδι πώς μας κυνηγούσαν. Άλλωστε από τους έννιά άνδρες ο Νορβηγός φρουρός δεν είχε δηλαδή παρά τους τρεις μόνο. Φτιάσαμε στο ποτάμι χωρίς επεισόδιο. Η γεφυρούλα που είχαμε περάσει πριν, ήταν τώρα μια πιδαμή κάτω από το νερό, μα την περάσαμε καλά και ύστερα άρχισαμε την ανάβαση. Αν φτάναμε μια μέρα αργότερα, ίσως δε θα μπορούσαμε να περάσουμε το ποτάμι. Όταν φτάσαμε στο σημείο όπου είχαμε κρύψει τα υπόλοιπα εφόδιά μας, είδαμε το πρώτο αυτοκίνητο να περνάει από το Ργιούκαν προς το Βέρμox. Φαίνεται πώς σύγχρονα είχε δοθεί και εκεί συναγερμός. Είχε περάσει μια ώρα κιόλας από την έπιθεση, και έμεις είμαστε ακόμα βαθιά μέσα στη φάκα. Τώρα το μεγαλύτερο ρόλο θα τον έπαιζε ή τύχη. Υπάρχει ένας παλιός δρόμος που οδηγεί προς την πόλη. Τον άκολουθήσαμε για ένα μισο μίλι, ώσπου φτάσαμε στα περίχωρα του Ργιούκαν. Από κάτω μας βλέπαμε να περνούν με τεράστια τυχύητα πολλά αυτοκίνητα με κατεύθυνση προς το Βέρμox.

Ετοιμαστήκαμε να συναντήσουμε τον έχθρο σε κάθε στιγμή. Από το Ργιούκαν έναν έναέριος σιδηρόδρομος οδηγεί σε ύψος εξακοσίων μέτρων στην πλαγιά του βουνού. Υπάρχει ακόμα ένας παλιός δρόμος που οδηγεί με ξικ-ζάκ στο σταθμό. Άκολουθήσαμε

αυτό το δρόμο και στο τέλος, πέντε ώρες μετά την έπιθεση μπορούσαμε να φορέσουμε τα σκί μας και να προχωρήσουμε για το ύψιπεδο. Τώρα συμμαχοί μας ήταν και τα Νορβηγικά βουνά, και αισθανόμαστε πώς είμαστε πια σε ασφάλεια.

Στις επομένες τρεις εβδομάδες πέντε από μας, πού ήταν να γυρίσουμε στην Άγγλία, διασχίσαμε με τις στολές και τα όπλα μας όλη τη νότια Νορβηγία. Και κάθε μέρα πλησιάζαμε περισσότερο προς την έλευθερία. Δεκαοχτώ μέρες μετά την έπιθεση, προτού καλά-καλά ο έχθρος καταλάβει από πού του είχε έρθει αυτό το χτύπημα εγκαταλείψαμε το Νορβηγικό έδαφος.

Πριν τελειώσω επιτρέψτε μου να σας θυμίσω τους γενναίους Βρεταννούς αξιωματικούς και άνδρες που έκαναν μια απόπειρα να ανατινάξουν το εργοστάσιο πριν από μας και που έπεσαν για τον κοινό μας σκοπό. Έμεις σταθήκαμε πιο τυχεροί, μα πρέπει να τονίσω πώς ή άποστολή μας δε θα μπορούσε να πετύχει, χωρίς την έπιπονη και μελετημένη προεργασία που έγινε στην Άγγλία πριν από την έπιθεση. Πρέπει ακόμα να αναφέρω με θαυμασμό τους γενναίους και ικανούς άνδρες, που πριν από μας μάψεψαν τις άπαράιτες πληροφορίες και ύστερα κάλυψαν την έπιχειρήσή μας. Η έπιτυχία μας ήταν άληθινά μια κοινή συμμαχική νίκη.

ΤΟ ΑΙΜΑ ΣΩΖΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ αυτό με τα τόσα πολλά και ισχυρά καταστρεπτικά όπλα χιλιάδες άνθρωποι σώθηκαν από πληγές και σωματικές βλάβες που στα 1914-18 θα σήμαιναν θάνατο. Η έπίσημη έκθεση της 'Υπηρεσίας Μετάγγισαν Αίματος δείχνει πόσο ή αίμοδοσία στάθηκε πολύτιμη για τη σωτηρία χιλιάδων ανδρών στον πόλεμο. Στη Βρεταννία σχεδόν τρία εκατομμύρια άνδρες και γυναίκες έδωσαν αίμα για τη χρήση της Στρατιωτικής 'Ιατρικής 'Υπηρεσίας. Στην εισβολή στη Γαλλία το αίμα μεταφέρθηκε από τις 'Ιατρικές μονάδες των άλεξιπτωτιστών και άλλων επιθετικών στρατευμάτων. Στο μέτωπο κυκλοφορούσε σε ειδικά αυτοκίνητα με παγωνιέρες και σε ειδικά δοχεία που μπορούσαν να τοποθετηθούν με σχετική ασφάλεια στα στρατιωτικά όχηματα. Μαζί με τα πρώτα στρατεύματα άποβιβάστηκε στη Γαλλία και το αίμα 10.000 αίμοδοτών. Έτσι πολλά πληγωμένα παιδιά σώθηκαν από βέβαιο θάνατο. Η μεγάλη έκταση της αίμοδοσίας και ή χρήση της πενικιλίνης και όλων των ειδών της σουλφαμίνης είναι οι κύριοι παράγοντες για την έλάττωση της θνησιμότητας, κυρίως στα στρατιωτικά νοσοκομεία, στη διάρκεια του πολέμου.

Τὰ πανεπιστήμια τῆς Κίνας στὸν πόλεμο

τοῦ ROBERT PAYNE

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Chungking Diary»)

Ο ROBERT PAYNE εἶταν στὴ Βιέννη ὅταν ὁ Χίτλερ ἔκανε τὴν εἰσβολὴ στὴν Αὐστρία, εἶταν στὴν Ἰσπανία μὲ τίς κυβερνητικὲς δυνάμεις ὅταν πέρασαν τὸν Ἑβρο καὶ στὴν Σιγκαπούρη ὅταν ξέσπασε ὁ πόλεμος στὸν Εἰρηνικό. Εἶναι ἓνας ἀσυνήθιστα αἰσθηματίας μυθιστοριογράφος καὶ συγγραφέας διηγημάτων, μὲ ἰδιαίτερη συμπάθεια γιὰ τὴν κινεζικὴ λογοτεχνία. Μέσα στὰ πρὶν σκοτεινὰ χρόνια τοῦ κινεζικοῦ πολέμου—μετὰ τὸ κλείσιμο τοῦ δρόμου τῆς Βιρμανίας—ἔζησε καὶ ταξίδεψε στὴ Δυτικὴ Κίνα, πρῶτα σὰν ἀνταποκριτὴς τῶν Times καὶ ἔπειτα σὰν ὑφηγὴς Πανεπιστημίου. Τώρα εἶναι καθηγητὴς τῆς Ἀγγλικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Lienta, τοῦ Kunming. Τὰ παρακάτω ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Chungking Diary», ποὺ κυκλοφόρησε τελευταίᾳ, φανερώουν κατὰ ἀπὸ τὸ θαυμασμό του, γιὰ τὴν ἀντοχὴ καὶ τὸν ἐνθουσιασμό τῶν Κινέζων σπουδαστῶν ποὺ ἔζησαν σὲ πολὺ δύσκολες συνθήκες.

19 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1942. Τὸ Ἑθνικὸ Πανεπιστήμιο βρίσκεται περίπου 20 μίλια βορεινὰ ἀπ' τὸ Τσουγκ-Κινγκ. Βομβαρδίστηκε ἀγρία καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς σπουδαστὲς καὶ τοὺς καθηγητὲς σκοτώθηκαν. Οἱ φοιτητὲς ζοῦνε μέσα σὲ σπήτια χτισμένα ἀπὸ γύψο καὶ λάσπη, ποὺ βρίσκονται ἀνάμεσα σὲ γκρίζα ἀπέραντα χωράφια, γεμᾶτα ἀπὸ κέδρους καὶ σμίλακες,—ὥστόσο τὰ γκρίζα πνιγερά σύννεφα περνώντας κοντὰ στὴ γῆ τοὺς ἔκαναν νὰ φαίνονται πρὶν ἀνήσυχοι καὶ λιγώτερο ξένοιαστοι ἀπὸ ἄλλοτε. Τ' ἀγόρια φοροῦσαν στολὲς Sun Yat-Sun καὶ τὰ κορίτσια μπλε φορέματα. Λίγα φαίνονταν καλοθρεμμένα· τὰ περισσότερα εἶταν χλωμὰ καὶ ἑξαντλημένα. Κατάπληξη μοῦ ἔκαναν τὰ μεγάλα ἀκανόνιστα βήματά τους, καθὼς περνοῦσαν κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα τῶν λεωφόρων.

Οἱ περισσότερες ἀπ' τίς τάξεις εἶναι μικρὰ κακοθερμασμένα γύψινα δωμάτια μ' ἓνα πῖνακα, μερικὲς σειρὲς καρέκλες καὶ τίποτα ἄλλο. Φαντάζομαι ὅτι οἱ σπουδαστὲς τῆς Ρωσίας στὰ 1860 θὰ ἔμοιαζαν μ' αὐτοὺς ἐδῶ. Εἶναι τὸ ἄνθος τῆς χώρας, οἱ διαλεχτοί, ποὺ θ' ἀποτελέσουν τὸ μελλοντικὸ μεγαλεῖο τῆς Κίνας. Γι' αὐτὸ καὶ δουλεύουν σκληρά, θυσιάζοντας ὅλη τὴ ζωὴ τους γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Ἡ ὁρᾶσή τους εἶναι κακὴ. Τὴ νύχτα δουλεύουν στὸ φῶς τῆς λάμπας ποὺ καίει μὲ σπορέλαιο καὶ τὴ μέρα στὸ φῶς ἑνὸς ἀδύναμου ἡλίου.

Ἡ αἰσθησιμότης τῆς φοβερῆς εὐθύνης καὶ ἡ ἐξαιρετὴ ἀπόδοσή της εἶναι γι' αὐτοὺς ἀναλλοίωτη. Ποτὲ πρὶν δὲν ἔνοιωσα πόσο πολὺ

εἶχα ὑποτιμῆσει τὴ δύναμη τῆς ἀνοικοδόμησης στὴν Κίνα. Ἐκεῖνοι οἱ σπουδαστὲς—καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι φθισικοὶ—ἀνήκουνε σὲ μιὰ γενιὰ ποὺ ἔζησε καὶ πείνασε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου· γι' αὐτὸ ἔχουν ἀποφασίσει ὅτι ἡ ἐπόμενη γενιὰ δὲν πρέπει νὰ ζήσει καὶ νὰ πεινάσει σὰν κι' αὐτοὺς.

Στὰ χωράφια συνάντησα μιὰ σπουδάστρια καὶ τῆς ἔπιασα κουβέντα. Εἶταν ἀδύνατη, τὸ δέρμα τῆς εἶχε ἓνα γκρίζο χρῶμα ποὺ φανέρωνε ἐπίπνοες σπουδές, ἴσως καὶ φυματίωση. Τὰ μάτια τῆς, πολὺ σκοῦρα, εἶναι γερασμένα μ' ὅλο ποὺ τὸ πρόσωπό τῆς εἶταν νέο. Μοῦ ἀπάντησε σὲ ἐξαιρετὰ ἀγγλικά. Εἶταν ἀντάρτισσα στὴ Μαντζουρία καὶ πληγώθηκε. Κατέβηκε στὸ Τσουγκ-Κινγκ καὶ ἀπὸ κεῖ ξαναγύρισε βορεινὰ, γιὰτὶ κατάλαβε πὼς ὁ πόλεμος στὴν πρωτεύουσα δὲν γινόταν ὅπως ἔπρεπε. Μόνο ὅταν πληγώθηκε γιὰ δεύτερη φορὰ, ἀποφάσισε νὰ γυρίσει. Σπούδαζε ὀργανικὴ χημεία καὶ ἔλπιζε πὼς μιὰ μέρα θὰ ἀναλάβαινε τὴ διεύθυνση ἑνὸς ἐργοστασίου.

Πέρασα λίγη ὥρα στὸ παρὰρτημα τῆς ὑδρολογίας. Στους τοίχους ὑπῆρχαν χάρτες τοῦ Κίτρινου ποταμοῦ, τῆς πληγῆς τῆς Κίνας. Δὲν μοῦ ἔκανε ἐκπληξὴ ὅτι οἱ περισσότεροὶ σπουδαστὲς εἶναι ἀπὸ τὴν Βόρειο Κίνα. Ἕνας νεαρὸς Ὀλλανδὸς καθηγητὴς, δίδασκε ὑδραυλικὴ καὶ μιλοῦσε γιὰ τὴ ζωὴ τῶν σπουδαστῶν μὲ ἓνα θαυμασμὸ καὶ μιὰ λατρεία ποὺ δὲν ξανα συνάντησα σὲ καθηγητὴ.

«Ζοῦνε μὲ τὸ τίποτα καὶ δουλεύουν σὰν μανιακοὶ» μοῦ εἶπε. «Τοὺς ἔκανα ἓνα μικρὸ διαγώνισμα πρὶν λίγο καιρὸ. Ἕνας ἀπ' τοὺς καλύτερους σπουδαστὲς μου λιγοθύμισε τὴν ὥρα τοῦ διαγωνισμοῦ· ἀποδείχθηκε πὼς εἶχε μελετῆσει συνεχῶς ἐπὶ 64 ὥρες χωρὶς νὰ διακόψει καὶ χωρὶς νὰ φάει. Ἀφοῦ τέλειωσε τὴν κόλλα του—ὅλη τὴ κόλλα—σὲ μισὴ ὥρα σχεδόν, λιγοθύμισε. Αὐτὸ ἀντιμετωπίζουμε διὰ ἀρκῶς; σπουδαστὲς ποὺ θυσιάζουν ἐξακολουθητικὰ τὴν ὑγεία τους γιὰ τὴ γνώση. Τί νὰ τίς κάνουν ὁμως τίς γνώσεις ἀφοῦ πεθαίνουν χωρὶς νὰ προφτάσουν νὰ τίς ἐφαρμόσουν;»

Εἶταν γεμᾶτος φόβος γιὰ τοὺς σπουδαστὲς. Ἡ τροφὴ τους εἶταν κακὴ· οἱ περισσότεροὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι τελειῶς ἀποροὶ. Εἶναι καὶ μερικοὶ πλούσιοι σπουδαστὲς ἀπὸ τὸ Τσεχουάν, παιδιὰ κτηματιῶν· οἱ εἰσαγωγικὲς ὁμως ἐξετάσεις εἶναι πολὺ δύσκολες καὶ περνοῦσαν μόνον οἱ καλοὶ σπουδαστὲς. Αὐτὸ εἶναι τὸ δεύτερο Πανεπιστήμιο τῆς Κίνας. Τὸ πρῶτο εἶναι τὰ ἐνωμένα Πανεπιστήμια τοῦ Kunming. Εἶχε ἐπισκεφθῇ τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Kunming καὶ ἀποροῦσε γιὰτὶ δὲν εἶναι φημισμένα στὸ ἐξωτερικόν.

«Ὁ σπουδαστὴς δὲν θὰ τὸ σκεφτεῖ καθόλου νὰ πάει ἀπὸ τὸ Πεκίνο στὸ Τσουγκ-Κινγκ ἢ τὸ Kunming. Ἐξέρει πὼς οἱ καλύτεροὶ καθηγητὲς βρίσκονται ἐδῶ καὶ πὼς οἱ ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον τῆς Κίνας στηρίζονται στὰ Πανεπιστήμια. Οἱ καθηγητὲς μας θὰ μπορούσαν νὰ ἐπιτύχουν

θέσεις με καλή αμοιβή και στις Κρατικές βιομηχανίες και σε ιδιωτικές, ωστόσο καταλαβαίνουν πως το μέλλον της Κίνας είναι στα χέρια τους. Τα 2/3 των σπουδαστών ακολουθούσε θεικές σπουδές. Ο υπουργός της Παιδείας, Dr. Chen-Li-Fu, προσπαθεί πάντα να φέρνει δυσκολίες στους φοιτητές που θέλουν να ακολουθήσουν φιλολογικές σπουδές. Στην Κίνα έχουμε πολλούς θεωρητικούς επιστήμονες, δεν έχουμε όμως αρκετούς θειικούς. Τρακόσια χρόνια πριν υπήρχαν περισσότεροι εξασκημένοι υδραυλικοί μηχανικοί από σήμερα. Γι' αυτό εργάζονται τόσο σκληρά για να κερδίσουν το χαμένο καιρό.»

Ο κοιτώνας των καθηγητών ήταν σκοτεινός και γεμάτος υγρασία. Ένα μακρύ χαμηλό κτίριο, μ' ένα διάδρομο που οδηγούσε σε μικρές και αποπνικτικές κρεβατοκάμαρες· η κάθε μία τους είχε μόνο ένα κρεβάτι με άχυρένιο στρώμα και σχεδόν τίποτ' άλλο. Μερικές φορές μέσα σ' αυτές τις μικρές κάμαρες ζούσαν δλόκληρες οικογένειες. Η βροχή έμπαινε μέσα απ' τα σπασμένα κεραμίδια και τα χαρτίνα παράθυρα ανέμιζαν σαν σημαίες από τον παγωμένο αέρα. Έκανε κρύο. Πάνω από τον Yangtse άπλωνόταν μια όμίχλη και απ' τους ψηλούς γκρεμούς ήταν αδύνατο να δεις τον ποταμό.

Όσο έδω οι άνθρωποι δούλευαν, ζούσαν, μερικές φορές πεθαιναν, χωρίς να φοβούνται το μέλλον, κάνοντας σχέδια για την αποκατάσταση της Κίνας· νοσταλγοῦσαν τον ήλιο μέσα στις χειμωνιάτικες όμιχλες, προσμένοντας τη μέρα που θα τελείωνε ο πόλεμος.

«Είναι όμως πάρα πολύ κουρασμένοι», μου είπε ο Όλλανδός καθηγητής. «Τους καταπόνησαν τα τέσσαρα χρόνια του πολέμου. Βομβαρδίστηκαν σκληρά και θα ξαναβομβαρδιστούν. Ο υπουργός της Παιδείας κάνει ό,τι του είναι δυνατό για να τους βοηθήσει, μα είναι δύσκολο γιατί οι τιμές διαρκώς ανεβαίνουν· το ρύζι δεν είναι πάντα καλό και η γέννηση ενός νέου παιδιού σημαίνει καταστροφή σε πολλούς απ' αυτούς.»

Με πήγε στη Βιβλιοθήκη. Είταν άργα· οι σπουδαστές όμως διάβαζαν ακόμα καθένας με μια λάμπα μπρός του. Φαίνονταν να κρυώνουν, μα είχαν βυθισμένοι στα βιβλία τους. Γύρω στη μικρή χαμηλοτάβανη αίθουσα ήταν στοιβαγμένοι σωροί από βιβλία. Είταν βιβλία Κινέζικα, Γερμανικά, Αγγλικά—σε κάθε γλώσσα, μ' όλο που λίγα ήταν εκδόσεις μετά το 1937. Καθώς τριγύριζα ακούγοντας τις ψιθυριστές αναπνοές τους και τους είδα να κάθονται ήρεμοι και βυθισμένοι στη μελέτη με τα πρόσωπά τους χροσά απ' το φως της λάμπας, μου φάνηκε πως η αίθουσα ήταν σαν μια κηφέλη που έβραζε από δράση. Μέσα στο μυαλό αυτών των παιδιών δημιουργόταν μια νέα Κίνα.

Υστερα πήρα το δρόμο για το σπίτι μου, και οι μαῦροι γκρεμοί γυάλιζαν απ' τα φώτα του αυτοκινήτου. Το λεωφορείο ήταν

γεμάτο από σπουδαστές που θέλανε να περάσουν το Σαββατοκύριακό τους στο Τσούγκ Κίγκ. Σ' όλη τη διαδρομή τραγουδούσαν και μιλούσαν. Είχαν το θέλητρο της νεότητας και την έξυπνη και τολμηρή κουβέντα που έχουν οι νέοι σ' όλο τον κόσμο. Δε ζούνε ούτε στο παρελθόν ούτε το παρόν παρά μέσα στον ζωογόνο ποτάμι του μέλλοντος.

18 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το Ρεϊπεί είναι μια μικρή πόλη, ωστόσο είναι αμφίβολο αν σ' όλο το Szechuan βρίσκονται τόσα εκπαιδευτικά ιδρύματα...

Όταν πρωτοφτάσεις σ' αυτό το χωριό, δεν βλέπεις κανένα σημάδι από όλα αυτά τα μορφωτικά ιδρύματα. Βλέπεις μόνο μικρά χωράφια ανάμεσα στα βουνά, γινομένο κίτρινο σιτάρι, χωράφια από ρύζι να γυαλίζουν, πράσινα φυτώρια και λιβάδια από λαχανικά που σκαρφαλώνουν πάνω στις πλαγιές των πράσινων λόφων. Στόν καιρό της Δυναστείας των Τ'ανγκ—ίσως και πιο πριν—σ' αυτό το μέρος βρισκόταν ένα χωριό. Δεν μπορείς να φανταστείς πως το χωριό άλλαξε. Οι ίδιες γαλαζοκίτρινες πάπιες κολυμποῦσαν στα ποταμάκια, οι ίδιες συκομουριές και φτελιές προφύλαγαν τα χωράφια του ριζιού από τον αέρα· οι ίδιες κατσίκες, τα γουρούνια και τα πουλερικά κυλιούνταν μέσα στη λάσπη στις άκρες των χωραφιών. Ο αέρας είναι γλυκός όπως σε όλα τα μέρη που ο ποταμός πλαταίνει, αφού για αρκετό διάστημα περιορίζεται ανάμεσα σε ψηλά βράχια. Και μ' όλο που τα σπήτια είναι φτωχά και οι χωρικοί φαίνονται ακόμα πιο φτωχοί, σου κάνει εντύπωση ο αριθμός των σπουδαστών που απομακρύνονται από το δρόμο του χωριού με γεμάτες τις μπαμπακερές τσάντες τους με ψώνια από τα μισογκρεμισμένα μαγαζιά.

Οι σπουδαστές σ' αυτό το χωριό είναι φτωχοί, απελπιστικά φτωχοί. Τα μακρυνά τους φορέματα είναι μπαλωμένα με αταίριαστα χρώματα· τα παπούτσια τους τριμμένα και οι φτέρες τους πατημένες· ένα αυτοκίνητο περνά και τους πνίγει μέσα σε ένα κόκκινο λαδερό καπνό, μα δεν τους νοιάζει. Ζούνε εδώ χρόνια· σπουδάζανε στα σχολεία· μεταφράσανε τα κλασσικά έργα της ξένης φιλολογίας στο Γραφείο Μεταφράσεων και Συλλογών που ιδρύθηκε πριν από 80 χρόνια, κι' ακόμα υποφέρουνε από την πείνα.

Νωρίς το πρωί, όταν πήγα στη μεγάλη πλατεία που βλέπει προς τον ποταμό, είδα εκατοντάδες από νεαρούς σπουδαστές που γυμνάζονταν κάτω απ' τη βροχή. Σχηματίζανε τετράδες, γονατίζανε, ανηπνέανε και τρέχανε γύρω από την πλατεία όμοιοι με νεαρούς θεούς ή μάλλον με νεαρές θεές· γιατί ύστερα κατάλαβα πως ήταν κορί-

τσια. Ἀφοῦ διαλύσανε τὶς γραμμὲς τους, τραβήξανε γιὰ τὸ σχολεῖο μὲ τὰ χέρια βαθεῖα στὶς τσέπες, περπατώντας μὲ ἐξαίρετη ἄνεση μέσα στὴ βροχή.

19 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ἡ κινέζικη ὁμίχλη εἶναι πρᾶγμα ποὺ δὲν ἀπαντᾷς πουθενὰ ἄλλου, παρὰ μόνο στὰ ὄνειρά σου. Δὲν εἶναι καταχνιά· δὲν πέφτει πάνω στὴ γῆ σὰν ἕνας πυκνὸς μανδύας. Πλανιέται διαρκῶς καὶ εἶναι ἀχνή καὶ τόσο ἀνάλαφρη ποὺ μπορεῖς νὰ τὴν διώξεις μὲ τὸ χέρι σου... Μὲ μιὰ τέτοια ὁμίχλη πρωτοεῖδα τοὺς ἄσπρους τοίχους τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Peirei· μόλις ξεχωρίζουν ἀπὸ τὶς τριγύρω φάρμες. Εἶταν ἕνας μικρὸς κήπος γεμάτος λουλούδια, ἕνα κοντάρι μὲ μιὰ Κινέζικη σημαία ποὺ ἀνέμιζε, παράθυρα χωρὶς κουρτίνες, ἡσυχία... ἄρχισε νὰ βρέχει ὥστούτω ἡ βροχὴ δὲν διάλυσε τὴν ὁμίχλη· καὶ τὰ μικρὰ ἄσπρα περιστέρια, πετώντας πάνω στὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων φαίνονταν βαρεῖα σὰ μολύβι.

Μέσα στὶς τάξεις ὅλα εἶταν ὅπως τὰ περίμενα. Τὰ κορίτσια φοροῦσαν τὰ πιὸ πολύχρωμα φουστάνια τους, σὰν νὰ ἤθελαν νὰ ξεουδετερώσουν τὸ γκριζο τοῦ οὐρανοῦ· ἀκόμα καὶ οἱ σκούρες μπλὲ στολὲς τῶν ἀγοριῶν λάμπανε μέσα στὸ σούρουπο. Σοὺ προξενούσε χαρὰ ἡ παρατήρηση πὼς μ' ὅλο ποὺ τρέμανε ἀπ' τὸ κρύο, φαίνονταν καλοθερμμένοι καὶ στὸ πρόσωπό τους δὲν ἔβλεπες οὔτε ἴχνος τῆς σταχτιάς γλωμάδας ποὺ εἶχαν οἱ ἄνθρωποι στὸ Τσουγκ-Κίγκ.

Ὅταν ἔκανα τὴ πρώτη μου παράδοση ἐνοιωθὰ πολὺ νευρικός, ἀπορώντας ἂν θὰ μπορέσουν νὰ καταλάβουν ἔστω καὶ μιὰ λέξη ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἔλεγα· τοὺς παρατηροῦσα, ὅπως φεύγανε μέσα στὴ βροχὴ γεμάτοι ἀπὸ ἕνα αἶσθημα περηφάνειας. Στὶς γραμμὲς τοῦ προσώπου καὶ στὰ ὠραῖα τους μάτια ἔλαμπε μιὰ δύναμη ποὺ ὡς τώρα δὲν τὴν εἶχα προσέξει στὴ Κίνα· εἶμουν ἐνθουσιασμένος μὲ τὴ σκέψη πὼς θὰ ζοῦσα μαζί τους.

10 ΜΑΪΟΥ

Γιὰ πολὺ καιρὸ ἀποροῦσα πὼς ζοῦσαν αἱ σπουδαστές. Οἱ πιὸ πολλοὶ εἶναι οἱ σπουδαστὲς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ποὺ βρίσκεται πιὸ κοντὰ στὸ Τσουγκ-Κίγκ, στὸν καπνὸ καὶ τὴ σκόνη τῆς πόλης. Ὁ φοιτητὴς I. μοῦ διηγήθηκε πὼς καταφέρνει καὶ ζεῖ. Γράφει μερικὰ ἄρθρα σὲ ἐφημερίδες. Τὰ ποιήματά του δημοσιεύονται στὶς ἀνθολογίες ποὺ ξεπηδᾶνε ἀπὸ κάθε πόλη καὶ κοινότητα. Κερδίζει λίγα χρήματα ἀκόμη σὰ βιβλιοθηκᾶριος σὲ μιὰ κοινοτικὴ βιβλιοθήκη τοῦ χωριοῦ. Ἐχει λίγους πλούσιους φίλους συμφοιτητὲς

του ποὺ τὸν προσκαλοῦν σὲ πολυτελὴ γεύματα καὶ ἕνα θεῖο στὸ Τσουγκ-Κίγκ ποὺ τὸν θυμᾶται τότε-τότε.

«Εἶναι πολὺ ἄδικο, μοῦ παραπονιέται, γιατί ὑπάρχουν σπουδαστὲς ποὺ εἶναι τόσο φτωχοὶ ὥστε δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ περάσουν τὸν ποταμό. Φοροῦν ρούχα, ποὺ φοροῦσαν πρὶν τὸν πόλεμο. Δὲν μποροῦν νὰ πληρώσουν οὔτε ἕνα κόψιμο μαλλιών, ἕνα σημειωματάριο ἢ ἕνα μολύβι. Ἐπειδὴ ὑποσιτίζονται ξαπλώνουν στὸν ἥλιο γιατί κάποιος τοὺς εἶπε πὼς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀποκοτῶνε τὴ Βιταμίνη C. Τ' ἀποτέλεσμα εἶναι πὼς παθαίνουν ἐγκαύματα καὶ μπαίνουν στὸ νοσοκομεῖο. Ἀκόμα καὶ ὅταν πάρουν τὸ πτυχίό τους, δὲ μποροῦν νὰ ἐλπίσουν μεγαλύτερο κέρδος ἀπὸ λίγες ἑκατοντάδες δολλάρια τὸ μῆνα. Ζοῦνε ὅμως μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς σὲ 3 χρόνια θὰ βοηθήσουνε στὴν ἀποκατάσταση τῆς πατρίδας τους καὶ νοιώθουνε βαθεῖα πὼς τίποτε ἄλλο δὲν ἔχει τόση σπουδαιότητα.»

Παρατηρώντας τους τὴν ὥρα ποὺ παίζουν μπᾶσκειτ μὲ πολλὰ ἢ ὅταν μελετοῦν τὴ νύχτα κάτω ἀπ' τὴ μεγάλη ξύλινη στέγη τοῦ σπουδαστήριου μὲ τὸ ἀσθενικὸ φῶς ποὺ δίνουνε οἱ λάμπες μὲ τὸ σπορέλαιο, δὲν μπορεῖς εὐκολὰ νὰ καταλάβεις, πόσο λίγοι ἀπ' αὐτοὺς βρίσκονται σὲ καλὴ κατάσταση υγείας.

Σὲ πολὺ λίγες ἐποχὲς τῆς παγκόσμιας ἱστορίας οἱ φοιτητὲς θυσιάσαν τὸν ἑαυτό τους τόσο ἀποκλειστικὰ στὴ μάθηση... Οἱ Κινέζοι σπουδαστὲς αὐτῆς τῆς γενιᾶς δὲν εἶναι πάντα ἐξαιρετικά ἔξυπνοι· ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ διακρίνονται εἶναι τόσο διαλεχτοί, ποὺ τοὺς βλέπω πάντα μὲ θαυμασμό. Πολλοὶ λένε πὼς ἡ Κινέζικη ἐκπαίδευση ἔμεινε πίσω στὸ διάστημα τοῦ πολέμου. Αὐτὸ ἀπὸ ἕνα μέρος εἶναι ἀληθινὸ· εἶναι ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου. Ἡ Μέση Ἐκπαίδευση δὲν εἶναι καλὴ γιατί οἱ δάσκαλοι κακοπληρώνονται, καὶ πολλὲς πτέρυγες τῶν Πανεπιστημίων εἶναι παληές καὶ θάπρεπε νὰ χτιστοῦν ἀπ' τὴν ἀρχή. Ὡστόσο ἐδῶ καὶ κεῖ, σὲ μέρη ποὺ δὲν περιμένεις, βρίσκεις φοιτητὲς ποὺ ἔχουν ταλέντο καὶ οἱ σὲ θετικὲς καὶ τὶς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες· ὑποκλίνεσαι μπροστά τους γιατί κατέχουνε ὅλες ἢ σχεδὸν ὅλες τὶς γνώσεις ποὺ ἔχει νὰ προσφέρει ἡ Δύση καὶ ἡ Κίνα. Ὑπάρχουν καθηγητὲς ποὺ εἶναι κουρασμένοι καὶ ἄλλοι ποὺ κατορθώνουν νὰ ὑπερνικήσουν τὴν κούρασή τους· φοιτητὲς ποὺ εἶναι ἄρρωστοι καὶ ἄλλοι ποὺ ὑπερνίκησαν τὴν ἀρρώστειά τους. Ὅλοι ἔχουν μέσα τους τὴ διάθεση μιᾶς καταπληκτικῆς περιπέτειας.

14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Kunming — τῆς πρωτεύουσας τῆς επαρχίας Yunnan — εἶναι χτισμένο ἔξω ἀπ' τὰ τείχη τῆς πόλης· ἐκεῖ ποὺ ὑψώνονται πρὸς τὸ νοτιὰ οἱ κόκκινοι λόφοι καὶ ποὺ ἀνάμεσα στοὺς

τάφους υπάρχουν μικρά δάση από κέδρους. Τα μικρά λασπόχτιστα κτίρια που βρίσκονται ανάμεσα στους ψηλούς τοίχους έχουν βομβαρδιστή τα τιτιβίσματα των σπουργιτιών και της τσίχλας μέσα στα γκρεμίσματα, τα αυτοκίνητα που σηκώνουν ολόκληρα σύννεφα από σκόνη, τα ξεφωνητά των παιδιών και ο θόρυβος από το πριόνισμα των δένδρων που κόβουν οι στρατιώτες, δεν κατορθώνουν να ταράξουν τη σιωπή που απλώνεται εκεί. Όπως μπαίνεις απ' τη πόρτα, σου κάνει έντύπωση μια παράξενη σιωπή. Υπάρχουν μικρές λίμνες και ρυάκια και πρασινάδα. Τους τοίχους στολίζουν θάμνοι και φύλλα μπανανόδενδρων που μοιάζουν σαν πράσινες σημαίες πάνω απ' αυτά, πάνω απ' το κεφάλι σου στο βάθος, τα γκριζοκίτρινα βουνά ξαπλώνονται κάτω από ένα διάφανο ουρανό.

Τίποτα δε δείχνει πώς αυτό είναι το μεγαλύτερο Πανεπιστήμιο της Κίνας εκτός από τα μαύρα γραμμάτια που είναι σκαλισμένα σ' ένα κομμάτι δρυ πάνω από την πόρτα. Τίποτα δε φανερώνει πώς αυτοί οι φοιτητές με τα μπλε φορέματα που κάθονται κάτω απ' τη σκιά των δέντρων ή ακουμπούνε στους λασπόχτιστους τοίχους στη σιωπή της φθινοπωρινής ζέσης είναι οι μελλοντικοί νομοθέτες της Κίνας. Οι λασπένιες καλύβες είναι μικρότερες και πιο κακοφτιαγμένες από σταύλους· ή μεγάλη κεραμοσκέπαστη βιβλιοθήκη, όμοια με ξειλωμένη σιταποθήκη, δε θα ταίριαζε ούτε σε μια μικρή φάρμα στο Norfolk.

Όσο που δεν τη καταλαβαίνεις τη φτώχεια. Στρατιώτες με μπλε μανδύες — οι φρουροί του Πανεπιστημίου — δουλεύουν στα χωράφια. Μια άσπρη φοράδα περνά μέσα απ' τους ξημους λαχανόκηπους. Ένας καθηγητής, σε σκέψη βαθιά, περπατά στα κίτρινα μονοπάτια με ένα κουρελιασμένο ρούχο που μια φορά ήταν μπλέ, μα που τώρα πήρε από τα πολλά πλυσίματα το άσπρογάλαζο χρώμα της αύγης. Αυτός ο καθηγητής είναι απόγονος του μεγάλου στρατηγού που έσωσε την αυτοκρατορία στην επανάσταση του Taiping. Έχει ένα από τα μεγαλύτερα ονόματα της Κίνας, τα παπούτσια του όμως είναι πατημένα στις φτέρνες και το ρούχο του είναι τριμμένο σ' όλες τις άκρες· είναι ονομαστός για την ήρεμία και την καλωσύνη του προς τους φοιτητές. Όλοι τον λατρεύουν· λησιμονώντας τη δόξα του, θυμούνται μόνο πώς διατηρεί τις αρετές των μεγάλων Κινέζων δασκάλων.

Εδώ είναι μέρος που βασιλεύει η πολυμάθεια. Ό,τι έχει μεγάλη την Κίνα, εδώ έχει εγκαινιαστή· οι τέχνες της, ή καλλιγραφία, ή κατανόηση, ή φιλοσοφία, ή λογική, ή αγαθότητα και ή σοφία. Οι καθηγητές και οι σπουδαστές ταξίδευαν χιλιάδες μίλια από τα βορειοανατολικά για να έρθουν εδώ, στο νοτιοδυτικό μέρος· υποφέρανε ανυπολόγιστες δυσκολίες. Τα βιβλία που είχαν κατορθώσει να μεταφέρουν εδώ ακόμα πριν ξεσπάσει ο πόλεμος, καταστράφηκαν από τους βομβαρδισμούς και στάθηκε αδύνατο να ανα-

πληρωθούν. Καταστράφηκαν και τα λάσπινα κτίρια γιατί τα γιαπωνέζικα αεροπλάνα έκαναν το Πανεπιστήμιο στόχο για τις βόμβες τους· ωστόσο λίγες μέρες αργότερα οι κούληδες ανασκάψανε τη κόκκινη λάσπη και ξανάχτισαν καινούριους σταύλους... για τους φοιτητές.

Μερικοί από τους φοιτητές είναι ξυπόλυτοι· άλλοι έχουν ένα σκούρο καστανό χρώμα — οι περισσότεροι είναι χλωμοί από την άρρώστεια. Καταλαβαίνεις τους άρρωστους απ' τον τρόπο που περπατάν. Κινούνται αργά σαν να φοβούνται να ξεδέψουν την ενεργητικότητα τους· παρατηρείς ακόμα πώς στο Πανεπιστήμιο υπάρχει μόνο ένα μικρό γυμναστήριο με δυο στύλους για μπάσκετ μπάλλ. Η άσκηση με τον τρόπο που ζούνε και διατρέφονται, είναι πολυτέλεια βλαβερή για τους πνεύμονες και γεμίζει το στομάχι από επιθυμίες ανικανοποίητες.

Από το μικρό πύργο που είναι βαμμένος μπλέ, πίσω απ' το Πανεπιστήμιο βλέπεις τα χωράφια και τις προεξοχές των τάφων που φαίνονται να εκτείνονται στο άπειρο. Παντού υπάρχουν τάφοι γιατί βρισκόμαστε έξω από τα τείχη της πόλης· από δω αρχίζει το βασίλειο των νεκρών. Καί, ίσως να είναι σωστό, αυτή ή έστία της πολυμάθειας που κλείνει όλες τις έλπίδες για το μέλλον της Κίνας, να είναι χτισμένη πάνω στους τάφους των νεκρών· γιατί μόλις μπαίνουμε μέσα στα τείχη συναισθανόμαστε το μεγάλο βάρος του παρελθόντος, το χρόνο που περνά σά ζωογόνο ποτάμι, τη νεότητα και τα γεράματα.

ΕΝΑΣ νέος αξιωματικός, που δραπέτευσε από ένα Ιταλικό στρατόπεδο αιχμαλώτων πολέμου, έφθασε στην Έλβετία και τηλεγράφησε στον πατέρα του: «Ελπίζω έλθω σύντομα — έτοιμάστε μου μοσχάρι γάλακτος — θέλετε σάς φέρω τίποτα;»
Κι' ο πατέρας απάντησε: «Ένθουσιασμένος με νέα σου. Φέρε μουσχάρι γάλακτος».

DAILY TELEGRAPH

Παιδικές Λέσχες στη Μ. Βρεταννία

Του RALPH COOKE

(Άρθρον του British Council—Press Department)

ΕΝΑ ἀπ' τὰ χαρακτηριστικά πολλῶν Ἀγγλικῶν κοινωνικῶν ἰδρυμάτων εἶναι ὅτι ἄρχισαν σὰν ἐθελοντικὲς ὁργανώσεις ἀπὸ τοπικὰς ομάδες καὶ κοινότητες, γιὰ τὸ ἅλως τὸ ἤθελε, γιὰ τὴν χρειάζονταν στὸν τόπο. Καθὼς μεγάλωναν καὶ πλάταιναν τὸ σκοπὸν τους, δυνάμεις πρᾶγματα συνέβησαν. Τὸ ἓνα εἶταν πῶς οἱ τοπικὲς ομάδες ἤρθαν σὲ ἐπαφὴ ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, σύγκριναν τὴν πείρα τους καὶ τὴν ἐπιδιώξεις τους καὶ χάραξαν ἔτσι τὸ σχέδιον μιᾶς ἐθνικῆς ὁργάνωσης. Τὸ ἄλλο εἶταν πῶς ἡ δράση τους ἀπόκτησε τόση μεγάλη σημασία γιὰ τὴν κοινότητα, ὥστε ἐξήτησαν ἀπὸ τὸ Κράτος ἀναγνώριση ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις.

Αὐτὸ συχνὰ σήμαινε οἰκονομικὴ βοήθεια, μὰ ὅχι ἀναγκαῖο ἔλεγχος. Μερικὲς φορές οἱ χρηματικὲς παροχὲς ἔφεραν κάποιον ἔλεγχον, μερικὲς φορές ὄχι. Τὸ ἐθελοντικὸ στοιχεῖο εἶναι τόσο βαθειὰ ριζωμένο μέσα στὸν Ἀγγλικὸ χαρακτῆρα, ὥστε ὑπάρχει κάτι σὰν ἔνστικτο πού τὸ προφυλάγει, ἀκόμα κι' ὅταν ἀνακατεῖται τὸ Κράτος ἢ οἱ τοπικὲς κυβερνητικὲς ἀρχές.

Τὸ κίνημα τῶν παιδικῶν λεσχῶν στὴν Μ. Βρεταννία εἶναι κάτι σημαντικό. Οἱ πρώτες παιδικὲς λέσχες σχηματίστηκαν ἐδῶ καὶ περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια. Τὸ Λονδίνο καὶ τὸ Μάντσεστερ ἀναφέρονται ἀπὸ πολὺ νωρὶς σ' αὐτὴ τὴν κίνηση ὅσο ξέρουμε ἀπὸ τὴν σχετικὴν πληροφορίαν καὶ μιὰ - δυὸ ἀπὸ τὴν λέσχες πού ἰδρύθηκαν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ὑπάρχουν ἀκόμα. Ἀπὸ τότε ἡ πρόοδος εἶταν σταθερὴ καὶ ὅλο καὶ περισσότερο ξαπλώνονταν. Γρήγορα φάνηκε πῶς οἱ παιδικὲς λέσχες εἶταν καὶ τὸ οὐσιώδες καὶ σημαντικό μέρος μέσα στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος. Ὁ στρατηγὸς Charles Gordon (1833-1885), πού πέθανε στὸ Χαρτφούμ, εἶταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους αὐτῆς τῆς κίνησης. Εἶναι γνωστὸ πῶς εἶχε παιδιὰ στὸ σπίτι του, στὸ Woolwich, στὸ Λονδίνο, καὶ πῶς τὰ βοηθοῦσε νὰ ὁργανώσουν τὴν κλίσιν τους, μὲ τὸν ἴδιον σχεδὸν τρόπο ὅπως γίνεται καὶ τώρα.

Τὸ 1926 ἰδρύθηκε ἡ Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία Παιδικῶν Λεσχῶν, πού ἔχει συμπεριλάβει περίπου 1500 λέσχες ἀπὸ ὅλη τὴν Ἀγγλίαν. Ὑπάρχει ἀκόμα ἡ «Ὁμοσπονδία Παιδικῶν Λεσχῶν τοῦ Λονδίνου», πού ἀνήκει κι' αὐτὴ στὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία. Τὸ 1942-43 ὁ ἀριθμὸς τῶν λεσχῶν, πού εἶταν γραμμένες στὸν κατάλογο τῆς

Ὁμοσπονδίας τοῦ Λονδίνου, εἶταν 250 — ὁ ἴδιος σχεδὸν μὲ τὸν προπολεμικόν. Τὴν ὥρα, πού γράφεται αὐτὸ τὸ ἄρθρον, τὸ προπολεμικὸ σύνολο ἔχει ἀσφαλῶς ξεπεραστῇ.

Τὴν ζητᾷ μιὰ παιδικὴ λέσχη καὶ πῶς ἐργάζεται; Εἶναι μιὰ κοινότητα παιδιῶν ἀπὸ δεκατεσσάρων ὡς δεκαοχτὼ χρονῶν, κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησιν ἑνὸς ὁρίμου ἀνθρώπου. Ἡ λέξη «ὁδηγός» παρανοεῖται σὲς μέρες μας. Ὁ ἡγέτης μιᾶς παιδικῆς λέσχης δὲν εἶναι καθόλου ἡ αὐταρχικὴ κεφαλὴ τῆς. Θὰ μπορούσε εἶςον νὰ ὀνομαστεῖ πρόεδρος ἢ διευθυντὴς Στὴν πραγματικότητά, εἶναι τὸ πρόσωπο πού ἔχει τὴν εὐθύνη τῆς λειτουργίας τῆς.

Ἡ ἐπίδραση καὶ τὸ κύρος τοῦ ἀρχηγοῦ ἐξαορτᾶται ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνην πού ἐμπνέει στὰ μέλη καὶ ἀπὸ τὴν δουλειὰ πού κάνει, κι' ὅχι ἀπὸ τίποτα εἰδικὰς ἐξουσίας, πού περιβάλλουν τὸ λειτουργημὰ του. Μερικὲς φορές εἶναι μισθωτός, μερικὲς φορές ὄχι· αὐτὸ ἐξαορτᾶται γενικὰ ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς λέσχης. Εἶναι ὑπεύθυνος τελικὰ, ἀπέναντι μιᾶς ἐπιτροπῆς, πού σχηματίζεται ἀπὸ τοπικοὺς ἐκπροσώπους τοῦ λαοῦ ὅταν γεννιέται ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας μιᾶς λέσχης. Αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ ὀνομάζεται γενικὰ Διοικοῦσα ἢ Διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ. Ἡ παιδαρχία καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα εἶναι στὰ χέρια τοῦ «Ἀρχηγοῦ» καὶ μιᾶς παιδικῆς ἐπιτροπῆς ἔτσι ὥστε νὰ μπορούν τὰ παιδιά νὰ παίρνουν μέρος στὴ λειτουργία τῆς λέσχης τους. Ἐχει πολὺ μεγάλη σημασία νὰ μάθουν τὰ παιδιά πῶς ἡ λέσχη κινεῖται μ' αὐτὰ καὶ ὄχι γι' αὐτὰ. Ἡ παιδαρχία εἶναι περισσότερο ζήτημα παραδόσεων μέσα στὴ λέσχη παρὰ ἐπιβολῆς κανόνων.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πρώτα πράγματα, πού ἔχει νὰ κάνει ἓνας καλὸς ὁδηγός εἶναι νὰ μαζεύει γύρω του μιὰ ομάδα ἀπὸ ἐξωτερικοὺς ἐθελοντὰς βοηθοὺς, πού ὁ καθένας τους εἶναι πρόθυμος νὰ διαθέτει ἓνα βράδυ τὴν ἐβδομάδα γιὰ τὴν λέσχη, νὰ θεωρεῖ τὴν ὥρα αὐτὴ τὸν ἑαυτὸν σὰν μέλος καὶ νὰ δίνει στὰ ἄλλα μέλη τὸ κέρδος τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἢ τῆς πείρας πού, σὰν φρασμένους ἀνθρώπους, ἔχει ἀποκτήσει μὲ τὸ ἔργο του στὸν κόσμον αὐτό. «Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁρίμους αὐτοὺς ἀνθρώπους» παρατηρεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐγχειρίδια τῆς Ἐθνικῆς Συνομοσπονδίας, «χαίρονται τὴ συντροφιά τῶν παιδιῶν. Κερδίζουν πολλὰ κοντὰ τους.»

Ἡ λέσχη μπορεῖ νὰ ἰδρυθεῖ ἀπὸ μιὰ ἐπιτροπὴ, πού ψάχνει νὰ βρεῖ ἓναν ὁδηγό, ἢ ἀπὸ ἓναν ὁδηγό, πού φροντίζει νὰ σχηματίσει μιὰ ἐπιτροπὴ. Ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι ἐγγραφῆς τῶν πρώτων μελῶν μιᾶς καινούργιας λέσχης. Ἐνας τυπικὸς τρόπος εἶναι νὰ ζητηθοῦν ἀπὸ τὸ διευθυντὴ ἑνὸς Δημοτικοῦ Σχολείου τὰ ὀνόματα τῶν παιδιῶν πού πρόκειται ν' ἀποφοιτήσουν. Μὰ τὰ παιδιά, κανονικὰ, εἶναι κοινωνικὰ ὄντα καὶ ἔχουν τὴ βοήθεια, σὲς ἐλεύθερες ὥρες τους, νὰ μαζεύονται σὲ ομάδες γιὰ διάφορους σκοποὺς. Ἡ ὑπαρξὴ

αὐτῶν τῶν ομάδων ὑποδεικνύει μόνη της τῇ δημιουργίᾳ μιᾶς λέσχης.

Τί γίνεται σὲ μιὰ Παιδικὴ Λέσχη; Τί κάνουν τὰ παιδιά σὲ μιὰ σειρά, ἃς ποῦμε, ἀπὸ συνηθισμένες βραδιές; Ἡ ἀπάντηση εἶναι στὴν πραγματικότητα: κάθε τι μορφωτικὸ πού ἀρέσει στὰ παιδιά νὰ κάνουν. Ἀγῶνες κλειστοῦ χώρου, παιχνίδια καὶ κοντέρτα εἶναι σταθερὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ὁδηγοῦν σὲ συναγωνισμοὺς ἀνάμεσα στὶς λέσχες. Ὑπάρχουν ομάδες πού κάνουν χειροτεχνία καὶ ἐξασκοῦνται στὸ σχέδιο καὶ σ' ἄλλες μορφές τέχνης. Ἐνα παιδί πού ἔχει μανία νὰ παίζει ἓνα ὀρισμένο παιχνίδι θὰ βρεῖ συνήθως καὶ ἄλλα παιδιά μὲ τὴν ἴδια κλίση. Γι' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς σκοποὺς χρειάζονται οἱ ἐξωτερικοὶ ἐθελοντὲς βοηθοί. Ἡ καθοδήγηση π.χ. τοῦ λεπτουργοῦ καὶ τοῦ ξυλουργοῦ τοῦ τόπου εἶναι ἀνεκτίμητη γιὰ τὴν ξυλουργικὴ ομάδα.

Ὑπάρχει πάντα στὴ λέσχη μιὰ βιβλιοθήκη καὶ ἓνα γυμναστήριο. Αὐτὸ σημαίνει πὼς γίνονται συζητήσεις καὶ διαλέξεις καθὼς καὶ ἀγῶνες καὶ παιχνίδια τοῦ ὑπαίθρου. Μιὰ μεγάλη καὶ καλοῖδρυμένη λέσχη μὲ διακόσια ἢ τριακόσια μέλη ἔχει συνήθως μεγάλο ἀριθμὸ ὁργάνων, ὅπου μέσα μπορεῖ νὰ περιλαμβάνεται μπιλιάρδο καὶ ἰδιόκτητη πισίνα. Μιὰ μικρὴ καινούρια λέσχη πρέπει, ὅταν πρωτανοίγει, νὰ ἔχει ἓνα κινητὸ τραπέζι γιὰ πύγκ-πὸγκ καὶ ἓνα τεχνιτὸ ποταμάκι. Μὰ ὅπως λέει ὁ Γραμματέας τῆς Ἐκπαίδευσης στὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία, οἱ ἐγκαταστάσεις δὲν κάνουν ἀναγκαῖα καὶ τίς καλὲς λέσχες. Ἐκεῖνο πού πάντα ζητᾶμε εἶναι τὸ συναδελφικὸ πνεῦμα, καὶ αὐτὸ εἶναι πού θεωρεῖται ἡ ἐγγύηση τῆς ἐπιτυχίας.

Στὶς περισσότερες λέσχες τὰ μέλη διαιροῦνται σὲ ἀρχαιότερους καὶ νεώτερους τομεῖς, μὲ τὴν ἀρχὴ ὅτι παιδιά ἡλικίας ἀπὸ 14 ἕως 18 χρονῶ, δὲν μποροῦν νὰ συμμετάσχουν μὲ κέρδος στὸ ἴδιο πρόγραμμα. Μερικὲς φορὲς διαιροῦνται σὲ τρεῖς τομεῖς. Εἶναι γνωστοὶ οἱ τομεῖς αὐτοὶ σὰν houses (σπήτια) καὶ ἐκλέγει ὁ καθένας τοὺς ἑναν καπετάνιο. Μὰ γιὰ ὀρισμένους κοινούς σκοποὺς—στὴν Καντίνα, στὰ δωμάτια παιγνιδιῶν καὶ στὴν Κατασκήνωση τῆς Λέσχης—τὰ houses συνεργάζονται.

Κάθε λέσχη πού ὑπάγεται στὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία, εἶναι ὑπεύθυνη ἡ ἴδια γιὰ τὰ οἰκονομικά της. Ἡ συνηθισμένη συνδρομὴ τῶν μελῶν εἶναι 2 ἢ 3 πέννες τὴν ἐβδομάδα ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία. Χρηματικὲς εἰσφορὲς γίνονται ἀπὸ ὀρισμένα κεφάλαια—κυρίως ἀπὸ τὸ κεφάλαιο τοῦ Ἰωβιλαίου, πού ἱδρύθηκε ἀπὸ τὸ βασιλιά Γεώργιο Ε'—καὶ ἄλλες πηγές. Ἀκόμα γίνονται δεκτὰ χρήματα ἀπὸ ἰδιώτες δωρητές, τοπικὲς ἐπιτροπὲς καὶ ἐτήσιους συνδρομητές. Τὸ 1939 τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο βγῆκε ἐνεργά στὴ σκηνή. Εἶχε ἀπὸ καιρὸ τὴν ἐξουσία νὰ βοηθᾷ οἰκονομικά ἐθελοντικὲς οργανώσεις γιὰ νέους 14 ἕως 20 χρονῶ καὶ ἀνάθεσε σὲ τοπικὲς οργανώ-

σεις νὰ ὀρίσουν Ἐπιτροπὲς Νεότητος γιὰ τὴν ἔρευνα τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν.

Αὐτὴ ἡ πράξη ἦρθε σὲ καλὴν ὥρα, τὴ στιγμὴ πού πολλὲς λέσχες πρόβλεπαν χρηματικὲς δυσκολίες στὸ διάστημα τοῦ πολέμου. Ὅμως οἱ παροχές, πού ἔκανε τὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο, δὲν τοῦ ἔδωσαν κανένα ἔλεγχο πάνω στὶς λέσχες: ἐργάζεται μαζί τους μὲ βάση τὴν ἀρχὴ τοῦ συνεταιρισμοῦ Κράτους καὶ ἐθελοντικῶν ὁργανώσεων. Ἡ ἐλεύθερη καὶ ἐθελοντικὴ φύση τῆς δουλειᾶς πού γίνεται στὶς Παιδικὲς Λέσχες εἶναι τὸ μεγαλύτερό τους ἐνεργητικὸ καὶ δὲ φαίνεται πὼς μπορεῖ νὰ ἀνεχθεῖ ἐπεμβάσεις.

16

Ο ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΔΙΑΣΧΙΖΕΤΑΙ 11 ΦΟΡΕΣ ΣΕ ΜΙΑ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΕΝΤΕΚΑ ταξίδια στὸ Β. Ἀτλαντικὸ εἶναι τὸ ρεκόρ τῆς Βρεταννικῆς Ἐνώσεως Ὑπερποντίων Ἀεροπορικῶν Συγκοινωνιῶν πού τώρα γιόρτασε τὴ τρίτη της ἐπέτειο.

Ἔτσι τὰ Βρεταννικὰ ἀεροπλάνα ἔχουν περάσει τὸν Ἀτλαντικὸ 2.750 φορὲς καὶ ἔχουν μεταφέρει 20.000 ἀνθρώπους, σχεδὸν 3.500.000 λίτρες ταχυδρομεῖο, καὶ ἄλλα φορτία.

Ὁ κακὸς καιρὸς δὲν σταμάτησε τὴν ὑπηρεσία οὔτε μιὰ φορὰ, μ' ὅλο πού τὸ χειμῶνα οἱ ἀνέμοι ἐρχόταν ἀπὸ τὴ δύση μὲ ταχύτητα 120 μῖλια τὴν ὥρα καὶ ἀναγκάζουν τὰ ἀεροπλάνα ν' ἀνεβαίνουν στὰ 21.000 πόδια.

Ἡ πείρα πού κερδίθηκε ἀπὸ τὰ Βρεταννικὰ πληρώματα θὰ ἔχει μεγάλη ἀξία ὅταν ξαναρχίσουν νὰ λειτουργοῦν οἱ ἀεροπορικὲς συγκοινωνίες τοῦ Ἀτλαντικοῦ—ἴσως στὶς ἀρχὲς τῆς ἄλλης χρονιάς. Ὑπολογίζεται πὼς ὅλο καὶ θὰ αὐξάνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀεροπλάνων θὰ προσορίζονται γιὰ τὴ γραμμὴ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα αὐτῆς τῆς γραμμῆς εἶναι τὸ «Brabazon», σωστός γίγαντας, πού μπορεῖ νὰ μεταφέρει 100 ἐπιβάτες. Ἀσφάλεια, ταχύτητα καὶ εὐκολία θὰ εἶναι οἱ βασικοὶ σκοποὶ τῆς Βρεταννικῆς Ἐνώσεως τῶν Ὑπερανταντικῶν Ἀεροπορικῶν Συγκοινωνιῶν.

τωμα. Μιά ανοιγμένη μπουκάλα Τόκαϋ, ένα σπασμένο ποτήρι του κρασιού με λίγο κρασί ακόμα μέσα, ή διαπίστωση του γιατρού πώς το θύμα δηλητηριάστηκε, όλα αυτά μᾶς βοήθησαν να αναπαραστήσουμε τὰ γεγονότα. Μιά ώρα περίπου πριν είχαν φέρει τὸ κρασί με μιὰ κάρτα τοῦ σερ Οὐίλλιαμ Κέλσο. Στὴν κάρτα εἶταν γραμμένο με γραφομηχανή: «Χρόνια πολλά, Τόμμυ. Σοῦ στέλνω κάτι καλὸ γιὰ νὰ γιορτάσουμε τὰ γενέθλιά σου». Δὲ θυμᾶμαι ἀκριβῶς τὰ λόγια, μὰ κάτι τέτοιο ἔλεγε. Ὁ λόρδος Χέντινχαμ, ὅπως εἶπαμε, γιόρταζε τὰ γενέθλιά του καὶ εἶχε τὸ βράδυ ἕνα μικρὸ οἰκογενειακὸ δεῖπνο γιὰ ἑξήτα άτομα. Ὁ σερ Οὐίλλιαμ Κέλσο εἶταν, ὅπως διαπιστώσαμε, ὁ καλύτερός του φίλος καὶ σύγχρονα γυναικάδελφός του. Ὁ λόρδος Χέντινχαμ εἶχε πάρει δηλαδὴ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Κέλσο. Εἶταν φυσικὰ καὶ ὁ Κέλσο καλεσμένος στὸ δεῖπνο. Εἶταν γεροντοπαλλήκαρο, πάνω-κάτω πενήντα χρόνων καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τ' ἀνήψια του.

Ὁ καμαριέρης πῆγε τὴ μπουκάλα καὶ τὴν κάρτα στὸ λόρδο. Θὰ εἶταν περίπου ἑξή ή ὥρα. Ὁ λόρδος Χέντινχαμ, ὅπως μᾶς διηγήθηκε, πῆρε τὴν κάρτα καὶ εἶπε: «Ὁ καὶμένος ὁ Μπίλλ! Ἀπόψε θὰ πιούμε, ἀγαπητέ μου Πέρκινς», Ὁ Πέρκινς ἀπάντησε: «Πολὺ καλὰ, μυλόρδε» καὶ βγῆκε μετὰ τὴ μπουκάλα ἀφίνοντας τὴν κάρτα στὸ τραπέζι. Γιὰ τὸ τι ἐπακολούθησε δὲν μπορούσαμε νὰ ἔχουμε μεγάλες ἀμφιβολίες. Ὁ Πέρκινς ἀνοῖξε τὴ μπουκάλα γιὰ νὰ εἶναι ἔτοιμη γιὰ τὸ δεῖπνο, μὰ δὲν μπόρεσε ν' ἀντέξει στὸν πειρασμὸ καὶ νὰ μὴ δοκιμάσει πρῶτος τὸ σπάνιο κρασί. Φαίνεται πὼς γενικὰ ὁ Πέρκινς συνείθιζε νὰ πίνει ἀπὸ τὰ κρασιά τοῦ κυρίου του, μὰ δὲν τοῦ εἶχε τύχη ἄλλη φορὰ ἕνα τέτοιο ἐκλεκτὸ κρασί. Κι' ἔτσι γέμισε ἕνα δόλοκληρο ποτήρι, τὸ ἔπινε καὶ πέθανε σχεδὸν ἀμέσως.

— «Θεέ μου! Πὼς γλύτωσε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ λόρδος Χέντινχαμ καὶ οἱ ἄλλοι» παρατήρημα.

— «Ἀκριβῶς», εἶπε ὁ Μόρτιμερ.

— «Κάναμε ἀνάλυση στὸ περιεχόμενο τῆς μπουκάλας» συνέχισε, καὶ διαπιστώσαμε πὼς εἶχε ὑδροκυάνιο σὲ θανατηφόρα δόση. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀγοράσει κανεὶς ὑδροκυάνιο, κι' ἔτσι ἡ διαπίστωση αὐτὴ δὲ μᾶς βοήθησε καὶ πολὺ. Φυσικὰ κάναμε ὅλες τὶς συνειθισμένες ἐνέργειες, καὶ ἐγὼ μετὸν Ρόμπερτς, ἕνα συμπαθητικὸ παληκάρι ποὺ συχνὰ συνεργαζόταν μαζί μας, γυρίσαμε σ' ὅλους τοὺς φαρμακοποιούς τῆς περιοχῆς γιὰ νὰ βροῦμε κανένα ἴχνος. Ὁ Τότμαν ἀνέκρινε ὅλα τὰ πρόσωπα ἀπὸ τὸν σερ Οὐίλλιαμ Κέλσο καὶ τὸ λόρδο Χέντινχαμ ὡς τὸν τελευταῖο ὑπηρέτη, ἐνῶ ὁ Ρόμπερτς κι' ἐγὼ γυρίζαμε μετὰ τὴ μπουκάλα στὰ χεῖρα σ' ὅλους τοὺς ἐμπόρους κρασιῶν ψάχνοντας νὰ βροῦμε ποιὸς ἀγόρασε τὸ κρασί αὐτό. Ὑστερὰ ἀπὸ μιὰ ἑβδομάδα τὰ ἀποτελέσματά μας εἶταν τὰ ἀκόλουθα.

1. Ὁ δολοφόνος εἶχε κάποιο λόγο γιὰ νὰ δολοφονήσει τὸ λόρδο

Χέντινχαμ ἢ ἴσως κάποιο πρόσωπο ποὺ θὰ δειπνοῦσε μαζί του ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Πληροφορηθήκαμε πὼς σύμφωνα μετὰ παλὴ ἐθιμοὺς ὁ λόρδος θὰ ἔπινε πρῶτος, ἀλλὰ μετὰ τὴν πρώτη γουλιά δὲ θὰ μπορούσε νὰ καταλάβει τίποτα, καὶ φυσικὰ σ' ἕνα τέτοιο βαρὺ καὶ ἐκλεκτὸ κρασί δὲ θὰ ἔπινε παραπάνω ἀπὸ μιὰ γουλιά. Ὡστε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μπορούσαν νὰ δηλητηριαστοῦν ὅλοι οἱ καλεσμένοι, ποὺ θὰ ἔπιναν μετὰ στὴν ὑγεία τοῦ λόρδου. Μετὰ τὴν πρόποσή του θὰ ἔπιναν ὅλοι τὸ δηλητήριο, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶταν ἀνάλογο μετὰ τὸ ποσὸ ποὺ θὰ ἔπιναν. Ὑπῆρχε ὅμως καὶ ἡ δυνατότητα πὼς ὁ λόρδος θὰ ἔπινε ἴσως ὄχι μιὰ γουλιά ἀλλὰ πολὺ περισσότερο, ὥστε θὰ πέθαινε ἀμέσως μόνον αὐτός. Ὑστερὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ σκέψη ἔβγαλε τὸ συμπέρασμα πὼς τὸ κίνητρο τοῦ δολοφόνου εἶταν μᾶλλον ἐκδίκηση παρὰ ἐπιθυμία νὰ ἀποκτήσει ἕνα ὁποιοδήποτε ὄφελος. Ὁ ἐγκληματίας θὰ ἔπαιρνε τὴν ἐκδίκησή του, ἀνὰ δηλητηρίαζόταν σοβαρὰ εἴτε ὁ ἴδιος ὁ λόρδος Χέντινχαμ εἴτε ἕνα ὁποιοδήποτε μέλος ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του, ἐνῶ ἀντίθετα ὄφελος θὰ εἶχε μόνον ἀνὰ δηλητηρίαζόταν ἕνα ὀρισμένο πρόσωπο. Χρειάστηκε ἀρκετὴ ὑπομονή, ὥσπου νὰ πείσω τὸν Τότμαν πὼς ἡ σκέψη αὐτὴ εἶταν σωστὴ, μὰ τελικὰ συμφώνησε μαζί μου.

2. Ὁ δολοφόνος κατόρθωσε νὰ ἀποκτήσει μιὰ κάρτα τοῦ σερ Οὐίλλιαμ Κέλσο, καὶ ἤξερε ἐπίσης ὅτι ὁ Τζὼν Ρίχαρντ Μέρβιν Πλαντάντζενετ Κάρλοου, 10ος μαρκήσιος τοῦ Χέντινχαμ ὀνομαζόταν Τόμμυ ἀπὸ τοὺς στενότερους συγγενεῖς του. Ὁ Τότμαν ἔβγαζε ἀπ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα πὼς ὁ ἐγκληματίας πρέπει νὰ εἶταν ἕνας ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν συγγενῶν ἢ φίλων τῶν Χέντινχαμ-Κέλσο. Ἐγὼ εἶχα σοβαρὰς ἀντιρροήσεις. Τοῦ παρατήρησα ὅτι α) κάρτες στέλνουμε συχνότερα σὲ ξένους παρὰ σὲ συγγενεῖς, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς περιπτώσεις τυπικῶν ἐπισκέψεων, ὁπότε τὶς ἀφίνουμε στὸ τραπέζι στὸ χῶλ καὶ ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τὶς πάρει ἀπὸ κεῖ, β) τὸ γεγονός πὼς τὸν λόρδο Χέντινχαμ τὸν φώναζαν Τόμμυ οἱ δικοὶ του θὰ εἶχε σημεῖωθῇ ἴσως σὲ καμιά ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες ποὺ παρακολουθοῦν τὴν κοσμικὴ κίνηση καὶ θὰ εἶταν γνωστὸ σὲ πολλούς, καὶ πρὸ πάντων γ) ὁ ἐγκληματίας δὲν ἤξερε ἀσφαλῶς πὼς ὁ σερ Οὐίλλιαμ Κέλσο θὰ εἶταν κι' αὐτὸς στὸ δεῖπνο ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Γιατὶ φυσικὰ θὰ γινόταν τότε λόγος γιὰ τὸ δῶρο του, εἴτε ὅταν θὰ πῆγαινε εἴτε ὅταν θὰ σεροβριζόταν τὸ κρασί. Ἐκεῖνος θὰ ὁμολογοῦσε πὼς δὲν ξέρεי τίποτα καὶ ἀμέσως ὅλοι θὰ ὑποπτεύονταν τὸ περιεχόμενο τῆς μπουκάλας.

Ὅπως ἤρθαν τὰ πράγματα φυσικὰ ἔτυχε νὰ πιῇ πρῶτος ὁ Πέρκινς, προτοῦ φτάσει ὁ σερ Οὐίλλιαμ. Ἀλλοστε τόσο ὁ σερ Οὐίλλιαμ ὅσο καὶ ὁ λόρδος Χέντινχαμ μᾶς διαβεβαίωσαν πὼς πάντα σὲ οἰκογενειακὰς γιορτὲς δειπνοῦσαν μαζί καὶ εἶταν βέβαιοι πὼς ὅλοι οἱ οἰκογενειακοὶ τοὺς φίλοι τὸ ἤξεραν. Ὁ Τότμαν,

ἀφοῦ ἔκανε σχετικές ἀνακρίσεις, πείσθηκε τελικά πὼς εἶχα δίκη.

3. Τίποτα δὲν μᾶς ἔπειθε πὼς τὸ κρασί στὴ μπουκάλα εἶταν πραγματικά τὸ κρασί πὺν διαφήμιζε ἡ ἐτικέτα. Καὶ φυσικά οἱ ἐμπειρογνώμονες δὲν εἶχαν καμιά ὁρεξη νὰ δοκιμάσουν τὸ δηλητηριασμένο κρασί γιὰ χάρη μας! Τὸ μόνο πὺν μπορούσαν νὰ πὺν εἶταν πὼς τὸ κρασί εἶταν Τόκαῦ καλῆς ποιότητος. Αὐτὸ φυσικά ἔκανε τὰ πράγματα ἀκόμα πιὸ δύσκολα γιὰ μᾶς. Γιατὶ ἔτσι δὲν μπορούσαμε νὰ συμπεράνουμε τίποτε οὔτε γιὰ τὴν ἀγορὰ τοῦ κρασιοῦ οὔτε γιὰ τὸ δηλητήριο.

Ἡ εἰκόνα πὺν σχηματίσαμε ἔτσι γιὰ τὸ δολοφόνο εἶταν ἡ ἀκόλουθη: Εἶχε κάποιον λόγο νὰ ἐχθρεύεται τὸ λόρδο Χέντινχαμ δίκαια ἢ ἄδικα καὶ δὲν δίσταζε νὰ ἐκδικηθεῖ μὲ τὸν πιὸ τρομερὸ τρόπο. Ἦξερε πὼς ὁ σερ Οὐίλλιαμ Κέλσο εἶταν φίλος τοῦ λόρδου καὶ τὸν φώναζε Τόμνυ καὶ πὺς μπορούσε νὰ τοῦ χαρίσει μιὰ μπουκάλα κρασί στὰ γενέθλιά του. Δὲν ἤξερε ὅμως πὼς ὁ σερ Οὐίλλιαμ θὰ δειπνοῦσε μὲ τὸ λόρδο ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Δηλαδή τουλάχιστον ὡς τις ἔξη τὸ ἀπόγεμα ἐκείνης τῆς μέρας δὲν τὸ ἤξερε. Φαίνεται λοιπὸν πὼς δὲν εἶταν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὑπηρετὲς τοῦ λόρδου Χέντινχαμ. Τελικά τοῦ δόθηκε κάποτε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσει μιὰ κάρτα τοῦ σερ Οὐίλλιαμ.

Ὑστερα ἀπὸ ἔρευνες βρέθηκε κάποιος πὺν ταίριαζε ἐντελῶς σ' αὐτὴ τὴν εἰκόνα. Εἶταν κάποιος Μέριβαλ ἢ Μέντβαλ ἢ Μέντλεϋ... δὲ θυμᾶμαι καλά, μὰ δὲν παίζει ρόλο... Μέρτον τὸν ἔλεγαν, ναί. Εἶταν καμαριέρης τοῦ λόρδου γιὰ ἔξη μῆνες, μὰ τὸν ἀπόλυσαν.

Αὐτὸς εἶταν ὁ ἀνθρωπος πὺν ζητούσαμε. Γιὰ δυὸ βδομάδες ψάχαμε νὰ τὸν βροῦμε. Μὰ ὕστερα, ὅταν τελικά τὸν ἀνακαλύψ με, διαπιστώσαμε πὼς εἶχε τὸ καλύτερο δυνατὸ ἄλλοθι. (Ὁ Ἐπιθεωρητὴς σήκωσε τὸ χέρι του καὶ σκέφτηκα πὼς μὲ μιὰ τέτοια ἀκριβῶς χειρονομία θὰ σταματοῦσε τὰ αὐτοκίνητα, ὅταν εἶταν νεαρὸς ἀκόμα ἀστυφύλακας). Ξέρω τί θὰ μοῦ πῆτε, σεις οἱ ἀστυνομικοὶ συγγραφεῖς τὸ λέτε πάντα, πὼς ὅσο καλύτερο εἶναι τὸ ἄλλοθι, τόσο πιὸ ὑποπτο εἶναι. Ναί, σὲ πολλὲς περιπτώσεις βέβαια. Μὰ ὅχι σ' αὐτήν. Γιατὶ ὁ Μέρτον εἶταν στὶς φυλακὲς μὲ ἄλλο ὄνομα, καὶ εἶχε μείνει ἐκεῖ τοὺς δυὸ τελευταίους μῆνες. Καὶ γιατί νομίζετε εἶταν ὑπόδικος; Θὰ τὸ καταλάβατε φαντάζομαι ἀπὸ τὴ διήγησή μου. Τὸν κατηγοροῦσαν πὼς εἶχε σκοτώσει δηλητηριάζοντας μάλιστα τὸ θῦμα του!»

— «ὦ Θεέ μου» εἶπα, καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ξαναγέμισα τὸ ποτήρι τοῦ φίλου μου.

— «Μάλιστα», εἶπε καὶ ρούφηξε ὅλο τὸ κρασί του. Μὲ τὴ φαντασία μου νόμιζα πὼς ἔπινε γιὰ νὰ πνίξει αὐτὴ τὴν τρομακτικὴ ἀπογοήτευση πὺν ἔζησε ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια.

— «Μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε» συνέχισε «τὶ χτύπημα εἶταν αὐτὸ γιὰ μᾶς. Εἶχε γίνει ἓνας φόνος, εἶχαμε ὑποθέσει πὼς τὸν ἔκανε αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος, χωρὶς νὰ ξέρομε καν, ἂν εἶταν ἱκανὸς νὰ κάνει ἓνα τέτοιο ἔγκλημα. Καὶ τώρα βρίσκαμε τὴν ἀπόδειξη πὼς στ' ἀλήθεια εἶταν ἱκανὸς νὰ τὸ κάνει. Μὰ εἶχαμε σύγχρονα καὶ τὴν ἀπόδειξη πὼς δὲν εἶταν αὐτὸς ὁ δράστης. Εἶχαμε δικαιώσει τοὺς ὑπολογισμούς μας, καὶ στὴν ὑπόθεσή μας τὰ εἶχαμε κάνει μούσκεμα.

Εἶπα στὸν Τότμαν νὰ πάρουμε μιὰ ἄδεια γιὰ λίγες μέρες καὶ ὁ καθένας μας νὰ ξεκουραστεῖ, νὰ σκεφτεῖ κάτι καινούριο γιὰ νὰ ξαναρχίσουμε μὲ καινούριο κέφι.

Ὁ Τότμαν χάριδεψε τὸ μουστακάκι του καὶ χαμογέλασε μὲ τὸ συνειδημένο ἀντιπαθητικὸ του τρόπο. «Δὲν πιστεύω», εἶπε, «νὰ θέλεις νὰ ὁμολογήσω πὼς ἔκανα λάθος, ἐνῶ ἀποδείχτηκε πὼς εἶχα δίκη.» «Εἶχα δίκη», ἔλεγε ὁ Τότμαν, τὴ στιγμή πὺν ἐγὼ τοῦ εἶχα δώσει ὅλες τις ιδέες! «Ὁ Μέρτον», συνέχισε, «εἶναι αὐτὸς πὺν ζητᾶμε. Ἐτοίμασε τὴ μπουκάλα καὶ τὴν ἔστειλε μὲ κάποιον ἄλλο. Αὐτὸ εἶναι ὅλο. Ἐπρεπε νὰ περιμένει ὡς τὰ γενέθλια τοῦ λόρδου καὶ γι' αὐτό, ὅταν βρέθηκε στὴ φυλακὴ ἡ γυναίκα του ἢ κάποιος ἄλλος...» — «...πῆρε τὴ μπουκάλα μὲ τὴν ἐτικέτα: «Προσοχὴ Δηλητήριο! Νὰ μὴν παραδοθεῖ πρὶν ἀπ' τὰ Χριστούγεννα!» πρόσθεσα ἐγὼ νευριασμένος.

— «Μὴν εἶσαι ἀνόητος καὶ μὴ μοῦ χαλᾷς τὴ δουλειά», φώναξε. «Καὶ πρὸ πάντων μὴν εἶσαι αὐθάδης, γιατί δὲν θὰ σοῦ βγεῖ σὲ καλὸ.»

Τοῦ ζήτησα ταπεινὰ συγγνώμην, καὶ τοῦ εἶπα πόσο μὲ εὐχαριστοῦσε καὶ συνεργάζομαι μαζί του. Τὰ φτιάξαμε πάλι καὶ μὲ χτύπησε προστατευτικά στὸν ὤμο.

— «Πάρε μιὰ μέρα ἄδεια», εἶπε μὲ καλωσύνη. «Δούλεψες σκληρὰ τώρα τελευταῖα. Πάρε τὸ λεωφορεῖο καὶ πῆγαινε σὲ καμιά ἐξοχὴ καὶ βρές μου μιὰ καλὴ ἱστορία: Πὼς βρέθηκε ἡ μπουκάλα ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοῦ Μέρτον στὴν ὁδὸ Μπρὺν καὶ ποὺς τὴν πῆγε καὶ γιατί. Ἐγὼ θὰ πάω στὸ Λέδερχεντ. Θὰ ἰδωθοῦμε ἐδῶ τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωὶ καὶ θὰ δοῦμε τί συμπέρασμα βγάλαμε. Ἐχω τὰ γενέθλιά μου καὶ προαισθάνομαι πὼς θὰ εἶμαι τυχερός.» Τὸ Λέδερχεντ εἶταν τὸ καὶ προαισθάνομαι πὼς θὰ εἶμαι τυχερός.» Τὸ Λέδερχεντ εἶταν τὸ μέρος, ὅπου εἶχε δηλητηριάσει ὁ Μέρτον ἐκείνη τὴ γοιὰ. Εἶταν ἡ τρίτη φορὰ πὺν ὁ Τότμαν μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὰ γενέθλιά του. Τέτοιους χαρακτηρισμοὺς εἶταν.

Πῆρα τὸ λεωφορεῖο γιὰ τὸ Χάμπστεντ Χήθ. Ἐφερα βόλτες στὴν πλατεῖα, καὶ σὲ κάθε βόλτα ἡ ἀποψη τοῦ Τότμαν μοῦ φαινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἀπίθανη. Τελικά ἄρχισα νὰ νοιώθω πὼς εἶχαμε πάρει ἓνα ριζικὰ σφαλερὸ δρόμο στὴν ἐρμηνεία τῶν γεγονότων. Φαινόταν ἀπίθανο, ἀλλὰ ἐνοιωθα τὸ δολοφόνο ἀπὸ πίσω μας νὰ μᾶς σπρώχνει ἐκεῖ πὺν αὐτὸς ἤθελε.

Κάθησα σ' ένα πάγκο και γέμισα την πίπα μου. Είπα μέσα μου: «Καλά! Ο δολοφόνος είναι λοιπόν ένα πρόσωπο που θέλει να πιστεύουμε αυτό που πιστεύουμε. Όταν εγώ σκέφτηκα πώς ο δολοφόνος είχε αυτό τον σκοπό, εκείνος θέλησε να το πιστέψω αυτό, μα στην πραγματικότητα είχε τον β σκοπό. Όταν σκέφτηκα πώς ο δολοφόνος θέλει να με παραπλανήσει, εκείνος θέλησε να νομίζω πώς με παραπλάνησε, και γι' αυτό η αλήθεια είναι ακριβώς εκείνη που δείχνουν τα γεγονότα. Λοιπόν πρέπει τώρα ν' αρχίσω από την αρχή και να πάρω τα πράγματα όπως είναι, και να μην φαντάζομαι πράγματα ανύπαρκτα. Έπειδή ακριβώς ο δολοφόνος θέλει να είσαι ξευπνος και να βλέπεις μακριά, γι' αυτό δεν πρέπει να βλέπεις μακριά και να μην παίρνεις πιά οδηγίες απ' αυτόν.»

Και φυσικά το πρώτο πράγμα που μου ήρθε στο μυαλό ήταν πώς ο δολοφόνος είχε πραγματικά σκοπό να δολοφονήσει τον καμαριέρη, όχι το λόρδο!

Φαινόταν απίστευτο, κι όμως τόσο καιρό δεν το είχαμε σκεφτεί. Δεν δοκιμάζει κάθε καμαριέρης το κρασί; Δεν ήταν σχεδόν βέβαιο πώς ο Πέρκινς θα ήταν το πρώτο θύμα της δηλητηριασμένης μπουκάλας; Ποιος υπηρέτης θα μπορούσε να αντισταθεί στον πειρασμό και να μη δοκιμάσει ένα τέτοιο κρασί;

«Αλλά για σιάσου! Άς μη βιαζόμαστε στη σκέψη μας. Υπάρχουν δυο αντιρρήσεις. Πρώτον ο Πέρκινς μπορεί να ήταν ένας ανάμεσα στους χίλιους υπηρέτες που δε δοκιμάζουν το κρασί του αφεντικού. Δεύτερον μπορεί εκείνο το βράδυ να μην είχε όρεξη, και να έβαζε ένα ποτήρι κατά μέρος για να το πιη ίσως αργότερα. Δε θα ήταν επικίνδυνο για το δράστη, που ήθελε να δολοφονήσει τον Πέρκινς και δεν είχε λόγο να θίξει την οικογένεια του λόρδου Χέντινχαμ, να βασιστεί έντελώς στο τυχαίο γεγονός πώς ο Πέρκινς θα δοκίμαζε το κρασί πρώτος;

Για λίγο διάστημα με απασχόλησε αυτή η σκέψη. Μα όχι για πολύ. Εμφανικά είδα καθαρά τη λύση: Δεν θα ήταν επικίνδυνο αν α) ο δολοφόνος ήξερε κάπως τις συνήθειες του θύματος και β) αν μπορούσε στην ανάγκη την τελευταία στιγμή να εμποδίσει την οικογένεια από το να πιούν το κρασί. Με άλλα λόγια, αν ήταν ένας γνωστός της οικογένειας, που θα βρισκόταν κι αυτός στο δείπνο και που θα μπορούσε να τους εμποδίσει να πιούν το κρασί, χωρίς να υποψιαστούν τον ίδιο. Με άλλα λόγια ο μόνος και αναμφισβήτητος αυτός άνθρωπος ήταν ο σερ Ουίλλιαμ Κέλσο. Γιατί ο σερ Ουίλλιαμ θα ήταν ο μόνος άνθρωπος που θα μπορούσε να πει: «Μην πιείτε αυτό το κρασί, γιατί αυτό δεν το έστειλα εγώ όπως λέτε. Κάτι υποπτο συμβαίνει». Αυτός ήταν ο μόνος.

Γιατί δεν τον είχαμε υποψιαστή από την αρχή; Ο ένας λόγος

φυσικά ήταν γιατί υποθέσαμε πώς το έγκλημα στροφόταν ουσιαστικά ενάντια σ' ένα μέλος της οικογένειας του λόρδου Χέντινχαμ, και ξέραμε αναμφισβήτητα την αφοσίωση του σερ Ουίλλιαμ στην αδελφή του, το γαμπρό του, τα ανήψια του. Μα ο κύριος λόγος που δεν τον υποπτευθήκαμε ήταν πώς ένας δολοφόνος ποτέ δε θα ανακοίνωνε το όνομά του στέλνοντας το μπουκάλι με το δηλητήριο μαζί με την κάρτα του! Αυτό θα ήταν το πιο απίθανο για έναν έγκληματία, και γι' αυτό ήταν ακριβώς το πρώτο που έκανε ένας αληθινά ξευπνος δολοφόνος. Γιατί αυτό δεν μπορούσε να εξηγηθεί σαν το λάθος που μοιραία κάνει κάθε δολοφόνος. Δεν μπορούσε να έχει στείλει τυχαία την κάρτα του. Ήταν αδύνατο όμως να την έχει στείλει επίτηδες, σκεφθήκαμε. Και γι' αυτό ήταν βέβαιο πώς τούτο ακριβώς θα μάς παραπλανούσε. Και ήταν αληθινά ένα πολύ ξευπνο τέχνασμα.

Για να βεβαιωθώ απόλυτα έπρεπε να διαπιστώσω το κίνητρο του δολοφόνου, αλλιώς δεν είχα πολλές ελπίδες να πείσω τον Τότμαν για το πρόσωπο του δράστη. Γιατί άραγε ήθελε ο σερ Ουίλλιαμ να δολοφονήσει τον Πέρκινς; Το απόγεμα είχα την ευχαρίστηση να πιω το τσάι μου με τη μαγείρισσα του λόρδου Χέντινχαμ. Μου είχε νοστιμίσει και από άλλοτε, όταν είχα ξαναπάει στο σπίτι, και άλλωστε — τώρα πια μπορώ να το δηλώσω — είχα τότε στα νειάτα μου κάποια γοητεία στις γυναίκες. Όταν έφυγα από τη συνάντησή αυτή, είχα πληροφορηθεί δυο πράγματα. Ο Πέρκινς ήταν γενικά αντιπαθητικός όχι μόνο στο υπηρετικό προσωπικό αλλά και στα αφεντικά. Περίεργο πράγμα πώς τον κρατούσαν τόσον καιρό, παρατήρησε η μαγείρισσα. Και εκτός απ' αυτό η λαίδη Χέντινχαμ ήταν τον τελευταίο καιρό διαφορετική.

— «Πώς διαφορετική; ρώτησα.

— «Πολύ νεώτερη, καταλαβαίνετε τί θέλω να πω. Έμοιαζε σαν κοριτσάκι ή καυμένη.»

Είχα καταλάβει αρκετά. Ήξερα τί γινόταν πίσω απ' όλα αυτά: Κάποιος εκβιασμός του Πέρκινς.

Τί έπρεπε να κάνω; Τί στοιχεία συγκεκριμένα είχα; Τίποτα. Όλα όσα ήξερα ήταν μόνο απλές ενδείξεις. Αν ο Κέλσο είχε κάνει κάτι το υποπτο ή είχε αφήσει κάποιο ίχνος, ή διήγησή μου θα μπορούσε να πείσει οποιοδήποτε δικαστήριο ενόρκων. Όμως τώρα στα μάτια κάθε ενόρκου ο Κέλσο δεν είχε κάνει τίποτα το υποπτο και είχε αφήσει ένα ίχνος που βεβαίωνε την αθωότητά του: την κάρτα του. Ο Τότμαν μόνο θα με περιγελούσε.

Με νευρίαζε η ιδέα πώς ο Τότμαν θα με περιγελούσε. Ζητούσα να βρω κάποιον τρόπο για να του δείξω πώς είχα δίκιο και να τον περιγελάσω εγώ. Πήρα το λεωφορείο για την οδό Μπαϊνερ και προ-

χώρησα στο Ρήτζεντς Παρκ μη ξέροντας πού πηγαίνω, βυθισμένος στις σκέψεις μου. Καί φτάνοντας απέναντι στο Χάννοβερ Τέρρας βλέπω, ποιόν άλλον, τον νεαρό Ρόμπερτς.

— «Για πού τραβάς νεαρέ μου; τόν ρώτησα,

— «Γεια σου, Μόρτιμερ», απάντησε. «Πήγα να βρω τον σερ Ουίλλιαμ Κέλσο ή μάλλον τον υπηρέτη του. 'Ο Τότμαν έχει την έντύπωση πώς γνώριζε τον Μέρτον, επειδή είναι συνάδελφοι».

— «Γύρισε ο αστυνόμος Τότμαν;» ρώτησα.

— «'Οχι, κύριε αρχιφύλαξ Μόρτιμερ», απάντησε ειρωνικά. «'Ο κύριος αστυνόμος Τότμαν δεν πρόκειται να επιστρέψει από το Λέδερχεντ του Σάρρεϋ παρ' όργα τη νύχτα σήμερα».

Παρ' όλη την ειρωνεία του δεν του θύμωσα. Δεν μπορούσα να του θυμώσω. Δεν σεβόταν κανέναν, μα ήταν χουσή καρδιά. Και είχε ένα μάτι γερακίσιο. Δεν ξεχνούσε ποτέ ό,τι έβλεπε.

— «Δεν ήξερα πώς ο σερ Ουίλλιαμ μένει σ' αυτή τη γειτονιά», είπα.

'Ο Ρόμπερτς μου έδειξε ένα σπήτι: «Βλέπεις αυτό το σοβαρό οίκημα; Έδω και πέντε λεπτά βρισκόμουν εκεί στο ισόγειο και μιλούσα με τον υπηρέτη του Κέλσο πού είχε την έντύπωση πώς ο Μέρτον ήταν στο Σάρρεϋ. Με το δίκιο του φυσικά».

Μου ήρθε ξαφνικά μια τρελλή ιδέα.

— «Τώρα θα γυρίσουμε πίσω εκεί», του είπα. «Θα επισκεφθώ τον σερ Ουίλλιαμ και θέλω να είσαι κοντά. Θα σ' αφήσουν να μπής ή σε βαρέθηκαν;»

— «Τί λές; Έμένα να βαρεθούν; Όταν πήγα να φύγω με κρατούσαν με το ζόρι».

Στη Σκώτλαντ Γυάρντ λέμε: 'Οποιος σκοτώσει μια φορά μπορεί να σκοτώσει σε κάθε στιγμή. Ίσως γι' αυτό το λόγο είχα ένα περιεργο συναίσθημα, και γι' αυτό ήθελα να νοιώθω τον Ρόμπερτς κοντά μου. Γιατί σήμερα είχα πρόγραμμα να πω καθαρά στον σερ Ουίλλιαμ Κέλσο τη σκέψη πού είχα κάνει. Δεν τον είχα δει παρ' όλο που μια φορά, μα είχα σχηματίσει την έντύπωση πώς ήταν ένας άνθρωπος πού δεν θα τον ένοιαζε να σκοτώσει, πού δεν θα έλεγε όμως εύκολα ψέμματα. Φαντάζομαι πώς θα όμολογούσε άμέσως, θα δημιουργούσε ίσως καμιά σκηνή, και τότε ο Ρόμπερτς θα είταν χρήσιμος.

Μπαίνοντας στην αυλόπορτα κοίταξα στο πορτοφόλι μου, αν είχα καμιά κάρτα. Ευτυχώς είχε μείνει μια, όχι βέβαια πολύ καθαρή. 'Ο Ρόμπερτς, πού δεν άφίνει τίποτα να του ξεφύγει, είπε: «'Εγώ χρησιμοποιώ πάντα χαρτί από το σημειωματάριό μου». Δεν έδωσα σημασία και χτύπησα το κουδοϋνι. Έδωσα στην υπηρέτρια την κάρτα μου και είπα πώς ήθελα να δώ τον σερ Ουίλλιαμ, και σύγχρονα ο Ρόμπερτς της έκανε νόημα δείχνοντάς της την πίσω πόρτα. Εκείνη του χαμογέλασε και μου είπε να περάσω. 'Ο Ρόμ-

περτς πήγε να την περιμένει στην πίσω πόρτα. Τώρα αισθανόμουν περισσότερο ασφαλεία.

'Ο σερ Ουίλλιαμ ήταν ψηλός άντρας, περίπου σαν και μένα. Μα φυσικά πολύ πιο ηλικιωμένος. «Σε τί μπορώ να σάς φανώ χρήσιμος;» με ρώτησε κρατώντας την κάρτα μου στα χέρια του. Είχε πολύ φιλικό ύφος. «Καθήστε, αν θέλετε».

— «Προτιμώ να στέκομαι», είπα. «'Ηθελα μόνο να σάς κάνω μια ερώτηση, αν επιτρέπετε». Ένοιωθα πώς αυτό πού κάνω ήταν τρέλλα, μα σύγχρονα αισθανόμουν πώς είμουν στο σωστό δρόμο.

— «Ευχαρίστως, ό,τι θέλετε», είπε χωρίς πολύ ενδιαφέρον.

— «Πότε ανακαλύψατε για πρώτη φορά πώς ο Πέρκινς ξεβίαζε τη λαίδυ Χέντινχαμ;»

Στεκόταν προστά στο μεγάλο γραφείο του και εγώ βρισκόμουν απέναντί του. Έπαψε να παίζει με την κάρτα μου και στάθηκε έντελως άκίνητος. 'Η σωπή ήταν τόσο άπολυτη, πού θαρρείς και άκουγα τους χτύπους της καρδιάς μου. Και σύγχρονα είχα καρφωμένα τα μάτια μου άπάνω του. Σταθήκαμε εκεί δεν ξέρω πόσην ώρα.

— «Αυτή είναι η μόνη σας ερώτηση;» είπε. 'Εκείνο πού μ' έκανε να τρομάξω ήταν πώς η φωνή του έμεινε έντελως ή ίδια όπως πριν. 'Αμετάβλητη.

— «Έχω να ρωτήσω και κάτι άλλο ακόμα. Έχετε καμιά γραφομηχανή «Κορόνα» στο σπήτι σάς;» Ξέραμε πώς ο δράστης χρησιμοποίησε μια Κορόνα, μα δεν μπορούσαμε να πούμε πώς ήταν αυτή ή μηχανή άνάμεσα σε χίλιες άλλες. Είχαμε και πάλι μόνο άτελείς ένδείξεις. Μα του έδειξα πώς είμουν βέβαιος γι' αυτό πού έλεγα.

'Αναστέναξε βαθεία, πέταξε την κάρτα μου στο καλάθι και πλησίασε στο παράθυρο. Στάθηκε εκεί με την πλάτη του γυρισμένη σε μένα, κοιτώντας έξω χωρίς να προσέχει τίποτα. Σκεπτόταν. Στάθηκε εκεί αρκετά λεπτά και με έκπληξη είδα πώς είχε ένα χαμόγελο στο στόμα του. «Νομίζω πώς είναι καλύτερα να καθήσουμε» είπε. Καθήσαμε.

— «Έχω μια γραφομηχανή Κορόνα πού χρησιμοποιώ κάποτε», άρχισε. «Φαντάζομαι πώς και σεις ίσως έχετε».

— «Μάλιστα».

— «Και χιλιάδες άλλοι άνθρωποι έχουν την ίδια μάρκα. Και ίσως άνόμεσα σ' αυτούς και ο δολοφόνος πού ζητάτε».

— «Μάλιστα, χιλιάδες άνθρωποι και ο δολοφόνος», απάντησα.

Κατάλαβε τη διαφορά στη διατύπωσή μου και χαμογέλασε. Χιλιάδες άλλοι άνθρωποι. Και δεν είπα πώς ζητούσα το δολοφόνο. Τόν είχα βρει.

— «'Αρκετά γι' αυτό το θέμα. Στη διατύπωση της κάρτας δεν έχετε να μου πείτε τίποτα σχετικό;»

— «Όχι, παρὰ μόνο ὅτι δὲν εἶχε κανένα λάθος».

— «Μὰ ἀγαπητέ μου, ὁ καθένας θὰ μπορούσε νὰ τὴ γράψει σωστά. Μιὰ ἀπλὴ εὐχὴ γιὰ τὰ γενέθλια».

— «Ὁ καθένας ἀπὸ τὸ δικό σας τὸν κύκλο, σὲρ Οὐίλλιαμ. Ὁ καθένας ἀπ' ὅσους σὰς γνώριζαν καὶ τοὺς δυό. Ὁ ἀστυνόμος Τότμαν ἔχει π.χ. αὐριο τὰ γενέθλιά του (τὸ λέει καὶ τὸ ξαναλέει συνεχῶς, πρόσθεσα μέσα μου). Ἄν τοῦ στείλω μιὰ μπουνκάλα οὐίσκυ, ὁ Ρόμπερτς, ὁ συνάδελφός μου ποὺ μὲ περιμένει κάτω (θεώρησα καλὸ νὰ τοῦ τὸ ἀνακοινώσω γιὰ νὰ τὸ ξέρει) ὁ Ρόμπερτς θὰ μπορούσε νὰ μαντέψει μὲ τὴ λόγια θὰ τοῦ ἔγραφα τὶς εὐχὲς στὴν κάρτα μου. Μὰ ὄχι ἐσεῖς, σὲρ Οὐίλλιαμ, ποὺ δὲν ἀνήκετε στὸ δικό μας κύκλο».

Μὲ κοίταξε. Δὲν ἀφαιροῦσε τὸ βλέμμα του ἀπὸ πάνω μου. Δὲν ἤξερα τί σκέπτεται. Τελικὰ εἶπε: «Σὰς εὐχομαι χρόνια πολλὰ μὲ θαυμασμό καὶ πολλὲς καλὲς εὐχὲς κλπ.».

Εἶταν σατανικός! Ὁχι μόνο σκέφθηκε τί θὰ μπορούσα νὰ γράψω, ἐνῶ βρισκόταν σὲ μιὰ τέτοια δύσκολη θέση, μὰ βρῆκε τὰ λόγια ποὺ θὰ χρησιμοποιοῦσα πραγματικά. Μὲ θαυμασμό... Θὰ πεῖ πὼς εἶχε μελετήσει τὸν Τότμαν ἀκριβῶς ὅπως μὲ μελετοῦσε ἑμένα τώρα καὶ ἤξερε καλὰ τί σκέπτομαι.

— «Βλέπετε», εἶπε. «Δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολο. Καὶ τὸ γεγονὸς πὼς χρησιμοποιήθηκε ἡ κάρτα μου φαντάζομαι πὼς ἀποδεικνύει ἀρκετὰ καθαρά τὴν ἀθωότητά μου».

— «Ἴσως πείσετε τοὺς ἐνόρκους. Μὰ ἐγὼ δὲν πείθομαι.»

— «Θὰ ἤθελα νὰ πείσω σὰς», μουρμούρισε. «Τότε λοιπὸν τί θὰ κάνετε;»

— «Θὰ ἐκθέσω τὶς ἀντιλήψεις μου αὐριο τὸ πρωὶ στὸν ἀστυνόμο Τότμαν».

— «Ὡραία ἐκπλήξη γιὰ τὰ γενέθλιά του. Καὶ ὁ Τότμαν τί νομίζετε πὼς θὰ κάνει;»

Τὸ καταλάβαινε πὼς μ' ἔφερνε ἔτσι σὲ δύσκολη θέση.

— «Νομίζω πὼς ξέρετε τί θὰ κάνει», ἀπάντησα ψύχραιμα.

— «Ναί, τὸ ξέρω», εἶπε χαμογελώντας.

— «Πιστεύω πὼς ὅλοι μας τὸ ξέρουμε. Πολλὲς φορὲς καὶ κοινοὶ ἄνθρωποι ἔχουν ἐμπνεύσεις. Ὅπως εἶχα ἐγὼ τὴν ἐμπνευση γιὰ σὰς, σὲρ. Καὶ ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς ὅταν παρουσιασθῆτε σὰν κατηγορούμενος στὸ δικαστήριό καὶ δώσετε τὸν ὄρκο, δὲ θὰ ψευδορκήσετε μὲ ὅση εὐκολία σκοτώσατε ἢ τουλάχιστο διαπράξατε τὴν πράξη ποὺ ὁ νόμος λέει φόνος».

— «Ἐσεῖς δὲν τὸ λέτε ἔτσι;» ρώτησε ἀμέσως.

— «Πιστεύω», εἶπα, «πὼς ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ σκοτωθοῦν. Μὰ ἐγὼ εἶμαι ἀστυνομικός καὶ κανεὶς δὲν μὲ ρωτᾷ γιὰ τὶς ἀπόψεις μου. Σεῖς σκοτώσατε τὸν Πέριγκιν, δὲν εἶναι ἔτσι;»

Κούνησε τὸ κεφάλι. Καὶ ὕστερα πρόσθεσε χαμογελώντας: «Διαταραχὴ τοῦ νοῦ, ὅπως λέει ὁ ποινικὸς νόμος. Μπορῶ νὰ τὸ ἀποδείξω». Θεέ μου, κατὰ βάθος εἶταν καλὸς ἄνθρωπος. Λυπόμουν ποὺ θὰ τὸν εὕρισκαν αὐριο νεκρὸ στὶς γραμμὲς τοῦ Ἡλεκτρικοῦ. Γιατί, τί ἄλλο τοῦ ἔμενε νὰ κάνει; ἤξερε πὼς τώρα πιά εἶταν χαμένος».

Θύμωσα μὲ τὸν Φρέντ Μόρτιμερ. Δὲν εἶταν τρόπος αὐτὸς νὰ τελειώνει τὴ διήγησή του. Ἔτσι ξαφνικά, σὰν νὰ κουράστηκε...

— «Ἀγαπητέ μου», εἶπε, «δὲν τελείωσα ἀκόμα. Τώρα φτάνουμε ἀκριβῶς στὸ πιὸ ἐνδιαφέρον σημεῖο. Τώρα θὰ σηκωθοῦν οἱ τριῖνες σου».

— «Ὡστε ἔτσι», εἶπα σαρκαστικά. «Θέλετε νὰ πῆτε πὼς αὐτὸ εἶταν μόνο εἰσαγωγή;»

— «Ἀκριβῶς. Ἄκουσε λοιπὸν. Τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωί, προτοῦ πληροφορηθοῦμε τὸ θάνατο τοῦ σὲρ Οὐίλλιαμ, πῆγα νὰ ἀναφέρω τὰ γεγονότα στὸν Τότμαν. Δὲν εἶχε γυρίσει ἀκόμα. Κανεὶς δὲν ἤξερε ποῦ εἶταν. Τηλεφώνησαν στὸ σπῆτι του. Καὶ τώρα κρατήσου καλὰ: Ὅταν ὁ θυρωρὸς τῆς πολυκατοικίας πῆγε νὰ τὸν εἰδοποιήσει, βρῆκε τὸν Τότμαν νεκρὸ. Εἶχε δηλητηριαστῇ».

— «Θεέ μου!» Φώναξα.

— «Μάλιστα. Βρισκόταν νεκρὸς καὶ στὸ τραπέζι του εἶταν μιὰ γεμάτη μπουνκάλα μὲ οὐίσκυ καὶ δίπλα μιὰ κάρτα. Καὶ τίνος κάρτα νομίζετε πὼς εἶταν; Ἡ δική μου. Καὶ τί ἔγραφε νομίζετε; Ἐχρόνια πολλὰ μὲ θαυμασμό καὶ πολλὲς καλὲς εὐχὲς. Εὐτυχῶς εἶχα πάρει χτὲς τὸν Ρόμπερτς μαζί μου. Εὐτυχῶς εἶχε αὐτὴ τὴν ἀφάνταστη παρατηρητικότητα. Εὐτυχῶς μπόρεσε νὰ βεβαιώσει ἀκριβῶς πὼς ἡ κάρτα μου εἶχε σ' ἓνα ὁρισμένο σημεῖο ἓνα λεκὲ ἀπὸ μελάνι. Καὶ εὐτυχῶς μὲ πείσθηκαν, ὅταν τοὺς διηγήθηκα κατὰ λέξη ὅλη τὴ συνομιλία μου μὲ τὸν σὲρ Οὐίλλιαμ, ὅπως σὰς τὴ διηγήθηκα ἐδῶ τώρα. Μοῦ ἔκαναν φυσικὰ παρατήρηση γιὰ ὑπερβασὴ καθηκόντων, ὅπως πραγματικά εἶταν, μὰ αὐτὸ εἶταν μόνο γιὰ τοὺς τύπους. Στὴν οὐσία εἶταν πολὺ εὐχαριστημένοι μαζί μου. Δὲν μπορούσαμε φυσικὰ νὰ ἀποδείξουμε τίποτα, καὶ ὁ θάνατος τοῦ σὲρ Οὐίλλιαμ φάνηκε ἐντελῶς τυχαῖος, καὶ ἔτσι ἔμειναν τὰ πράγματα. Μὰ ἔνα μῆνα ἀργότερα προβιβάστηκα καὶ πῆρα τὴ θέση τοῦ Τότμαν».

Γέμισε τὴ ποτήρι του καὶ ἤπιε, ἐνῶ ἐγὼ ξανάφερα τὴν περὶ εἰρηγὴ ἱστορία του στὸ μυαλό μου.

— «Ἡ θεωρία», εἶπα σκουπίζοντας τὰ γυαλιά μου σκεπτικός, «εἶταν νομίζω ἡ ἀκόλουθη: Ὁ σὲρ Οὐίλλιαμ ἔστειλε τὸ δηλητηριασμένο οὐίσκυ ὄχι τόσο γιὰ νὰ ἐκάνει τὸν Τότμαν, ποὺ δὲν εἶχε λόγος νὰ τὸν φοβᾶται πολὺ, ὅσο γιὰ νὰ ἐκθέσει ἐς ἕνα οὐκ ὄντως τὶς ὑποψίες ἐπάνω σου καὶ πρὸ πάντων γιὰ νὰ ρίξει τὴ θεωρία σου σχετικὰ μὲ τὸν ἄλλο φόνος».

— «Ἀκριβῶς».

—«Καί ὕστερα τὴν τελευταία στιγμή κατάλαβε φαίνεται πὼς δὲν μπορούσε πιά νὰ συνεχίσει αὐτὸ τὸ παιχνίδι καὶ τὸ βάρος τῶν ἐγκλημάτων του τοῦ φάνηκε πιά ἀβάσταχτο, γι' αὐτό...»

—«Κάτι τέτοιο θὰ ἔγινε. Κανείς ὁμως δὲν ἔμαθε ποτὲ τὴν ἀλήθεια»

Γύρισα καὶ τὸν κοίταξα μὲ κάποια ταραχή. Ἴσως καὶ μὲ φρίκη.

—«Θυμᾶστε τί σᾶς εἶπε ὁ σὲρ Οὐίλλιαμ;» ρώτησα τὸν Μόρτιμερ προφέροντας ἀργὰ καὶ τονίζοντας μὲ ἔμφαση κάθε μὸν λέξη. «Σᾶς εἶπε: Τὸ γεγονός πὼς χρησιμοποιήθηκε μιὰ κάρτα μου εἶναι μιὰ ἀδιάσειστη ἀπόδειξη τῆς ἀθωότητάς μου. Καὶ σεῖς εἶπατε: "Οχι γιὰ μένα. Ἐκεῖνος ἀπάντησε: Θὰ ἤθελα νὰ τὸ πιστέψετε σεῖς. Καὶ νὰ μὲ ποιὸν τρόπο σᾶς ἔκανε νὰ τὸ πιστέψετε. Τὸ γεγονός πὼς χρησιμοποιήθηκε μιὰ κάρτα σας εἶναι ἀδιάψευστη ἀπόδειξη γιὰ τὴν ἀθωότητά σας.»

—«Ὅχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ σὲ συνδυασμὸ μὲ ἄλλα γεγονότα. Ἀποδείχτηκε πὼς εἶχε βρεθῇ στὰ χέρια του ἀκριβῶς ἐκεῖνη ἡ κάρτα μου ποὺ χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὸ ἐγκλημα καὶ ὑπῆρχε ἄλλωστε ἡ βεβαιότητα πὼς ἔκανε τὸ ἄλλο ἐγκλημα. Ὅποιος σκοτώσει μιὰ φορὰ μπορεῖ νὰ σκοτώσει σὲ κάθε στιγμή.

—«Ναί... σωστά... Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴ διήγησή σας, Μόρτιμερ. Ἄν καὶ ξέρετε», εἶπα κουνώντας τὸ κεφάλι μου, «ὅσα μοῦ εἶπατε δὲν μποροῦν νὰ ἀποδείξουν τὸν ἀρχικὸ σας ἰσχυρισμὸ».

—«Δηλαδή ποιόν;»

—«Πὼς ἡ ἀπλούστερη λύση εἶναι γενικὰ καὶ ἡ σωστή. Στὴν περίπτωση τοῦ Πέρκινς, ναί. Μὰ ὄχι καὶ στὴν περίπτωση τοῦ Τότμαν».

—«Δὲν καταλαβαίνω τί θέλετε νὰ πῆτε».

—«Ἀγαπητέ μου», τοῦ εἶπα σηκώνοντας τὸ δάχτυλο γιὰ νὰ τονίσω τὰ λόγια μου, γιὰτὶ μοῦ φαινόταν λίγο ζαλισμένος πιά ἀπὸ τὸ κρασί. «Ἡ ἀπλούστερη ἐξήγηση τοῦ φόνου τοῦ Τότμαν θὰ εἶταν ἀναμφισβήτητα πὼς σεῖς στείλατε τὸ δηλητηριασμένο οὔισκιν στὸν Τότμαν».

—«Μὰ ναί», εἶπε ἀπλά, «ἐγὼ τὸ ἔστειλα»...

Τώρα καταλαβαίνετε λοιπὸν σὲ τί τρομερὴ θέση βρισκόμουν. Δὲν μπορούσα σχεδὸν πιά νὰ ἀκούω τίποτα, ὅταν συνέχισε τὴ διήγησή του ὀνειροπολώντας.

—«Δὲ συμπαθοῦσα ποτὲ τὸν Τότμαν. Βρισκόταν στὸ δρόμο μου. Ἐμπόδιζε τὴν καριέρα μου. Μὰ ποτέ μου δὲν εἶχα σκεφθῇ νὰ τὸν ξεκάνω ὥς τὴ στιγμή ποὺ βρέθηκε πάλι στὰ χέρια μου ἐκεῖνη ἡ κάρτα. Ὅπως σᾶς εἶπα ὁ σὲρ Οὐίλλιαμ τὴν πέταξε στὸ καλάθι καὶ γύρισε πρὸς τὸ παράθυρο. Εἶπα μέσα μου πὼς, ἂν ἐκεῖνος μὲ τὰ λεφτά του μπορούσε νὰ πετάει τὶς κάρτες του, ἐγὼ μὲ τὰ δικά μου μέσα δὲν μπορούσα νὰ τὸ κάνω. Εἶταν ἄλλωστε ἡ τελευταία μου κάρτα. Ἄν ἐκεῖνος δὲν τὴν ἤθελε, ἐγὼ τὴ χρειαζόμουν. Κι' ἔτσι

ἔσκυπα γιὰ νὰ δέσω δῆθεν τὸ κορδόνι τοῦ παπουτσιοῦ μου. Ἐσκυπα μὲ τρόπο, γιὰτὶ δὲν εἶταν πολὺ αξιοπρεπὲς αὐτὸ ποὺ ἔκανα καὶ δὲν ἤθελα νὰ μὲ δῇ. Καὶ τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ τὴν ἔβαζα στὸ πορτοφόλι μου ξαναεἶδα ἐκεῖνο τὸ λεκὲ ἀπὸ μελάνι, καὶ θυμῆθηκα πὼς τὴν εἶχε προσέξει καὶ ὁ Ρόμπερτς. Καὶ σὰν ἀστραπὴ πέρασε ὁλόκληρο τὸ σχέδιο ἀπ' τὸ μυαλό μου. Ἀπλούστατα. Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή ὅλα ὅσα τοῦ ἔλεγα εἶταν μιὰ προετοιμασία γιὰ τὸ ἐγκλημα. Φυσικὰ εἴμαστε ἐντελῶς μόνοι, μὰ δὲν ξέρεις ποῖος μπορεῖ νὰ κρυφάκουγε. Ἄλλωστε» καὶ ἔπαιξε μὲ τὸ δάχτυλό του νευρικὰ στὸ ἄδαιο του ποτήρι, Ἴσως μοιάζω λιγάκι στὸν σὲρ Οὐίλλιαμ καὶ προτιμῶ νὰ λέω τὴν ἀλήθεια. Μὰ ὅλα ὅσα κατάνεσα ἀργότερα εἶταν ἀλήθεια. Ὅσα εἶπα στὸ Διοικητὴ, γιὰ τὸ πὼς πληροφορήθηκε ὁ σὲρ Οὐίλλιαμ τὰ γενέθλια τοῦ Τότμαν, καὶ τὰ λόγια ποὺ εἶπα πὼς θὰ ἔγραφε ἡ κάρτα μου, ὅλα εἶταν ἀληθινὰ καὶ τὰ εἶπα μὲ τόνο πολὺ φυσικό, γιὰτὶ εἶταν μιὰ ἐπανάληψη ἀπὸ ὅσα εἶχα πει καὶ εἶχα ἀκούσει σι' ἀλήθεια.

Μὴ φαντάζεστε πὼς ἤθελα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ ἐπιβρύνω τὸν σὲρ Οὐίλλιαμ. Ὁ μακαρίτης μοῦ εἶταν συμπαθής. Μὰ ἀφοῦ εἶχα καταλάβει πὼς σκόπευε νὰ πεθάνει, προτοῦ ἀρχίσει νὰ κινεῖται ἡ ἀστυνομία ἐναντίον του, καὶ ἀφοῦ εἶχε κάνει ἄλλωστε τὸν ἕνα φόνον... Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ λόγο πῆγα κρυφὰ ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὴν πολυκατοικία τοῦ Τότμαν καὶ ἄφησα τὴ μπουκόλα χωρὶς νὰ μὲ δῇ κανείς στὸ θυρωρεῖο. Δὲν μπορούσα νὰ περιμένω ὥς τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωί, γιὰτὶ δὲν ἤξερα τί ὥρα θὰ ἔκλεινε ὁ σὲρ Οὐίλλιαμ τοὺς λογαριασμούς του μὲ τὴ ζωή. Σηκώθηκε καὶ τενιώθηκε. «Πέρασαν τώρα πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε. Χαίρετε, ἀγαπητέ μου, πρέπει νὰ φεύγω. Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν παρέα σας. Καὶ μὴν ξεχάσετε, τὴν ἄλλη βδομάδα θὰ σᾶς κάνω τὸ τραπέζι. Θὰ σᾶς ἐτοιμάσω καὶ ἕνα περίφημο κόκταιηλ. Θὰ σᾶς ἀρέσει». Καὶ τράβηξε ἔξω ἀφίνοντας με βυθισμένο στὶς σκέψεις μου.

«Ὅποιος σκοτώσει μιὰ φορὰ, μπορεῖ νὰ σκοτώσει σὲ κάθε στιγμή». Καὶ αὐριο ὁ Μόρτιμερ θὰ ξυπνήσει καὶ θὰ θυμηθεῖ τί μὲν διηγῆθηκε. Καὶ ἐγὼ θὰ εἶμαι τὸ μόνο πρόσωπο ποὺ ξέρω τὸ μυστικὸ του!

Ἴσως καὶ νὰ μὴν τὸ θυμηθεῖ. Ἴσως εἶχε μεθύσει.

In vino veritas. Δὲν τὸ εἶπε ἔτσι ὁ Πλίνιος ὁ νεώτερος; Μιὰ βαθεῖα παρατήρηση. Ἡ ἀλήθεια βρίσκεται στὸ κρασί.

Ὅποιος σκοτώσει μιὰ φορὰ μπορεῖ νὰ σκοτώσει σὲ κάθε στιγμή.

Πρέπει νὰ κάνω κάτι... Ἀλλὰ τί;...

«Θὰ σᾶς ἐτοιμάσω καὶ ἕνα περίφημο κόκταιηλ. Θὰ σᾶς ἀρέσει».

Νὰ πάω — ἢ νὰ μὴν πάω;

Τὰ τελευταῖα βιβλία στὶς προθήκες τοῦ Λονδίνου

ΠΙΣΩ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟ

Τοῦ Ernest καὶ Patric Raymond

(*Εκδ. Cassel)

Ο ΣΚΟΠΟΣ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ὅπως τὸν δορίζει ὁ ἴδιος ὁ Ernest Raymond εἶναι νὰ μᾶς φανερώσει ὅλο τὸ νόημα ποὺ κρύβει ὁ τίτλος του. Τοῦτο, ὅπως καθέννας θὰ παραδεχόταν, δὲν εἶναι εὐκόλη δουλειά. Δὲν ἀπευθύνεται μόνο σὲ εἰδικούς μὰ σ' ἓνα εὐρύτατο κοινὸ μὲ καλὴ θέληση ποὺ κινδυνεύει ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἐνῶ ἐνάντια σ' αὐτὴν πάλαιψε σκληρὰ γιὰ ἔξη χρόνια, χρησιμοποιώντας τὰ ἴδια ἀλύπητα ὅπλα ποὺ τὸ χτύπησαν κι' αὐτό. Ὁ συγγραφέας δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ πάει στὰ κρυφὰ κινήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ γιὰ νὰ βρεῖ παραδείγματα καλῶν ἀνθρώπων ποὺ τοὺς διέφθειρε τὸ ἴδιο τὸ μισαρὸ πνεῦμα ποὺ πολέμησαν. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ κάνει αὐτὴν τὴν πειστικὴ προπαγάνδα γιὰ μιὰ κίνηση ἀντίστασης μέσα στὴν Ἀγγλία ἐνάντια σ' ἐκείνους ποὺ ἀπὸ ἀδυναμία παραμερίζουν τοὺς ὑπερασπιστὲς τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν ἀξιών λέγοντας πὼς ὅλα αὐτὰ εἶναι αἰσθηματολογίες. Σίγουρα ὁ M. Raymond δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ἓνας αἰσθηματίας. Ἐξετάζει τὸν τερατώδη ὄγκο τῶν Ναζί, ἀκόμα τὸν Ἀττίλα, τὸ Νέρονα καὶ τὸν Ἡρώδη ποὺ ἡ δική τους βασιλεία ἔχει πιά περάσει. Μὰ θυμᾶται ἀκόμα πὼς ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἄλλοι ποὺ ἡ βασιλεία τους δὲν ἐπέρασε, θυμᾶται τοὺς «μεγάλους ἀνθρωπιστὲς», ὅπως τοὺς ὀνομάζει, τοὺς πνευματικούς αὐτοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζήσανε καὶ διδάξανε τὴν ἀνθρωπότητα. Καλεῖ ὅλους ἐκείνους ποὺ στὴν κρίσιμη στιγμή ἀμφιβállουνε γιὰ τὴν ἀξία τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδανικῶν καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ξαναγυρῶσιν σ' αὐτὸ καὶ νὰ ξανακερδίσουν τὴν χαμένη μας πίστη γι' αὐτό.

Μὲ τὸν ἀνθρωπισμὸ ἐννοεῖ πὼς πρέπει νὰ ἀγαπήσουμε τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ σώσουμε τὴν οἰκογένεια καὶ τὸ νόμο τῆς εὐσπλαχνίας καὶ τῆς ἀδελφοσύνης. Γιὰ κείνον, τὸ κριτήριό τοῦ ἀνθρωπισμοῦ μας, θὰ εἶναι ὁ τρόπος μας πρὸς τὸ Γερμανικὸ λαὸ τώρα καὶ στὸ μέλλον.

Μ' ὅλο ποὺ κρίνει μὲ πολλὴ ἐπιείκεια τὴν εὐθύνη τῶν Γερμανῶν, γενικὰ βλέπει τὰ πράγματα μὲ ἀρκετὴ εὐρύτητα. Σ' αὐτὸ ὅπως σ' ὅλα του τὰ γραφόμενα, σχετικὰ π.χ. μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς περιορισμένης ἐθνικῆς κυριαρχίας ἔχει τὸ θάρρος τῆς κοινῆς ἀντίληψης καὶ τῆς εὐσπλαχνίας καὶ ἔχει τὴ γνώμη πὼς ὁ σημερινὸς κοινὸς ἀνθρώπος πιστεύει στὴ μεγαλοψυχία καὶ βλέπει τὴν πραγματικότητα πολὺ πιὸ τέλεια ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς του. Κάνει ἀκόμα ἐκκλήση στοὺς νέους καὶ φαίνεται ἓνας θερμὸς τοὺς ὑποστηρικτὴς, ἰδιαίτερα στὸ κεφάλαιο ποὺ ἀφιερώνει στὸ γυνίό του.

Ἡ ὑποστήριξή του εἶναι πειστικὴ γιὰ τὴν πιστεύει πραγματικά. Περιγράφει τὴ διδασκαλία καὶ τὶς ἀσκήσεις τοῦ παιδιοῦ του καὶ τὴν πείρα ποὺ ἀπόκτησε στοὺς βομβαρδισμούς τοῦ Dusseldorf. Καλύτερα ἀπ' ὅλες εἶναι μιὰ περιγραφή τῶν συντρόφων του στὴν ἀεροπορία καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ποὺ κρύβουνε μέσα τους κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα τῆς τραχύτητας.

Μὲ λίγα λόγια δὲν πρόκειται γιὰ κανένα πολυσύνθετο καὶ βαθὺ βιβλίο. Μὰ ἡ ἀπλότητα μὲ τὴν ὁποία συνηγορεῖ γιὰ μιὰ Βρεταννία πιστὴ σὲ κείνα τὰ βαθύτερα ἐνστικτα ποὺ τῆς δώσανε στὸ παρελθὸν μιὰ ἠθικὴ ἡγεσία, δείχνει εὐλικρίνεια καὶ κατανόηση.

Η Ε Λ Λ Α Δ Α

Τοῦ A.W. Gomme

(*Εκδ. Oxford University Press: The World To-day)

Τὸ μικρὸ βιβλίο τοῦ κ. Gomme ἀξίζει μιὰ θερμὴ σύσταση γιὰ τὴν μέση σ' αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρεῖ δοσμένες ἀπλᾶ, ἀπαντήσεις ποὺ λείπουν ἀπὸ πολλοὺς ὅταν στέκονται μὲ ἀπορία πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ ζητήματα.

Ὁ νάνος τῶν παραμυθιῶν μας λέει, «κάθε ποὺ χρησιμοποιῶ μιὰ λέξη τῆς δίνω τὸ νόημα ποὺ θέλω — οὔτε περισσότερο, οὔτε λιγώτερο». Μέσα στὸν ὀρισμὸ λοιπὸν τοῦ «Ἑλληνα» πρέπει νὰ βάλουμε τὸν σεβασμὸ γιὰ κάθε ἔργο τέχνης ὅπως καὶ τὴν περιφρόνηση γιὰ κάθε προχειροδουλεία. Μ' ὅλο ποὺ ὅταν θέλουμε νὰ ποῦμε πὼς δὲν καταλαβαίνουμε γοῖ ἀπὸ κάτι λέμε πὼς «ἐτοῦτο δῶ εἶναι Ἑλληνικὰ γιὰ μένα», ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει θαυμαστὴ διαύγεια, ἀπλότητα καὶ ἀκρίβεια.

Ἡ χώρα ποὺ θὰ θεωρήσουμε Ἑλληνικὴ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ χώρα τοῦ Ὀμήρου, ποὺ γι' αὐτὸν μάλλοναν ἑπτὰ πόλεις, ἡ χώρα τοῦ Περικλῆ, ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἄν περιοριστοῦμε στὶς ἀνθρώπινες δυνατότητες, σ' αὐτὴ τὴν τελευταία ὀφείλεται τὸ ξάπλωμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ποὺ βγήκε ἔξω ἀπὸ τὸν μικρὸ καὶ ταπεινὸ κύκλο ποὺ μιλοῦσε τὴν ἴδια μ' αὐτὸν ἀνθρώπινη

γλώσσα. Ἀκόμα εἶναι καὶ ἡ Βιζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἡ τέλος μιᾶς χώρας γνωστῆς μόνο σὲ κείνους ποὺ τοὺς εἶχε κινήσει τὴν περιέργειά κάποιος πίνακας μὲ τὴ «Σφαγὴ τῆς Χίου». Κι' ὅμως ἡ ἱστορία τῆς εἶναι τμῆμα τῶν ἀγώνων τοῦ αἰῶνα μας. Μ' αὐτὴ τὴν τελευταία Ἑλλάδα ἀσχολεῖται ὁ κ. Gomme κυρίως· ἡ εἰσαγωγή του ὅπου ξεχωρίζει αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὶς ἄλλες εἶναι κάτι ποὺ πραγματικά ἀξίζει τὶς εὐχαριστίες μας. Ἀκόμα πρέπει νὰ μιλήσουμε γιὰ μιὰ δισέλιδη περιλήψη ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Gibbon ἂν καὶ ὁ κ. Gomme ἐκτιμᾷ περισσότερο τὶς ὑπηρεσίες ποὺ πρόσφερε τὸ Βυζάντιο διατηρώντας τὰ παλὰ καὶ συμβάλλοντας στὸν πολιτισμὸ μ' ὅλες τὶς καταστροφές ποὺ τοῦ προξένοιον οἱ ἐπιδέσεις ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, οἱ σταυροφορίες καὶ οἱ Μουσουλμάνοι.

Τὴν ἴδια πνευματικὴ μεγαλοψυχία βρίσκουμε καὶ στὰ ἀκόλουθα κεφάλαια, πρᾶγμα ποὺ βοηθᾷ τὸν ἀναγνώστη νὰ κατανοεῖ μὲ συμπάθεια τὶς δυσκολίες ποὺ ἐμποδίσανε τὴν τέλεια ἐξέλιξη τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας. Δὲν ἀσχολεῖται μεροληπτικά μὲ τὰ πολιτικά κόμματα οὔτε μὲ τοὺς ἀρχηγούς. Τραβάει τὴν προσοχή μας σὲ ἐλαττώματα καὶ σὲ λάθη, ὥστόσο ὅμως δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ κατηγορήσει γιὰ διαφθορὰ ἐκείνους ποὺ θεωροῦνται ὑπεύθυνοι γι' αὐτά, ὅταν οἱ διάφορες δυσκολίες ποὺ συναντοῦσαν δὲν τοὺς ἔδιναν τὴν ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς τῶν πράξεών τους. Πάνω σ' αὐτὸ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀθῶναι τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν κατηγορία πὼς μὲ τὴν ἀναμελιὰ τοὺς ἀφήσανε τὴ γῆ νὰ ἀπογίνει ἄγονη. Ἀπόκριμα βουνὰ ποὺ κατεβαίνουν ὡς τὴ θάλασσα μᾶς δίνουν τὴν ἐξήγηση. Ἐχει τὴν γνώμη πὼς ἡ μαρτυρία τοῦ Πλάτωνα γιὰ τὴν εὐφορία τῆς γῆς στὸν καιρὸ του, εἶναι πολὺ λίγο ἀληθινή. Ὡστόσο, μεγάλο τμῆμα τῆς γῆς δὲν ἔχει καλλιεργηθῇ ἀκόμα ἔτσι ὥστε νὰ ἐξαντληθῇ ἡ παραγωγικότητά του. Ὁ τόπος εἶναι τόσο πολὺ ὀρεινὸς ποὺ δὲν εὐκολύνει τὴν κατασκευὴ δρόμων. Ἔτσι ἡ ἀπουσία τους εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἐμπόδιο στὶς μεταφορὲς καὶ κάθε προκοπὴ σκοντάφτει πάντα σ' αὐτό, γιὰ δὲν ὑπάρχουν οὔτε καὶ ποτάμια πλωτά. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ μειονεκτήματα ὑπάρχει ἓνα ἀντίβαρο: ἓνα καλὸ κλίμα ποὺ ἐπιτρέπει στοὺς κατοίκους νὰ ζοῦνε ὑγιεινὰ σὲ πρωτόγονα σπήτια, «μὲ πολὺ λιγώτερο κρέας καὶ ἀκόμα λιγώτερο ψωμὶ ἢ ὅ,τι ἔχουν ἄλλοι λαοί». Καὶ ὁ συγγραφέας μᾶς καλεῖ νὰ δοῦμε τὴν ἱστορία τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας σὰν μιὰ ἱστορία ἐξέλιξης καὶ προόδου. Ἐχει χωρίσει τὸ θέμα του σὲ κεφάλαια ποὺ ἀναφέρονται στὰ πολιτικὰ γεγονότα ἢ στὰ οικονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα ἀπὸ τὸ 1831 ὡς τὰ 1910. Καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ θίγει καὶ ἄλλα προβλήματα, ἀπὸ τὸ προσφυγικὸ ὡς τὸ γλωσσικὸ.

Καθὼς ὁ κ. Gomme καταπιάνεται μὲ φλέγοντα ζητήματα, ἡ ἐξέταση τῶν τελευταίων 30 χρόνων ἔχει ἰδιαίτερη ἀξία. Καὶ ἐδῶ, ἀκο-

λουθεῖ τὴ μέθοδό του, νὰ χωρίζει δηλαδὴ τὸ ὕλικό του σὲ ἀλληλένδετες ἐνότητες. Ἀξιολογεῖ τὶς προσπάθειες τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν ὅπως τοῦ Βενιζέλου καὶ τοῦ Μεταξά ποὺ καταπιάστηκαν μὲ δυσκολίες, πολλὰς ἀπὸ τὶς ὁποῖες θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν ἀποτελέσματα τῶν σφαλμάτων καὶ τῶν διαφωνιῶν τῶν συμμάχων.

Τὸ βιβλίο τελειώνει μὲ τ' ἀκόλουθα λόγια σχετικὰ μὲ τὴν ἀναπόφευκτη κατοχὴ τῶν Γερμανῶν: «Στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ στιγμή ἔδειξαν ἐγκαρτέρηση μὰ καὶ μεγαλοψυχία σπάνια σ' ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ ἰδιαίτερα σὲ πόλεμο καὶ ποὺ γι' αὐτὴν τὴν περίστασι εἶταν ἥρωική. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὲ τὴ στάση του καὶ μὲ τὴ βοήθεια ποὺ ἔδωσε στοὺς στρατιῶτες μας, ἔδειξε πὼς δὲν θεωροῦσε τὴν ἐπιτυχία σὰν μοναδικὸ κριτήριό τῆς ζωῆς, οὔτε τὴ νίκη σὰν τὸ μόνο δεσμὸ τῆς φιλίας.»

ΤΟ ΧΑΡΑΜΑ ΤΗΣ ἈΕΦΤΕΡΙΑΣ

Πολεμικοὶ λόγοι τοῦ Οὐίνστον Τσώρτσιλ, συγκεντρωμένοι ἀπὸ τὸν Charles Eade.

(Ἔκδ. Cassell)

Τὸ ρητορικὸ ὕφος τοῦ κ. Τσώρτσιλ, δὲ μοιάζει νὰ εἶναι τοῦ 20^{ου} αἰῶνα, δὲν εἶναι ὅμως οὔτε καὶ τοῦ 19^{ου}. Μποροῦμε νὰ τὸ συγκρίνουμε μὲ τὸ ὕφος τοῦ Chatham ἢ τοῦ Pitt τοῦ νεώτερου πὸ πολὺ παρὰ μὲ κανενὸς μεταγενέστερου. Εἶναι μοναδικὸς γιὰ νὰ ἐκθέτει τὰ γεγονότα, εἶναι εἰδικὸς γιὰ νὰ τὰ συνθέτει, σὲ μιὰ γλώσσα μετρημένη, καλόχη καὶ ζωντανή ὅπου βόσκει κανεὶς καὶ λαϊκὲς ἐκφράσεις. Οἱ λόγοι ποὺ βρίσκονται σ' αὐτὸ τὸν 5^ο τόμο, εἰπώθηκαν στὰ 1944 καὶ ἀνήκουν στὴν ἐποχὴ ὅπου προετοιμαζόταν ἡ νίκη. Δείχνει πόση πεποίθησις εἶχε γι' αὐτό, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ δὲν ἀφήνει νὰ τὸν κυριεύει ὑπερβολικὴ αἰσιοδοξία.

Ἡ συλλογὴ ἔχει πλουτιστῇ μὲ μικρὰ καὶ σύντομες πολιτικὲς δηλώσεις καὶ ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα τοῦ Κοινοβουλίου. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν ἓνα πνεῦμα γρήγορο καὶ ἐτοιμόλογο. Ὁ κ. Τσώρτσιλ, δὲν εἶναι ἀπὸ κείνους ποὺ ὅταν μιᾶνε δὲν ἀφίνουν νὰ φαίνεται ὁ ἑαυτός τους πίσω ἀπὸ τὶς λέξεις. Γι' αὐτὸ ὁποῖος διαβάσει αὐτοὺς τοὺς λόγους, θὰ μπορεῖ νὰ πεῖ πὼς τὸν γνώρισε ἀρκετὰ καλά.

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΑΠΟΜΟΝΩΜΕΝΟ ΝΗΣΙ

τοῦ Francis Williams

(Ἔκδ. Heinemann)

Ὁ κ. Williams ἐξετάζει στὸ βιβλίο αὐτὸ (No man is an island) τὴ ζωὴ στὴν Ἀγγλία στὸ διάστημα ἀνάμεσα στοὺς δύο πολέμους. Ὅλη αὐτὴ τὴν περίοδο τὴ βλέπει σὰν μιὰ ἱστορικὴ σελίδα γεμάτη ἔνταση καὶ παραλογισμούς, ἀνεργία ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ πλοῦτο

ἀπὸ τὴν ἄλλῃ, πού δὲν προέρχεται ὅμως ἀπὸ τὴν παραγωγή, μὰ ἴσα-ἴσα ἀπὸ τὸ ἀντίθετο. Ὁ ἥρωάς του παρακμασμένος μὰ πραγματικὸς τύπος, πλουτίζει ἀπὸ ἐμπορικὲς μεσιτίες χωρὶς νὰ καταλαβαίνει διόλου τὰ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα πού εἶχε ἡ δουλειά του γιὰ τὴν κοινωνία.

Μόνο ὅταν κηρύχτηκεν ὁ πόλεμος ἔνοιωσε τὸν παλμὸ τῆς νεότη-
τας καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τότε ἄφησε τὴ δουλειά του, γιὰ νὰ πάρει
μέρος στὸ κίνημα τῆς Ἀντίστασης στὴν Γερμανοκρατούμενη Εὐ-
ρώπῃ. Εἶναι μιὰ παραβολὴ τῆς ἐποχῆς μας εἰπωμένη ἀπλᾶ καὶ
πειστικά.

✍

ΠΡΟΣΓΕΙΩΣΗ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΕΝΑ ἀεροπλάνο μὲ φορτίο 9.000 λιτρῶν πέρασε τώρα, τελευταία
πάνω ἀπὸ τὴ Μάγχη καὶ προσγειώθηκε στὴ θάλασσα. Τὸ θαῦμα
αὐτό, ἀποτέλεσμα συνεργασίας ἑνὸς Βρεταννοῦ ἐπιστήμονα καὶ
τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ, γρήγορα θὰ γίνῃ μιὰ συνειθισμένη εὐκο-
λία γιὰ ὅλα τὰ ἀεροπλάνα πού περνοῦν τὸν Ἀτλαντικό.

Ἡ ἐφεύρεση αὐτὴ ἔγινε γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Lily Air Strip»
δηλ. «Πεδίον ἀπὸ νούφαρα» γιὰτὶ μοιάζει κάτι τέτοιο. Εἶναι φτιαγ-
μένο ἀπὸ ἐξάπλευρα ἐλαφρὰ ξύλινα κομμάτια πού ἐνώνονται εὐ-
κολά. Ἐνα συνεργεῖο σαράντα ἀνδρῶν μπορεῖ νὰ συναρμολογήσῃ
μέσα σὲ μιὰ ὥρα ἕνα τέτοιο πλωτὸ πεδίο προσγειώσεων μὲ μᾶκρος
500 πόδια. Οἱ ἐπιστήμονες λένε πὼς αὐτὴ ἡ ἐφεύρεση μπορεῖ νὰ
χρησιμοποιηθεῖ καὶ γιὰ πλωτὴ γέφυρα μὲ μῆκος πάνω ἀπὸ 20
μῖλια.

Βασικὴ ἀρχὴ τοῦ πλωτοῦ αὐτοῦ πεδίου εἶναι ἡ αὔξησις τῆς
φυσικῆς πίεσης τοῦ νεροῦ. Ὁ κ. Χάμιλτον, ὁ ἐφευρέτης, ἔκανε τὰ
πειράματά του μὲ μιὰ μοτοσυκλέτα πάνω σὲ ξύλα ἀπλωμένα σ' ἕνα
ποταμὸ τοῦ Σάρεϋ. Ἐνα τέτοιο εἶδος πλωτῆς γέφυρας, σὲ μικρὸ
μέγεθος ὅμως, χρησιμοποιήθηκε στὴν ἀπόβαση στὴ Νορμανδία ἀπὸ
τὰ καράβια ὡς τὴν ἀκτὴ.

(B. B. C.)

Διαβάσετε τὴν

ΑΓΓΛΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΧΝΗ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ

A.G.I.S.

ΤΙΜΗ: 60 ΔΡΧ.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΓΓΛΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ